

จตุตถสัณฺฑิตปาสาทิกา
อัญญกถาจุลลวักค

คัมภีรเจ้า พระ สถาพรพิริยพรท

ทรรชำระ สอข ทาน แลว

สมเด็จ พระเจ้า นองขา เอย

เจ้า พ้าภาณรังษีสว่างวงษ

กรม พระภาณ พินธุวงษวรเทศ

มี พระกรุทัย ศรีทศา ไปรค ให้สร้าง ขึ้นไว้

ในพระพุทธรศาสนา

๑๐๐๐ ฉบับ

ให้ ลงพิมพ์ ที่ โรงพิมพ์ วัชรินทร์ มริยท

รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗

~~~~~

กัมมกัณฐิกชนิกวณณนา	หน้า	๑
ปาวีวาทิกกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๗
สมุจจัยกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๒๒
สมุถกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๕๒
ชุกทกัณฐิกกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๖๘
เสนาสมุทกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๘๖
สัณเภาตกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๑๖๘
วตคกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๑๗๗
ปาคีโมกัณฐิรूपกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๑๘๖
ฉิกกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๑๙๑
ปัญจกัณฐิกกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๑๙๙
สัททกัณฐิกกัณฐิกชนิกวณณนา	”	๒๐๑

โศชนบัตต.

อสุทฺธปาฐ	สุทฺธปาฐ	หน้า	ชั้นบก
ภิกขุ	ภิกขุ	๓	๑๐
ภคิ	ภคิ	๖	๑๕
บัญญัติศัสสิกขา- ปทวิติกกโม	บัญญัติศัสสิกขา- ปทวิติกกโม	๕	๘
ปติยัตถนติ	ปติยัตถนติ	๖	๑๗
เอเต เสววาย	เอเตเสววาย	๒๐	๑
จิณฺณมานัต โทว	จิณฺณมานัต โทว	๖	๒๒
สุทฺธินฺเตปคิณฺฐูโต	สุทฺธินฺเต ปคิณฺฐูโต	๒๑	๑
ภิกฺขุ	ภิกฺขุ	๒๔	๒๑
อชคฺวา	อชคฺวา	๒๔	๓
นฺนาคเตกฺกาโมย	น นฺนาคเตกฺกาโมย	๒๔	๖
วุทฺตณฺเย	วุทฺตณฺเย —	๓๔	๕
โองกมิตฺวา—	โองกมิตฺวา	๖	๖
ปติพลาย	ปติพลาย	๔๓	๖
วิติกกมามิตฺติ วิติกก- มิตฺตเสว	วิติกกมามิตฺติ วิติกก- มิตฺตเสว	๕๔	๑
วิติกกมเจตนาภาวณ	วิติกกมเจตนาภาวณ	๖๐	๒
กัณฺฐปฺริสวณ	กัณฺฐปฺริสวณ	๗๕	๔

อสุทธปาฐ	สุทธปาฐ	หน้า	บันทึก
รัชกาน	รัชกาน	๗๕	๑๓
นิจิตชัยปสาท	น จิตชัยปสาท	๘๗	๖
ปุตสเทวเดโร	ปุตสเทวเดโร	๘๘	๑๕
อุพังโก	อุพังโก	๘๒	๑๔
ปริณินทิตวา	ปริณินทิตวา	๑๐๘	๕
มัญญูสาปาทกัณ्हินนโก	มัญญูสา ปาทกัณ्हินนโก	๑๒๕	๒๑
ปติมาเนนเทศุ	ปฏิมานเนนเทศุ	๑๓๗	๑๓
มหาปทุมเดโร	มหาปทุมเดโร	๑๔๑	๑๘
ภคิ	ภคิ	๑๔๓	๘
ปุน	ปุน	๑๔๘	๕
โนเร,	โน เร,	๑๕๒	๑๘
สลาภกัทธิ	สลาภกัทธิ	๑๕๕	๕
กัญจิ	กัญจิ	๖	๑๓
สมาธิยิตวา	สมาธิยิตวา	๑๕๘	๑๘
เอเต เณว	เอเตเนว	๑๖๕	๑๑
สาธิตสูชีวี	สาธิตสูชีวี	๑๘๑	๖

อาร์มกะกะดา

ศุภะมัตถุ พระพุทธะศาสะนะ กาล เป็น อะกิตะภาค   ตัว
แล้ว ๒๕๕๑ พรรษา

สมเด็จพระเจ้าอนังยาเออ   เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงษ์
กรมพระภาณุพันธุวงษ์วรเดช พิเศษ ขัตติยศักดิ์ อรรคอุดมชาติ
บรมนราธิราช ไสยทรานุชาธิบดี สุริยทวารวิราช การันต์มหันต
มหาดุสสะระ พิริยพหลกตประสิทธิ์ธิอเนกพิชิตคุณากร สุนทร
ธรรมพิทักษ์อรรคมโหฬาร ธิยาไศรบย ศรีรัตนไตร สรณชาคา
อคุลย เกษานุภาพอดิศักดิ์   ภ.ร.ก., น.ร., ป.ร., ม.ช.,
ม.ส.ม., ร.ร.ม., ร.ร.พ., ร.ร.ม.   เข้ม ราชการใน
พระองค์แล้วราชการแผ่นดิน องค์มนตรี รัฐมนตรี

มีรับสั่ง โปรดให้ประกาศแก่ชนนิกรทั้งหลาย ผู้มีความ
นับถือ เลื่อมใส ใน พระพุทธะศาสะนะ   ซึ่ง จะ ได้พบ ได้เห็น
ได้ อ่าน หนังสือนี้   ให้ทราบทั่วกันว่า

หนังสือจตุรตถสมันตปาสาทิกา อัญญาฎาจุลลวักค ซึ่ง
ได้พิมพ์ขึ้นแล้วนี้   สมเด็จพระเจ้าอนังยาเออพระองค์นั้น
ทรงพระศรัทธาโปรดให้สร้างขึ้น   เพื่อประโยชน์จะได้ทรง
เกื้อกูลแก่การเล่าเรียนทางพระพุทธะศาสะนะ   โดยทรง
มีความเลื่อมใส เคารพนอบน้อม ต่อคุณพระรัตนตรัย เป็นอาทิ
สำหรับพระสงฆ์จะได้เล่าเรียนศึกษาให้แพร่หลายยิ่งขึ้น อัน
จะชักนำให้ปฏิบัติดีชอบ   เป็นทางที่ได้ทรงบำเพ็ญพระกุศล
ในกาลละสมัยที่เป็นกัลป์ทรงกัมมวิประสูตรของพระองค์   ที่ร่วม

รชช ๔๐ ปีโคขสามัญนิมม หรือโหราศาสตร์โกศล ๓๗ ปี บวรวิบุรณ
ในวันที่ ๑๑ มกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๗ หรือวันพุธ
แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอ สัมฤทธิ์ศก ๑๒๖๐

จำ เกิม เมื่อ สมเด็จพระเจ้า รัชกาลที่ ๑๗ พระองค์ นั้น ะ
ทรง สร้าง หนังสือ นี้ พระองค์ ใด ทรง รำพึง ในพระหฤทัย ว่า
แต่ ก่อน เมื่อ ครั้ง ทรง นำ เสด็จ พระกุศล ใน ทาส สมัย ที่ เปน
กิตติ ทรง ต่อ วัน ประสูติ ของ พระองค์ เมื่อ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๐๙
นั้น ใด ทรง พระดำริ ถึง การ ที่ ควร ะ ทรง นำ เสด็จ พระกุศล
ใน คราว นั้น ทรง เห็น ว่า การ ที่ ใด ทรง นำ เสด็จ พระกุศล
ต่าง ๆ ใน ทาส สมัย ที่ ทรง ต่อ กิตติ วัน ประสูติ แต่ ก่อน ๆ
นั้น เปน การ เลียบ ประโยชน์ อยู่ หลาย ประการ จึง ใด ทรง แกะ
ไข การ นำ เสด็จ พระกุศล เปลี่ยนแปลง จาก จรรณนิยม เกิม
ที่ ใด เคย ทรง นำ เสด็จ มา นั้น เปน ทรง สร้าง หนังสือ ซึ่ง เนื่อง
อยู่ใน พระพุทธศาสนา ถวายไว้ใน พระอาราม ต่าง ๆ เพื่อ
ให้เป็น ประโยชน์ ใน พระพุทธศาสนา เจริญถาวร ยิ่ง ต่อ ไป
ทั้ง ใด มี ข้อ ความ ปรากฏ อยู่ใน อารัมภะกะดา คำ พรหม เริ่ม
ต้น ของ หนังสือ “ วิธิ อุปสมบท ” แต่ ครั้ง ใด ทรง สร้าง ขึ้น
เมื่อ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๐๙ นั้น แล้ว

ครั้น เมื่อ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐ ถึง เวลา ที่ ใด ทรง นำ เสด็จ
พระกุศล ในวัน ประสูติ ของ พระองค์ ๆ ก็ ใด ทรง สร้าง หนังสือ
“ อุปาสะกะประวัติ ” ขึ้น อีก ครั้ง หนึ่ง เมื่อ รัตนโกสินทร์
ศก ๑๑๑ ใด ทรง สร้าง หนังสือ “ ภิกขุปาติโมกข์ ” อีก ครั้ง หนึ่ง

เมื่อรัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๒ ไท้ทรงสร้างหนังสือ “พระวิมัย
ปัญญ์ ถาบันันตภาคที่ ๑” อีกครั้งหนึ่ง เมื่อรัตนโกสินทร์
ศก ๑๑๓ ไท้ทรงสร้างหนังสือ “พระธรรมบท บันตภาค
ที่ ๓” อีกครั้งหนึ่ง เมื่อรัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๔ ไท้ทรงสร้าง
หนังสือ “มพพะสิกขาวิณะนา ภาคที่ ๑” อีกครั้งหนึ่ง
เมื่อรัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๕ ไท้ทรงสร้างหนังสือนี้ “ภาค
ที่ ๒” อีกครั้ง ๑ เมื่อรัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๖ ไท้ทรงสร้าง
หนังสือนี้ “ภาคที่ ๓” อีกครั้งหนึ่ง เป็นการ ต่อเนื่อง ตาม
พระคำวิหิเกมนั้น

ก็แล การที่ จะ ทรงบำเพ็ญพระกุศล ครั้งนี้ กระแส พระ
คำวิหิ ของ พระองค์ ก็ยังคง เป็น ไป อยู่ ตาม เดิมนั้น แล
ไท้ทรงทราบว่า หนังสือที่ ไท้ทรงสร้าง ขึ้นทุก ครั้ง นี้
ย่อม เป็น ประโยชน์ มาก แก่ชน ทั้งหลาย ทั้ง กุศล สัก ยัพพะชิต
กับ ทั้ง ไท้ทรง ระวัง ถึง ประโยชน์ ใน การที่ ไท้ทรงสร้าง
หนังสือ “พระวิมัย คำแปล ” แล้วแต่ ครั้ง ก่อน ด้วย ก็ ทำให้
ทรงมี พระหฤทัย มีดี ปรา โมทย์ เพิ่ม พล พระศรัทธา ยิ่ง ขึ้น
จึง มี พระประสงค์ ที่ จะ ทรงสร้าง หนังสือ ซึ่ง เป็น ประโยชน์ แก่
พระพุทธรศาสนา ให้ มาก ยิ่ง ขึ้น

ก็ แล การที่ จะ ทรงสร้าง หนังสืออย่าง นี้ ย่อม เป็น สิ่งสำคัญ
ที่ จะ ต้อง คึก เลือก ตัน ฌับ หนังสือ ที่ เป็น ประโยชน์ มาก เมื่อ
ครั้ง ๑๐ ทรงสร้าง หนังสือ บำเพ็ญ พระกุศล ที่ กล่าวแล้ว
ทุกคราว นี้ ไท้ทรงทราบ ทูล ขาราชนา พระเจ้าอยู่หัวยาเธอ

กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสไว้ ให้ทรง รัย เป็นพระธุระ ในการ
ที่จะ คัดหา คัมภีร์ ซึ่ง เป็น ประโยชน์ ในพระ พุทธศาสนา มา
ลง พิมพ์ ตาม ลำดับต่อไป ใน ครั้งนี้ กรมหมื่นวชิรญาณ
วโรรส จึงได้ทรง แนะนำให้ทรง สร้าง หนังสือ จากัด สมัค
ปาสาติกา อัญจุตตารุสลวักค ซึ่งใช้เป็น เครื่อง อุดหนุน
การ เรียน หลัก สูตร ชั้น ขาเรียน เอก ของ มหามกุฏ ราช
วิทยาลัย ซึ่ง แรกก่อน เป็น หนังสือ จาร ใน คัมภีร์ใบลาน
ผู้ศึกษาจะหา ได้ด้วยยาก เมื่อ ได้ ลงพิมพ์ ให้ เป็น เล่ม
สมุด ให้แพร่ หลาย มากขึ้นแล้ว ก็ จะ เป็น ประโยชน์ แก่
พระ ภิกษุ สามเณร ซึ่ง จะ ศึกษาทั่วไป

แต่ การ ที่ จะ พิมพ์ หนังสือ เรื่อง นี้ กรมหมื่นวชิรญาณ
วโรรสก็ได้มี รัย ไว้ว่า เมื่อได้สร้าง ขึ้นแล้วย่อมจะ เป็น
ประโยชน์แก่ พระพุทธศาสนา เป็นอัน มาก สมเด็จพระเจ้า
นั่งยา เชอพระองค์นี้ จึงทรง เห็นว่า อรรถกถา ถึง คัมภีร์
ค้อง การ มากนี้ เมื่อ ได้ ทำให้ สมประสงค์ ของ ผู้ต้องการ
นี้ สำเร็จ ไป สิ่งนี้ย่อม เป็น บุญราศีอัน พิเศษ ทั้ง หนังสือ
นี้ก็นับว่า เป็น เครื่อง จะ ชักจูง ให้ ผู้ที่ ศึกษา ค่ำรง ใน
สัมมาปฏิบัติ แล เป็น เครื่อง อุดหนุน แก่ บุคคล แก่ พระพุทธ
ศาสนา ให้ ดำรง วัฒนา การ ขึ้น อย่าง คง ย่อม เป็น การ สม
พระ ประสงค์ ตาม ซึ่ง ได้ทรง ก้ำพร พุทฺธิไว้ แล สมแก่
การ สมัย อันควร จะ ทรง ขริบ รานไว้ ในครั้ง นี้

ในการ พิมพ์ หนังสือ คัมภีร์ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส

ทรงมอบ พระธรรมาจารย์ ให้หม่อมเจ้าพระสถาพรพิริยพรต เป็นผู้
ชำระ แลสมเด็จพระเจ้าที่นั่งขำเขม พระองค์นั้น โปรด
ให้ว่าจ้าง เหมมา โรงพิมพ์วิจิตรวิทย์ ทำการโดยความ
อุทิศ จักการ วิชา ของ หม่อมเจ้าวิจิตรวิทย์ ใน พระ
เจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ ไพศาล โสภณ
ที่มณฑลเขมรบุรี ผู้จัดการโรงพิมพ์นั้น การพิมพ์หนังสือ
นั้นก็แล้วกัน พระประสงค์ไว้ เป็นจำนวน หนังสือครั้ง ๑๐๐๐
เล่ม สำเร็จบริบูรณ์ ทรงบริจาคเป็น ส่วน พระกุศล ในกิจ
ซึ่งคล้ายกับวัน ประสูติ ของ พระองค์ ใน วันที่ ๑๑ มกราคม
รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๗ นี้ จึงโปรดให้นำหนังสือทั้ง ๑๐๐๐
เล่มไปถวายไว้ใน มหามกุฏราชวิทยาลัย แล้วแต่จะ
จำคนำไปใน ที่ใด ที่ จะ ควร เป็น ประโยชน์ไว้ ก็ ตาม
จำนวน มาก แล น้อยโดย สมควร

สรรพกุศล บุญราศี ไก่ ที่ใดทรง บำเพ็ญในการ ที่ทรง
สร้างหนังสือ นั้น ซึ่ง นัยว่า เป็น สิ่ง ถาวร วัตถุ เนื่องใน พระ
พุทธศาสนาใน กาละ สมัย ครั้น นี้ ขอจง เป็น ผล สำเร็จ
ประโยชน์ สุข แก่ พระองค์ ผู้มี ความเลื่อมใสใน พระ พระ
มหิตบาธิคุณนี้ทุก ประการ

พระกุศลทั้งปวง ที่ พระองค์ ได้ทรง บำเพ็ญ ใน สมัย นี้ นั้น
ได้ทรง ตั้ง พระพุทธรูป อยู่ใน เมณฑล จิตต์อันพิเศษ หวังจะได้
เป็น ทิว นุติระ ประโยชน์ แก่ รามกษณนิกร ทั่วไป ขอ พระกุศล
ทั้งปวง นี้ จง มีผล ถึง แก่ ท่าน ทั้งหลาย ทั้งปวง ผู้ใดรับ หนังสือ

ข้าพเจ้า เพื่อ ให้สำเร็จ ประโยชน์ สุข สิริสวัสดิ์ พิพัฒน์ มงคล
ซึ่ง จะ ควร มี ควร เป็นได้ เพราะ ประณอบ สุระวิระ ขรรฆะ
เบ็องนา ทุก ประการ เทอญ

ในการ ที่ ไก่ทรง ประกาศ แผ่นเมตตา จิตต์ อุตีศ ส่วน พระ
กุศล ที่ ไก่ทรง ขำเพ็ญ ใน ครั้ง นี้ ถึง ผู้ นั้น ๆ แล้ว ขอ ผู้ นั้น ๆ
ซึ่ง ตั้ง อยู่ ใน สุระวิระ ขรรฆะ จะ ได้ มี ความ ชื่น ชม ยินดี
อะนุ โมทนา แล รับ ส่วน พระกุศล ที่ ถวาย แล้ว นี้ ทุก
ประการ เทอญ

สิทธิ์มัตถุ สิทธิ์มัตถุ สิทธิ์มัตถุ อิทํ ผลํ
เอตัสมี รตมัตถุขัตติมํ สัมปสาทนเจตโส

ขอ ผล ของ จิตต์ ที่ เต็มใส ใน พระรัตนะ ครบ นี้ จง เป็น ผล
สำเร็จ จง เป็น ผล สำเร็จ จง เป็น ผล สำเร็จ แก่ ท่าน
ทั้งหลาย ทั้งปวง ความ ความ ปาณาณา ทุก ประการ เทอญ

วัง ชูรพาภิรมย์

กรุง เทพ ๑

วัน ที่ ๑๑ มกราคม วันโกสินทร์ ศก ๑๑๗

จตุตถสัณฺฑิตปาสาทิกา.

กัมมกขณิกวณณนา

พหุคัสส ปฐฺเม กัมมกขณิกเก ทว. ยัตถฺกโลกิตกาทิ:
ยัตถฺกโลกิ เว โลหิตโก จาติ นัพพัคคิเยสฺส เทว ชนา.
เทสฺส นิสฺสิตกา ยี ยัตถฺกโลกิตกาเทว ยัญญายันตี. พลว
พลว ปฏิมันเตกาติ: สญฺจุ พลว ปฏิวทถ. อลมหัตถตรา
จาติ: สมหัตถตรา. อสम्मึชา กตฺตีกาที่สฺส ลมฺหมวินยปคฺค-
ลสมฺมึชานํ อีนา กถํ กุทิกถํ, อธิปฏฺฐยฺฉิตฺวา กถํ, ทสฺสเสว
อธิปฏฺฐยฺฉาย กถํ. อเทสนาคามินิชาติ: ปาราชิกา ยัตติยา
วา สจฺจาทิสสา ยัตติยา วา. เอถฺถ ปวิเมสฺส ทิสฺส ทิเกสฺส
นวปทา อหฺมึเมณ กถํ วคฺเคน กตฺตีกิ อิมเหสิ สทฺธิ เวเกก
กถฺวา นวติกา วคฺตา. เอว สัพเพยิ ทวาทสติกา โหนตี.
ปฏฺฐยฺกขวเสน สกฺกยฺกเชสฺสยิ เอเตเบว ทวาทสติกา วคฺตา.
อนนฺโถมิเลหิ คิหิสฺสคฺเคหิ: ยัพพชิตานํ อนนฺโถมิเลหิ
สทฺโสภิตาทิหิ คิหิสฺสคฺเคหิ. น อุปสम्मึปาทะทัพพันติ:

อูษัธยาเยน หุตฺวา น ออุปสัมปทาเทคัพพะ, อาภันตกานัน นิลลโย
 น ทาคัพพะ, อัญญโณ สามเณโร น คเทคัพพะ. อัญญา
 วา ทาทิสิกาติ: อายัคฺติ สภาคา. ปายัญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 กัมมณฺติ: ทชฺชณียกัมม. กัมมิกาติ: เทติ ภิกฺขุติ กัมม
 กตํ. น สวณียํ กาคัพพนฺติ: “อหํ อเนลฺลมนฺติ อิมสฺม
 วัคฺคฺสฺม สวณียํ กโรมิ; อิมสฺมา อวสา เอกยทฺธิ
 มา ปฏิกกมิ, ยาว น ๑ ทํ อภิกรณํ รูปสํกตํ โสคิติ เหว
 เยน โททิตโต โส สวณียโย น กาคัพพะ. น ธนฺวาโทติ:
 วิหารเชฏฺฐกัณฺฐฐานํ น กาคัพพะ. น โอภาโสติ: “กโรตุ เม
 อายสฺมา โอภาสํ, อหํคํ วัคฺคฺคาโมคฺคิติ เหว โอภาโส
 น กาคัพพะ. น โทเทคัพพะ: วัคฺคฺคา วา อายคฺคิตยา
 วา น โทเทคัพพะ, “อณฺมก โทโสติ น สารคัพพะ.
 น สัมปโยเชคัพพนฺติ: อัญญมัญญ โสเชคฺวา กตโต น
 กาคัพพะ. กิณฺณํ ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺณคฺคิติ “เอเกเนเนนํ
 อังเคน ทชฺชณียกัมม กาคํ วัญฺญคฺคิ ทลฺลสํกตํ วุคฺค.
 ทชฺชณียสฺส ทิ วิเสสํ ภนฺตํการกคฺคิ อังคํ นียสฺส
 อภินฺทายคฺคิกคฺคิ ปัพพาทนียสฺส กุลทลฺลคคฺคิ วุคฺค. อิมสฺ
 ปน คิสฺส อังเคสฺ เยน เกณจิ สัพพาทนียํ กาคํ วัญฺญคฺคิ. ยถิ
 เหว ยํ จมฺเปยฺยกชฺชณเ วุคฺค “ทชฺชณียกัมมหารทลฺล
 นียสกัมมํ กโรติ ๑ เปยฺ ออุปสัมปทาคํ อพฺเพติ. เหว โส-
 อุปาลิ อณฺมกัมมํ โสคิ อวิชกัมมํ. เหวญฺ ๑ ปน สํโฆ
 สาคิสาวโร โสคิติ อิทํ วิรุชณคฺคิ ๑. อิทญฺ ๑ น วิรุชณคฺคิ.

กัสม่า? ภาตัตถาภาตโต. ตชชนิยกัมมารหัสสาคิ อิมัสส
 ติ วาณัสส กัมมสณฺเฐฐานิ อตฺโต. ติณฺณํ ภิกขเว
 ภิกขมฺหิตชาทิวนัสส อังคสภาโว. ตัสมา ยทา สํเพน
 สันนํปคิตฺวา “อํ นาม อิมัสส ภิกขุโน กัมมํ กโรมาคิ”
 สันนํฐฺฐารํ กํ ใดติ, ตทา โส กัมมโรโต นาม ใดติ:
 ตัสมา “อิมินา ลักขณเณ ตชชนิยาทิกัมมารหัสส นียสกัมมาทิ
 ภาระณํ อชัมมกัมมัญฺเจว อวินชกัมมัญฺจาทิ เวคิตัพพ. ยัสส ปน
 ภิกขตนการภาตัสสุ อังเคสุ อญฺญตรํ อํคํ อตฺถิ, ตัสส ภาคํ
 อ-กัธมาโน สํโฆ ยदानญฺญาเคสุ อังเคสุ ๑ กัมเมสุ ๑
 เชน เกณิ อังเคน ยํ ภิญฺจิ ลัมมํ ววตฺถเปตฺวา ทํ ภิกขุ
 กัมमारํ ภาตฺวา กัมมํ กเรยฺย. อชเมตถ วิหิจฺฉโย. เหว
 ปรุพฺพ พนาปรํ สเมติ. ตตฺถ ภิญฺจาปํ ตชชนิยกัมเม
 ภิกขตนการกวเสน กัมมวาจา วตฺตา, อตฺโถ พาลัสส อพฺยัต-
 ตัสส อาปัตติพทฺธัสส ตชชนิยกัมมํ กโรนฺเตน พาลอพฺยัตตว-
 เสน กัมมวาจา ภาตัพพา. เหว ติ ภเตน วตฺถนา กทํ
 กัมมํ ใดติ, น ๑ อญฺญัสส กัมมัสส วตฺถนา. กัสมา?
 ยัสมา อิทํ อญฺญาตํ. เอเสว นโย สัพพตฺถ.
 อญฺฐารส สัมมา วตฺถนวตฺถนํ ปาวิวาสิกกษณฺเณ วัฒนยัสสสาม.
 โลมนํ ปาเนนคิติ: ปันนโลมา โทณฺติ: ภิกขุ อญวตฺถนํคิติ
 อตฺโต. เนตฺถารํ วตฺถนํคิติ: นิตฺถรณฺตานํ เอตฺนํคิ เนตฺถารํ.
 เชน สักกา นิสฺสาราณา นิตฺถวริทํ ทํ อญฺฐารสวริ สัมมา
 วตฺถนํคิติ อตฺโต. กิตฺถกํ กาลํ วตฺถํ ปุเรทพฺพนํคิ. ทส วา

ฐิติ วา ทิวธานี. อิมัสสํ ทิ ภูมิภักขันธเก เขตต์ตถเณ วัคคิ
ปุมเรตัพพะเมว โทคิ.

เสยยสทวักคัสสํ. อปัสสํ ภิกขุ ปกคัตตาติ: อปัสสํ
ภิกขุ นิรพพยาววา โทคิ. เสสํ ทักขันธกัมเม วุคคัสสเมว.

อัสสชุปพพสทวักคิ สัมมาทิสสวณณานิ วุคคิ. กายิเกณ
ทเวนาทิตาตสฺส ชนัตถ. กายิโก ทโวนาม กายิกกัปปา วุจฺจติ.
เสสยททวเขยิ เอเสว นโย. กายิโก อนาจาโร นาม
กายทวาเร ชฺชัญญัตตลิกขาปทวิคกโม วุจฺจติ. เสสยททวเขยิ
เอเสว นโย. กายิกิ ออุปฆาติกิ นาม กายทวาเร ชฺชัญญัตตลิกขา
ปทสสํ อลิกขณภาเวณ อุปสมํ วุจฺจติ. นาสมํ วินาสนันทิ
อัทธโต. เสสยททวเขยิ เอเสว นโย. กายิโก มิจฺฉาชีโว
นาม ปฏิภักขิตเวชชกัมมาทิวเสน เทลปณาริฏฺฐุปนาทินิ.
วาสโก มิจฺฉาชีโว นาม คิคฺคินิ สาสนสम्मุปฺปิจฺฉินฺนาโรจนาทินิ.
กายิกวาสโก มิจฺฉาชีโว นาม ตทกฺกมํ. เสสํ ทักขันธเย
วุคคณเมว.

สุขัมมวักคัสสํ ปน. อนปโลเกตฺวาติ: อนาปุริสทวา.
เขตทโวจาทิ: “กัณฺเฑ ทํ คคปติ เถรานิ ปติยัตถนันทิ สัพพะ
วิวราราเปทวา ทิสฺวา เขวํ อโว. เอกา ๑ โฆ อึน นัตถิ. ยทิก
ทิสสํคฺคูปาทิ: ยท อมํ ทิสสํคฺคูปาทิ นาม วุจฺจติ สว นัตถิ
อัทธโต. ทังสํ กิร คคปติโน วสเส อาทิมฺหิ เอกา ปุววิคคิ
อโหสิ. เทน ทํ เถโร ชคคิยา ชฺชิสฺเสกฺกาโม เอวมาต. ยเทว.
กัณฺเฑจาทิ: เขวํ พหุพฺพทฺทวณํ รตนํ ปทา ย อํ กัณฺเฑจ เทว

น อาเวทัพพานิ. น อาสาเททัพ โพธิ: น อปส -
 เททัพ โพ. อันโต วา พติ วาจิ: วิหารัสส อันโต
 วา พติ ว. น ทิถติยาภิ ปทักคยิ อุตฺตวณเมว.
 เสส สัพพํ ปาริวาสิกกัณฺธิเก วณฺณยิสฺสาม. เสส
 ทชฺชนิเบ วุตฺตณเมว. อาปัตติยา อปัณฺณิกัมเม อุกฺเข-
 ปนฺนํกัมมิ อิมินา สทิสเสว. อริญฺญวักคิ อุตฺตวณเมว
 วุตฺตํ. ภาณฺณการโกตฺติอาทิส. ยํ ทิญฺญุ นิสฺสาบ ภาณฺณนาทนิ
 กโรติ, ทสฺสา อปัณฺณินิสฺสัคเค เบว กัมมิ กาทัพพ. เสส
 ทชฺชนิเบ วุตฺตณเมว. สัมมา วักคณายี ทิ อธิ เถวักคทาพิส
 เบว วักคณิ.

กัมมกัณฺธิกาวณฺณนา นิญฺฐิตา.

ปาริวาสกัถชวโร.ก. ปาริวาสกัถ: ปรีวาสะ ปรีวสันตา,
 คัจฉา เทพพิโธ เอววาโส อธิญญิตันปรีวาโล อธิญญิต-
 ปรีวาโส สุกตฉนิตปรีวาโส สโมชานปรีวาโส จาคิ. เทส
 โย “ภิกขเว อธิญญิตี อธิญญิตติติเปพฺ พโ วิมัสสิ
 อิมวิเบ อากังขติ ปัพพัชชํ อากังขติ อูปสัมเปท;
 คัสส จิตฺตาโร มาเส ปรีวาโส ทาทัพ พโติ เอว
 มหาชนํเก วุตฺโต คคณียปรีวาโส อธิญญิตัน-
 ปรีวาโส นาม. คคณ ยํ วิคคัพพํ กํ สุกตคเมว.
 อธิ ปณ อธิ อนนธิเปโต. เสสา คโย, เชน สจฺหา-
 ทิเสสาปคคโย อาชนํนา เจว โทณฺติ ปญฺญิตาติตา จ
 คัสส ทาทัพพา. เทสุ ยํ วิคคัพพํ กํ สมุจฺเจก-
 ชนํเก วิณฺณยิสฺสาม. เอเต ปณ อธิ อนนธิเปตา.
 คัสมา เอเตสุ ยํ ภิกฺขุ ปรีวาสะ ปรีวสันตา ปาริวาสกัถ
 เวทิตัพพา. ปกคคตานิ ภิกฺขุณฺนํติ: รูเปตฺวา นวกร
 ปาริวาสกัถ อวเสทานํ อนฺตมโต มุลา ย ปญฺญิตัส-
 นารทาทินิ. อภิวาทนํ ปจฺจุปฺปญฺฐานํติ: ยํ เต อภิวาทนาทิก
 กโรณฺติ, กํ สาทนํติ สัมปญฺญิตนํติ น ปญฺญิจนํติ
 อคฺโโล. คคณ สามิจิณฺณนํติ รูเปตฺวา อภิวาทนาทินิ
 อญฺญิตัสส อญฺญิตวิคคัสส วิชฺฌนาทาทนาทินิ อภิสมาจาร-
 ิกัสเสตํ อภิวาทนํ. อาสนาภิกาทนํติ: อาสนนํสส อภิครณ

อาสนํ คเหทฺวา อภิกมณํ ปญฺญาปนเมว. เสยฺยาภิกขาเรเป
 เอเสว นโย. ปาทอทกฺกนํติ: ปาทโชนอุทกํ. ปาทปญฺญาติ:
 โชคปาทฐปนกํ. ปาทกถลิกนํติ: อโชคปาทฐปนกํ ปาท-
 ฌสนํ วา. อาปัตติ ทุกฺกฏสฺสชาติ: สจฺจวิหาริกาทินํป
 สาทิพนํตสฺส ทุกฺกฏเมว. ทลฺลมา เท เชน วัคคัพพา
 “อหํ วินยกมฺมํ กโรมิ, มยฺหํ วัคคํ มา กโรถ
 มา มํ คามยฺยเวสนํ อาปฺปณฺดาติ. สเจ สจฺจํ ปัพพชิตา
 กุลปฺกตา “คุเมธ ภาณฺเต คุเมธากํ วินยกมฺมํ กโรถาติ
 วัคฺวา วัคคํ กโรนฺติ เหว คามยฺยเวสนํ อาปฺปณฺตติ
 เหว; วาริตถาลโต ปญฺญํฐาเป อนาปัตติ. นิดุ ยถาวุทฺทมณฺติ:
 ปาริวาสเกสุ อญฺญมญฺญํ โย โย วุทฺโธ, เชน ะตน
 นวกตรสฺส สาทิกํ ปญฺญํ ยถาวุทฺทมณฺติ: ปกคคฺเตหิปี
 สทฺธิ วุทฺธมฺปญฺปิยา เหว ปญฺญํ: ทลฺลมา ปาติโมกฺเข
 อุทฺทิสฺสมาเน หคฺคปาสเ นิสฺสิทฺธิกํ วญฺญติ. มหાયจจฺวิป
 ปน “ปาฬิยา อนิสฺสิทฺธิกํ ปาฬิ ปทาย หคฺคปาส
 อมฺมุญฺจันเชน นิสฺสิทฺธิกัพพณฺติ วุทฺธํ. ปาริสฺสทฺธิอุโปสเถ
 กบิรมาเน สํชนวกฺกฐาเน นิสฺสิทฺธิกํ คคฺเถว นิสฺสินฺเชน
 อคฺคโน ปาฬิยา ปาริสฺสทฺธิอุโปสเถ ภาคัพพะ. มหાયจจฺวิป
 ปน “ปาฬิยา ปาริสฺสทฺธิอุโปสเถ ภาคัพพะติ วุทฺธํ.
 ปวาราณายปี สํชนวกฺกฐาเน นิสฺสิทฺธิกํ คคฺเถว นิสฺสินฺเชน
 อคฺคโน ปาฬิยา ปวาระคัพพะ สํชน คคฺคํ ปิหริทฺวา
 ภาชียมานํ วสฺสสิกฺสาญฺจิกํ อคฺคโน ปคฺคกฺกฐาเน คเหทฺ,

ปาริวาสกัณฺฐิณํชกฺวณฺณา.

๘

วิญญูติ. โอโณชนันฺติ วิสฺสัชชณฺเฏ วุจฺจติ. สเจ ทิ
 ปาริวาสกัณฺฐิณํ เทวํ ตินฺนํ อุตฺตมสภกัณฺฐิกานิ ปาปฺปณฺณิกิ,
 อญฺญาตัสส ปุคฺคตลิกภักตบิชาสา โทติ. ทานิ ปฏิปาฏิยา
 คเคตฺวา ‘ภณฺเฏ เทวํฐา คาเทถ, อัสส มยฺหิ
 ภักตบิชาสา อตฺถิ, เสว คณฺหิสิสฺสามิทิ วตฺวา
 วิสฺสัชเชตฺตพฺพานิ. เอวํ ทานิ ปุนทิวเสสฺส คณฺหิสิทฺ
 ลพฺภติ. ปุนทิวเส สัพฺพปญฺมํ เอตฺสส ทาทพฺพนฺติ
 กุรฺรณฺทียํ วุจฺจติ. ยถิ ปน น คณฺหิสิทฺ น วิสฺสัชเชติ
 ปุนทิวเส น ลพฺภติ. อิทํ. โอโณชนํ นาม ปาริวา-
 สกัณฺฐิณํ อุตฺตมสภ อญฺญาตํ. กัสฺมา? ทสฺส ทิ
 สมนฺนวตฺตฐาเน นิสินฺนัสส ภักตภิกฺเค ยาคุชฺชชกาทินิ
 ปาปฺปณฺณิกิ วา น วา: ทสฺมา โส ภิกฺขวาจาเรน
 มา ภิลมิตฺถเต อิทมสฺส ลิงคทกฺรณฺตถํ อุตฺตมสภ
 อญฺญาตํ. ภักตฺตนิทฺ: อากคาคเคทฺ วิทฺธมฺปฏิปาฏิยา คเคตฺวา
 คณฺหิสิทฺ วิหาเร สมนฺตสฺส จตุสสาภักตํ เอตํ ยถาวุทฺธมฺ
 ลภติ. ปาฬิยา ปน คณฺหิสิทฺ วา ฐาตุํ วา น ลภติ: ทสฺมา
 ปาฬิโต โอสภิกิภาวํ หิตฺถปาสเฏ จูเทน หิตฺถํ ปสาเรตฺวา,
 ยถา เสโม นิปติทฺวา คณฺหิสิทฺ, เอวํ คณฺหิสิทฺพฺ.
 อารามิกสมณฺทเทเสทฺ อาทวาเปตฺ น ลภติ. สเจ สยเมว
 อาหฺวณฺติ ทํ วิญญูติ. วิญฺญูมฺหาเปฬภักตฺเตยฺ เอเสว
 นโย. จตุสสาภักตฺเต ปน สเจ โอโณชนํ ภักตฺตกาโม โทติ,

อัครโน อัครถาย อกรฺชิตะ ปิณฺฑเต ‘อัสส เม ภักตํ อัครติ
 เสว คณฺหิกลฺลํมิตฺติ วัคคัพพะ ปุนทิวเส เทว ปิณฺฑเต ลมฺภิตฺติ
 มหาปจฺจเวมิ วุคฺคํ. อทฺตเตสภักตาทินิยํ ปาฬิตโต โอสถกฺกิตฺตวาว
 คเคตัพพะนา. ยตฺถ ปน นิสฺสทาเปตฺวา ปวิวิสันฺติ, ตตฺถ
 สามณฺเณนา นิจฺจํ เกณ ภิคฺคฺชฺญํ สัมมวณฺเณ พุทฺธา นิสฺสิตัพพะ.
 อิทานิ ยา อญฺ สัมมา วัคคณา วุคฺคา. ตตฺถ น อุปสัมปทาเท-
 ตัพพนฺติ: อุตฺตมาเนน พุทฺธา น อุปสัมปทาเทตัพพะ; วัคค-
 นิกรฺชียํว ปน อุปสัมปทาเทตํ วัฏฏฺติ. อารวเณ พุทฺธา
 กัมมวาทาย น สววคัพพะ; อญฺญุณฺณมฺ อสฺส วัคคํ นิกรฺชียํว
 สวาเวตํ วัฏฏฺติ. น นิสฺสโย ทาทัพพะไฟติ: อากันฺธกานํ
 นิสฺสโย น ทาทัพพะไฟ; เขตฺติยํ ปกตียาว นิสฺสโย คคฺคิตโต, เต
 วัคคัพพะ “อหํ วิณฺยกัมมํ กโรมิ, อสฺส กเรวฺสส นาม
 สันตฺติเก นิสฺสยํ คณฺหิกล มยฺหิ วัคคํ มา กโรถ มา มํ
 คามยฺยํเวสนํ อปฺปจฺฉนาติ. สเร เหว วุคฺคเตยฺยํ กโรนฺติ เหว.
 วาริตกาลโต ปญฺญุชฺชาย กโรนฺเตสฺสยฺสสฺส อนาปัตติ. น
 สามณฺเณโร: อญฺญุณฺณ สามณฺเณ น คเคตัพพะไฟ; อุตฺตมํ
 พุทฺธา คคิตฺตสามณฺเณว วัคคัพพะ “อหํ วิณฺยกัมมํ กโรมิ
 มยฺหิ วัคคํ มา กโรถ มา มํ คามยฺยํเวสนํ อปฺปจฺฉนาติ.
 สเร เหว วุคฺคเตยฺยํ กโรนฺติ เหว. วาริตกาลโต ปญฺญุชฺชาย
 กโรนฺเตสฺสยฺสสฺส อนาปัตติ. ภิกฺขุโนวาทกสम्मิตฺติ นาม
 อธิปจฺจวฺชฺชานนฺตภา ปญฺญิจิตฺตา: คสฺมา ภิกฺขุสฺสยฺสสฺส วัคคัพพะ
 “ภนฺเต อหํ วิณฺยกัมมํ กโรมิ, ภิกฺขุโนวาทกํ ชานาณาติ.

ปณฺธิพลลัสส วา ภิกฺขุโน ภาวโร กาคัพพะโพ. อาคตา ๑
 ภิกฺขุณฺโณ “ สัมมัสส สันติกํ คัจฉน, สโม โว โอวาททาณกั
 ขามิสฺสคฺคิตฺติ วา “ อหิ วนยถัมมํ กโรมิ, อสฺสภิกฺขุสฺส
 นาม สันติกํ คัจฉน, โส โว โอวาทํ ทสฺสคฺคิตฺติ
 วา วิคตัพพะวา. สวา อาชิตฺติคิ: สุกกวิสฺฐูริยา ปริวาเส ทิณฺเณ
 ปุณฺ สุกกวิสฺฐูริ นามชฺชิตฺติคัพพะวา. อญฺญา วา ทาทิสฺสกาติ
 กายสฺสคฺคิตฺติ ครกาชิตฺติ. กโต วา ปาณฺธุรฺรทราติ:
 ปาราชิกายิตฺติ: สคฺคิตฺตํ อาชิตฺติสฺส ทุฬฺหาลิตายิตฺติ ปาณฺธุรฺรา
 ทุกกฏายิตฺติ ปาณฺธุรฺรทรา ทุกกฏายิตฺติ ปาณฺธุรฺรา
 ปาณฺเทสณียายิตฺติ ปาณฺธุรฺรทรา. เอวํ ปาริภคฺติยดูลลจฺจเ-
 สฺสนาติเสสฺสปาราชิกายิตฺตํ นโย เวทิตัพพะโพ. “ ทาส
 วิคตฺตํ ทุฬฺหาลิตทวตฺตํ ปาณฺธุรฺร ทุกกฏวตฺตํ ปาณฺธุรฺรทราติ
 ปุริณนเบเนเว เกโต เวทิตัพพะโพ. อญฺญคิตฺตวชฺเช สิกฺขาปเท
 ปน วิคตฺตํ อาชิตฺติยํ ปาณฺธุรฺรา. โลกวชฺเช ปน อญฺญ
 ปาณฺธุรฺรทรา. ทมฺมมฺหานิ ปริวาสนมฺมวาระ วุจฺเจติ “ ค
 ทมฺมํ อกคํ ทุกกฏมฺหานิอาทิจิ วา “ กิ อิทํ ทมฺมํ
 นาม กสฺสทมฺมํ โกรกขทมฺมมฺหานิอาทิจิ วา วจฺเจติ น
 ครคิตัพพะ. ทมฺมวาทิ: เขติ ภิกฺขุติ. ทมฺมํ กคํ,
 เท ‘ ทมฺมิกาติ วุจฺเจติ. เท พาลา อพฺยัตตาคิอาทิจิ
 รรณนํ น ครคิตัพพะ. น สวณฺณํ กาคัพพนฺติ:
 ปลิโพชนฺตํถาย วา สักโกสนตํถาย วา สวณฺณํ น
 กาคัพพนํ, ปลิโพชนตํถาย หิ กโรนฺโต “ อหิ อาบสฺสมฺหานิ

ชิมัสมี วัฑฒัสมี สวาเยย์ กโรมิ, อิมันดา ขาวาสา
 เอกปทชัย มา ปักกมิ ยาว น คัม อธิกระณิ วุปลันท์ ไชคิต
 เอว กโรติ; ปักโกสณัตถาย กโรนโต “อหิ เต สวณีย
 กโรมิ, เอหิ มยา สัทธี วินยขรณัม สัมมุชฌาว
 คัจฉาคิต เอว กโรติ: อทกยชัย น กาคัพพ์. น
 ธนฺวาโทติ: วิหารเชฏฐกฏฐานัม น กาคัพพ์; ปาติโมก-
 ขทเทสเสน วา สัมมุชฌเณสเสน วา น กาคัพพ์; เตรสสุ
 สัมมตัส, เอกสम्मติวเสนยิ อัสสริยกัมมัม น กาคัพพ์.
 น โอภาโสติ: “กโรตุ เม ชยัสสมา โอภาส, อหิ
 คัม วัฑฒกาโมติ เอว ปกคิตตัสส โอภาโส น กาคัพพ์โพ;
 วัฑฒนา วา อายัตติยา วา น โจเทคัพพ์โพ; “อนันเต
 โทโสติ น สารตัพพ์โพ. น ภิกขุ ภิกขุหิ สัมปโยเชคัพพ์พนฺติ:
 อัญญมัญญํ ปโยเชคฺวา กสโต น กาคัพพ์โพ. ปุโรโตติ:
 สัมมัตเตเรน หุตฺวา ปุโรโต น คณคัพพ์ ทิวาทสทตฺถ
 อูปาริ มุญฺจิกฺวา เอกเสน คณคัพพ์. นิสิตทเมยิ เอเสว
 นโย. อาสนปริยันโตติ: ภคิตคคาทิส, สมนวภาสนปริยันโต
 นาม, ส.ว.ส.ส ทาทัพพ์โพ. ทตถ นิสิตคัพพ์. เสยฺยปริยันโตติ:
 เสยฺยานัม ปริยันโต สัพพะลามกัม มัญญะยฺหุ. อยํ ทิ
 วัสสัคเคน อัททโน ปัตตัญญูเน เสยฺยํ คเคตฺ, น
 ลกฺติ. สัพพะภิกขุหิ วิจิณฺทฺวา คคิตาวเสสา ปณ มกฺกณฺณคฺวา
 เวทฺทวาทาวิณฺทฺวา ลามกเสยฺยา อัสส กาคัพพ์พา.
 วิหารปริยันโตติ: ขดา จ เสยฺยา เอว วสนํ ขาวาโสยิ

วา วิสัลลเคน อัสสโน ชัตตัญญูราเน ทัสส น วิญญูติ
 สัพพะภิกขุติ วิจิตรวา คหิตาวเสสา ปน วโชหคณิ-
 ชคณมุลิกาวริตา ปณฺณสาลา อัสส ทาทัพพา. เสเร ปตติตฺตา
 สัพเพ รกขมุลิกา อัพโภกาสิกา วา ไหเวติ ฉนฺน
 น อูปเนติ. สัพเพปิ เอเตหิ วิสัลลัญญูราวาสา นาม ไหเวติ.
 เสดฺส ยํ อิจฺฉติ ตํ ลกฺขิ. วิสัลลยนาภิกทิวส ปน ปจฺจย
 เอกปัสเส รุกฺขวา วิสัลลเคน คณฺณตํ ลกฺขิ เสนาสํ ปน น
 ลกฺขิ. นีวทชวสฺสวาลิกํ เสนาสํ คณฺณิตถาเมเน วักคิ
 นิกขิยฺยว คเคทัพพะ. เทเน จโส สาทิกัพพะโพติ: ยํ อัสส
 อาสนาภิปริยณฺติ ภิกขุ เทนฺติ, โสเอเว สาทิกัพพะโพ.
 ปุเรสมเณน วา ปจฺจาสมเณน วาติ: ญาติปวาริกัญญูราเน
 “เอตฺตเก ภิกขุ คเคทวํ อาคัจฉนาภิ นิมนฺติเทเน
 “ภันเต อสฺสํ นาม กุลํ ภิกขุ นิมนฺเตติ, เอเต
 ททถ คัจฉามาติ เอวํ สํวาย ภิกขุ ปุเรสมเณน
 วา ปจฺจาสมเณน วา กถึวา น คณฺณตัพพะ. “ภันเต
 อสฺสํ นาม คาเม มาสฺสา ภิกขุณํ อวคณฺณ อี-
 ฉนฺติ, สาธุ วต เสเร เสดฺส สํกทํ กเรยฺยาถาภิ
 เอวญฺเญ ปน ปริยาเทน กเถตุํ วิญญูติ. น อารญฺเญ-
 กิงคณฺณิ: อาคตาคทานํ อาโรเจตุํ หวายมาเนน อรญฺเญ-
 ชุตฺตํ น สมาทาทัพพะ. เชนปี ปตติยา สมาทินฺน
 เทเน ทุติยํ ภิกขุ คเคทวํ อรญฺเญ อรุณํ อญฺญ-
 ะยตัพพะ น จ เอกเณน คณฺณตัพพะ ตถา ภิกฺขุคคทาติสุ,

ชาติสนปรัยน์เค นิสัชชาย หวายมาเนน บัณเฑาะปาติกขุทังคัมบี
 น สมาทาทัพพ์. โย ปณ ปกคิยา บัณเฑาะปาติโก
 ทัสส ปญฺเฐโธ นัตถิ. น ๑ คัมมัปฺปเวยยติ: “นิทกภักโต
 หุควา วิทาเร เขว นิสัทิกฺวา ญฺญุชฺฌโต รัตติโย
 กณิสัสามิทธิ คัณโธ คามเม ภิกฺขุ ทิสฺวา ธนาโร-
 เจนทัสส รัตติจเณโท สียาติ อิมินา การณเณ บัณเฑาะปาโต
 น นิตราเปทัพพะ. มา มํ ชาสิสฺส: “มา มํ
 เอกภิกฺขุชฺชี่ ชานาคฺคิ อิมินา อัสสาสเยน วิทาเร
 สามเณเรหิ ปาเปตฺวา ญฺญุชฺชี่ น ตถา. คามํ
 บัณเฑาะย ปวิสิตัพพะเมว. คิลานัสส ปณ นวกัมมธอา-
 ยุชฺชณายกัจฺจาทิสฺส ปสฺสทัสส วา วิทาเรเขว อจฺฉิ-
 วัญฺญติ, สเจ คามเม อเนกุตฺตา ภิกฺขุ วิจฺจันตี น
 สักกา โหติ อารอเจตฺ, คามถาวาสํ คณฺถฺวา สภาคัฏฐาเน
 วสิตฺว วัญฺญติ. อากันตฺถเกณายี ปิณฺธุจิ วิทาวี อากเณ
 ทัตถ ภิกฺขุณฺ อารอเจตัพพ์. สเจ สัพพะเพ เอกัฏฐาเน
 จูเท ปัสสตี, เอกัฏฐาเน จู.เทเนว อารอเจตัพพ์. ธต
 รุกฺขมุล ทิสฺส วิสฺส วิสฺส จูตา โหนฺติ. ทัตถ ทัตถ คณฺถฺวา
 อารอเจตัพพ์. สญฺญีจจ ธนาโรเจนทัสส รัตติจเณโท
 ๑ โหติ วัคคเกเท ๑ ทุกกภู. ธต วิจฺจันตี โห
 เอกจเ น ปัสสตี รัตติจเณโท โหติ น วัคคเกเท
 ทุกกภู. อากันตฺถสฺสาหิ: อิตฺถโน วสนวิทาวี อากันตฺถสฺสา
 เอกัสส วา พหุณฺณ วา รุกฺขมเยเนว อารอเจตัพพ์

รัตติเจตฺตวักตเกทายี เจตฺต วักตณเยชเว เวกิตัพพา
 สเจ อากันตฺกกา มหุตฺตํ วิสฺสํมิตฺวา วา อวิสฺสํมิตฺวา
 วา เอวํ วิหารมตฺเต น คัจฉนฺติ, เสดฺย อาริเจตัพพ.
 สเจ ตสฺส อชานนฺตสฺสว คัจฉนฺติ, อมฺ ๑ ปน คตถาเล
 ชานาติ. คณฺถวา อาริเจตัพพ. สัมปายุณฺติ, อสฺสโกณตสฺส
 รัตติเจตฺตว ไทติ น วักตเกเท ทุกฺกญฺ. เอยํ อณฺโตนวาท
 อปวิสิตฺวา อปจวรณฺม โสภกมิตฺวา คัจฉนฺติ; อญฺญา
 เสดฺย นิกฺกตสฺสทํ วา อุตฺตาสทิสฺสทํ วา ชยิตสฺสทํ วา
 สุกฺวา อากันตฺกกาวิ ชานาติ. คณฺถวา อาริเจตัพพ,
 คตถาเล ชานนฺเตชยิ อณฺพณฺธิตฺวา อาริเจตัพพเมว.
 สัมปายุณฺติ, อสฺสโกณตสฺส รัตติเจตฺตว ไทติ น
 วักตเกเท ทุกฺกญฺ. โยยํ รัตติ อากันตฺวา รัตติ
 เยว คัจฉนฺติ, โสภสฺส รัตติเจตํ กโรติ. อญฺญา
 ตักฺกตา ปน วักตเกเท ทุกฺกญฺ นิตฺติ. สเจ อชานนฺตว
 อพฺภานํ กโรติ ชกตเมว ไทตฺติ กุณฺธิยํ วักต.
 ตสฺสมา อธิกา รัตติโย คณฺธวา กาทัพพ. อมฺ
 อปฺเพณณฺยปฏิปทา. นทฺธิอาทิสฺ นวาท คัจฉนฺตยํ ปวตฺติเว
 จิตฺติ อลาเส คัจฉนฺตยํ ยัพพตถลธวญฺญาติสุ ทเว
 จิตฺติ วิกขมฺ ทิสฺวา, สเจ “ภิกฺขุติ ววักถานํ อตฺติ,
 นวาทฺติ คณฺถวา มทาสทฺทํ กตฺวา วา เวเคน อณฺพณฺธิตฺวา
 วา อาริเจตัพพ. อณฺวาริเจตสฺส รัตติเจตฺโต เย
 วักตเกเท ๑ ทุกฺกญฺ ไทติ. สเจ วามนฺตฺโตยํ สัมปายุณฺติ

วา สวาเวตฺตํ วา น สักโกติ; รัตติจฺเณโทว ไทติ น
 วัคฺคเกเต ทุกฺกณฺฏํ. สัมเสนาภยัตเตโร ปน วิสยาวิสยวเสน
 กเถติ “วิสเย กิร ธนาโรเจตฺตัสส รัตติจฺเณโท เจว
 วัคฺคเกเต ทุกฺกณฺฏญฺเฐ ไทติ, อวิสเย ปน อภยํ นัตถิ.
 กรวีกิตฺตัสสเถโร ปน “สมโม อภยํ นัตถิ ววตฺถาณํ
 เขว ปมาณํ. สเย อวิสโย ไทติ, วัคฺคเกเต ทุกฺกณฺฏเมว
 นัตถิ รัตติจฺเณโท ปน ไทติ เขวาติ อาศ. อโป-
 สเทติ: “อโปสถํ ฌมฺยาปฺปณฺธิสฺสามาติ อากันฺตกา หิ ภิกฺขุ
 อากันฺตเท; อิทฺธิยา คณฺถวํชิ อโปสถภาวํ ญฺตฺวา
 โอทวิตฺวา อโปสถกมฺมํ กโรนฺติ. ตัสมา อากันฺต-
 โสณตฺถํ อโปสถทิวเส อาโรเจตฺตํ. ปวารณายํ เอเสว
 นโย. คีลาเนติ: คณฺถํ อสมตฺโต. ทูเทนเนติ: เอตฺถายํ,
 อนุปสฺมํขณฺณํ เปเสตฺตํ น วิญฺญติ, ภิกฺขุ เปเสตฺวา อาโรจา-
 เปตฺตํ. อภิกฺขุโก อวาโสติ: สญฺญํ วิหาโร ยตฺถ
 เอโกยํ ภิกฺขุ นัตถิ, ตตฺถ วาสตถาย น คณฺถพฺพ.
 น หิ ตตฺถ วุฏฺฐา รัตติโย คณฺฐปคา ไหเนติ. ปกตฺตเคน
 ปน สทฺธิ วิญฺญติ. ทสวณฺตฺราเย ปน สเย รัตติโย
 คณฺฐปคา น ไหเนติ, อณฺตรายโก ปริวิจฺเณตถาย คณฺถพฺพ-
 เมว. เตน วุตฺตํ “อญฺญตฺโร อณฺตรายาติ. นานา-
 สํวาสเถติ สทฺธิ วินยกมฺมํ กาคฺคํ น วิญฺญติ. -เคสํ
 ธนาโรเจตฺตํ รัตติจฺเณโท นัตถิ, อภิกฺขุกาวาสสทิสเมว
 ไทติ. เตน วุตฺตํ “ยตฺถสฺส ภิกฺขุ นานาสํวาสกาติ.

ปาริวาสกถาของวิวัฒนา.

๑๗

เสส อูโปสถกถาของเก วุคตณบเมว. เอกัจฉเน อาวา-
เสศิอาภิส. อาวาโส นาม วสณัตถาย กถํ เสนาสณ.
อนาวาโส นาม เติบพรร โภชิพรร สัมมชชนิอัญญโก
ทารุอัญญโก ปาณียมาโพ วัจกัญ ทวารโกญฺฐโกติเอ
มาทิ. ทคียบเพน ททกญํ คหิตํ. เอเตสํ ยัตถ
กัตถจิ เอกัจฉเน ฉทนโต อุตกปคณฺฐฐานปริจฉเน
โอภาเส อุตชิตโก วสิตํ น ลกติ, ปาริวาสโก ปน
อณฺโตะลาเว เบว น ลกตติ มหาปจฺจเวนิ วุคต.
มหาอัญญฐานํ ปน อวิเสเสน “อุตกปาเทน วาริตนติ
วุคต. กรุนทีย” เอเตสํ ปญฺญเวณณคณพคชฐานส
ปาริวาสกถสํ ๑ อุตชิตกถสํ ๑ ปกคตฺเตน สทช
วสนํ อุตกปาเทน วาริตนติ วุคต. ทสฺมา นานุปจาเวนิ
เอกัจฉเน น วญฺญติ. สจ ปกคต ททกปสฺมชเนนิ
ปกคตฺเต ปชฺหมํ ปวิสิทฺวา นิชเน สญฺญวสฺสโสยํ ปาริวาสโก
ปจฺฉา ปวิสิทฺวา อานนฺโต นิชชติ; รัตติเจโต เว
วตฺถเกเท ทุกกญฺ. อานนฺตสฺส รัตติเจโตว น
วตฺถเกเท ทุกกญฺ. สจ ปน ทสฺมี ปชฺหมํ นิชเน
ปจฺฉา ปกคตฺโต ปวิสิทฺวา นิชชติ, ปาริวาสโก ๑
ชานาติ รัตติเจโต เวว วตฺถเกเท ๑ ทุกกญฺ. ใน เ
ชานาติ, รัตติเจโตว น วตฺถเกเท ทุกกญฺ. วญฺฐา-
คัพพํ นิมนฺเตคัพพโปกิ: ททกปสฺมชเนนิ ทสฺวา วญฺฐา-

คัตถ์พเมว วุญฺฐา ย จ “อหิ อิมินา สุขนิสฺสันโน วุญฺฐา ย โทติ
 ปรมมฺเขน น คณัตถ์พ; “อหิ อารวีย อาสนํ, เขตฺถิ
 นิสฺสิตถาคิ เหว นิมนฺเตตถ์พ โฟ เขว. นวเกน ын
 “มหาเดริ โอฟทฺธิ กโรนติ ปาริวาสิกตฺเตว สฺสันติ-
 น คณัตถ์พ. เอกาสเนติ: สมานวสฺสิกาสนเน มัญญเ ว
 ยฺเร ว. น ฉมายิ นิสฺสันเนติ: ปกตฺตฺเต ภูมียิ นิสฺสันเน
 อิตเรน อหิตมโส คิลสฺสันเตว ยิ อจฺจเร วาลิกถเลย
 วา น นิสฺสิตถ์พ. ทวารสทฺตถิ ын อุปจาริ มัญญิจิ วา
 นิสฺสทฺทํ วุญฺฐติ. น เอกจิงกเมติ: สทาเขน วิย สทฺทํ
 เอกสฺมึ จิงกเมณ จิงกมิตถ์พ. ฉม ยิ จิงกมิตฺติ ฉมายิ
 จิงกมณฺเต. อขเมว วา ปาโร. อยิ ынเตถ อตฺโต.
 อถคปริจฺเจทา ย ภูมียา จิงกมณฺเต ปริจฺเจทํ กถิ วา
 วาลิกิ อากิวิทฺวา อาลัมพนํ โยเชทฺวา กถจิงกเม
 นิเขยิ น จิงกมิตถ์พ. โถ ын วาโท อิจฺจฺจกเขน
 สมิขณฺเน เวทิกปริจฺจิตฺเตยิ. สเจ ын ปาการปริจฺจิตฺโต
 โทติ ทวารโกญฺฐกยฺตุ โท ยีพพคณฺทรวณฺทคณฺทพณฺทเรส
 วา สุปฺปิจฺฉนฺโ; คาทิสเ จิงกเม จิงกมิตฺถํ วุญฺฐติ.
 ออุปฺปิจฺฉนฺเนยิ อุปจาริ มัญญิจิ วา วุญฺฐติ. วุฑฺฒคเวนาทิ
 เอกถ, สเจ วุฑฺฒคเร ปาริวาสิกเ ปฐมนิขณฺเน อิตโร
 ชานนฺโต ยีฉา นิขชฺชติ; รัตติจฺเจโท จัสส โทติ
 วัคคเกเท จ ทุกกญฺ. วุฑฺฒคทวสฺส ын รัตติจฺเจโทว
 น วัคคเกเท ทุกกญฺ. อชานิตฺวา นิขชฺชติ ทวินนฺย

วักคเกโท นัตถิ, รัตติจฺเณโท ปน โทติ. ธถ นวเก
 ปาริวาสเก ปฐมํ นิขัณเณ วุฑฺฒกโร นิขัชฺชติ นวโก ฯ
 ชานาติ, รัตติ จัสส นิชฺชติ วักคเกเท ฯ ทุกฺกภู
 โทติ; วุฑฺฒกโรสส รัตติจฺเณโทว น วักคเกโท. ใน
 เจ ชานาติ, ทวีณฺณํ วักคเกโท นัตถิ รัตติจฺเณโท
 ปน โทติ. สเจ เทวํ อปฺปมา อปฺปมํ นิขัชฺชติ
 วุฑฺฒกโรสส รัตติจฺเณโทว อิตฺสส วักคเกโทมฺปิ กุรฺณฺทิตฺถิ
 วุฑฺฒ. เทวํ ปาริวาสโก สมนิสฺสา เอโก ปฐมํ นิขัณเณ
 เอโก ชานฺนํโทว ปฺปมา นิขัชฺชติ, รัตติ ฯ นิชฺชติ
 วักคเกเท ฯ ทุกฺกภู. ปฐมํ นิขัณฺณสส รัตติจฺเณโทว
 น วักคเกโท. สเจ ปฺปมา นิขัชฺชติโตยํ น ชานาติ,
 ทวีณฺณํ วักคเกโท นัตถิ รัตติจฺเณโท ปน โทติ.
 สเจ เทวํ อปฺปมา อปฺปมํ นิขัชฺชติ, ทวีณฺณํ
 รัตติจฺเณโท เขว น จิตฺคเกโท. สเจ ทิ เทว
 ปาริวาสโก เอกโต วเสยฺยํ, เท อัญญมัญญสฺส อชฺฉาจาร
 ญฺติวา อคารวา วิยฺยิตฺตาริโน วา หุทฺธา ปาปญฺฐูทริ
 วา อายตฺติ อายตฺตเสยฺยํ วิพฺลเมยฺยํ วา; ทิสฺมา
 เณสํ สทเสยฺยา สัพพมฺปิปรารเณ ปฏิกิจฺจทาติ. เณสํ วุฑฺฒนเ-
 เณว .เวทิตฺตํ. นลาบ ปฏิกิตฺตสวาทาโย เจตฺถ
 ปาริวาสโกทมนํ ปกคฺคิตฺตญฺญานํ จูฑฺทาติ เวทิตฺตํ. ปาริ-
 สิกจตุฏฺโธ เจ ภิกฺขเว ปาริวาสนฺติ เจตฺถ, ปาริวาสโก จตุฏฺโธ
 ญฺติวา อัญญมัญญสฺส ปาริวาสทานาทฺมิ ภาตํ น วญฺญติ

เขว. เอเต เสววามิ คณปุรโก น ไทติ, เสตสัสมะ-
กัมเมสุ ไทติ. คณ ปน อัมปิโชนเต วัฑฒ์ นิกขิปาเปตวา
คณปุรโก กาคัพพะโพติ.

ปาริวาสิกวัฑฒณา นิฏฐิตา.

อิมัมปน วัฑฒณัง สุทฺธวา วิชยตฺตอปาลิตฺตเดวสฺส ะโศกคัสส
เอวัมปิวิวัฑฒ์โก อุตฺตปาติ “ภควตา พหุ ปาริวาสิกวัฑฒ์
ปัณฺณุตฺต, กคฺคิ น โช เเตถ การณเติ วัฑฒ์เจโต ไทติติ.
โส ภควันตํ อุตฺตังกมิตฺวา ภควันตํ เอตมคฺคิ ปุจฺฉิ. ภควา-
ะสฺส พฺยาภาสิ. เตน วัฑฒ์ “อดโช อายัสฺมา อูปาลิ ะเยฯ
วัฑฒ์โรณาติ. กคฺคิ สหวาโสติ: “ยวามิ ปกคคฺคิเตนุ ภิกขุณา
สทฺธิ เอภังคัมปิโรณาติ นเยน วัฑฒ์โต เอภโต วาโส วิชัย-
วาโสติ: เอภคัสเสว วาโส. ธนาโรณาติ: ธาณคฺคิกทาปิโร
ธนาโรณา. เอเตสุ ทิสฺส เอภเถน การณเณ วัฑฒ์โรณาโต
ไทติ. น สกโกณคฺคิ: สขมัสส มหคฺคิทยาบ คคฺคิร คคฺคิร
คคฺคิรวา สัพพะเสส อารอ กคฺคิ อสโกณคฺคิตา โส.นคฺคิ น
สกโกณคฺคิ. ปริวาส นิกขิปามิ วัฑฒ์ นิกขิปามิทิ อิมะสุ
ทวิสุ ปเทสุ ะเอภเถนย นิกขิตฺโต ไทติ ปริวาโส
ทวิติปิ สุนิกขิตฺโต เขว. สมหาทานย เภเสว นโก.
เอว วัฑฒ์ สมหาทิยิกวา ปริวสุปปริวาสสฺส ม นคฺคิ
คคฺคิโกโต ปน สมหาทานวัฑฒ์โร นคฺคิ. สมหาทินนวัฑฒ์
เขว ทิ เอส คคฺคิมาสส นารคคฺคิ มานคคฺคิ ทาคัพพะ.
จิณฺณมานคคฺคิโกว อัมปิเภคัพพะโพ. เอว อายัสคคิโก ทุฑฺธวา

ประวัติศาตร์   นิรุกติศาสตร์.

๒. วิชาสถิติกับแผนกวิชาอื่น ๆ
 ๒.๑. วิชาสถิติกับแผนกวิชาอื่น ๆ

สมุจจัยกษณิกวณณนา.

สมุจจัยกษณิก. ฉวรัคคิ มานักกัณฺธิ เอกัถ ฐกัฟพิช
 มานักคิ อธิปฺปฏิฉนฺนมานักคิ ปฺปฏิฉนฺนมานักคิ ยักขม -
 นิกคิ สโมชานมานักกัณฺธิ. กัตถ อธิปฺปฏิฉนฺนมานักคิ นาม
 ยิ อธิปฺปฏิฉนฺนนาย อาษัคคิยา ปรีวาสสิ อทฺทวา เกวล
 อาษัคคิ อาษัณฺณกาเวเนว มานักตารัสส มานักคิ ทิยฺยติ.
 ปฺปฏิฉนฺนมานักคิ นาม ยิ ปฺปฏิฉนฺนนาย อาษัคคิยา ขริวฺวสุ -
 ปรีวาสสิ ทิยฺยติ. ยักขมานักคิ นาม ยิ ปฺปฏิฉนฺนนาย
 วา อธิปฺปฏิฉนฺนนาย วา อาษัคคิยา อัทธมาสิ ภิกฺขุณฺนิ
 ทิยฺยติ. สโมชานมานักคิ นาม ยิ โอชาย เอกโต กัถวา
 ทิยฺยติ. เทสุ อิทฺธิ อธิปฺปฏิฉนฺนนาย อาษัคคิยา ฉวรัคคิ
 มานักกัณฺธิ วณฺโท อธิปฺปฏิฉนฺนมานักกัณฺธิ เวทิกัฟพิ.
 คิ เทนฺเตนฺ สเร เอกิ อธิปฺปฏิฉนฺนนาย อาษัณฺโน โทท
 อธิ วุคฺคณฺเบเนว ทาทัฟพิ. สเร เทว วา ทิสฺโส
 วา ททฺทคฺทริ วา อาษัณฺโน, “ ยเถว เอกิ อาษัคคิณฺธิ วุคฺค
 “ เอว เทว อาษัคคิโย ทิสฺโส อาษัคคิโยทิ วุคฺคัฟพิ.
 ททฺทคฺทริ ปนฺ สเรยิ สคิ วา สทฺทสิ วา โทท. สัมพหุลา
 วุคฺคัฟพิ. นานาวุคฺคกาโยยิ เอกโต กัถวา ทาทัฟพิ
 ทาสสิ ทานวธิ ปรีวาสทาเน กถอสิสสาม. เอว อาษัคคิวนฺสน
 กัมมวาทิ กัถวา ทินฺเน. มานักเต “เอวเมคิ ชารยา
 นิภิ กัมมวาทาปรีโยสาเน มาสาสิมาช. เมว มานักคิ สมากิยามิ

กณตัพพา. อต ฺน สักกา โสเชตุ. วุคฺคณเบเนว
 วัคฺคํ นิกฺขยิตฺวา ปิํสสสมเบว เหตุํ ปิณฺณํ ติ วา
 ภิกฺขุํ สํทํชํ ปริภุญฺชิตฺส วิหาริสฺส ปริภุญฺชโต
 อปริภุญฺชิตฺส ปริภุญฺชปารหฺญฺฐานโต เทวํ เลทฺทํทปฺปาเท
 อติภิกฺกมิตฺวา มหามคฺคโต โอภกมฺมํ कुมฺเพเนว วา วคฺคิยา วา
 ปุณฺณินฺนํฐานเน นิสสิทิตัพฺพ. อนฺ ฺนโตอรุณเ เบว วุคฺคณเบเนว
 วัคฺคํ สมาทิยิตฺวา ชาโรเจตัพฺพ. สเจ อญฺญํ โภจิ
 ภิกฺขุํ เกณจิเทว ภณฺเณเน ทํ ฐานํ อากัณฺธิ; สเจ
 เซส ทํ ปิํสสทิ สํทํชํ วสฺส สฺสณาคิ, ชาโรเจตัพฺพ.
 อชาโรเจตฺส วัคฺคิเจเนโต เว วัคฺคเกโต จ. อต
 ทฺวาทสทฺคณํ อุปจารํ โอภกมิตฺวา อชานนฺทิสฺสเสว คัณฺธิ.
 วัคฺคิเจเนโต โทติ เเบว, วัคฺคเกโต ฺน นคฺคิ. ชาโรจิ-
 กาลโต ปิณฺณํ ฐานํ จ เอกํ ภิกฺขุํ ฐาเปตฺวา เสเสติ
 สติ ภณฺเณเน คณฺฑุมฺปิ วัณฺณกิ. อรุณเ อญฺญํ ฐาเป
 ภิกฺขุํ สํทํชํ วัคฺคํ นิกฺขยิตัพฺพ. สเจ โสเป
 เกณจิ ภิกฺกมฺเมเน ปุเรอรุณเ เบว คัณฺธิ. อญฺญํ วิหารโต
 นิกฺขยิตฺวา วา อากณฺฑกํ วา บิํ ฺนฐมํ ปิํสสทิ ตฺส
 สํทํชํ ชาโรเจตฺวา วัคฺคํ นิกฺขยิตัพฺพ. อญฺญํ ปิํสมา
 คณฺธสฺส อโรเจตฺวา ภิกฺขุํ ฐาเป อคฺคิภาวํ สํสํสํเสตฺวา
 วสิ. เกณิสฺส อุนเ คณเ ภณฺเณโตโส วา วิชปฺวาต-
 โทโส วา น โทติ. “สเจ ภิกฺกมฺมิ น ปิํสสทิ
 วิหารํ คณฺฑิตฺวา อคฺคินา สํทํชํ กภภิกฺขุํ เอกิสฺส

อาษัต์ติยา สันญเจตนิกาย สุกกวิสฐฐิยา เอกาหปฏิจัน-
 นาย เอกาหปรีวาส เทตฺติอาทิกานา นเขน ปาฬิย์ อนเโกติ
 อาถ เระติ ปรีวาโส ๑ มาณัตติญฺ ๑ วุตฺถิ. ๓๓๓ ๓๓๓ ๒๓๓มา
 อาคทาคทัญญานะ วิณิโณโย วุจฺจมาโน ปาฬิย์ วิย
 อทิวัดลาริ อาษัต์ติ, น ๑ สักกา ไทติ สุเขน
 ปรีคคเหตฺ: ๓๓๓มา ๓๓ สโมชาเรตฺวา อิวะ ๓๓๓-
 บิถฺสาม. อญฺญติ อิว อธิขฺเปโต ปรีวาโส นาม
 ปฏิจันนปรีวาโส สุกกัณฺฑปรีวาโส สโมชานปรีวาโส
 ทิวโธ ไทติ. ๓๓๓ ปฏิจันนปรีวาโส ทาว ขดา-
 ปฏิจันนนาย อาษัต์ติยา ทาทิสฺส โฟ. ๓๓๓สิ ๓๓ เอกาหปฏิ-
 จันนนา อาษัต์ติ ไทติ ขดา อญฺ อุตฺถายิตฺเตวีสส ๓๓๓สิ
 ทิวหาติปฏิจันนนา ขดา ปรีโต อาคทา อุตฺถายิตฺเตวีสเสว
 ๓๓๓สิ เอกา อาษัต์ติ ไทติ ขดา อญฺ ๓๓๓สิ
 เทว ๓๓๓โส ททฺธฺคริ วา ขดา ปรีโต อาคทา:
 ๓๓๓มา ปฏิจันนปรีวาส เทนฺเตน ปฐมนฺทาว ปฏิจันน-
 นาโว ชานิตฺัพ โฟ. อญฺ ๓๓ อาษัต์ติ นาม ทสฺสทากาเรติ
 ปฏิจันนนา ไทติ. ๓๓๓รายิ มาติกะ: อาษัต์ติ ๑ ไทติ
 อาษัต์ติสฺสญฺญ ๑ ปกตฺตฺโต ๑ ไทติ ปกตฺตฺตฺสญฺญ
 ๑ อนันตฺวายิโก ๑ ไทติ อนันตฺวายิกสฺสญฺญ ๑ ปคฺ
 ๑ ไทติ ปคฺตฺสญฺญ ๑ ฉาเทตฺถกาโม ๑ ไทติ ฉาเทติ
 ๑. ๓๓๓ อาษัต์ติ ๑ ไทติ อาษัต์ติสฺสญฺญ ๑. ๑. ๑
 ๑ อาษัต์ติโน ๑. ๑. ๑ อาษัต์ติ เวะ ไทติ, ๑. ๑

ทศก ฌายัตถิสังญัญญู เบว. อิติ ชาหังโต ฉาเทติ
 ฉัญฉนา ไทติ. อถ ฌนายิ ทัตถก ฌายัตถิสังญัญญู
 อัจฉินนา ไทติ. ฌายัตถิ ฌน ฌายัตถิสังญัญญายิ ฌายัตถิ-
 สังญัญญายิ ฉาเทณเตน อัจฉาทา ไทติ. “ลหุกั
 ภา ครุกาติ “ครุกั ภา ลหุกาติ ฉาเทติ. ลลชช-
 ยัชเช ตัญญูติ ฌายัตถิ ฌน อัจฉินนา ไทติ. “ครุกั ลหุ-
 กาติ มัญญมาโน เทเสติ เนว เทเสตา ไทติ นัจฉินนา.
 “ครุกั ครุกาติ ญัตถิ ฉาเทติ ฉัญฉนา ไทติ.
 ครุกลลหุกาวิ น ชานาติ “ฌายัตถิ ฉาเทมิติ ฉ-
 เทติ ฉัญฉนา ไทติ. ปกตัตถิ ไทติ: ติวัง อล:ชปวิภกัมม
 อลโต. โส เจ ปกตัตถิสังญัญญู หุทฺธา ฉาเทติ ฉัญฉนา
 ไทติ. “อถ มัยหิ สัมมา กัมม กตัญญิ อปกตัตถิ-
 สังญัญญู หุทฺธา ฉาเทติ อัจฉินนา ไทติ. อปกตัตถิเตน
 ปกตัตถิสังญัญญู ภา อปกตัตถิสังญัญญู ภา ฉาติคายิ
 อัจฉินนา ไทติ. วุทฺถัมปิ เจติ “ฌายัตถิ ครุกั
 สวณสส ฉาเทติ ฌนายิ ปญฺญิ น ภิกฺขุณี โน
 ๑ ฌเสยฺย วิชช: ปญฺญา เมสา กุสเสติ ฌนิตาติ.
 อญิ หิ ปญฺญา อุกกตฺตเกน กถิต. ฌนิตราปิโกติ:
 บัสส กสส ฌนิตราเชสฺส เอลโย นัตถิ, โส เจ
 ฌนิตราปิสังญัญญู หุทฺธา ฉาเทติ, ฉัญฉนา ไทติ. สเจ
 โส ฌิรูกชาติลลิตา ฌนิตราเว อมณัสสจันตมิกกเขน
 ฌนิตราปิสังญัญญู หุทฺธา ฉาเทติ, อัจฉินนา ไทติ.

สันติเก นิกขิตัพพันติ มหาสมัตเตโร อาท. มหา-
 ปทุมัตเตโร ปณ “อัม ปฐมัม บัสนัก, ทัสส อาโร-
 เจตวา นิกขิตัพพิ: อัม นิกขิตกวัตตัสส ปริหาโรติ
 อาท. เอวึ ฉารัตถัม มานัตถัม อชฉัตถัม วรทิวา ยัตถ สยา
 วิสสิคโคโณ ภิกขุสโณ ทัตถ สโ ภิกขุ อัพเพตัพโพ.
 อัพเพนเตหิ ๑ ปฐมัม อัพphanarโ ไท กาทัพโพ. อัม
 หิ นิกขิตกวัตตคทา ปกตคัตถุฐานะ วุโ. ปกตค-
 ทัสส ๑ อัพphanัม กาทุ น วัญญุติ, ทัสมา วัตถ-
 สมารเปตัพพิ. วัตเต สมารินเน อัพphanarโ ไทหิ.
 เตนายิ วัตถ สมาริยิตวา อาโรเจตวา อัพphanัม ขาจิตัพพิ.
 อนิกขิตกวัตตัสส ปณ วัตถสม ทานกิริ ๑ นัตถิ. สโ
 หิ ฉารัตถาคคิกเมเนว อัพphanarโ ไทหิ, ทัสมา
 สโ อัพเพตัพโพ. ตัตถวณิ “เอวณฺ ๑ ปณ ภิกขเว
 อัพเพตัพโพติ ปาพิยเมว อัพphanavิ วุโ. อณฺ ๑
 เอกายัตถิวเสน วุโ. สเร ปณ เทวึ ทิสฺโส
 ลัมพตุลา วา เอกวัตถุตา วา นานาวัตถุตา วา
 ขาปัตติโย ไหนติ, ทาสึ วเสน กัมมวาจา กาทัพพา.
 เอวึ ขัปปัญญิณณมานัตถัม ทาทัพพิ ปญฺญิณณมานัตถัมปณ
 ยัสมา ปญฺญิณณาย ขาปัตติยา ปวิญญูปวิวาสัสส ทาทัพพิ
 ไทหิ, ทัสมา ทัม ปวิวาสถณิ กถยิตวาว กถยิตฺสาม.
 “เตนหิ ภิกขเว สโณ อุกาณิสส ภิกขุโน เอกิสฺสา

๒๔๘ ทิ มัฬัพทวิคคาเร วสันตัสส กนฺทโร วา อญฺเฐ
 วา นทํ วา อคฺคิณฺณมิตฺตวา อาโรเจตฺตํ ใดติ. อณฺโตรามกฺโข
 จณฺทวาฬามนุสฺสํสาทิ ญํ อตฺถิ, มคฺเค อชฺชวรา
 นิชฺชชณฺติ, นทํ ปุรา ไทติ. เอตฺตํมี ปน สติ
 เขว อณฺตรายิกสํญญี ฉาเทติ, อัจฉินฺนาว ไทติ.
 อณฺตรายิกัสส ปน อณฺตรายิกสํญญาช ฉาทบโธ อัจฉินฺนาว
 ไทติ. ปศฺุหิ: โย สกฺโกโถติ ภิกฺขุโน สันนิกํ คณฺคญฺเจะ
 อาโรจฺจุญฺเจะ, โส เจ ปศฺุทฺตสํญญี หุคฺคฺวา ฉาเทติ,
 ฉินฺนาว ไทติ. สวัสส มุเข อปัมคฺคโก คณฺโธ
 วา ไทติ, ทนฺทํ วาโต วา วิชฺฌติ, ทนฺโต วา
 รุชฺฌติ, ภิกฺขา วา มนฺตา ลทฺธา ไทติ: ทาวักค-
 เณน ปน เณว วักคํ น สกฺโกโถติ น คณฺคํ.
 อปัฯ โย “น สกฺโกโถมคฺชิ สํญญี ไทติ, อปัฯ ปศฺุ
 หุคฺคฺวา อปัฯปศฺุทฺตสํญญี นาม. อวิณา ฉาติกาฯ อัจฉาติกา.
 อปัฯปศฺุณา ปน วักคํ วา คณฺคํ วา อสมคฺคเณน
 ปศฺุทฺตสํญญินา วา อปัฯปศฺุทฺตสํญญินา วา ฉาติกา ไทติ,
 อัจฉาติกา. ฉาเทคฺคฺคาโม ๑ ไทติ ฉาเทติ จาติ
 อิกํ อุตฺถาเน. สเจ ปน “ฉาเทสฺสํมิตฺติ ชุรณิก. ขมฺ
 ภัทฺวา ปเรณิก. เต วา อัจฉาณิก. เต วา ปชฺุณฺณมาทิสฺสุ
 วา ลชฺชชณฺณ โธณฺณมิตฺตวา อปัฯ โธอรุณฺเนเขว อาโรเจติ:
 อปัฯ ฉาเทคฺคฺคาโม น ฉาเทติ นาม. ๒๔๙ ปน
 อภิกฺขุเก ฐาเน วสันตัสส อามคฺคํ อปัฯชฺาติกา

สภาคัสส ภิกขุโน อากมนิ อากมนัตถัสส สภาคัสส
 สันติกิ วา กัณณัตถัสส อัจฉมาโสยิ มาโสยิ อติกกมทิ-
 อยิ นนาเทตฺถาโมยิ นนาเทติ นาม. อยิ อัจฉินฺนาว
 โหติ. โย ปน อายันนัตถิโตว อัจฉิอติกกมณฺปุริโส
 วิย สหสา อัจฉกณฺธิว สภาคัญฺฐานิ คณฺธิว อาวิ-
 โรติ: อยิ น นนาเทตฺถาโมว นนาเทติ นาม.
 สเก ปน สภาคิ ทิสฺวา ยิ “อยิ เม อัจฉิมาโย
 วา อาวิโร วาติ ลักขาย นนาโรเทติ, ฉินฺนาว โหติ
 อายัตถิ. อัจฉิมายาทิภาโว ทิ อยิ อัยปมาณิ, อเวริสภาค-
 มัตถเมว ปมาณิ: ทิสฺมา อเวริสภาคัสส สันติเก
 อาโรเทตฺถา. โย ปน วิสภาคโค โหติ สุตฺวา
 ยภาเสตฺถาโม, เขวฺรยัสส อัจฉิมายัสสา ยิ สันติเก
 น อาโรเทตฺถา. ตัตถิ ปุเรกัตถิ วา อายัตถิ
 อายันโน โหติ ยัจฉากัตถิ วา ทิวา วา รัตติ
 วา, ยาว อรุณิ น อุกคัจฉิ; ทาว อาโรเทตฺถา.
 อัจฉโรตฺถิ อรุณเ ปญฺญัจฉินฺนาว โหติ, ปญฺญัจฉาทนยัจฉา
 ๑ ทุกกัญฺ อายัตถิ. สภาคลฺมาติเสสฺส อายันนัสส
 สันติเก อาวิภาตุ น วิญฺญติ. สเก อาวิโรติ, อายัตถิ
 อาวิททา โหติ, ทุกกัญฺอายัตถิยา ปน น มุจฺจติ:
 ทิสฺมา สุตฺตัสส สันติเก อาวิทาทฺถา. “อาวิโรนฺโต
 ๑ ‘ตยฺหิ สันติเก เอกิ อายัตถิ อาวิโรมฺหิ วา,
 ‘สาวิโรมฺหิ วา, ‘อาโรมฺหิ วา, ‘มม เอกิ อายัตถิ

อเนนฺน เหว ชานาติภี วา วทคฺ, ‘เอกํ ครุทาบัตตํ
 อาวิกโรมิตฺติอาทินา นเบน วทคฺ; สัพพะหิยํ อาภาเจหิ
 ธัมมปฏิญฺชนํว ไทคฺติ กรุณฺทียํ วุตตํ. สเว ปน
 “ลคทาปัตตํ อาวิกโรมิตฺติอาทินา นเบน วทคฺ,
 ปฏิญฺชนํว ไทคฺติ. วุตตํยํ อาโรเจหิ อาปัตตํยํ อาโรเจหิ
 อภยํยํ อาโรเจหิ คีวเณนํยํ อาโรจิตาว ไทคฺติ. อิติ อิมานิ
 ทสกาณณานิ สลลลคฺเชทฺวา ปฏิญฺชนํปรีวาโส เทนฺเตน
 ปฐมเมว ปฏิญฺชนํภาโว ชานิตัพพะโพ. คโก ปฏิญฺ-
 ฌณฺนทิวเส ๑ อาปัตตํโย ๑ สลลลคฺเชทฺวา สเว เอกาทปฏิญฺ-
 ฌณฺนํว ไทคฺติ; “อหํ ภนฺโรก เอกํ อาปัตตํ อาปัตตํ
 สญฺเจตณิกํ สุกกวิสสุํ เอกาทปฏิญฺชนํนคฺติ เหว ชาน-
 เปตฺวา อช วุตตมเบเนว ถมฺมวํ วุตฺวา ปรีวาโส
 ทาตัพพะโพ. อต ทวิสคฺคทาภิปฏิญฺชนํว ไทคฺติ. ทวิสปฏิญฺชนํ
 คหปฏิญฺชนํ ทคหปฏิญฺชนํ ชญฺเฐทปฏิญฺชนํ ฉาทปฏิญฺ-
 ฌณฺนํ สคฺคทาหปฏิญฺชนํ อญฺฐาทปฏิญฺชนํ นวาทปฏิญฺชนํ
 ทสาทปฏิญฺชนํ เอกาทสาทปฏิญฺชนํ ทฺวาทสาทปฏิญฺชนํ
 เตะสาทปฏิญฺชนํ จุกฺทสาทปฏิญฺชนํนคฺติ. เหว ชาน
 จุกฺทสทิวสานิ ทวิสคคณเนน โยชณา ทาตัพพะพา. ญญฺทส
 ทิวสานิ ปฏิญฺชนํว “ยถาปฏิญฺชนํนคฺติ วุตฺวา โยชณา
 ทาตัพพะพา. คโต ชาน เอกนคฺคสโม ทิวโส . ทาว.
 อคิเรกยถาปฏิญฺชนํนคฺติ วุตฺวา. คโต มาสปฏิญฺชนํ
 อคิเรกมาสปฏิญฺชนํ ทวิสมาสปฏิญฺชนํ อคิเรกทวิสมาสปฏิญฺ

ณันนํ เทมาสปฏิจีณันนํ อติเรกเทมาสปฏิจีณันนํ เทมา-
 ปฏิจีณันนํ อติเรกเทมาสปฏิจีณันนํ ปัญญีมาสปฏิจีณันนํ
 อติเรกปัญญีมาสปฏิจีณันนํ ฌมาส อติเรกฌมาส สัตถ์มาส
 อติเรกสัตถ์มาส อัญญูมาส อติเรกอัญญูมาส นวมาส
 อติเรกนวมาส ทสมาส อติเรกทสมาส เอกาทสมาส
 อติเรกเอกาทสมาสปฏิจีณันนํติ เอวํ โยชฌา กาทัพพะ.
 สัมมัจจะ ปุณฺณเณ “เอกสัมมัจจะปฏิจีณันนํติ วัคฺฉา. ทโต
 ปรี อติเรก เอกสัมมัจจะ ทวิสัมมัจจะ อติเรกทวิสัมมัจจะ
 ทิสัมมัจจะ อติเรกทิสัมมัจจะ เทสามัมมัจจะ อติเรกเทสามัมมัจจะ
 ปัญญีสัมมัจจะ อติเรกปัญญีสัมมัจจะปฏิจีณันนํติ เอวํ ยาว
 สันญูสัมมัจจะ อติเรกสันญูสัมมัจจะปฏิจีณันนํติ วา ทโต
 วา ภิกฺขุ โยชํ วัคฺฉา โยชฌา กาทัพพะ. สจ ปณ
 เทวํ ทิสฺโส วา อุตฺตริ วา อาปัตติโย ไหนฺติ;
 ยถา อธิ “เอภํ อาปัตติณฺติ วุตฺตํ เอวํ “เทวํ
 อาปัตติโย ทิสฺโส อาปัตติโยติ วัคฺฉัพพะ. ทโต
 ปรี ปณ สทํ วา โทตฺต สทิสฺสํ วา, “สัมพหุลาภิ
 วัคฺฉํ วัญฺญุทิ. นานาวัคฺฉกาสุยํ “อหํ ภันเต สัมพ-
 หุลา สัมมาทิสฺเสสา อาปัตติโย อาปัตติยํ เอภํ สุก-
 วัณฺณํ เอภํ กายสํสัคคํ เอภํ ฐาณํ วา อหํ
 วัคฺฉกมปาวิริยํ เอภํ สัมมัจจํ เอกาหปฏิจีณันนาโยติ
 เอวํ กณนวเสน วา “อหํ ภันเต สัมพหุลา สัมมาทิสฺเสสา
 อาปัตติโย อาปัตติยํ นานาวัคฺฉกาโย เอกาหปฏิจีณันนา-

วัคคิ สมานทิยามิตี วุคคณเยเนว วัคคิ สมวาทาตัพพะ
 สมานทิยิตฺวา ตตฺถเดว สัมมัจเฌ อาโรเก : อาโรเณเตน
 ๑ เหว อาโรเจตัพพะ “อหิ ภันเต เหว อาปัตติ
 อาปัตติ สันญเจตนิโก สุกกวิสสุตฺตํ เอกาหปฏิวัณฺณํ, โสคิ
 ลัมมิ เวกิสฺสา อาปัตติยา สันญเจตนิยา สุกกวิสสุตฺตํ
 เอกาหปฏิวัณฺณาย เอกาหปวิวาสํ ยาจิ; ทสฺส เม สโฆ
 เวกิสฺสา อาปัตติยา สันญเจตนิยา สุกกวิสสุตฺตํ เอกาห-
 ปฏิวัณฺณาย เอกาหปวิวาสํ ๕๓๓. โสคิ ปวิรสามิ
 เวทียามหิ ภันเต, เวทียตฺถิ มํ สโฆ อาเรคฺติ.
 อิมญฺเ ๑ ปณ อตฺถํ คเตคฺฉา ยาย กายจิ ภาสาย
 อาโรเจตุ วัฏฺฐติ เหว. อาโรเจตฺวา สเจ นิกฺขิยิตฺถุ-
 กาเมน วุคคณเยเนว สัมมัจเฌ นิกฺขิยิตัพพะ. มาฬกโต
 ลิกฺขุสฺส นิกฺขินฺเตสฺส เวกิสฺสํ สันติเก นิกฺขิยิตฺถุ วัฏฺฐติ.
 มาฬกโต นิกฺขมิตฺวา สจฺจิ ปฏฺฐนฺนํเตน สท คจฺฉนฺ-
 ทสฺส สันติเก นิกฺขิยิตัพพะ. ส.๑ โสยิ ยถกณฺโถ
 อญฺญสฺส ยสฺส มาศเณนาโรจิตํ, ทสฺส อาโรเจตฺวา
 นิกฺขิยิตัพพะ. อาโรเณเตน ๑ อวสาน “เวทียกิกิ
 มํ อาปัตติมา อาเรคฺติ วัคคัพพะ. ทวินฺนิ อาโรเณ-
 เตน “อาปัตติมนฺตา อาเรคฺติ วัคคัพพะ. ทินฺณ วา
 อติเรกณฺ วา อาโรเณเตน “อาปัตติมนฺโต อาเรคฺติ
 วา “สโฆ อาเรคฺติ วา. วัคคัพพะ. นิกฺขิตฺถกถาโต

ฐัฏฐาเย ปกคตักขัฏฐาเน ทิฏฐุติ. สเจ อธิปภิกขุโก
 วิหารโร ไหติ, สกาคา ภิกขุ วสันติ. วัคคิ อนิกขิยัฏฐา
 วิหาระ: เขว วัคคิปรคคโค กาคัพโพ. อถ น สักกา
 โสเชตุ วัคคินเขเนว วัคคิ นิกขิยัฏฐา ฐัฏฐสมเย
 เขเนน ภิกขุณา สักกิ มาณิตถวณณายัน วัคคินเข
 เนว อุปจารัสมิ อติภกมิตถวา महामคคา โสภกมิตถวา-
 ปญ्ञิณันนัฏฐาเน นิสิตถวา อธิโตชฺเชเน เขว วัคคิน-
 เขเนน วัคคิ สมานิยัฏฐวา คัสส ภิกขุโน ปริวาโส
 อาโรเจตัพโพ. อาโรเจเนเตน สเจ นวกคโร ไหติ
 “อาวุโสติ วัคคัพพะ. สเจ วุคคกโร “ภันเตติ
 วัคคัพพะ. สเจ อญ्ञิญ โภจิ ภิกขุ เกเนจิ เทว
 กรณิเบน กัม ฐานิ อาคัจฉติ. สเจ เขส น ฐัสสติ
 สักกิ วาสส สุนาคิ อาโรเจตัพพะ. อนาโรเจนคัสส
 วัคคิโรเตโท ๑ ไหติ วัคคโรเตโท ๑. อถ ทวาทลคคิตถ
 อุปจาริ โสภกมิตถวา อชานันคัสสเสว คัจฉติ วัคคิโร-
 เตโท ไหติ เขว วัคคโรเตโท ปน นัตถิ. อคคเต
 อชฺเชเน วัคคิ นิกขิยัฏฐัพพะ. “สเจ โส ภิกขุ เกเนจิ
 เทว กรณิเบน ปักกนินโต ไหติ, น อญ्ञิญ สัพพะ-
 ปญ्ञมิ ฐัสสติ; คัสส อาโรเจตวาว นิกขิยัฏฐัพพะ: สเจ
 น ภิญ्ञิ ฐัสสติ วิหาริ กนิตถวา อคคินา อธิข
 คคภิกขุสส สันนิเก นิกขิยัฏฐัพพนันติ महासुमित्तेโร
 อาท. महापทุมत्तेโร ปน “น ปญ्ञมิ ฐัสสติ คัสส

อาโรเทว่า นิกขิตัพพ์. อหิ นิกขิตัพพ์ทตัสส ปริหาโรติ
 อหิ. เอว ยัตถกานิ ทิวสานิ อาปัตติ ปฏิณฺณนา
 โหติ, ตัตถกานิ ตโต อชิตวานิ वा कुक्कुर्वन्ने-
 นตีถาย ปริวสีत्वा सम्मुपसङ्गมิต्वा वत्तं समाधिยา
 มานัตถิ ยาจิตัพพ์. อหิ हि वत्ते สมานินเ เข
 มานัตถारो โหติ นิกขิตัพพ์เตน ปริวรัชत्ता. อนิกขित-
 วัตตัสส ปน पुन वत्तसमाधानिर्ज न्ति, सो हि
 ปฏิณฺณेतิวสาकिगमेनेव मानत्ถारो โหति: तस्मा
 त्सस्मान्मत्तं तात्तัพพะमेव. अत्तं प्रतिण्णमानत्त-
 नाम. तं तेनेन सजे हेगायत्ति होत पाथिय
 रुत्तयेनेव तात्तัพพ์. अह वै वा तिस्रो वा
 “सोऽहं परिवृष्टुपरिवासे सम् त्विन्मं तिस्रन्मं आयत्तन्मं
 हेगाप्रतिण्णन्मं मारुत्तं मानत्तं यामति परिवासे
 रुत्तयेनेव आयत्तिपो १ त्विसे १ तस्सत्तं चेत्वा
 पोचना तात्तัพ्पा. अहंप्रतिण्णन्मं आयत्ति प्रतिण्णाय
 आयत्तिया तिमोचानेत्वाय तात् वृष्टु. गत्त? प्रतिण्णाय
 परिवासे वसीत्वा “अहं गन्ते हेगं आयत्ति आयत्ति
 त्थयेनेगं सुग्वीत्तु हेगाप्रतिण्णन्मं, सोऽहं सम्
 हेगस्सा आयत्तिया त्थयेनेगाय सुग्वीत्तुया हेगा-
 प्रतिण्णाय हेगापरिवासे या; तस्स मे तिमो
 हेगस्सा आयत्तिया त्थयेनेगाय सुग्वीत्तुया हेगा-
 प्रतिण्णाय हेगापरिवासे यासि, सोऽहं परिवृष्टुपरिवासे;

อหิ ภันเต เณร อชัตถิ อชัตถิ สญฺเจตนิโก
 สุกกวิสสุตฺตํ อชฺชปฺปญฺจณํ, โสหิ ภันเต สมนํ ทิวส
 อชัตถิณํ สญฺเจตนิกาณํ สุกกวิสสุตฺตํ ปญฺจิณฺณาย ॥
 อชฺชปฺปญฺจณาย ॥ ฉารวตฺตํ มานตฺตํ ขารามิตฺ. อตฺตํ
 ททนุรุมํ กัมมวาทํ กัตถวา มานตฺตํ ทาทัพพํ. สเจ
 ปญฺจิณฺณาย เทว อชัตถิโย อชฺชปฺปญฺจณาย เอกา;
 “ปญฺจิณฺณานญฺ. อชฺชปฺปญฺจณาย วาติ วตฺตัพพํ. อต
 ปญฺจิณฺณาย เอกา อชฺชปฺปญฺจณาย เทว; “ปญฺจิณฺณาย
 ॥ อชฺชปฺปญฺจณานญฺ. วาติ วตฺตัพพํ. สเจ ปญฺจิณฺณาย
 เทว อชฺชปฺปญฺจณาย เทว; ปญฺจิณฺณานญฺ. อชฺชปฺปญฺจ
 ฌณฺณานญฺ. วาติ วตฺตัพพํ. สัพพคต อนุรุมํ กัมมวาทํ
 กัตถวา มานตฺตํ ทาทัพพํ. จิณฺณมานตฺตํ ॥ ททนุรูปเมว
 กัมมวาทํ กัตถวา อพฺภานํ ทาทัพพํ. อจ ปน เอกา-
 ชัตถิเวสสํ วุตฺตํ อติ ยํ ปญฺจิณฺณาย อชัตถิยา
 ปริวาสาวสานํ มานตฺตํ ทิพยํ. อติ ปญฺจิณฺณมานตฺตํ
 นาม เอวเมกํ เอเตเนว โขชนามุเชน ปญฺจิณฺณปริวาโส ॥
 ปญฺจิณฺณมานตฺตญฺ. วุตฺตํ เวทิตัพพํ. ชักขมานตฺตํ
 สโมชานมานตฺตญฺ. อวเสสปริวาสกถาวสานํ กตยิสฺสาม.
 สุกฺกจฺจกฺขปริวาโส สโมชานปริวาโสติ เทว ปริวาสา
 อวเสสา.

กัตถ สุกฺกจฺจกฺขปริวาโส นาม ปวโต อหิมิ-
 นานทิจาวราวสานํ “เตน โจ ปน สมฺเบน อญฺญโกโร ภิกฺขุ,

สัมพัทฺธลา สันนาทิสเสสา อาปัตติโย อาปัตน์โน ไทคิ,
 อาปัตติปริยัตน์ น ชานาติ รัตติปริยัตน์ น ชานาติ
 อิมัสมี รัตตัสมี อญฺญาตปริวาโส. โส ทฺวโ
 ฐสฺสทฺธันโต มหาสฺสทฺธันโตคิ. ทฺวโอยี เจส รัตติ-
 ปริจฺเจทํ สกถํ วา เอกจฺจํ วา อชานนํคัสสํ ๑
 อสวันคัสสํ ๑ คํคถ เวมคิกัสสํ ๑ ทาคัพพะ. อาปัตติปริยัต-
 น์มปฺน “เอตคฺคา อหํ อาปัตติโย อาปัตน์โน ไทมคิ
 ชานาตุ วา มา วา; อการณเมตํ อปัมาณํ. คํคถ
 โย อุปสํมยทโต ปฏฺฐาเย อญฺโหลมกฺกเมน วา อาโร-
 จิกทิวสโต ปฏฺฐาเย ปฏฺฐาเย อญฺโหลมกฺกเมน วา “อสุทฺถํ
 อสุทฺถํ ทิวสํ วา ปักขํ วา มาสํ วา สํวรณํ
 วา ทว สฺสทฺธภาวํ ชานาสติ ปุจฺฉิมาโนยํ “อาม
 ภันเต ชานามิ เอตคํกํ นาม กาลํ อหํ สฺสทฺธไค
 วทคิ. คัสสํ ทินโน สฺสทฺธนํคปริวาโส “ฐสฺสทฺธันโตคิ
 วุจฺเจ. คํ คเหตุวํ ปวิวสันเตน, ยัตถกํ กาลํ
 อตฺถกโน สฺสทฺธภาวํ ชานาติ, ตตฺถกํ อปเนตฺวา อวเสสํ
 มาสํ วา เทวมาสํ วา ปวิวสิตัพพํ. สเจ มาสมัตถํ
 “อสุทฺธโสมคิติ สลลลคฺเคตฺวา ปวิวสํ อคฺคเหสสิ, ปวิ-
 สสันโตว ปุณ อญฺญํ มาสํ สรคิ. คมฺปิ มาสํ ปวิวสิตัพพเมว.
 ปุณ ปวิวสทานนิจจํ นคฺคิ. อถ เทวมาสํ “อสุทฺธโสมคิติ
 สลลลคฺเคตฺวา ปวิวสํ อคฺคเหสสิ, ปวิวสันโต ๑ มาสมัตถ-
 เมว “อสุทฺธโสมคิติ สันนิฏฺฐานํ กโรติ. มาสเมว

ปวิวสตีฬัพ. ย่น ปวิวสทานกัจริ นัตถิ. อัม ทิ
 สุกขันตปวิวาโส นาม อุกัณเฐ อาโรหติ เหฏฐา ยี โอโรหติ.
 อิทมัสส ลักขณ. อัญญัสสมิ ปน อาปัตติวุญฺฐาเน อิท
 ลักขณ. โย อัมปิฏิจฺฉนํ อาปัตติ “ปฏิฉนํ นาคิ
 วินยกมฺมํ กโรติ, ตัสสาปัตติ วุญฺฐาติ. โย ปน ปฏิฉนํ
 อาปัตติ “อัมปิฏิจฺฉนํ นาคิ วินยกมฺมํ กโรติ, ตัสสา-
 ปัตติ น วุญฺฐาติ. อจิรปฏิฉนํ “จิ ฏิจฺฉนํ นาคิ
 กโรติ, ตัสสา ยี วุญฺฐาติ. จิรปฏิฉนํ อจิรปฏิฉนํ นาคิ
 กโรติ, ตัสสา ยี น วุญฺฐาติ. เอกมาชชีชชีวา “สัมพหุลา
 กโรติ, ตัสสา ยี วุญฺฐาติ. เอก วิณา สัมพหุลานํ
 อถาวโต. สัมพหุลา ปน อาชชีชชีวา “เอก อาชชีชชี
 กโรติ, ตัสสา ยี น วุญฺฐาติ. โย ปน ขดาวุตฺเตน
 ธนุโลมปฏิโม เมน ปุณฺณมาโนม รัคคิวิชัยํ. น
 ชาภาติ น สวติ เวมคติโก วา โหติ; ตัสส ทินโน
 สุกขันตปวิวาโส “มหาสุทฺธันโตติ วุจฺเจติ. อัม ปวิวส
 คเคตฺวา กคิตทิสโต ปุญฺญาย ขาว อุสฺมปททิส,
 ทาว รัคคิโย คเคตฺวา ปวิวสตีฬัพ. อัม อุกัณเฐ อาโรหติ
 เหฏฐา ปน โอโรหติ. ตัสมา สเจ ปวิวสตีฬ
 รัคคิวิชัยํ เท สันนิฏฺฐานํ กโรติ “มาโส วา สวัณโ
 วา มัยหิ อาปณฺณัสสาติ; มาสํ วา สวัณโ
 ปวิวสตีฬัพ. ปวิวสทาจนฺตานลักขณํ ปเนตถ ปโร
 ปาฬิอํ อากคณเขเนว เวทิตฬัพ. กัมมวาทาปนิโสภาเน

วักตสมาทามมานักตอพิภวานานิ วักตคณาเนว. อัม สุกัณณ-
ปรีวาโส นาม.

สโมชานปรีวาโส นาม คีวโ ไทติ โอชานสโม-
ชานโน อักขสโมชานโน มีสสสโมชานโนติ.

คัตถ โอชานสโมชานโน นาม อนันตรา อาปัตติ
อาปัตติชชีวา ปฏิธนาเทณคัสส ปรีวัญฐทิวเส โอชุนีทิว
มกัเทว ปุริม ย อาปัตติชชีวา มุลทิวสปริจเจเท ยัธนา
อาปัตติชชีวา สโมททิตัว ทาทัพพปรีวาโส วักติ.
โส ปรโต “เตนที ภิกขเว สโม อทายี ภิกขุ อนันตรา
เอกีสสา อาปัตติชชีวา สันญเจตนิยา สุกกวิสสุทิวา ยัธนา
ปฏิธณนาย มุลาย ปฏิธัสสิทิวา ปุริมาย อาปัตติชชีวา
สโมชานปรีवासึ เทตทิ อีโต ยัธนา วิตถารโต
ปาพิยเมว อากโต. อัม ปเนตถ วิธิมโย โย ปฏิธณนาย
อาปัตติชชีวา ปรีवासึ คเททิวา ปรีวสันโต วา มานักตารโต
วา มานักตาร จรณโต วา อพิภวารโต วา อัญญ
อาปัตติชชีวา อวักชชีวา ปุริมาย อาปัตติชชีวา สมา วา
อนนตรา วา รัตติโย ปฏิธนาเทติ. คัสส มุลาย
ปฏิธัสสเนน เท ปรีวัญฐทิวเส ๑ มานักตาริณทิวเส ๑
สัพเพ โอชุนีทิวา อทิวเส กัตวา ยัธนา อาปัตติชชีวา
มุลานัตถัม สโมชาน ปรีวาโส ทาทัพพะ. เทน สเจ
มุลานัตถัม ยักขปฏิธณนาย อนันตราปัตติชชีวา ยักขปฏิธณนาย,
ปุน ยักขเมว ปรีวาโส ปรีวสันตัพพะ. อณาย อนันตราปัตติ

ข้าฯชปฏิญณา, ข้าฯชเมว ปวิสัทธิพ. เอเตนุปาเบน ขาว
 สญฺฐิวัสสปฏิญณา มุลาปัตติ ทาว วินิจฺฉโย เวทิตฺตํโพ
 สญฺฐิวัสสทานิ ปวิสัทธิวา มานักคารโต หุตฺตวํขี หิ
 เอกทิวสํ อันทธามปัตติ ปฏิญฺณาเททฺวา ปน สญฺฐิวัสสทานิ
 ปริวาสารโต โทติ. “สเจ ปน อันทธามปัตติ มุลา-
 ปัตติโต อติเรกปฏิญฺณา โทติ ตัตถ กิ กาคัพ-
 พันติ วุตฺเต, มหาสุมัตถโร อาห “อเตกโร โธ อญ
 ปุคฺคโล อเตกโร โธ นาม อาวิการา.ปตฺวา วิสัทธิเช-
 ตัพโพติ. มหาปทุมมัตถโร ปนาห “กัสมา อเตกโร โธ
 นาม? นนุ อญ สมุทฺตยักขันธโก นาม พุทฺธานํ
 วิชิตกาลสทิส. อาปัตติ นาม ปฏิญฺณา วา โทค
 อญปฏิญฺณา วา สมา วา อุนกตรา วา อติเรก-
 ปฏิญฺณา วาขี; วินยธรรสํ กัมมวาจํ โยชิตํ สมัตถกาโว
 เขเวทถ ปมาณ: กัสมา ขา อันทธามปัตติ อติเรก-
 ปฏิญฺณา โทติ, ตํ มุลาปัตติ กัตฺวา ตัตถ อติร
 สโมชย ปริวาโส ทาคัพโพติ. อญ โอชานตโมชานน นาม.

อักษสโมชานน นาม สัมพหุลาสุ อาปัตติสุ ขา
 เอกา วา เทว วา ทิสฺโส วา สัมพหุลา วา
 อาปัตติโย สัพพิริปฏิญฺณาโย ทาส อักเขน สโมชย
 ทาส วัคคิปรวิเจทวเสน อวเสสสนํ อุนกตรปฏิญฺณานํ
 อาปัตตินํ ปริวาโส ทิยฺยติ. อญ วุจฺเจติ อักษสโมชานน
 นาม. โส ปรีโก “เตนโฆ ปน สมเบน อัญญโร

ภิกขุ สัมพยุลา สัมมาทิเสสา อายัตติโย อายันโน
 โหติ, เอกา อายัตติ เอกาตปญฺญิณฺณา เอกา อายัตติ
 ทวิตปญฺญิณฺณาติอาทินา นเบน ปาฬิยํ อากโต ยเว.
 ยัสส ปน “ สกํ อายัตติโย ทสาตปญฺญิณฺณา อปรายี สกํ
 อายัตติโย ทสาตปญฺญิณฺณาติ เหวํ ทลลิตฺตํ กัตถวา
 อายัตติสสฺสํ ทิสสํ ปญฺญิณฺณํ โหติ, เทน กิ
 กาตัพพินฺติ. สัพพา สโมทิตฺวา ทสทิวเส ปริวสิตัพพ.
 เหวํ เอเกเนว ทสาเตน ทิสสํ ปริวสิตัพพเมว โหติ.
 วุตฺตมํ เว “ ทสสํ วัคฺคิสํ อายัตติโย ฉาทกฺขิณ
 ทสวัคฺคิโย วลิตฺวาน มุญฺญเยยฺย ปาริวาสโก: ปญฺญา
 เมสา กุสเลติ จินฺติตาติ. อมํ อคฺขมสโมชาโน นาม.

มิสฺสสทสโมชาโน นาม, โย นานาวัตถุกาโย อายัตติโย
 เอกโต กัตถวา ทิยฺยติ. ตตฺถายํ นโย: “ อคฺ ภาณฺเต
 สัมพยุลา สัมมาทิเสสา อายัตติโย อายัสฺซี เอกํ สุกฺกวิ-
 สฺสํ เอกํ กายสสฺสํ เอกํ กุญฺญสฺสวํ เอกํ อคฺคกามํ
 เอกํ สันญฺจิริตํ เอกํ กุญฺญการํ เอกํ วิหารการํ เอกํ
 กุญฺญทสํ เอกํ อัญญภาคิยํ เอกํ สัมมเกทกํ เอกํ
 เกทานวตฺตกํ เอกํ ทุพฺพํ เอกํ ฉลทฺตสํ, โสทํ
 ภาณฺเต สมนํ ทาสํ อายัตติณํ สโมชานปริวาสํ ขาจาเมติ
 ภิกขุทฺตํ. ขาจาเปตฺวา ททฺตปาย กัมมวาจาป ปริวาโส
 ทาตัพพะ. เอตํ ๑ สัมมาทิเสสา อายัตติโย อายัสฺซี

นนานวตฺถกาโยติยํ ลัมภาทิสเสสา อาปัตติโย อาปัตติ
 อิติยํ เอวํ ปุพฺเพ วุตฺตคนฺเอยเนว วตฺถวเสนนํ โคตฺถวเสนนํ
 นามวเสนนํ อาปัตติวเสนนํ โยเซตฺวา กัมมํ กาคุ วัณฺณ
 เอย. อมํ มิสฺสสตฺตโมจาทโน นาม. สัพฺพปรีวาสกัมมวาทวเสน
 ปน นิกฺขิตฺตานิ กขิตฺตวตฺถาทิกถา ปุริมนเอยเนว เวทิตฺตพฺพา.

ปรีวาสกถา นิฐฐิตา.

อิทาหิ อํ วุตฺตํ ปักขมานัตถัญญํ สโมชานมานัตถัญญํ
 อวเสตปรีวาสกถาวสาเน กถยิสฺสํมาทิกิ ทสฺสโสกาโส สัม-
 ปักโก ทสฺสํมา วรฺเจติ. ปักขมานัตถัญญํ: ภิกฺขุณิยา
 ทาทัพฺพมานัตถํ. ทมฺปน ปฏิจฺฉินฺนาบิ อธิปฏิจฺฉินฺนาบิ
 อาปัตติยา อัทธมฺมาสเมว ทาทัพฺพ. วุตฺตํ เหตุํ ภควตา
 “ ครุณฺมิํ อธิปฏิจฺฉินฺนาบิ ภิกฺขุณิยา อุกโตสฺสเม ปักข-
 มานัตถํ วรฺเจตฺวา. ทํ ปน ภิกฺขุณิยา อตฺถโน สิมํ
 โสเซตฺวา วิหารสํมา ย วา วิหารสํมํ โสเซตฺวา อสฺสโกณฺฑิกิ
 ชนฺทสํมา ย วา สัพฺพนฺทิเมน ปวีเจเตเน จวฺวตฺตํ คณฺ
 สันนิปาตาเปตฺวา ทาทัพฺพ. สเจ เอกา อาปัตติ โสติ
 เอยถิสฺสวเสน, สเจ เทวํ วา ทิสฺโส วา สัมพ-
 หุตา วา เอกวตฺถกา วา นานาวตฺถกา วา, ทาสฺ
 ทาสฺ วเสน วตฺถโคตฺถกนามอาปัตติสฺสุ อํ อํ อธิปฏิ
 ทํ ทํ อาทาย โยชณา ทาทัพฺพา. ทตฺตวํ เอกา-
 ปัตติวเสน มุขมัตถทสฺสนํ. ทาย อาปัตติยา ภิกฺขุณิยา
 ภิกฺขุณิสนํ อุตฺตวาทสํกํ เอกสํ อุตฺตวาทสํกํ ทวฺว

วุฑฺฒมานํ ภิกฺขุณฺโณ ปาเท วตฺติทฺวา อุกฺกฏิกํ นิสิตฺติทฺวา
อญฺชลิ ปักค ทฺติทฺวา เอมลฺลํ วณฺณิยา “อหํ อัยเย
เอกํ อาปัตตํ อาปัตตํ ความันตรํ, สาคํ อัยเย สํ
เอกิสฺสา อาปัตตํ ความันตรํ ปักชฺมานัตถํ ยาร-
มิตฺติ. เอวํ ทิกฺขิตฺตํ ยารายเตทฺวา พยิตฺตํ ภิกฺขุณฺณิยา
ปติพฺพลา ย สํโฆ ญฺายเตทฺ พุ “สุณฺหาตุ เม อัยเย
สํโฆ: อหํ อิตถินฺนามา ภิกฺขุณฺโณ เอกํ อาปัตตํ อาปัตตํ
ความันตรํ, สาคํ สํ เอกิสฺสา อาปัตตํ ความันตรํ
ปักชฺมานัตถํ ยารมิตฺติ. ยทฺติ สํลลํ ปักคทฺติ, สํโฆ
อิตถินฺนามาย ภิกฺขุณฺณิยา เอกิสฺสา อาปัตตํ ความันตรํ
ปักชฺมานัตถํ ททฺเหยย: เอสา ญฺัตติ. สุณฺหาตุ เม อัยเย
สํโฆ: อหํ ๑ เป ๑ ทฺติยํ ๑ คติยํ ๑ เอตมฺมํ วทามิ.
สุณฺหาตุ เม อัยเย สํโฆ: ๑ เป ๑ เทติ. ทินฺนํ สํ
อิตถินฺนามาย ภิกฺขุณฺณิยา เอกิสฺสา อาปัตตํ ความัน-
ตรํ ปักชฺมานัตถํ, ชุมฺติ สํลลํ; ทสฺมา ทฺติ.
เอวเมตํ ชารามมิตฺติ. กัมมวาราย ปวิโยสาเน ๑
สมาทิตฺติทฺวา ภิกฺขุมาณัตถกถาย วุฑฺฒนเยเนว สํลลํ
อาโรเจทฺวา นิกฺขิตฺตํ วตฺติทฺวา ย ทตฺเตว สํ-
มชฺชเ ว ปักคทฺติ, ภิกฺขุณฺโณ เอทํ ภิกฺขุณฺณิยา
วา ทฺติยํ วา สํลลํ วุฑฺฒนเยเนว นิกฺขิตฺตํ.
อญฺญิสฺสา ปณฺ อากันตฺตํ สํลลํ อาโรเจทฺวา
นิกฺขิตฺตํ. นิกฺขิตฺตํ ปฏฺฐาย ปกตํ ปฏฺฐาย

คัมภีร์. ปณ สภาคณิศรา อรุณ ชุภรฐาเนติยา ปณ
 ภิกขุณีย์ เหว สันติ วสฺส น สันติ. อุกโตสเม
 ชักขมาณัตติ วัฑฒณัตติ วิ วุตติ. ทสฺสา ทสฺสา
 อารวัญชชฌายาติ วิหาร คณิศรา สภาคณิศเร ชุโค
 เอโก มหาเถโร वा ชัมभกนิโก वा ภิกขุ วัฑ-
 ฒณํ “เอกิสฺสา ภิกขุณิยา วินยกัมมํ กาคัพพะ
 อังคิ, คคฺคิ ใน อัยย วัฑฒาโร ภิกขุ เปเสนาติ.
 สังกคฺคิ อภาคฺคิ น สันติ, เปเสสฺสสมาติ วัฑฒณํ.
 วัฑฒิ ปกคคฺคิภิกขุณิยา มณคฺคิลาวิณี ภิกขุณิ คเคคฺคิ
 อนิ โตอรุณ เหว นิกขมิตฺวา คาณปารโค เทว
 เเลทฺทปาเต อติถกมิตฺวา มหามคฺคา โอถกมณฺ คณ-
 พวคิอาทิตฺติ ปฏิจฉนณฺชฺฐาเน นิสิตคัพพะ. วิหารปารโค
 เทว เเลทฺทปาเต อติถกมิตฺวา วัฑฒิ ปกคคฺคิภิกขุณิ
 คคฺคิ คณคัพพะ. คณิศรา ๖ ปณ ภิกขุณิ สักข
 น เอภุชฺสาเน นิสิตคัพพะ ปฏิจกมิตฺวา อวิทุเร ชฺฐาเน
 นิสิตคัพพะนติ กุณฺณคิย วุตติ. มหาปจฺจเวรียทิสฺส ปณ
 “ภิกขุณิยํ พยคคฺคิ เอถํ वा เทว वा อปาริ-
 กาโย ภิกขุณิยํ เอถํ वा เทว ๖ อปาสโก อคฺคิวัฑ-
 ฒณํ คเคคฺคิ คณคัพพะนติ วุตติ. กุณฺณคิย เหว
 “ภิกขุณิยํชฺชยสฺส ๖ ภิกขุวัฑฒนสฺส ๖ อปาริ
 มณฺเฑว วัฑฒนคคฺคิ วุตติ. “คามสฺส ทิ น วุตติ.
 เหว นิสินฺนเตสฺส ภิกขุสฺส ๖ ภิกขุณิสฺส ๖, คาณ ภิกขุณิยา

นิภักขิยัตถิ. เอเตนุปาเขน อชณฺธา ฆญฺเฐ ทส วตฺติ-
 ทิโย มาตฺตํ วิตฺถิ. อนิกฺขิตฺตวตฺตคาป ปน ปรีวา-
 สกฺขันธเก วุคฺคณฺเขเนว สัมมา วิตฺติทฺตํ. อหิ ปน-
 วิเสโส. อากันตฺกสฺส อาริเจตฺถิพนฺติ เอคํ. บัตถิกา
 ปเรภิกฺกํ วา ฆญฺเฐภิกฺกํ วา ทํ ความํ ภิกฺขุ วา
 ภิกฺขุณีโย วา อากันตฺกํ, สัพฺเพสํ อาริเจตฺถิ.
 อาริเจตฺติยา วตฺติยฺเฒโต เว วตฺตเกเท ทฺถกฺกญฺเฐ.
 สเย วิตฺติ โภจิ ภิกฺขุ ทํ ความุปราริ โอถกฺกมิตฺวา
 กัณฺธิ, วตฺติยฺเฒโต โสติ เว. อชานนฺฆญฺเฐ ปน
 วตฺตเกเทโต มจฺเจติ. กุรฺนฺทิตฺยาทิสฺส ปน “อนิกฺขิตฺ-
 วตฺติ ภิกฺขุ วุคฺคณฺเขเนว กเถตฺถิพนฺติ วุคฺติ. ทํ
 ขริวาลวตฺตาทิสฺส อูปจารสํมาย ปริณินฺนิตฺตา บุตฺตตริ
 สํภ. อโยส.ธ อาริเจตฺถิ. ปวารณาย อาริเจตฺถิ.
 เวณฺณํ ภิกฺขุญฺเฐ ภิกฺขุณีญฺเฐ เทวสํ อาริเจตฺถิ.
 สเย ภิกฺขุ ทสฺมิ ความํ ภิกฺขาจาริ สัมปชฺชติ,
 เภติ เภติ ภิกฺขติ ทตฺถเว คณฺธิทฺตํ. โน เภ สัมปชฺชติ,
 ฆญฺเฐว วิตฺตวสํ ทตฺถ อากันตฺวา อตฺตานิ ทสฺเสตฺวา
 คณฺธิทฺตํ. พทิกามे วา สํเกตฺถฺฐานํ กตฺถิ “อสุ-
 กสฺมิ นามญฺฐาเน อิมํ ฆสฺสสํ. ทาย สํเกตฺถ-
 ฐานํ คณฺธิวา อาริเจตฺถิ. สํเกตฺถฺฐานเ อทิสฺวา วิหาริ
 คณฺธิวา อาริเจตฺถิ. วิหารเ สัพฺพภิกฺขุ อาริเจ-
 ตฺถิ. สเย สัพฺเพสํ น สกฺกา โสติ อาริเจ,

มาณัตถันติ วุคฺกํ. คัมปี เทน ปริยาเขน ชุชฺชติ. อคฺขสโม-
 ธานัมปน มิสฺสสทสโมชานญํ อคฺขสโมชานมิสฺสสทสโม-
 ชานปริวาสาวสาเน ทาทัพพมานัตถเมว วุจฺเจติ. ทํ ปริวาส-
 กัมมวาทานสาเรน โยเชทฺธวา ทาทัพพํ. เอตฺตวาทา ยํ
 วุคฺกํ “เคนหิ ภิกฺขเว สโม อุกาปิสฺส ภิกฺขุโน
 เอภิสฺสา อาชัตถิยา สญฺเจกนิกาช สุกฺกวิสญฺฐิยา เอกาทส-
 ญฺิณฺณาย เอกาทสปริวาสํ เทตฺถกิตฺตนา นเขน ปาฬิยํ
 อนเนกหิ อากาเรหิ ปริวาสโต ฯ มานัตถญํ วุคฺกํ,
 ทสฺส บสฺมา อากทาคทญฺฐาเน เอว วินิมฺโย วุจฺ-
 มาโน ปาฬิยํ วิช อติวิคฺคทาริ อาชฺชชฺช, น ฯ
 สกฺกกา โทติ สฺสฺเชน ปริคฺคเทคฺ: ทสฺมา ทํ สโมชา-
 เนทฺวา อีhev ทสฺสเจสฺสสามาคิ: ทททํ อตฺถโต สมันฺติคํ
 ทติ. อิทานิ ยา ทาว ธมฺมํ อธิปฺปฏิณฺณาย เอภิสฺสา
 อาชัตถิยา วเสน ปาฬิ วุคฺกตา .สา อุตฺตทานัตถาว.
 ทโต ปริ ทวิทติคฺคทชฺชญํจากปฺปฏิณฺณานํ วเสนเนว ปาฬิยํ
 วทฺวา มฺญํจากปฺปฏิณฺณาย ปริวาสโต มฺญํฐาย อมฺตรวทฺกํ
 ทสฺสิตา. บสฺมา ปนุ ทํ อาชัตถิ อาชฺชนโน มฺญาย
 ปฺปฏิทสฺสสารโต นาม โทติ: ทสฺมาสฺส ทตฺถ มฺลช
 ปฺปฏิทสฺสนํ อนฺนญฺญาทํ. สเจ ปน นิกฺขิตฺทวทฺโต อชฺชชฺช-
 มฺลช ปฺปฏิทสฺสสารโต น โทติ. ทสฺมา? บสฺมา
 น โต ปริวสนฺโต อาชฺชนโน ปกทตฺทญฺฐาเน วิโต
 อาชฺชนโน: ทสฺมา ทสฺสา อาชัตถิยา วิตุ มานัตถํ

ปฏิญาณนา อันตราขัตติ. เคนว วุคคิ “มุลาย ปฏิกัสนัตวา
 ปุริม อเนกัตติยา สโมชานปริวาสสิ ทัตวา นารัตกั
 นานัตกั เทตติ. ทโต ปริ สัพพา อันตราขัตติโย
 โยเชตวา อพภานณัม ทัสเสตวา สญฺเฏนิกาย สุกกวิ-
 สญฺญิยา วัตถุ นิญฺฐาเนตฺ. ทโต เอกาขัตติมุลกญฺ
 อาขัตติวทกมณญฺจาติ เทว นเย ทัสเสตวา อคฺฉล-
 โมชานปริวาโส ทัสสิโต. ทโต สญฺจิรํ อมาโรจิตา-
 ขัตติวตถุ ทัสเสตวา อสญฺจิรํ อชานนอสรณเวมตีก-
 ภาเวติ อมาโรจิตาย อาขัตติยา ชฺชาณา ลชชชัมเม
 วา ชานนสรณนิพเพมตีกภาเวสุ วา อุมฺมณฺเฐ ยํ กาคัพพํ,
 ทํ ทัสเสตํ “อึช ยน ภิกฺขเวตฺถาทีนํ นเยน ปาฬิ
 รุบีตา. ทโต อชานนอสรณเวมตีกปฏิญาณํ อปัฏเฐ-
 ณินํภาวํ ทัสเสตํ ทเถว ปาฬิ รุบีตา. ทโต ทวินนํ
 อาขัตติคํ เทว มาสปฏิญาณํ เอกม สปริวาสยาจ-
 นวตถุ ทัสเสตวา อสญฺจิรํ อชานนอสรณเวมตีกภาเวติ
 อมาโรจิต อิตรสมํ มาเส ชฺชาณา ลชชชัมมาทีสุ อุมฺมณฺเฐ
 ยํ กาคัพพํ, ทํ ทัสเสตํ อชานนอสรณเวมตีกปฏิ-
 ญาณัสส ๑ อปัฏเฐณินํภาวํ ทัสเสตํ ปุริมนเยน
 ปาฬิ รุบีตา. ทโต อาขัตติปริยัตนํ น ชานาติ วัคฺติปริยัตนํ
 น ชานาติคิชาทีนํ นเยน สุกกนคปริวาโส ทัสสิโต. ทโต
 ปริ ปาริवासิกํ อาที กัตถว วิพกมิตฺวา ปุน ออุปสมฺมณฺเฐ
 อาทีสุ ปฏิขัตติทัสสนัตถํ ปาฬิ รุบีตา. ทกฺกถ อันตรา

สัมพัทฺฐา สัมมาทิเสสา อาปัตติโย อาปัตติชฺชติ ปริมา-
 ณาโร ย อัยยฺหิณฺณนาโยคิอาทิสฺส อาปัตติปริวัณฺณเสนา
 ปริมาณาโย เจว อัยยฺหิณฺณนาโย จาติ อตฺถ โค. ปัจฉิมสฺมิ
 อาปัตติกษณิกะ: เอโกว โส อาปัตติกษณิกะ. ปัจฉา
 นาทิตฺตทา ปน “ปัจฉิมสฺมิ อาปัตติกษณิกะ วุคฺค.
 ปริมาณินฺติ เอตฺถาปี เอเสว นโย. ววตฺถิตา สัม-
 ภินฺนาติ สภาควิสภากานเมเวทํ ปริยายวณฺ. คโต ปริ
 โย ปญฺญีณาเรติ, ทสฺสิ ปญฺญีปตฺติทสฺสนนฺตํ “เทว
 ภิกฺขุติอาทิ วุคฺค. ทตฺถ มิสฺสกลฺลิตะ: อุตฺตโรจยาทิตี มิสฺสกลฺ.
 สุกฺกณฺติ: สัมมาทิเสสํ วิณา สพัทฺฐาปัตติกษณิกะเมว. คโต
 ปริ อวิสุทฺถวิสุทฺถภาวทสฺสนนฺตํ “อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 สัมพัทฺฐา สัมมาทิเสสาติอาทิ วุคฺค. ทตฺถ พยฺยชฺชโต
 วา อธิบายโต วา อนุตฺตารานันฺนาม ภิกฺขุ นตฺถิ. ทสฺมา
 ทญฺเฐ อโต ปุฬฺเพ อวตฺตญฺเฐ สัพฺพํ ปาฬิยานุสา-
 เรเนว เวทิตพฺพนคิ.

สมุจจัยกษณิกวณณนา นิฏฐิตา.

ลุ่มถักขนิธกาวณณนา.

ลุ่มถักขนิธก. อธิมวาทิ ปุคฺคโลกิอาทินิ ม มาติกา-
 ปทานิ นิถิขีตฺวา อธิมวาทิ ปุคฺคโล อธิมวาทิ ปุคฺคโล
 สันญญาเปตฺติอาทินา นเขน วิทฺถาโร วุคฺโต. ทตฺถ
 สันญญาเปตฺติ: การณปฏิรูปทานิ วณานิ วิทฺถา ปริโต-
 เสทฺธา ชานาเปติ. นิชฺฌาเปตฺติ: ขดา โส ทํ อตฺถ
 นิชฺฌาเปติ โสโลเกติ, เอวํ กโรติ. เปกฺเขติ อญฺเปกฺเขตฺติ:
 ขดา โส ทํ อตฺถ เปกฺเขติ เจว ปุณฺณปุณฺ ๑
 เปกฺเขติ, เอวํ กโรติ. ทสฺเสติ อญฺทสฺเสตฺติ เทสฺสนฺญเญว
 ปริยาขวณานิ. อธิมเมว รูปสมตฺติ: ยสฺมา โส อธิมเมว
 “อญฺ อธิมโมติอาทินา นเขน ทํ โมเททฺวา ทสฺเสติ,
 ทสฺมา อธิมเมว รูปสมตฺติ นาม. อธิมเมว รูปสมตฺติ:
 ยสฺมา อธิมวาทิ อธิมเมว “อญฺ อธิมโมติอาทินา
 นเขน อโมเททฺวา ทสฺเสติ. ทสฺมา อธิมเมว รูปสมตฺติ นาม.

ปัญฺณิมานิ ภิกฺขเว อธิมิกานิ สติวินยสฺส ทานฉนิตฺติ
 เขตฺถ สุกฺขสฺส อนาปัตติกสฺส ทานํ เขถิ อญฺวทฺติ-
 ทสฺส ทานํ เขถิ บาจิตฺสฺส ทานํ เขถิ สํเพน
 ทานํ เขถิ อธิมเมว สมัคเคน ทานํ เขถินฺติ เอวํ
 ปัญฺจ. เอทานิ ปน เอเตถอวิคฺวเสน น สัพพณฺติ.
 ทสฺมา เทสนามตฺถกเมว. ปัญฺจจกสมันนาคทํ ปน สติวิน-
 ทานํ อธิมิกณฺติ อชเมตฺถ อตฺ โธ. ทตฺถ ๑ อญฺวทฺติ:

โงเทห์คิ. เสล อดุ์ถานเมว. อัมปน สกวิณโย จินาส-
 วัธเสว ทาทัพโพ น อัญญัสส อันทมโส อนาคา-
 มิโนยิ. โส ๑ โข อัญญเณน โททิมมานัสเสว น
 อโงทิมมานัสส. ทินเน ๑ ปน คัสสิมิ โททกัสส กดา น
 รหติ. โงเทห์โคยิ อัม จินาสโว สกวิณยลัทโธ
 “โก คุยทิ กถิ คเสลสคคิ อปสาเทกัพพคิ อาปัชชคิ.

ภาสิทปริกัณ्हันตคิ: วาจาภ ภาสิคิ ภาเขเนว ปริกัณ्हคิ
 ปรงกมิทวา กถันคิ อคิโต. สรทาบัสมา เอรูย
 อาปัคคิ อาปัชชิตาคิ เอคถ สรคฺ อาปัสมิ เอรู
 อาปัคคิ อาปัชชิตา อาปัสมิ เอรูยยา อาปัคคิยา
 อมคิโต. อาปัชชิตวาจิ วา ปาโร. คัสสคิโต
 “ปฐมึ อาปัชชิตวา มิธวา คิ อาปัคคิ สรคฺ อาปัสมาคิ.

เบญชัยสีกาย รูปสมมคฺคิ เอคถ บัสสา กิวิยา
 อัมมวาทีโน พหุตรา เอสา เบญชัยสีกา นาม. อัมมิมาสลา-
 กคาเสสุ. โอรัมภักถกัณ्हคิ: ปริคคิ อปัปมคคิ ภาณ-
 นมคคิเมว. น ๑ กภิกคัณ्हคิ: เทว ทโย อาวาเส
 น คคิ คคคิ คคิเดว วา ทวิคคิถชคคิ อวินิฉคิ.
 น ๑ สรวิสาริกคิ: ทวิคคิถชคคิ เทติ ภิกขุคิ
 สบิ สริคิ วา อัญญเณสิ สาริกิ วา น โหติ.
 ชานาคคิ: สลาถิ คาเทณโต ชานาคิ “อัมมิมวาทีโน
 พหุตรา. อปัเปวณามาคิ: “อิมินา นีหเวเรน สลาถาย
 คาทิมมายน อปัเปวณาม อัมมิมวาทีโน พหุตรา อัสสุคิ

อมมัลลส อชฺชฉาสโย ไชติ. อปเรสุยิ ทวีสุ ปเทสุ
 เอเสว นโย. อชฺหมเมน คณ्हันตฺติ: “อชฺหมวาติโน
 เอว มบิ พหุตฺรา ภวิสฺสํมาติ เทว เทว สลาภาโย
 คณ्हันตฺติ. วักคา คณ्हันตฺติ: “เทว อชฺหมวาติโน
 เอกิ อชฺหมวาติสลากิ คณ्हันตฺติ เอว อชฺหมวาติโน น
 พหุตฺรา ภวิสฺสํนํตฺติ มัญญูมานา. น ๑ ขณาวิญญูยา
 คณ्हันตฺติ: “อชฺหมวาติโน หุทฺวา พลวักกํ ภวิสฺสํมาติ
 อชฺหมวาติสลากิ คณ्हันตฺติ. อชฺหมักสลากกาเสสุ อชเม-
 วักโต ปวิวักเตทฺวา เวทิตฺัพพะ. เอว สลากิ ค-
 เททฺวา สเร พหุตฺรา อชฺหมวาติโน ไทนํติ ขณา
 เท วทํนํติ เอวํ ตํ อธิกรณํ วุပ္สเมทฺัพพะ: เอว
 เขภยฺยสีกาย วุပ္สํนํตํ ไชติ. อชเมคฺคํ สํเขโป.
 วิทฺดาโร ปน ปฺรโตยิ อากมิลลสฺสติ.

อสุจิติ: อสุจิติ กายวโรกมํเมติ สมนํนาคโค. อลฺลชฺชติ:
 สญฺญิจิ ๑ อายชฺชนํ ทินา อลฺลชฺชิลกฺขณน สมนํนาคโค.
 สานฺนาโคติ: สอฺยุวาโท. อิติ อิมสญฺญิ ๑ คินฺณํ อังคานํ
 วเสน คินฺนิ การณานิ, สํเพน กรณํ อชฺหมเมน สมนํคเณ
 กรณํนํติ อิมานิ ๑ เทวติ ๕ญฺญิ ๑ ทลฺลสฺสํปายิยสีกากม-
 มํสํ ๑ กรณานิ นาม ไทนํติ. เสสเมคฺคํ ตชฺชชฺชียาทิสฺ,
 วุคฺคณฺยเมว. อชฺหมปเรคฺคํ ๑ วณฺทํโต. อิกญฺญิ, โย
 ปายิสฺสํนํตํปายิ โย ยุคฺคํโต, ทลฺลสฺสํ กตฺตทลฺลสฺสํโต
 “ทลฺลสฺสํปายิยสีกากมํนํตํ วุคฺคํติ.

กัถขพทาย วาพทายาติ: กัถขพทาวาย เว วพทาย-
 วชย ๑. เกทายาติ: สัมเกทาย. สัพพะเพทว เอกัชฌนัตติ:
 กัสสสิ ฌนัตติ อมาทริทวา คิลานะยิ ตักกเดว อาเนตวา
 เอกโต สันนิเปตทิพพ. ทิณวัถถารเกณ รูปสมะเยยยาติ
 เอกถ, อิทํ กัมมํ ทิณวัถถารกสทิสัสสา “ติณวัถถารโกติ
 วุตตํ. ขณา ทิ कुถํ วา มุตตํ วา ฌญิมมานํ
 ทุคคณชทาย พาทก, ทิณะติ อวตถวิทวา สุปญฺญิฉาทิตัสส
 ปนัสส โส กณโฆ น พาทก; เหวเมว ยํ อธิกรณํ
 มุลานุมลํ ฌนัตวา รูปสมิขมานํ กัถขพทาย วาพทาย
 เกทาย สัมมัตติ, อํ อิมินา กัมมเณ รูปสันตํ कुถํ
 วย ทิณวัถถารเกณ ปญฺญิณันํ สุรูปสันตํ ไทคฺติ
 อิทํ กัมมํ ทิณวัถถารกสทิสัสสา “ติณวัถถารโกติ วุตตํ.
 กุลลวชชฌนัตติ: ปารากิณฺญเว สัมมาทิสส ๑. กิณ-
 ปญฺญิสยุตคณต: กิณินํ ทิณน จิสณวัมภนชัมภกปญฺญิสสเวสุ
 อาขันนํ อาขัตติ รุเปทวา. เหวณฺญํ ปน ภิกขเว
 เท ภิกขุ ทาเท อาขัตติทิจ วุญฺฐิตา ไทคฺติ: เหว
 ทิณวัถถารกกัมมวาทาย กทาย กัมมวาทาปวิโยสาเน ยัตถกา
 ทักก สันนิเปตทา ฌนคฺมโส สุกตายิ สમાขันนายิ
 ฌณฺณวาทิตายิ สัพพะ เท ภิกขุ ยาว อูปสัมปท-
 มณฺทลโต ปญฺฐาย กุลลวชชฌนฺญํ กิณิปญฺญิสยุตคํ ๑
 รุเปทวา อวเสสา อาขัตติโย อาขันนา สัพพาทิ ทาติ
 อาขัตติทิจ วุญฺฐิตา ไทคฺติ. ทิณฺฐาวิกัมมณฺต: เหว

ปน น เมก ชมคติ อัญญมัญญ ทัญญาวิกัมม กโรนติ,
 เทก วา สัทธึ อายัถกิ ขายัชชิตวาปี ทักถ อมาคทา
 อาคันทวา วา ฉนัถ ทักวา ปริเวณาทีสุ นิสินฺหา:
 เท ทาคิ อายัถกิ น วุญฺฐิตา โทณฺติ. เทน
 วุฑฺฒิ รุเปทวา ทัญญาวิกัมม รุเปทวา เป น ทักถ
 โทณฺติ.

ภิกฺขุณฺโณ อปฺเปชชชาติ: ภิกฺขุณฺโณ อั้นฺโท ปวิสิตวา.
 วิวาทาจิรณาทีนํ วณฺฑํโต ทญฺญูโทสลฺลวณฺณายํ วุฑฺฒิ
 เหว. วิชฺชาทาย ไวหาโรติ: จิฑฺถกุกุชฺชํ ไวหาโร.
 ผรุสวณฺณํ อิตฺโต. โย ทักถ อญฺวาโทติ: โย
 เทสุ อญฺวทนต์ฺเตสุ อุปฺวาโท. อญฺวทนาติ อาการทสฺสเนก.
 อญฺวทนาติ อิตฺโต. อญฺลลฺยา อญฺจณนาติ อญฺย
 อญฺจณาย เววณฺมคฺคเมว. อญฺสम्मปฺวงกตาติ: ปุณฺณํปุณฺ
 ภาจิจฺจวาจาติ ทักถเวว สัมปฺวงกตา อญฺวงกตาโรติ
 อิตฺโต. อพฺภัสสทนนาติ: “ภัสมา เหว น อุปฺวทิสฺสามิ
 เขวาติ อุตฺตสาถิ ทักวา อญฺวทนา. อญฺพลบฺบิพฺพานํติ;
 ปุริมวณฺณสฺส การณํ ทสฺสเสทฺวา ยํฉิมฺวาเนน พลบฺบิพฺพานํ.

ภิจฺยทา กรณฺยทาติ เขตฺถ, ภิจฺยเมว ภิจฺย;
 ภิจฺยสฺส ภาวो ภิจฺยทา. กรณฺยสฺส ภาวो กรณฺยทา.
 อญฺยเมกํ สัมภกัมมสฺสเสว อธิวณฺ. อปฺโลกนภกัมมณฺติอาทิ
 ปน ทสฺสเสว ปเลททสฺสณฺฑํ. ทักถ อปฺโลกนภกัมม
 นาม สัมภกฺกสฺส สเฑทฺวา ฉนฺทาทานํ ฉนฺท

อาทวิธวา สมัคคัสส สัมมัสส อณุมติยา ทิกขัตถุ
 สาเวธวา กตคัพพกัมม. ญัตติกัมม นาม วุตฺถนเย-
 เนว สมัคคัสส สัมมัสส อณุมติยา เอกาย ญัตติยา
 กตคัพพกัมม. ญัตติทุติยกัมม นาม วุตฺถนเยเนว สมัคคัสส
 สัมมัสส อณุมติยา เอกาย ญัตติยา เอกาย ๑ อณฺสาวนายาติ
 เหว ญัตติทุติยาย อณฺสาวนาย กตคัพพกัมม. ญัตติ-
 ๑กุตถกัมม นาม วุตฺถนเยเนว สมัคคัสส สัมมัสส
 อณุมติยา เอกาย ญัตติยา คีติ ๑ อณฺสาวนาติติ เหว
 ญัตติ๑กุตถาติ คีติ อณฺสาวนาติ กตคัพพกัมม.

คัตถ อปโลกกัมมํ อปโลเกธวา กตคัพพ, ญัตติ-
 กัมมาทิวเสน น กตคัพพ. ญัตติกัมมํ เอกํ ญัตติ
 ฐเปธวา กตคัพพ, อปโลกกัมมาทิวเสน น กตคัพพ.
 ญัตติทุติยกัมมํ ปน อปโลเกธวา กตคัพพํ อตถ
 กตคัพพมํ อตถ. คัตถ สัมมาสัมมตี สัมมาสมุทฺถนํ
 กฐินทานํ กฐีเพภาโร กฐีวัตฺถุเทสนา วิหารวัตฺถุเทสนาติ
 อิมานิ ๓ กัมมานิ ครุทานิ อปโลเกตฺวา กาคํ น วิญฺญติ.
 ญัตติทุติยกัมมวํ สาเวธวา กตคัพพานิ. อว สสา
 เทรสสัมมตีโย เสนาสนคาทกมตกัจฺจวทานาติสัมมตีโย ๑ ติ
 เหวรปานิ ลทกกัมมานิ อปโลเกตฺวา กาคํ วิญฺญติ. ญัตติ-
 กัมมญัตติ๑กุตถกัมมวเสน ปน น กตคัพพเมว. ญัตติ๑กุตถ-

ฌัมมิง ญัตติ ๑ คัสสโส ๑ ฌัมมวาทาโย สาเวทวาร
 กาทัพพ. อปโลกนฌัมมาทิวเสน น กาทัพพันติ. อ-
 เมตต์ สัมเป. วิทถารโต ปน อิมานิ จัตตาริ ฌัมมานิ
 กตีกาภาเรหิ วิชชัณห์คัตติอาทินา นเยน ยวีรารวสาเน
 ฌัมมวักเค เขตลัม วิจิณโทย อากโต เบว. ยัมปน
 คัตถ. อนุกตานิ, คัม ฌัมมวักเค เบว. วัฒนยัสสาม.
 เขวัญหิ สติ น อัญญาเน วัฒนนา ภวิสสติ. อาทิตो
 ยัญญา ๑ คัสส คัสส ฌัมมัสส วิญญาตคทา
 สุวิญญูโย ภวิสสติ. วิวาทาภิกรณัสส กิ มุลันติ-
 อาทินิ ปาฬิยา วเสนเว เวทิตัพพาหิ. วิวาทาภิกรณ
 สิบา กุสสันติอาทิสุ เยน วิวาทันติ, โส จิตฺตูปปาโท
 วิวาทो สมเถหิ ๑ อภิกรณียตาบ อภิกรณันติเขวมาทินา
 นเยน อตฺโต เวทิตัพโพ. อาปัตตาทิกรณ สิบา อกุสล,
 สิบา อพฺภากํ; นัตถิ อาปัตตาทิกรณ กุสสันติ เขตถ
 สันชาบ ภาสิตวเสน อตฺโต เวทิตัพโพ. ยัสมี หิ
 ปฐวีนณนาทิกเก อาปัตตาทิกรณ กุสสจิตฺต อังคํ โหติ,
 คัมมิง สติ น สักกา วุตฺตํ “นัตถิ อาปัตตาทิกรณ
 กุสสันติ. คัสมา นยิทํ อังคปโตนกจิตฺต สันชาบ วุตฺตํ.
 อิทํ ปน สันชาบ วุตฺตํ. ยันตาว อาปัตตาทิกรณ
 โลกวัชชํ คัม เขณันตโต อกุสสเมว คัตถ สิบา
 กุสสันติ วิภังโย นัตถิ. ยัมปน วัฒนคัตตวัชชํ คัม ยัสมา

สัจญ์จิระ อิทํ อาปัตตํ วิติกกมามีติ วิติกกมนันตัสเสว
 อกุสลํ โทติ. อสัจญ์จิระ ปณ กิณฺญจิ อชานันตัสเส
 สหเสยฺยาทิวเสน อาปัตตฺชนโต อพฺปิยากํ โทติ. ทัสมา
 ทตฺถ สัจญ์จิระาสัจญ์จิระวเสน อิมํ วิกัมปภาวํ สันชย
 อิทํ วุตตํ อาปัตตํทาทิกรณํ สียา อกุสลํ, สียา อพฺปิยา-
 กํ; นัตถิ อาปัตตํทาทิกรณํ กุสลันตํ. สเร ปณ
 “ยํ กุสลจิตฺโต อาปัตตชติ, อิทํ วุจฺเจติ อาปัตตํทาทิ-
 กรณํ กุสลันตํ วเทยฺย. อจิตฺตกานํ เอฟกโลมปร-
 โสจิมมเทสสาทิสมฺมฐานานํ กุสลจิตฺตํ อาปัตตชเชยฺย น ๑
 ทตฺถ วิชฺชมานํ กุสลจิตฺตํ อาปัตตคิยา อังคํ. กายวจิณฺญ-
 ญัตติวเสน ปณ จลิตปวัตตํ กายวาจํ อณฺเณตมเมว
 อังคํ. ทณฺเณ รุปกัชนนปรีชาปัตตํทาทิ อพฺปิยากนฺตํ ยํ
 อชานันตํ โทติอาทิมิตฺติ ปณ อมตํ โด. ยํ จิตฺตํ อาปัตตคิยา
 อังคํ โทติ, เทน วตฺตํ อชานันตํ โทติ อิทํ วิติกก-
 มามีติ ๑ วิติกกมภาวเน สทฺธิ อชานันตํ สัจญ์ช-
 นันตํ โทติ วิติกกมเจตนาเวเสน เจเตตฺวา ปกัปปเตตฺวา อูปกม-
 วเสน มัตถันตํ โทติ อภิวิทิตฺวา นิราสํกจิตฺตํ เปเสตฺวา
 ยํ อาปัตตํทาทิกรณํ วิติกกมตํ อาปัตตชติ. ทัสส เหว
 วิติกกมโต โย วิติกกมโม อิทํ วุจฺเจติ อาปัตตํทาทิ-
 กรณํ อกุสลํ. อพฺปิยากตวาเรยํ ยํ จิตฺตํ อาปัตตคิยา
 อังคํ โทติ, ทัสส อภาเวเน อชานันตํ โทติ วิติกกมา-

ภาเวน ๑ สัตถ์ อชานันโต อสญฺชานันโต อาษัตติ-
 อังคกตยา วิติกกมเจตนาภาภาเวน อเจเตควา สญฺญวโร
 มลฺลทณฺสส อมาเวน อนภวิตริตฺวา นิราสังจิตฺตํ อเป-
 เสควา ยํ อาษัตถาธิรณํ วิติกกมฺมํ อาษัตถชคฺ. คฺคฺส
 เหว วิติกกมฺมโต โย วิติกกมฺโม อิทํ วุจฺเจติ อาสํคตา-
 ธิรณํ อพฺภากคฺคฺ. ยมํ วิภาโต โน อธิกรณชคฺ-
 อาทิสฺส สมฺมตฺติ อธิกรณชคฺคยา อภาวโต โน อธิกร-
 ณชคฺคํ เหวมตฺโต เวทิตฺพํ โฟ.

ยาวคฺคา ภิกฺขุ กมฺมชยัตถาคิ เจตถ เจตวคฺคกรณ
 ภาเม จิตฺตวาโร ชญฺญเวกฺกกรณ ชญฺญํ ทสวคฺคกรณ
 ทส วิสทวคฺคกรณ วิสทภิกฺขุ กมฺมชยัตถาคิ เวทิตฺพํ.

สฺวปริคฺคหิตฺตํ: สฺวญฺญปริคฺคหิตํ กิตฺวา ปฏิจฺฉิตฺพํ. ปฏิ-
 ญิตฺวา ๑ ปณ “อชฺช ภณฺชณํ โขวาม อชฺช ชัตถํ ปจาม
 อชฺเชโก ปลิโพโธ อตฺถติ มานนิตฺคคฺคตฺถาย กติปาหํ
 อติกกมเมตฺพํ.

อนนฺททานิ เจว ภัสสเน ชานนฺตคฺติ: ชปริมาณานิ
 อิตฺทิจฺโค ๑ วณานิ อชยชชชช. ภาสณนิตฺยํ ปาโร.
 อชเมวตฺโต. อชฺฟาทิกาย สมฺมณนิตฺพํ โฟติ: อปโลเกตฺวา
 วา สมฺมณนิตฺพํ โฟ ปรโต วุตฺตยา ญุตฺตติทฺติยาช วา
 กมฺมวาทาย. เหว สมฺมเจติ ปณ ภิกฺขุคิ วิสฺสุ นิสฺสทิตฺวา วา
 คณฺสสาเขว วา ปริสาช ชญฺญญฺเยติ น กิณฺญํ ก.เจตพฺพนิตฺ
 สาเวทฺวา คํ อธิกรณํ วิโรจิตฺพํ.

กัศรัยสวติ: กัสสั ปวิสติ ภเวยฺย. เหว สุกฺคิ
 อาศักนฺติ: น มาติกา อาคตา. โน สุกฺตวิภังโกติ:
 วินโย น ปคุโธ. พฺยัญชนฉาบาย อักคิ ปฏฺวิพาทคฺคิ:
 พฺยัญชนมคฺคเมว กเหตุว อักคิ ปฏฺวิเสเชติ. ชาตฺร-
 ปรชชเขตฺทวคฺคปฏฺวิคฺคคณาทิสฺส วินยชเรหิ ภิกฺขุทฺติ อายคฺคิตฺยา
 การิบมาเน ทิสฺสว “กิมิเม อายคฺคิตฺยา กาเรถ นนุ
 ชาตฺรปรชชปฏฺวิคฺคคณา ปฏฺวิวิธา โทณคฺคิตฺติ เหว สุกฺเต
 ปฏฺวิวิคฺคิตฺคเมว วุคฺคิ, นคฺคิ เอตถ อายคฺคิตฺติ วทฺติ.
 อปโร อัมมกถิโก สุกฺตัสส อาคคฺคตา โอลัมเพทฺวา
 นิวาเสนฺตํ อายคฺคิตฺยา อารอชฺชมาลาย “กิมิเมสํ
 อารอเปถ นนุ ‘ปริมคฺคชาลํ นิวาเสนฺตํ สามีภิ สิกฺขา กรณียาติ
 เหว สิกฺขากรณมคฺคคเมวคฺคิ วุคฺคิ, นคฺคิ เอตถ
 อายคฺคิตฺติ วทฺติ.

ยดา พทฺทรา ภิกฺขุทฺติ เอตถ, เอเกเย อธิกา
 พทฺทราว. โภ ปณ วาโท ทวีติ คฺคิ.

สญฺญคฺคิตฺยาติ: สญฺญาปนคฺคิ ฉาย. กุฬทกนคฺคิอาทิสฺส
 อลชฺชสฺสคฺคินาย ปวิสาย กุฬสโก สลาถคาโต กาคัพโฟ.
 ลชฺชสฺสคฺคินาย วิฏฺโธ. พาลสฺสคฺคินาย สกคฺคณชยโก.
 วัณณวัณณโย กคฺควาติ: อัมมวาทินญฺ, อัมมวาทินญฺ
 สลาภาโย นิमितฺตสญฺญํ อารอเทวํ อญฺญมญฺญํ วิสภากา
 กาคัพฟา. ทโต กา สัพพะยํ จีวรภอเค กคฺควา วุคฺคิ. เมเว

คาเหตุพิพา. ทุกข์คโศกิตี ยักรุกกัถมิคัพพิวติ: “ทุกฺค-
 หิตา สลภาโยติ วัตฺวา ปุณฺ คาเหตุว ยาวคคิยั
 คาเหตุพิพา. สุกฺคโศกิตี สาเวคัพพิณฺติ เอตฺสมี อัมมวา-
 ทิสฺมี อติเรเก ชาเต “สุกฺคหิตา สลภาโยติ สาเวคัพพิ.
 ยถา ๑ เท อัมมวาทโน วทณฺติ, ทถา ทํ อธิ-
 กรณํ รูปสเมคัพพิณฺติ. ธถ ยาวคคิยั อัมมวาทโน
 พหุทราว โหนฺติ. “อัสส อภาโล, เสวฺ ชาณิสฺส-
 มาที วุญฺฐติคฺวา อสฺสชฺฉนฺ ยักขํ วิเกทฺตถาย อัมมวาทียักขํ
 ปริเบสิตฺวา ปุณฺทิวเส สลากคาโ ทาทัพพิโพ. อยํ
 กุฬฺหโก สลากคาโ. สกัณฺณชฺชียเก ปน คคิเท วัคคัพ-
 โพิติ เอตฺถ, สเจ สกัณฺณเถโร อัมมวาที สลากํ
 กัณฺหาคิ, โส เอวํ อวโพเชคัพพิโพ “กัณฺเเท กุเมค
 มหัลลกา วโย อนุญฺยัตถา, คุมฺหากํ เอตํ น ยุตฺตํ,
 อยํ ปน อัมมวาที สลากาคิ. ทสฺส อิตรา สลากา
 ทสฺสเสคัพพา. สเจ โส ทํ กัณฺหาคิ, ทาทัพพา. ธถ
 เหว อวพฺพชฺณคิ. ทโค “มา กัสฺสจิ อาโรเหติ
 วัคคัพพิโพ. เสลํ วุคฺคณฺยเมว. วิวญฺโถติ วิวญฺทโก เหว.

ปารวชิกสามัคคี วาจิ เอคัง, เมณฺฑณฺโณเม ปารว-
 ชิกสามัคคี นาม ทักกญฺ โหติ. เส.สสฺ, อทินฺนํทํนาทิสฺ,
 ฤตฺถํ. นิเวชฺเณตฺตํ: “ น สวามิตฺติ วณฺเณ นิพฺเพชฺช-
 มานํ. อติเวชฺเณตฺตํ: อธิยาธิสฺมาทิธาทิวงฺเณติ อติ วรฺธิยติ.

สรามิ โห อหิ อาวุโสติ: ปารวชิ กิ ปญฺเฐนทนต์ถาย
 เหว ปญฺเฐนาชาติ. ปุณ เทน อติเวฐิมาโน “สรามิ
 โหติ ปญฺเฐญฺญํ ทักฺวา “อิตานิ มํ นาสลฺลสันตฺติ
 ภาเบณ ทวาม เมตฺติอาทิมาท; เขตฺลฺล ทลฺลปายิยลิกกมฺมํ
 ภาตฺลฺล. สเจ ลลวา ภวิสฺลฺลติ, วัตฺลฺลํ ปุเรทฺวา ปญฺเฐปฺลฺลทฺลฺล
 ลภิสฺลฺลติ. โน เจ ทถา นาสลฺลโกว ภวิสฺลฺลติ. เสด
 สลฺลทฺลฺล ฐตฺลฺลทานเมวาติ.

สมถกัมมัชฌิកវិចលណา นิฐฐิตา.

ขุทฺตกวัตตฤกขณนิธกวัฒนณนา.

ขุทฺตกวัตตฤกขณนิธเก. มัลลมุฏฐิภาติ: มุฏฐิมัลลสา.
 ความอยู่ภาติ: อภิราคมณัฏฐานนุคคา นาควิกรมมุสสา.
 ความไปตภาติยี่ ปาโร. เอเสวักโธ.

ณัฏฐเกติ: นทานติฏฐเฐ นิถัณนิคิว่า รุขีตณัฏฐเก.

กุกัฏฐเกติ: อัญฐูกสิลาการุกุกัฏฐานัน อัญญุทวิธม.

อัญฐาเน นหายนิกิทธิ เอตถ, อัญฐานัน นาม รุกขิ ผลกัม วิย
 ตัถ์เจตว่า อัญฐูปทาการเน วาสิโย ฉินิทธิคิว่า นทานติฏฐเฐ
 นิถัณนิคิ. ตัตถ รุณณานิ อากิวิธิว่า มนุสสา กายัน ฌัสสนิ.

กณัฏฐัพพัตถกณณาคิ: นทานติฏฐเฐ รุขีเตน ทารุมย-
 หัตถเณ. เณ กิร รุณณานิ กเตตว่า มนุสสา
 สวิริ ฌัสสนิ.

กุกุวิณทกสุตติยาติ กุกุวิณชกปาสาณรุณณานิ ลาชาข
 มัตติคิว่า กคกุกุฟิกกกลาปโก รุกัจิ. ติ อุกุโธ อันเณสุ
 กเตตว่า สวิริ ฌัสสนิ.

วิคัศยติ ปวิกรมม กาวาเปณคิ: อัญญุณณัญญู สวิเรน
 สวิริ ฌัสสนิ. มัลลกณัณนาม มกรทณัเท ฉินิทธิคิว่า
 มัลลกมุสสันฐาเนน กคกมัลลกัม รุกัจิ. อิทํ คิลานัส-
 สาสัน น วิญญูติ. อคคกมัลลกัม นาม มกรทณัเท อฉินิทธิคิว่า
 กคก, อิทํ อคิลานัสส น วิญญูติ. อัญฐูกกัณณิกิ ปน
 กปาลกัณณิกิ วา วิญญูติ.

ชุดกาลิกันติ: วัคควัณฺณ. ตัสมา นหามันตัสส ยัสส
กัสสจิ นหามันตวัณฺณยา ยันฺณํ ฆลิตํ วัณฺณกิ.

ชุดปาณิกนติ หัตถปริกัมมํ วุจฺเจติ. ตัสมา สัพเพสํ
หัตถेเน ยันฺณรูปริกัมมํ กาคํ วัณฺณกิ.

วัคคิกาติ กัณฺณโต นิทฺตมํ ทัฬหํ ทัฬหํ ทัฬหํ เอคํ
อริวณฺ. น เกวลันฺนํ วัคคิกา เบว ยํ กิณฺณํ กัณฺณยัสสํ ทัฬหํ
อณฺทมโส ทาลยฺสณฺณํ น วัณฺณกิ. ปามังคณฺติ: ยํ
กิณฺณํ ปามังคสฺสํ. กัณฺณสฺสํ ทัฬหํ: ยํ กิณฺณํ คิวปคํ
อากรณฺ. กัณฺณสฺสํ ทัฬหํ: ยํ กิณฺณํ กัณฺณยัสสํ อณฺทม-
มโส สฺสํ ทัฬหํ ทัฬหํ. โอวณฺณกิ: วสยํ. เกยฺยราทีนิ
ปากฺกาวาเว. ยํ กิณฺณํ อากรณฺ น วัณฺณกิ.

ทุมาสกํ วา ทวักฺขลํ วาติ เอคํ, สเจ เกสา
อโธเทวมาเส ทวักฺขลํ ปาญฺณนฺติ, อโธเทวมาเส
เบว ฉินฺทิตฺตํ. ทวักฺขลํ อติถกเมตฺถํ น วัณฺณกิ.
สเจยํ น ทิฆา, ทวิมาสโต เอวทวสยํ อติถกเมตฺถํ น
สภกิ เบว. เอวมยํ อุกเบนาบี อุกกัณฺณรูปริเจโตว วุจฺเจโต.
ทโต โอรัมปณ น วัณฺณนภาโว นาม นัตถิ.

โกจีเนน โอสณฺเณนัตถิ: โกจีเนน โอสณฺเณนัตถิ สณฺเณน-
ทาเปนฺติ. ผลเกณฺทาติ: ทนฺตมขาทิสฺส เบว เกณฺจิ. หัตถ์ผล-
เกณฺทาติ: หัตถ์เดเนว ผลเกจิํ กโรนฺตา อังคฺลิติ โอสณฺเณนัตถิ.
ลิตฺถ์เตลเกณฺทาติ: มชฺฐิตฺถ์กณฺนิยาสาทิสฺส เบว เกณฺจิ จิถกเกณ.

อุทกเทเลเกนาภิ: อุทกมิสส์เกน เทเลน. มัตตันทัตถาย
 สัพพัถถ ทุกกภู. อุทกัตถกานิ ปน โดมานิ อญโธม-
 นิปาณัตถถ หัตถถ เทเมคฺควา สิสฺส ปุณฺณัตถัพพ. อุณฺหาภิตตฺต-
 ชัสสึวานนํ ชัลลหัตถเกน ปุณฺณัตถ วัญญติ.

น ภิกขเว อาทาเส วา อุทกปัตเต วาติ เอคํ,
 กัสสปัตถาทินิยํ เยส มุขนิมิต्तํ ปิณฺณายกิ, สัพพะวา
 อาทาสลฺลขเมว คิริณํ. กณฺฐชียาทินิยํ อุทกปัตตลฺลขเมว.
 คิริมา ยัตถ กัตถจิ โอลิเกนัตถัสส ทุกกภู.

อาพาชนํวิยาติ สญฺญนิ นุโข เม วโณ อุทาตุ
 น ทาวาติ ชานนัตถถ ชินฺโณ นุโขมฺหิ โนติ เอวมา-
 ยสฺสชาวิ โอลิเกนัตถปิ วัญญติ วุตฺติ.

มุขิ อาลิมนํคตฺติ: วิยสฺสนํวิวิภาวเวหิ มุขเล-
 ปเนหิ อาลิมนํคตฺติ. อุมมทเทนคตฺติ: นานาอุมมทฺทเค
 อุมมทฺทเทนคตฺติ. ฐณฺเณนคตฺติ มุขฐณฺเณน มกฺกเชนคตฺติ. มโนสิ-
 ลกาย มุขิ สญฺญเณนคตฺติ: มโนสึลาย ทิลกาทินิ สญฺญณานิ
 กโรนคตฺติ. ทานิ หริทาลาทินิยํ น วัญญนคตฺติ เขว. อังครา-
 คาทโย ปากฺกฺวา เขว. สัพพัถถ ทุกกภู.

น ภิกขเว นํริ วาติอาทิสฺส, ยํ กิญฺจิ นํริ
 อํนตฺมโส โมรณํริยํ ทสฺสสฺสหาบ คิริณนคตฺสส ทุกกภู.
 สยํ นํริณคตฺสส วา นํริจาเปณคตฺสส วา ทุกกภูเมว.
 คิตฺถิยํ ยํ กิญฺจิ นญฺจคตฺ วา สาธุคตฺ วา อํนตฺมโส
 ทนคตฺคิตฺถิ. “มยํ คายิสฺสํสมาทิ ปุพฺพภาเค โอฏฺชนท,

ภโรนที เขตยิ น วิญญูติ. สยิ คายนัตถัสสาปิ คายาเปเน-
 ทัสสาปิ ทุกกญเมว. วาติทมิยิ ยิ นิณฺหิ น วิญญูติ.
 ยมิปน นิณฺหิฐุหนฺโต วา สาสังเก วา จูโต อัจฉริ
 วา โยเดติ ปาณิ วา ปหริ, ตัตถิ ธนาปัตติ. สัพพิ
 ธนฺตรารามะ จิตฺตัสส ปัสสโต ธนาปัตติ. “ปัสสัสสามิทธิ
 วิหารโต วิหาริ คัจฉนฺทสฺส ธาปัตติ เขว. อาสนสาณายิ
 นิสฺสน โน ปัสสติ, ธนาปัตติ. “ปัสสัสสามิทธิ อญฺฐุทธิทฺวา
 คัจฉโต ธาปัตติ. วิณฺณิ ฐิตฺวา คีวํ ปรีวักเคตฺวา
 ปัสสโตยิ ธาปัตติ เขว.

สรวกฺกตฺตนิคิ: สรวิริยิ. ภังโก โทคฺคิ: อลฺหิขิ สมาธิ
 อูยฺยาเทกฺกํ น สักโกติ สหิขิ สમાปัตติชฺชิตฺ. ปัจฉิมา
 ธนฺตาคิ: “อัมคาลิ อาริยาปิ อูยฺยมายาปิ เหว คายิสฺส
 ปัจฉิมา ธนฺตา ทิณฺฐฐานุคฺคิ ธาปัตติชฺชิตฺ คเถว คายติ.
 น ภิกฺขเว อาเขตเกนาติ เขตถิ, อาเขตโกณาม ทนฺติ
 วัฑฒิ ภินฺทริว อักขรานิ วิณาสเฑว ปวตฺโต. ชมิเม ปน
 สุตฺตคฺคเฑวตฺตํ นาม อิตถิ ชาตกวัฑฒิ นาม อิตถิ
 คาวาวตฺตํ นาม อิตถิ, คํ วิณาสเฑว อติพิณฺณ กาคฺคํ น
 วิญญูติ. จตุวิสฺเสน วัฑฒน ปิณฺณทลานิ ปคพฺพณฺ-
 ษณฺณิ ทสฺสเสตฺถิพพานิ.

สรวณฺณณฺทนิ: สเรน ภณฺณ. สรวณฺณณฺทนิ กิร คริตฺตวัฑฒ-
 โททกวัฑฒกคฺคิวัฑฒคาคินิ ทวคฺคิวัฑฒคาคินิ อิตถิ. เตะสุ
 ยิ อิจฺฉติ คํ กาคฺคํ ลวติ. สัพเพสํ ปคพฺพณฺชณฺณ

อวินาสะควา วิการมกัควา สมนสสารุขเปเน จตุรัสเสณ นเยน
ปวัตคณั เยว ลักขณั.

พาหิรโลมัส ชุณฺณณินฺทิ: ชุณฺณโลมานิ พหิ กัถวา
ชุณฺณปาวาริ ปารุขันติ. ตดา ชาเรณฺทิสฺส ทุกกภู.
โลมานิ ชนฺโต กัถวา ปารุขันติ วิญฺญูติ.

สมณกัมมชกดา ภคคามสิทฺธปาปวณฺณณานิ วุตฺตา.

น ภิกขเว อชฺชัตถโน อชฺชชานินฺทิ: อชฺชชานํ ชินฺท-
ทิสฺสเสว กุสฺสทิจฺเจ. อญฺญู ปน กัณฺณณาสังกฺกฺลิตฺตาทินิ
นํ ภิกฺขเว ชินฺททิสฺส ททิสฺส วา ทุกกภู ชุณฺณ-
เพณทิสฺส ทุกกภู. อหิวิญฺญูทิสฺส วิสุ ปน อญฺญูอาพา-
ยจฺจา วา โหติทํ วา โมเณทิสฺส ชินฺททิสฺส
อณุปตฺติ.

จัมภณฺณสิริ ชุณฺณณินฺทา โหติทิ: จัมภณฺณสิริ ชุณฺณณินฺทา
โหติ. โส ภิกฺขเว อชฺชชานํ อชฺช . ชาลาณิ ปริก-
ปาเปทฺวา กัณฺคาย นทียา ภิสฺส. ทิสฺสา นทียา โสเทน
วูปทมาณา จัมภณฺณสิริ อชฺชชานํ ชาเล ลักข. ทมฺสฺส
ยวิสา อชฺชชานํ อชฺช. เหว สา ชุณฺณณินฺทา โหติ.
อชฺชชานาวิญฺญูติ เหว, วิญฺญูทิสฺส อชฺชชานาวิญฺญูติ ปญฺญ-
จิตฺต. อชฺชชานาวิญฺญูติ ปน อชฺชชานาวิญฺญูติ เหวทิสฺส.

น ภิกขเว โสวณฺณณินฺทา ชินฺท โหติทิสฺส, ส. ทิ
กิตฺติ ภิกฺขเว, ส. วิญฺญูทิสฺส, ส. วิญฺญูทิสฺส, ส. วิญฺญูทิสฺส
อชฺชชานาวิญฺญูติ, อชฺชชานาวิญฺญูติ น วิญฺญูติ. ผลิกมณฺณณณณ-

สมยาทีนิ ปณ ทัฏฐฎากาทีนิ ภาชณานิ มุคฺคลิกปริโภเกแฉ
น วัฏฏฐิ. สัมมิดปริโภเคน วา คิทธิกฏานิ วา
วัฏฏฐิ. ทัมฺพโลทมโยนิ มุคฺคโต น วัฏฏฐิ. ฉาลก
ปน วัฏฏฐิ. อิกํ สัพฺพ กุรุณฺทิม วุคฺคํ. มณิ-
โยติ เขตฺถ ปณ อิมฺหนิลาทิมณิโย วุคฺคโต. กัมมโยติ
เขตฺถ วัฏฏฐิ. สวคฺคิตโต.

ลิจิทุนฺทิ ทนฺนกรณฺทิตาเขตฺถ วุคฺคํ.

ยถาคิณฺทิตาเขตฺถ: มกรทนต์คิณฺทิตกมฺมิตาเขตฺถ.

อ วักคฺควาติ: อญฺญมญฺญ ปชริคฺวา.

มุคฺคตาธารณฺทิตา เขตฺถ, ทนฺทวลีเขตฺทาคาทิ อกเต ภูมิอ-
ธารณ ทโย ทารุธารารเก เทว มุคฺคโต อปฺปปริ
ฐเปคฺค วัฏฏฐิ. กุรุณฺทิม วุคฺคํ. มหาอญฺฐาธาณ ปณ
วุคฺคํ “ภูมิธารารเก คิณฺทิต มุคฺคตาณ อโน นเส เทว
ฐเปคฺค วัฏฏฐิ. ทารุธาราทนฺทธารารเกสุยฺ สุตฺตจ-
เคสุ เขเสว นโย. อกโกฏิสทิส ปณ ทารุธารารโก
คิณฺทิต ทนฺทธารณ ทิตฺโต ทนฺทธารารโก จ เขตฺตสย
มุคฺคตสฺส อโนนโส. ทคฺค ฐเปคฺควายฺ ทคฺคเนน คหคฺควา
เอว นิสฺสิตพฺพ. ภูมิยฺ ปณ นิสฺสิตพฺพคฺควา เขกเมว
ฐเปคฺคพฺพนติ.

นิคฺคิตเตติ: อากิณฺทิตกมฺมิตาณ อิมฺห. สเจ ปณ
ปริวักคฺควา ทคฺคเนน ปติญฺฐาติ เขวรูปย วิทิตฺตณ
นิคฺคิตาว ฐเปคฺค วัฏฏฐิ.

ปริกัณห์ทาน์เตหิ: พาหิรปัตต์เส กตยาช ทนุณมิณิกาย อัมมเต.
มิณียัม วักคณเขเนว เขตตณายี วิณิจัลโย เวทิตัพโพ:

โฬกัณ्हี: ยัม ปัตตฉริทวา ปัตตโต รุขียติ. คัสสิม
ปน อสติ กฏสาเรเก วา ทัญญิกาย วา มัตตล-
ปริกัณห์ทกตยาช ภูมียา วา ยัตถ น ทุสสติ ทถารูปาย วา
พาลิกาย วา รุเปกัม วัญญติ. ยัสสุรชาทิสฺส ปน ขรณฺณมิมฺ วา
รุเปณตัสส ทุกกณฺ.

ปัตตมาพกัณ्हี: อัญญูตวติ วา ทารุติ วา กาคัม วัญญติ.
ปัตตกณฺ ไทลิกาทิ มหามุชกณฺชาลลันธฺราเน ภาณาทก-
ชลิกา วุจฺเจติ.

โย ลักเคยฺยชาหิ: ยัตถ กัตถจิ ลักเคนตัสส
ทุกกณฺเมว. จีวรวิ สยิ พนฺธิตฺวา รุเปกัม น วัญญติ.
ภาณาทกณฺ รุปนัตถเมว วา กคฺ โคตฺ นิสีทนสยมัตถ
วา, ยัตถ กัตถจิ มณฺ. ๑ วา ยัสสุ วา รุเปณตัสส
ทุกกณฺ. อณฺญณฺ ปน ภาณาทเกณ ลักขิ พนฺธิตฺวา
รุเปกัม วัญญติ. อัญญณฺมิมฺ พนฺธิตฺวา โอลัมเพกัม วา
วัญญติ. พนฺธิตฺวา อูปริ รุเปกัม น วัญญติ เขว.
สเจ ปน มณฺ. ๑ วา ยัสสุ วา อถชยิตฺวา จีวรวิ-
สาทิสฺส อัญญกัณฺธเนน รุขีตฺ โคติ, กัตถ รุเปกัม วัญญติ.
อัสวักขณฺ อัสสุญฺเจ ลักเคตฺวา อภิเก รุเปกัม วัญญติ,
คัตเต ภาคฺตปฺโยปิ อัสสุญฺเจ ลักคิตฺตํ โคตฺ รุเปกัม น
วัญญติ. ภาณาทเกณ ปน ลักขิ พนฺธิตฺวา วา อัญญก

๑. พันธิตวา รุขีเต วา โย โทหิ รุเปกั วัณฺณติ.

ปัตตคหิตเดนาทิ เวตถ, น เภวถึ ยัสส ปัตโต
 หัตถเด โส เภว ปัตตคหิตโต, น เภวถึญญ กวาญเฆว
 ปณาเมตฺถุ น ลภติ. อปี ๑ โห ปน หัตถเด วา
 ปญฺญูปาเท วา ยัตถิ กัตถะสิ สิริราวายเว ปัตตคหิต สติ
 หัตถเดเน วา ปญฺญูปาเทเน วา สีสเน วา เยน
 วา เณนิ สิริราวายเวเน กวาญฺญิ วา ปณาเมตฺถุ ฌญิกิ วา
 ชุกฺขิยัตถิ สุนิ วา กุญฺญิกายะ อปาปริตฺถิ น ลภติ.
 อัสสญเญ ปเน ปัตถํ ลกฺขเคถวา ขณาสฺสํ กวาญฺญิ
 อปาปริตฺถิ ลภติ เภว.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

อภิมุขเมติ อุตฺตราสวณเมตฺ. สัพพัญญุสสฺสเกหาคิ เขตฺถ,
 จิววณฺเณ มณฺเณชฺชวณฺเณ นิสฺสํ. วัฏฏกฺ. อชฺช โฉตรณณิมปฺปน
 ทินฺนุณเณ คุตฺเตตฺตํ.

รลกานัถิ: ฉัตตเททว วัมเมทว ตัณขวิญญูฐามิสานิ.
 อังคุฎฐิกานัถิ: มัจฉนัสสังคุฎฐิกานิ. อังคุฎฐิโกฏกณัถิ: มชวิก-
 ชาตโนทก. เอเตสฺส อัง กิณฺณโร ปัตเตน นิตฺรณัตถัสส
 ทุกฺกณฺ. ปัตตํ ปญฺจกคฺคณํ กิตฺวา หัตถํ ไชวคฺคมี
 น ลภฺติ. หัตถํ ไชวนปาทไชวนนุทกคฺคมี ปัตเต อากิริทว
 นิตฺรติ น วิญญฺติ. อนฺนังคุฎฐิ วิสฺสุทฺธยํ ปัตตํ อังคุฎฐิ-

หัตถ์เดณ คณ्हักุ น วัญญุติ. วามหัตถ์เดณ ปเนตถ
 อุกกั อาสัญจิรวา เอก์ อุกกคณ्हาส์ คเคทรวา อุนันญู
 หัตถ์เดณ คณ्हักุ วัญญุติ. เอตถาวตานิ หิ โส อุนันญู
 ฐักโต โหติ. อุนันญูหัตถ์ถัมปน พหิ อุกกณ วักขาเลคฺวา
 คเคทฺ วัญญุติ. มัจฉมัสสลาณลาภินิ ชาทินโธ ย
 ทัตถ อุนันญู วา เจกั วา นัตถเตตุกาโม โหติ,
 ตํ ฐัก.เต รุเปทฺ น ลภติ. ยํ ปน เวชิตฺวาโม
 โหติ, ตํ ฐัก.เต รุเปทฺ ลภติ. อุนันญูคณ्हสุภาทินิ
 ทัตถเว กถฺวา หัตถ์เดณ . ลญฺจิรวา ชาทินํ วัญญุติ.
 มุขโต นีหตํ ปน ยํ กิญฺจิ ปน ชาติตฺวาโม โหติ,
 ตํ ฐัก.เต รุเปทฺ น ลภติ. สังคเวรนาพិเณรฉนฺชาทินิ
 จาสิตฺวา ปน รุเปทํ ลภติ.

น มตฺถกัณฺธิ: สักกเวรฺรณกปฺปโลคิกฉนฺชํ.

ทณฺหาสัคคกัณฺธิ: ยยฺยลภํ วา อญฺญาย วา ย
 กญฺจิ ทณฺหา โยเชตฺวา กตสัคคกํ.

กัณฺเณกิตาโย โทณฺทิตฺติ: มัลลคคิตา โทณฺทิตฺติ. กิณฺเณ
 ปุเรทณฺทิตฺติ: กิณฺเณเจณฺเณ ปุเรทฺ. สัตถ์คยาติ: คลิถท-
 มิสฺสเดณ ยัญจุณฺเณ ปุเรทฺ. สรวิคกัณฺธิ ปาสาณเจณฺเณ
 วุจฺเจ. เตน ปุเรทฺ ธนุชานามิถิ อักโก. มุขลิตณฺณ
 สารทณฺทิตฺติ: มุขลิตถเดณ มิกฺกเซทฺ. สรวิคกัณฺธิ ปริวิช-
 ชาติติ: ตํ มิกฺกชิตมฺมุขลิตถกํ วิชชติ. สรวิคสิปายิกัณฺธิ:
 มุขลิตถกปฺปโลคิกํ สัตถ์ถโกสกํ. “สิปายิกา ปน สรวิค-

อังกุติยา ปฏิภคคณหัตติ: สุริมุข อังกุติยา ปฏิภคคณห.
 ปฏิภคคณหัตติ: อังกุติโกสก. อาเวสสวิตถกณนาม ช. กิณวิ

ปาฏิจังโคฏกาทิ. อุกุจัตถกัณฐิ: บัสนุ อากิริทวา อุกุ-
จัตถกั กากุ อณฺชานามิถิ อัทธโ.

โอคฺคุมเพทฺทวา อุลลิตฺทาวลิตฺท กากุณฺธิ: ฉทณฺ โอชณิทวา
ฉนทณฺชากั กัทธวา อณฺโธ ๑ พหิ ๑ มัตถิกาย
ลิมเปตฺตณฺธิ อัทธโ.

โคฉณฺสีถายาติ: เวฬุ วา รุกฺขทณฺชากั วา อณฺโธ
กัทธวา เทน สทฺธิ ลัณฺณวิคฺคณฺธิ อัทธโ. พันฺณนรชฺชชฺเติ:
กถา ลัณฺณวิคฺคณฺธิ พันฺณนรชฺชชฺ.

อฏฺฐิจฺจุปฺริสาวณิ นาม กิสุ ทณฺชาเทสฺ วิณฺทชิตฺวา กถิ.

โย น ททฺธียาติ: อปฺริสสาวณฺถสฺสเว โย น
ททาทิ, ทสฺสเว อรชฺชชฺ. โย ปน อัทธโน หัตถเ
ปฺริสสาวเณ วิชฺชมาเนยฺ ยาทิ, ทสฺส น อถามา ทาทัพพะ.

ทณฺชาทอปฺริสสาวณฺธิ: รัชณานิ ชารปฺริสสาว ๐ วิย
จตุสฺส ปาเทสฺ พันฺณนิสฺเสถิกาย สาฏกั พันฺณชิตฺวา มัชเ
ทณฺชาเท อทกั อาสิณฺณจิทัพพะ. ทํ อุกุณฺธิ โกฎฺฐาเท
ปุเรทฺทวา ปฺริสสาวติ. โอตฺถวริกั นาม ยํ อทเก โอตฺถวริทวา
ฉณฺเณ อทกั คณฺณคณฺธิ. ทํ หิ จตุสฺส ทณฺชาเทสฺ
วคฺถิ พันฺณชิตฺวา อทเก จิตฺตาโร ชานเณ นิกฺกชณิทวา
เทสฺ พันฺณชิตฺวา สัพพะ ปวิบนฺเเท อทกโต โมเจทฺวา
มัชเเน โอตฺถวริทวา ฉณฺเณ อทกั คณฺณคณฺธิ.

มกสกุฏิกาทิ จีวรกุฏิกาทิ วุจฺเจติ.

อภิสันฺณกาทิ: เสนิทาทิโทสภิสันฺณกาทิ.

ອຸທກປຸຣຸໂຣນິຕິ ກັດທຍາຍີ ວິສາທຍາຍີ ທາຣຸມຍາຍີ ວັງໂຊຕິ.
ທັສສາ ອສຕິ ໂຟເກນ ອຸທກິ ບັຈຸທຸໂຊວິຕິ ວັງໂຊຕິ.

ອຸທກມາຕິກັດຕິ: ອຸທກັສສ ອາຄມນມາຕິກັດຕິ.

ນິສັເລຂີ ຂັນທາຊນຣັນນາມ ອາວິກັຣບັດຂຸປາສກິ ວຸຈັຈຕິ.
ໂຄປານສິນີ ອຸປຣິມັດທາເລ ບັດຂຸປາສເກ ຮູເປຕັວາ ກຕກຸໂຊຈັດຕິ-
ນັສເສຕິ ນາມິ.

ຈາຕມາສິ ນິສັທເນນາຕິ: ນິສັທເນນ ຈັຕຕາໂວ ມາເສ
ນ ວິບັປວາລິທັພັພຕິ ອັຕໂໂ.

ປຸບັຜາກິກິດຜັເລຊຸຕິ: ປຸບັຜຕິ ສັດຊື່ເສສຸ.

ນມຕຄັດຕິ: ເອຟັກໂລເມຕິ ເຕັ ອາວາຍມິ ຈັມມັຂັດ-
ທາປຣິທາເຣນ ປຣິກຸຣຸໂຊຕັພັພັ.

ອາລິທັກກຸປາຊານຣັນນາມ ຕັມພັໂລເຕນ ວາ ວຊເກນ ວາ
ກຕາບ ເປລາຍ ເອຕິ ອຊິວຈັນ. ປຸຣິດຊິດັດຕິຕາ ປຸນ ທາຣຸມຍາຍີ
ນ ວັງໂຊຕິ.

ມໂຟຣິກັດຕິ ກັດທາທາຣໂກ ວຸຈັຈຕິ. ບັງຊື່ຈາຣາກ-
ບັດທາທາຣກັຣຣິດຂຸໂຊຊານິຍີ ເອຕັເດວ ປວິງຊື່ຈານິ. ອາທາ-
ກັສເປຄມນໂຕ ພິ ບັງຊື່ຈາຍ ດິທັກ ວິທັຊຍີ ອາວິທັຊຍີ
ວັງໂຊຕິ ເບວ.

ເອກກາຊເນຕິ ເອຕັດ, ສເຈ ເອໂກ ກິດຂຸ ກາຊນໂຕ
ຜລັ ວາ ປຸວິ ວາ ຕເຕກັວ ຕັຈັດຕິ, ຕັສມິ ກິດຂຸມັດຕິ
ອປັກເຕ ອິຕຣວັສ ເສສກິ ກຸຣຸໂຊຕິ ວັງໂຊຕິ. ອິຕຣວັສາຍີ
ກັສມິ ອເນ ປຸນ ຕເຕກັວ ວັງໂຊຕິ.

โศกปะทกัณห์นาม ปาทโชนัญฐาเน โสเคหิ ปาเลหิ
อัทธกณห์คตยา ยัจฺเจตฺตเวณิ อัทธคํ ไทหิ, ทํ อัทธ-
มิกํ, วัณฺณกฺกิ.

กตกณห์นาม ปทุมกณห์นิภาการิ ปาทกณห์คตํ กณห์ญฺเยก
อญฺฐาเปตฺวา กตํ ทํ วัคคํ วา ไทหุ เจตุรัสส ทิเปหิ
วา พาหุลิกานุโยคคตฺวา ปญฺธิกัจจิตฺตเมว, เนว ปญฺธิก-
เคหิ, น ปริญฺญชิตํ, วัณฺณกฺกิ.

สัททชว ทิ ปาสาโณ วุจฺเจติ. ปาสาณเณโกปิ วัณฺณกฺกิ.

วิญฺญณฺณคํ วิชณิ วุจฺเจติ. ทาลวณฺณํ ปน ทาลยฺธเณสิ
วา กตํ ไทหุ เวพทณฺห์ควิโลเวหิ วา โมรยฺธเณสิ วา
จัมมวิกตฺติ วา สัพพํ วัณฺณกฺกิ.

มกสฺวิชนฺติ ทณฺห์คณวิสาณณยทณฺห์คทากายิ วัณฺณกฺกิ. วากมช-
วิชนิยว เณทกปฺปาโรทกณฺห์ทลยฺธเณนาทิมายิ สักกิทา.

กิดานัสสํ ฉคฺคณฺห์คิ เอตฺถ, ยัสสํ กายทาโท วา
จิตฺตโกโป วา ไทหิ จักขุ วา กุพฺพลํ อัญฺญู
วา โกจิ อพาโห วิณา ฉคฺคเณน อပ္ปชฺชชติ. ทัสส
กาเม วา อวณฺเณ วา ฉคฺคํ วัณฺณกฺกิ. วัสเส ปน
จิวรคฺคทกฺกํ วาฬมิกโรภเยสุ, ๑ อัทธคฺคทกฺกํ วัณฺณกฺกิ:
เอกยฺธเณฉคฺคณฺห์ปน สัพพตฺเถว วัณฺณกฺกิ.

อสิสฺสาทิ: อสิ อัสส, วิโซทลคฺคิ: วิโซเตหิ.

ทณฺห์ทสम्मคินฺติ เอตฺถ, ปมาณยฺกฺกโต เจตฺตํ โถ เขว
ทณฺห์โท สัมมณฺห์คิตฺวา ทาทัพโป. ทโต โอนาคิวิคฺคโต

อัญหังเคหิติ เอตถ, เอเกเณยิ อังเคน สมัน-
 ณาตสัส อังโตลมา ย วา นิสัม กัณฺหา นทิตาสิ,
 วา นิกกัชฺชิตุ, วิญญูติ เยว. เอว นิกกัชฺชิตะ ปณ ปัตเต
 คัสส เคาเท โกจิ เทยฺยัมโม น คเตทฺถโฟ.
 “อสุกัสม เคาเท นิกกัชฺ มา ทณฺเฑนาติ อัญญะสุยิ
 วิหาเรสุ เปเสทฺถพ. อุกกัชฺชนกาเล ปณ ยาวตทิม
 ยายาเปตฺวา หัตถปาสํ วิชหาเปตฺวา ญัตติทฺตติยกัมเมน
 อุกกัชฺชิตฺถโฟ.

ปรัถิตฺวาติ: อักโกโต กัทฺวา. สัทรันฺตุติ: สัทวิ-
 ยันฺตุ. เจพปฏิกัณฺติ: เจพสันฺตริ. โส กิร “สเจ
 อหิ ปุทฺธํ ลักขามิ, อักกมัสสติ เม ภควา เจพปฏิกัณฺติ
 อิมินา อัสสนาสนเขน สันฺตริ. อภัพฺโป เจส ปุทฺธปฏิ-
 ลาภัสส: คัสมา ภควา น อักกมิ. ยถิ อักกเมยฺย,
 ปัจฉา ปุทฺธํ อตถนฺโต “นายิ สัพพัญญูติ ทิฏฐิ
 ตฺเตยฺย. อิทนฺตาว ภควโต อหิกกมเน การณ. ยัสมา ปณ
 นิกกัชฺชิตฺเต อชานนฺตาว อักกเมยฺย เต กิณฺนิ ปริวตา
 ภเวยฺย; คัสมา นิกกัชฺชิตฺเต ปริวโต โมเรกํ ลิกขาปทํ
 ปญฺญาเปส. อิทํ ลิกขาปทํ ปญฺญาเปเน การณ.

มังคลัตถาย ยาริยมาเนนาติ: อปคคัพฺพา วา โทคุ
 คุรุคัพฺพา วา เอรุเปส, ฐาเนส, มังคลัตถาย ยาริย-
 มาเนน อักกมิ, วิญญูติ.

อาพาธขัษัธยา กัตตวิภาวาทิเ คณัชาวนวีสโรคา-
พาธขัษัธยา.

สัททวาทิ นาสิกโลมคาตาปเน ธาษัทธิ นัตถิ.

ชัตตานุรักขณัตถมปณ สัตทาโส ธนุญญาโต.

น ภิกขเว ปลิตํ คาคาเปตัพพันติ เขตถ, ยํ ภมุกาย
วา ลลาญ วา ทาฐิกาย วา อุกคัณัตถวา วิภัง
ฐิตํ คาทิสํ โถมํ วา ปลิตํ วา อปลิตํ วา
คาเหทํ วิญญูติ.

กัษัษัตถวิภาวาทิ: กัสสภณัชาพาณิชา.

พณณมัตถนติ: วาสิกัตถะยวิญญูทักณ พณณมัตถ.

น ภิกขเว อากาพณณเนนาติ เขตถ, อพณัชัตถวา
นิกขมณเคน ยัตถ สรติ, ทัตถ พณัชัพพ. “อาสนสาถาย
พณัชัสสามิทิ กัณทั วิญญูติ. สวิทวา ยาว น พณัชติ,
น ทาว ยัณทาธ วิทัพพ.

ถลาพุกัณนาม พหุวัชชุก. เทททุภกัณนาม อุกถสัษัส-
สทิส. มุวัชชัณนาม มุวัชชวิญญูสัณฐานํ เาเรตวา กตํ
มัททวิณณาม ปามังคสัณฐานํ. อิกัสสิ ทิ เอกมัสสิ น
วิญญูติ ปเคว พคฺคณ. ยัญญูถ สุกวัณคณัตถิ เขตถ,
ปกคิวิทา วา มัจฉกัณฐกวาปิมา วา ยัญญูกา วิญญูติ.
เสวา กุญฺชรวิณิกากิเกทา น วิญญูติ. สุกวัณคณณาม
สุววิญญูกุญฺจิกโกสกสัณฐานํ โทติ. เอกวัชชุกมปณ ลุททิ-
กกาพพณณญํ สุกวัณคณํ ธนุโลเมติ. ธนุชานามิ ภิกขเว

มูรชัง มัททวิณัติ อิกิ ทสาสุ เบว อนุญญาต;
ปามังคทสา เจตถ เจตณิ อูปริ น วิญญติ. โสภณินนาม
เวเรฐวา มุขวิญญลิพพน. คุณณินนาม มัททิกสันฐาน
ลิพพน. เอว ลิพพิทา ทิ อันตา ติรา ไทเทติ. ปวนนิ ไทติ
ปาสันโต วุจเทติ.

คัตติโสณทิกณินนาม นากิมลโต คัตติโสณทสันฐาน
โธลัมพกั ถิตวา นีวตถิ โฟภคิตถินิ นีวาสนิ วิย.
มัจฉวาฬกณินนาม เอกโต ทสันติ เอกโต ปาสันติ
โธลัมพิตวา นีวตถิ. เจตถณินนาม อูปริ เทว
เหตุสโต เทวติ เอว จิตตาโร ถิตถเน ทัสเสถวา
นีวตถิ. ทาลวิณญกณินนาม ทาลวิณญกาเรน สาธุกั โธลัม-
เพฐวา นีวาสนิ. สทวลลิณินนาม ทิพสาธุกั อเนก-
ชัตติ โธลัญชิตวา โอวิญญิกั กโรนเคน นีวตถิ.
วามทกขินปัสเสสุ. วา หิรินทริ วลลิโย ทัสเสถวา
นีวตถิ. สเจ ปน ชานโต ปัญญาเย เอกา วา เทว วา
วิเจโย ปัญญาบันติ, วิญญติ.

สเวติยิ นีวาเสนติ: มัลลกัมมกราทโย วิย ถิจัง
พณิตวา นีวาเสนติ. เอว นีวาเสติ คิลานัสสาบิ
มัลลปญปิณณสาบิ น วิญญติ. ยปิ มัลล กัจฉนทา
เอกิ วา เทว วา โทณ อุกกิชิตวา อันทราส-
กัลล อูปริ ลักเคนเทติ อันโต วา เอกิ ทาสาวิ ททา

นิวาเสทฺวา พหิ อปรํ นิวาเสนฺติ, สัพฺพํ น วิญฺญฺหิ.
 คิลาโน ปน อํ โท กาสาวสฺส โอวฺวิญฺญํ ทสฺสเสทฺวา
 อปรํ อปรํ นิวาเสทฺวํ ลภติ. อคิลาเนน ทํ นิวาเสทฺวา
 สกฺกนํ กตฺวา นิวาเสทฺพฺพานิ. อิติ บัณฺฑํ อชฺชํ ปฏิกกตํ
 บัณฺฑํ เสชชีวณฺณนา, ทํ สัพฺพํ วิชฺเชตฺวา. สัพฺพ-
 การํ ทิมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทณฺเตน ปริมิณฺฑลํ นิวาเสทฺพฺ-
 โส. ยํ วิญฺญํ วิการํ กโรนฺโต ทกฺกฏา น มุจฺจติ.
 “น ภิกฺขเว คิหิปารุทํ ปารุชิตฺพฺพนํ. เอวํ ปฏิก-
 จิตฺตํ คิหิปารุณํ อปารุชิตฺวา อูโภ กัณฺเณ สมนํ กตฺวา
 ปารุณํ ปริมิณฺฑลปารุณนํนาม. ทํ ปารุชิตฺพฺ. ตตฺถ
 ยํ วิญฺญํ เสทฺถปฺปารุณํ ปวิพฺพาชกปารุทํ เอกสาฏฺฐ-
 ปารุทํ โสณฺฑปารุทํ อํ เตปฺปริกปารุทํ มหาเชฏฺฐปารุทํ
 กุญฺธิปเวสทปารุทํ พฺราศิมณฺฑปารุทํ ปาฬิการกปารุทณฺติ
 เจวมาทิปริมิณฺฑลลภฺชนโต อญฺญณา ปารุทํ สัพฺพเมทํ
 คิหิปารุทํ นาม. ทสฺมา ยถา เสทฺถปฺปา อจฺจํ ~~อจฺจ~~ อจฺจ
 นิคฺคํฐา ปารุชิตฺวา ยถา ๑ เอกจฺจ ๑ ปริพฺพาชกา
 อูริ วิวริทฺวา ทวิสฺสุ อัสสกุญฺเฐ ปารุณํ อูเปตฺวา ยถา ๑
 เอกสาฏฺฐา มนุสฺสา นิสิตฺเตสาฏฺฐสฺส เชนฺน อํ ทน
 บัณฺฑํ ปารุชิตฺวา อูโภ กัณฺเณ อูโภสฺสุ อัสสกุญฺเฐ อูเปตฺวา
 ยถา ๑ สฺวราโสณฺฑาทาโย สาฏฺฐาเนน คีวํ ปริกฺกตฺเตตฺวา
 อูโภ อํ เต อชฺชเว วา โอตฺตมฺพนํ บัณฺฑํ วา
 อจฺจนํ ยถา ๑ อํ เตปฺปริกาตโย อจฺจคารกณฺติทํ ทสฺสเสทฺวา

ชุดทบทวนอักษรวิณยานา.

๘๓

โคตมจิวา ปารุขันที: ยดา ๑ มหาเชฏฐกา ทิมสาฎก
 วิวเสถวา คัลลเสว เอเกณ อัมมเตน สกกลสรีรี ปารุ-
 ขันที: ยดา ๑ กสสา เขตคกฏ ปวิสันตา สาฎก
 ปลิวฐติวา อโลโณธะ ปักขิขัตติวา คัลลเสว เอเกณ อัมมเตน
 สรีรี ปารุขันที: ยดา ๑ พิวาหิมณา อุมันนี อปภักคณานี
 อัมมเตน สาฎก ปลิวเสถวา อัสสุญญะ ปักขิขันที: ยดา
 ๑ ปาฬิการโก ภิกขุ เณอัสปารุขเนน ปารุค วามพาหิ วิว-
 ติวา จิวา อัสสุญญ์ อวโรเปติ: เหวเมว อปารุขติวา
 สัพเพปิ เกเต อัมมัญเญ ๑ เหวรูปะ ปารุขนโทเส วัชเชติวา
 นิพพิตวา ปริมิณชาล ปารุขกัพพ. ทวา อปารุขติวา
 อารามะ วา อัมมัตถมะ วา อณากเรน บิ กิณญิ
 วิกาโร กโรนคัลล ทักกฏ.

มุลทวัญญูติ: ยดา วัณญู โณ กุณิณญิ คัลลโต ปริกขา-
 รณิณฑวทมนุสสาติ อธิขียาโย.

อัมมกาสันที: มัชเณ ลคเคติวา ทวิติ วติคัพพการิ.

สจกขลลันที: จักขณิ คิติ น ไทติ ปริทานิ ชเนติ. น
 ฉาเทคิติ: น รุจจติ.

อัญญุคฺคฺลปรมาณี: มนุสสาณิ ปมาณคฺคฺลเสน อัญญุคฺคฺลปรม.

อภิมันทาลณันที: อติชุกทก.

ทายิ อวเพ.ปนคิติ: คินวนาทิส, อักคิ เทนคิ.

ปฏิกคณันที: ฏิกคคิ ทายิ. ปวิคคณันที: อปหริคก-
 รณเณ วา ปริกขาชณเณ วา ปวิคคณ. เอคถ ปณ

อนุปสันนเน สติ สย อักกิ ทากุ น ลกฺขิ, อสฺส
 อักกยิ ทากุ ภูมิ ทัจเจตฺวา ทินานิยิ หริตฺ ปริฏฺชยิ
 ขณิกิ อลฺลสาขิ ภาณฺวติว อักกิ นิพฺพาเยตฺยิ ลกฺขิ.
 เสนาสนิ ชัตตํ วา ชยิตฺตํ วา ตถา นิพฺพาเยตฺยิ ลกฺขิ
 เขว, อุกฺเกณ ปน กัณฺธิยเยนว ลกฺขิ น อิตฺเตว.

สติ กรณฺเยติ: สุกฺขกัณฺฐฐาทิคฺคหณณิเจ ลกฺขิ. ไวรวิจ-
 ยันติ: ปุริสํปฺปมาณิ. อาปทาสฺสติ: วาฬิโกทโย วา
 ทิสฺวา มัตถมูฬิหิ วา ทิสฺวา โอโลเกตุกาโม หุตฺวา
 ทวทาหิ วา อุกฺโกณิ อากัณฺณติ วา ทิสฺวา เขว-
 มาสฺส อาปทาสฺส อติอุจฺฉิมฺปิ รุกฺขิ อาโรหิตฺ วัณฺณติ.

ภัสสิยาณวากถรณาคิ: มนุสฺสํทว. ฉนฺทโส อาโรเปมาติ:
 เวทํ วิย สลักฺกทภาสาบ วาณามัตถํ อาโรเปม. สลาบ
 นิรุตฺติยาติ เขตฺต, สกา นิรุตฺติ นาม สันมาลสัมพัทฺเตน
 วุตฺตํปกาโร มาคจิกโวทาโร. โลกายํ นาม สัพฺพ
 อุนฺณิภูํ สัพฺพ อุนฺณิภูํ เสโต กาโก กาโส พโก
 อิมินา ๑ อิมินา ๑ การณฺนาติ เขวมาตินิรุตฺตลภา-
 รณปฺปฺปัสสยัตถิ ทิตฺถยัสสํ.

อัสตฺวา อโหสิคิ: อวิตริกา อโหสิ ปญฺจิฉนฺนา.

อาพาชยิยฺยาติ: ยัสส อาพาชัสส ลสฺสณิ เณสฺสยิ
 ติยฺยิยฺยาติ อตฺถิ.

ยัสสวปาทกัณฺณติ เขตฺต, ปาทกา อญฺฐกาหิยิ สิลาคิยิ
 ทารุหิยิ ทากุ วัณฺณติ. วัจฺปาทกายนฺนิ เเฮเสว นโย.

ชุกทกวัตตักขณชกวัตตณนา.

๘๕

ปรีเวณินิ: วรฺรณฺญปรีกฺเขยฺพกัณฺธิ.

ยฺดาธมฺโม กาเรตฺถํ โฟติ: ทฺวํทฺวํทฺวํทฺวํทฺวํทฺวํ
ปฺจาจิทฺติยวตฺตณฺธิ ปฺจาจิทฺติยเน กาเรตฺถํ โฟ.

เทวณฺตีถํ กตํ ปทฺรณฺธิ วรฺรณฺธิ. ยัสส กัสสจ
อาวุสฺสชาตฺสเสตํ อธิวณฺธิ ทํ รุเปตฺวา อธิวณฺธิ สัพพ
โลทกณฺธิ อหฺมาณณฺธิ อตฺโต. กตกณฺธิ กุมฺภการิ-
กณฺธิเอติ เอตฺถ, กตกํ วรฺรณฺธิเมว. กุมฺภการิการิ อหฺมาณณฺธิ
สัพพมตฺตกามยฺกณฺธิ วรฺรณฺธิ. เสสํ สัพพมตฺต อตฺตานเมวากิ.

ชุกทกวัตตักขณชกวัตตณนา นิฏฐิตา.

เสนาสนักขณิกวณณนา.

เสนาสนักขณิก. อပ္ปัญญักโก ไทคิติ: อนนุญญาต
 ไทคิ. วิหาโร นาม อัทธมโยคาทิมุคฺคโก อวเสสวาโส.
 อัทธมโยโคติ: สุปฺปณฺณวักโก เกหฺ. ปาสาทิกิ: ทิมปะ-
 สาทิ. ทิมมิมันติ: อูปวิภาสคตปติฏฺฐิตกุกฺกาวาโร ปาสาทิ
 เขว. กุหฺ ทิ: อฏฺฐุกุกฺกา สิลากุกฺกา อารุกฺกา บัสนฺทว.
 อากคานากตัสส ราชกทิสัสส สันนัสสาวิ: อากตัสส ๑
 อณากตัสส ๑ ราชกทิสัสส สันนัสส. อนโมทณคากาส.
 สิกฺโก อุนฺณคณฺติ อุกุวิสภากวเสน วุคฺค. สิสโรทมิ วุฏฺฐิโยท
 เขตฺถ, สิสโรทมิ สันนุสสิทกวาโท วุจฺจติ. วุฏฺฐิโยท:
 อุกุกเมฆวุฏฺฐิโย เขว. เขคานิ สัพพานิ “ปฏิทนต์คิต
 อิมินาว ปเทน โยเซตัพพานิ. ปฏิทนต์คิต: วิหารเณ
 ปฏิทนต์คิ. เณคตณฺติ: นิสินคณฺติ. สุขตณฺติ: สิทา-
 ปริสสยาภาเวณ สุขวิหารคณฺติ. “ณายิตุญฺหา วิยัสสิคณฺติ
 อิทํ ปททวํ “สุขตณฺติจาทิ อิมินาว ปเทน โยเซตัพพ.
 อิทํ ทิ วุคฺค ไทคิ สุขตณฺติ วิหารทานํ. กถมํ
 สุขตณฺติ? ณายิตุํ วิยัสสิคณฺติ ๒ สุขํ, ททคณฺติ. อถ วา.
 ปรรปเทณํ โยเซตัพพ ณายิตุํ ๑ วิยัสสิคํ ๑ วิหารทานํ.
 อถ ณายิสสันติ วิยัสสิสสันติทิต ททโต วิหารทานํ
 สันนัสส อักคํ พทฺธเวทิจิ วณฺณคิ. วุคฺคณฺติคิ “โส ๑
 สัพพทโท ไทคิ, โย ททาคิ อပ္ปัสสันติ. บัสนฺมา ๑ อักคํ

วิธิตี, กัสมา ทิ ปันติโค ไปโลติ คากา. วาสเขตต์
พหุสสุเทติ: เขตต์ วิทาเร ปริยัตติพหุสสุเท ๑ ปฏิวะพหุ-
สสุเท ๑ วาเสยยัง. เทส อัมมัญญาทิ: ยัม เทส อัมมัญญิก
อัมมัญญ ๑ ปาณัญญ ๑ วิภังญ ๑ มัญญปัฏาติ เสนาสนานิ
๑, ทัม สัพพิ เทส อชชุตเตส อชชุตติเตส. ทเทยยาติ:
นิทเทยยัง. ตัญญ ๑ โช วิยัมมัญญเนน เทสา นิจิตตัมยสา
วิราเชวา. เหว วิยัมมัญญิกัตตัส ทิ เท กัสส อัมม
เทเสนติ ๑ เป ๑ ปรินิพพาติ อนาสโรติ. อาวิญญณนิกัต
อาวิญญณนวิชชุนติ เขตต์, วิชชุน นาม สเยย ทิยัมมัญญ
กกา โคติ, วิญญูติ เหว. น กากิ น วิญญูติ.

ติณิ ทาฟานติ: ทิสโส กญฺญิกาย. ยันตัม สุกินติ
เขตต์, ยัม ยัม ชานาติ ตันตัม ยันตัม กัสส วิวรณ
สุกิตฺติ ๑ กากุ วิญญูติ.

เวทิกา วาตปานันนาม เทยเวทิกาสทิส. ชาลวาทปะ-
นัณนาม ชาลลพันติ. สลาถวาตปานันนาม ตัมมวาทปาน.
วิภังกัตติ เขตต์, โสถปะทปะญณน พันติตุ อชชานามิ
อัตโต. วาตปานนิจิตติ: วาตปานนียมาเนน นิสสิ กัตติ
พันติตุ อชชานามิ อัตโต. นิคินติ ยัมมผลก. วิทลมิ-
ตติ: เวฐุมมัญญ ๑ เวฬุวลีเวติ วา วิก.

อาสนนิโกติ เทวัสสยัมม วิเวติ. อูร์กัมม อาสน-
นิโกติ วรณโต เอกโต ภาเคน ทิมมัมมเมว ทิ อัญญูค-
ปะทกัม วิญญูติ, เทวัสสาสนนิโก ปน ยมาณาทิกัตติ โสย

วิญญูติติ เวทิตัพโพ. สัตถังโก นาม อนุสฺส ทิสาสฺ
 อปัลลสยํ กัตถวา กตมัญญโ. อปยฺ ยมาณาติถณฺโฑโย
 วิญญูติ. กัททปฺปญฺจติ สัพพะเวตฺตมยํ ปฺปญฺ วุจฺเจติ. ปฺปญฺกาติระ
 ยฺยโลคิตัพพทํ ปฺปญฺเมว. อेषกปาทกยฺญฺนํนาม ทารุญฺญิกาย
 อปฺปิปาทะ ชุเปตฺถวา โภชนผลกํ วิย กตมฺปญฺ วุจฺเจติ.
 อามลกวินฺญฺยํปฺปญฺนํนาม อามลกาการณ โยวิตํ พตฺตปาทะ
 กยฺญฺ. อิมานิ ทาว ปาฬิยํ อากคปฺปญฺนิ ทารุญฺย
 ปน สัพพะยํ ปฺปญฺ วิญญูติติ อปเมกถ วิญญฺณโย. โภจฺฉนฺติระ
 อสิรณยํ วา ปุญฺญชมยํ วา ปิพฺพชมยํ วา.

อัญญํคฺคฺลปรมํ มัญญํปฏฺฐิปาทกณฺติ เถกถ, มนุสฺสํสาณ
 ปมาณิระกฺคฺลเมว อัญญํคฺคฺล.

จิณฺนิกา นาม ปริกมฺมกตฺตาบ ภูมียา ฉวิสํวักขณฺตํดาย
 อตฺถารณํ วุจฺเจติ. รุกฺขคฺคฺลนฺติ: สิมฺพลีรูกฺขาทนํ เบส
 เกสฺสญฺจิ รุกฺขานํ คฺคฺล. ลตฺถาคฺคฺลนฺติ: จีรวลลํอาวณํ ยาส
 กาสฺสญฺจิ วลลนํ คฺคฺล. ไปฏฺฐกคฺคฺลนฺติ: เอรติณาทนํ เบส
 เกสฺสญฺจิ ทินชาติกานํ อณฺตมโส อรฺจนฺตาทนํยํ คฺคฺล.
 เอ.ท.ท. คฺคฺล สัพพะภษาตมา สวคฺคิกา โหนฺติ. รุกฺขวลลํคฺคฺล
 ชาตโย ทิ มญฺญํยฺยวา อญฺญํ โน ภูตคาโม นาม นตฺถิ.
 ตสฺสมา ยสฺส กสฺสสิ ภูตคามสฺส คฺคฺล พิมฺโพทเน
 วิญญูติ. ภิสฺส นน ปะปฺปณฺตฺถวา สัพพะเปก อกยฺยชฺชคฺคฺลนฺติ
 วุจฺเจติ. น เกวลฺลญฺจิ พิมฺโพทเน เอกํ คฺคฺลเมว. หสฺสโมร ทิน
 สัพพะสกุณานํ สิทาทนํ สัพพะทศฺชปาทานญฺจิ โลมยํ วิญญูติ.

ยัยังคูปุณณพพุลปุมผาทินัน ปน อัม ภิกขุจิ ปุณณิ น วัญญุติ.
 ทมาลปัทตเมว สุกทอเมว น วัญญุติ. นิสัสกัม ปน วัญญุติ.
 ภิสัน อณูญญาตัม ปัญญะวิจิ อุนณณาทิตูลัมปิ วัญญุติ.

อัครกณณิกานนติ: อัครกณณิกายัมปมาณานิ เยสุ กณณิก
 ปัญญุชฺชา ยาว สิส อูปทกัณณิ. สิสัมปมาณณันนาม ยัสส
 วิทถารโต ทิสฺส กัณณเณสุ เทถ รุเปกัวา ทวินัน กัณณณ
 ธันทาม นิณยมานัน วิทกัณณิ เวย เทจรังคูลัญญิ. โทท
 ฆัณณัญญุชฺชานัน มุณณูชฺชานัน โทท. ทินโต ปน ทินกัณ
 รตนัน วา ทวินัน วาติ กุณณทิมิ วุคัณ. อัม สิสัมปมาณัสส
 อุกกัณณูปรวิโร. อิทอ อุกกัณณิ น วัญญุติ. เทญญ
 วัญญุติ. อภิลาณัสส สิสูปชานัญญิ. ปาทูปชานัญญิ. ทวินเมว
 วัญญุติ. อภิลาณัสส พิม.โพทณณิ สันณิวิทวา อปร
 ฆัณณเณณิ ทักวา นิษัชชิตัม วัญญุติ. ยานิ ปน ภิสัน
 อณูญญาตานิ ปัญญะ กัณณิยัตถุลาณิ, เทท พิม.โพท
 ฆัณณเณณิ วัญญุติ. ปุสัณทเวโร ยาท. วินยชชูปติส
 สัน.เทโร ปน “พิม.โพทณณิ กวิสสามัณณิ กัณณิยัตถุ
 ฆัณณเณณิ วา อุกกัณณูปร วา นิษัชชิตวา กโรณัณณัสส ปมาณเมว
 วัญญุติ. ยาท.

ปัญญะ ภิสโยท: ปัญญะทอ อุนณณาทิ. บุริทภิสโย.
 ทูลกณณาย ทิ เททาสี คณณาว วุคัณ. ทักก
 อุนณณเณณิ น เทวณิ เทพกโณเมว กคิตัม รุเปกัวา

ปณ มนุสสโลม ยัม กิณฺญจิ กัณฺธิยํ ยามกัณฺธิยมนัสชาตัม
 ปักขิเกยุยฺพทานํ โลมํ สัพฺพํ อิชฺช ชุณฺณคคฺคณฺเณทว
 คคฺคิ. ทัสมา ฉนฺนํ จีวรานํ ฉนฺนํ ชนฺโลมจีวรานญฺ
 ชญฺญตเวณ ภิสฺสฉวี กตฺวา ตํ สัพฺพํ ปักขิยิตฺวา ภิสฺ
 ภาทํ วัฏฺฏกิ. เอฟกโลมานิ ปณ อปักขิยิตฺวา กัม-
 พลเมว เทคุณฺณํ วา ปญฺญาคุณฺณํ วา ปักขิยิตฺวา กตฺวา
 ชุณฺณภิสฺสสัจฺจเมว คัจฉติ. โฟภิสฺสอากิสุ ยัม กิณฺญจิ
 นวโฬํ วา ปุราณโฬํ วา สทฺธิทฺวา วา ชนฺโต
 ปักขิยิตฺวา วา กตฺวา โฟภิสฺส. ยัม กิณฺญจิ วากิ
 ปักขิยิตฺวา กตฺวา วากภิสฺส. ยัม กิณฺญจิ ทิณฺเณ ปักขิ-
 ทฺวา กตฺวา ทิณฺณภิสฺส. ชญฺญนฺทริ สทฺธิชคฺคมาลปคฺคตา ยัม
 กิณฺญจิ ปัณฺณํ ปักขิยิตฺวา กตฺวา ปัณฺณภิสฺสทิ เวทิตฺพ-
 พา. ทมาลปคฺคํ ปณ ชญฺญนฺเต มิสฺสเมว วัฏฺฏกิ.
 สทฺธิ น วัฏฺฏกิ. ภิสฺสยา ปมาณนฺยโม นตฺถิ. มญฺญภิสฺส
 ปิฏฺฐภิสฺส ภูมํมตฺถวณฺณภิสฺส จิงมณฺณภิสฺส ปาทปญฺญณฺณภิสฺส ปรุทาส
 ชนฺนุปโก สลลลกฺเขตฺวา อคฺคฺทโน รุจิรวเสน ปมาณ
 กาทฺทพฺพ. ยัม ปเนตฺถ ชุณฺณนาทิ ปญฺญาเวชํ ชุลลํ ภิสฺส
 วัฏฺฏกิ, ตํ มสฺสเรปํ วัฏฺฏกิตฺติ กุรฺรณฺทียํ วุตฺตํ. เอเคน
 มสฺสเรปํ ปริภุญฺชิตฺถ วัฏฺฏกิตฺติ สทฺธิชํ ไทคิ.
 มญฺญภิสฺส ปิฏฺฐ สทฺธิวณฺณคฺคิ: ปิฏฺฐ อคฺคฺตวณฺณคฺคิ. อคฺคฺต-
 ณฺณคฺคฺคาช ทรณฺณคฺคิยํ ยชฺชชคฺคิ. ชุลลโลกํ ชกฺคิตฺวาติ:
 เทญฺฐา จิมิลิกํ ชกฺคิตฺวา. โผลิตฺถคฺคิ: รชเนน วา

อาโกฏฐุทฺธวาทิ กตํ อสฺสหาวิมฺ ภาตฺติยาทํ ฌินฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
 ทสฺส อุตฺตมฺมณฺทํ ภูมฺมํ ปตฺติฏฺฐเปตฺตํ อญฺญาณาวิตฺติ
 ฐิตํ โธ. ปรีตฺตภาณกฺกิตฺตํ: วัสฺสปรีตฺตภาณกฺกิตฺตํ กิตฺติ.
 อทฺธาสฺสณฺทํ: วัจฺจโคมเบณ ฌ ฌาณาย ฌ สทฺธิ
 มทฺธิกมทฺธิก.

อาณนฺทํ นาม ปมฺมํ วุจฺเจติ. ปณฺณนฺทํ นาม ยํ
 นิกฺขมฺมณฺทํ ฌ ปวีสณฺทํ ฌ ปาเทติ ทมฺมณฺทํ, ทสฺส
 วิหารทฺธวาทิ อุตฺตมฺมณฺทํ กตฺตํ นิตฺติทฺธวาทิ กตฺตํ เทสฺสเสก
 อวิมฺม. ปณฺณนฺทํ วุจฺเจติ. ปกฺกทฺธนฺทํ มจฺเจเน อทฺธาสฺส
 สณฺทํ ปวีสณฺทํ วุจฺเจติ. ปกฺกทฺธนฺทํ ป โธ. โธสวริก-
 ทิ: อณฺณาสณฺทํ วิหารเว วัสฺส ทตฺตวาทิ ทโต ทณฺทํ
 โธสวริทฺธวาทิ กตํ ทณฺทํ. สสฺสณฺทํ โธ นาม จักกณฺทํ โธ
 กิตฺติ.

ปาณียภาณนฺทํ: ฌวณฺทํ ปาณียภาณนฺทํ. อุตฺตมฺมณฺทํ
 ฌ ฌาณนฺทํ. ปาณียสทฺธสฺส อญฺญาณนฺทํ.

อเปตฺติ ทมฺมทฺธนฺทํ ฌาณนฺทํ ปเวเสทฺธวาทิ กตฺตํ ฌาณนฺทํ
 วิมฺมทฺธวาทิ กตฺตํ ฌาณนฺทํ. ปตฺติทฺธนฺทํ ฌาณนฺทํ
 วิม ฌกตฺตํ ฌวาทิ ฌกตฺตํ.

อัสสทฺธวาทิ ฌกตฺตํ ฌาณนฺทํ. อมฺมทฺธนฺทํ ฌก-
 ทฺธวาทิ: อมฺมทฺธนฺทํ ฌกตฺตํ. ปวีสทฺธวาทิ: กิตฺติ-
 ปวีสทฺธนฺทํ ฌาณนฺทํ “สทฺธิทฺธวาทิ ฌกตฺตํ วุจฺเจติ.
 สทฺธิทฺธวาทิ ฌกตฺตํ ฌกตฺตํ: ฌกตฺตํ ฌกตฺตํ ฌกตฺตํ

วิหารัม ภรเวสี. สิจิสส์ สิริวทโธ คหปติ นัตถาวุทตัป-
 มาณํ สุวณฺณยัญญิสฺสณฺณเรน. เวสฺสภุสฺส สอฺตลโธ
 คหปติ อัทธมโยชนนํปมาณํ สุวณฺณผลาสณฺณเรน. กักก-
 สณฺณสฺส อัจจุโธ คหปติ คาวุทตัปมาณํ สุวณฺณหัตถิ-
 ปทณฺณเรน. โจนาคมนิสฺส อุกฺโข คหปติ อัทธมคา-
 วุทตัปมาณํ สุวณฺณยฺยูกณฺณเรน. กัสฺสยสฺส สุมังกล-
 คหปติ วิสติอุสภปมาณํ สุวณฺณกัจฉปณฺณเรน. อัมมิกา
 ภควโต สุตฺตโธ คหปติ อัญญกริสฺสยฺปมาณํ กุม-
 ภคยาปณณณเรน กิณฺณวา วิหารัม ภรเวสีติ. เหว
 อรุณพฺเพน ปริทายนํกิ สัมมชฺชติโยติ อลเมว สัพพะ-
 สัมมชฺชติสฺส วิรัชชิตํ อลํ วินิจฺจณฺติ.

จิณฺทณฺติ ภินฺโนภาโส ผลุณฺณติ ผลิโตภาโส.
 ปญฺญสฺสวริสสฺสคฺติ ปาณญิกํ กริสฺสคฺติ. ลทฺธอนวณฺณเมณ ปน
 ภิกฺขุณา วาสีฬรสนฺนิชาทนาทินิ คเหตฺวา สยํ น กาทัพพะ
 กตถาณํ ชานิตัพพะณฺติ กุณฺนทียํ วุทฺธํ.

ปญฺญูจิโธ ปญฺญูจิโธ คณฺณคฺทวาทิ: เถโร ภีร ทิลาเน
 ปญฺญชฺชคณฺณโธ จิณฺเนน วุทฺธเมว สคฺคณฺณโรโธ สัพพะ-
 ชฺชณฺโธ อากัจฉติ. อิทมสฺส จาริตํ. เตน วุทฺธํ
 “ปญฺญูจิโธ ปญฺญูจิโธ คณฺณคฺทวาทิ: อคฺคกาสณฺณคฺติ: เถราสนํ.
 อคฺคโคกณฺณคฺติ: ทกฺขิณาทกํ. อคฺคคณฺณทณฺณคฺติ: สัมมเถรณฺณคฺติ.

ปติญฺฐาเปสีติ: อญฺฐารุณโกญฺญิยปริจฺจํ กทฺทวา ปติญฺฐ-
 ฐาเปสี. เหว สัพพะยาเย จตุปฺปณฺณาสโกญฺญิโย ปริจฺจชฺ.

วิชัยปถกโฆชเนติ: อันตรมเร วา วิหาราเร วา อวิญญู
 วา ๐ ชัตถ กัตถิ ภูมฺมาโน ภิกฺขุ อวิญฺญูเต โภชเน น
 อญฺฐาเปตฺพ โฟ. อันตรมเร ปิณฺดา อากเตน ภิกฺข
 คเคทฺวา สภาคญฺฐานํ กนฺตัพพ. สเจ มนุสฺสา วา
 ภิกฺขุ วา “ปวิสธาติ วทฺถิ, “มยิ ปวิสฺสํเต,
 ภิกฺขุ อญฺฐุหิสฺสํคตติ วตฺตัพพ. “เอตฺถ ภนฺเต อาสนํ
 ชัตถติ วุตฺเตน ปวิสฺสัพพ. สเจ โภจิ ภินฺจิ น
 วทฺติ, อาสนฺสาสาบ กนฺทฺวา อตฺถมมํ อากนฺทฺวา สภาคญฺ-
 ฐาเน ฐาตัพพ; โขกาเส กเต “ปวิสธาติ วุตฺเตน
 ปวิสสัพพ. สเจ ปน ยํ อาสนํ ทสฺส ปาปุณฺดาติ,
 ตถน อญฺญชฺชํโต ภิกฺขุ นิสินฺโน ไหติ, ทํ อญฺฐาเปตฺ
 วิญฺญติ. ยาคฺชชฺชกาทิสฺส ปน ยํ ภินฺจิ ยีวทฺวา วา ชาทิตฺวา วา
 ยาว อญฺญโณ อากกฺกมฺมิ, ทาว นิสินฺนํ วิตฺตทฺทกฺกมฺมํ
 อญฺฐาเปตฺ น วิญฺญติ; วิชัยปถกโฆชโน เบว ทิ โส
 ไหติ สเจ วุญฺฐาเปตฺติ: สเจ สญฺจิจํ อาปตฺตํ
 อตฺถกมฺมิตฺวา ยํ วุญฺฐาเปติ เบว. ปวริโต จ ไหติ:
 ยํ โส วุญฺฐาเปติ, อญฺญเจ ภิกฺขุ ปวริโต ไหติ;
 เตน วตฺตัพพ โฟ “กัณฺธ อุกกํ อาทราติ. วทฺถมทร
 มิ ภิกฺขุ อาณามเปตฺ อิทเมว เอภฺญฺฐานนฺติ. สเจ
 โส อุกกมฺมํ น อาทรติ, ตโต ยํ นวกฺกเรน กตฺตัพพ
 ทํ ทสฺสเสนฺโต “สาธุกํ สิตฺถานํ คิลิตฺวาติอาทิมาท.

กิตานสฺส ปญฺธิรุมฺมํ เสยฺยณฺคิ เอตฺถ, โย กาส-

คณฺหาสาทิสราทฺธิ คิลาน โหติ เขพมัลลฉกฺขโณปาลาทินิ
 รุเปตัพฺพานิ โหนฺติ. กุญฺฐํ วา โหติ เสนาสนํ ทุเลทฺธิ,
 เอรุบัสส เญฐา ปาสาทมณฺฑปสาทาทีสุ อัญญุทฺร
 เอกมณฺฑ เสนาสนํ ทาทัพฺพ. ยัสมี วสันฺเต เสนาสน
 น ทุเลทฺธิ คัสส จรเสยฺยา ยํ ทาทัพฺพาว. โยเย
 สินฺหาปนาวิเวชนนฺตํคณฺมาทิสฺส ยํ กิณฺฑิ เกสฺสชฺช
 กโรติ, สัพฺไพ โส คิลาน เหว. คัสสา ยํ สัลลภเชทฺวา
 ปญฺชุยฺ เสนาสนํ ทาทัพฺพ.

เลสกยฺเปมาติ: อธิปเกน สีสาวาหาทิมตฺเตน.

ภิกฺขุ คเวทฺฐวาติ: “เอตฺตกา นาม ภิกฺขุติ วิหารเ
 ภิกฺขนํ ปริจฺเจทํ ญฺติวา. เสยฺยาติ มัญญิฐานานิ
 วุจฺจันติ. เสยฺยัคเคนาติ: เสยฺยปริจฺเจเทน. วัสฺสยุปนา
 ยิกทิวเส กาลํ โฆเสทฺวา เอกํ มัญญิฐานํ เอวสฺส
 ภิกฺขุโน คาเหตุํ อนุชานามิติ อตฺถโ. เสยฺยัคเคน
 คาเหณฺตาติ: เสยฺยปริจฺเจเทน คาหิยมานา. จสยฺยา
 อุตฺตาทิยฺสติ: เอวํ มัญญิฐานานิ อติเรกานิ อเหตุ.
 วิหารคฺคาคาสฺสึ เอเสว นโย. โสยจารคัพฺโก อธิยฺเปโต.
 อนุภาคนฺติ: ปุณ อปรียํ ภากํ ทาทํ อติมณฺฑเทสุ
 ทิ ภิกฺขุสุ เอเกกสฺส ภิกฺขุโน เทวํ ตินิ ยวิเว
 ฉานิ ทาทัพฺพานิ. น อกามา ทาทัพฺไพ: น
 อภิราช ทาทัพฺไพ. วัสฺสยุปนายิกทิวเส คหิเต อนุภาเค
 ยิราชา อากทานิ น อตฺถโน อรุจิยา โส อนุภาโค

ทาทัพพะโพ. สเจ ปณ นเยน คมิโก โส อตฺถโน
รุริยา ทํ อนนาคํ วา ปฐมกาคํ วา เทถิ, วัณฺณกฺติ.

นิสฺสํเม จูทิสฺสาคิ: อุปจารสํมโต พทฺธิจฺจุทิสฺส. อั้นฺ โค
อุปจารสํมา ย ปณ ทูเร จูทิสฺสายี ลัพพติ เบว.

เสนาสนํ คเหตุวาทิ: วัสฺสูปนายนิกทิวเส คเหตุวา. สัพพะ
ภาลํ ปฏิพาหณํทิติ: เทมาสํมเจเนน อุตฺตลาเลปํ ปฏิพาหณํทิติ.

จิตฺ, เสนาสนคาเหตุ, ปุริมโก ๑ ยัณฺณิมโก จาก
อิมเ เทว ถาวรา. อั้นฺตรามคฺคโก อยํ วินิจฺฉโย.
เอกถึมี วิทาเร มหาลาภเสนาสนํ โทคิ. เสนาสนสํมิกา
วัสฺสูปกคํ ภิกขุ, สัพพะยัณฺเณติ สักกจํ จุญฺญูจฺจุทิตฺวา
ปวาเรตฺวา คมนกาเล พทฺธิ สมนนปรีชาริ เทนํทิติ. มทาเดรา
ทฺฐโรทิติ อากันตฺวา วัสฺสูปนายนิกทิวเส ทํ คเหตุวา
ผาสฺ, วสิตฺวา จุญฺญูวัสฺสา ลากํ คณฺธิตฺวา ยัณฺณิมณํทิติ.
อาวาสิกา “มยํ เอถฺถยัณฺณิ ลากํ น ลภาม นิจํ
อากันตฺวาเมหาลาภาว ลภณํทิติ เท เบว น อากันตฺวา ปฏิชฺฌคฺคิสฺ-
สณฺธิตฺติ ปลุชฺชณฺณํทิติ น โอโลเกณํทิติ. ภควา ทิสฺส
ปฏิชฺฌคฺคณํทิติ “อปรชฺชคฺคตาย มหาปวารณาย อายคฺ
วัสฺสวาสาตฺถกฺคเย อั้นฺตรามคฺคโก คาเหตุทัพพะโพติ อตฺ.
ทํ คาเหตุเตน สัมมคฺคโร วตฺทัพพะโพ “ภันเต
อั้นฺตรามคฺคกํ เสนาสนํ คณฺธิตฺวา. สเจ คณฺธิทาคิ
ทาทัพพะ, ใน เจ เอเตเนว อุปาเยน อนนเร อาทิ

ภักติวา โป คณฺเฬาคิ ทสฺส อํตมโส สามเณรํสํสาขี
 ทาทัพพํ. เทวํ ยํ เสนาสนํ อัญญมาเส ปฏิชฺคคิตัพพํ.
 มทนภิกฺขุณํสุ ยํ ภิกฺขุจํ ชินฺทํ วา ผลํ วา
 โหติ. สัพพํ ปฏิชฺชริตัพพํ. อุตฺเตสฺสปริปรุณาตฺติ ทิวสํ
 เชเปตฺวา วัคฺคํ ตตฺถ วสิตฺยํ วัญฺญติ. วัคฺคํ ปริเวเณ
 วสิตฺวา ตตฺถ ทิวสํ เชเปตฺว วัญฺญติ. วัคฺคินฺทิว
 ตตฺถเว วสิตฺยํ วัญฺญติ. อุตฺตมาเส อากคานํ วาตฺถมานํ
 น ปฏิพาติตัพพํ. วสฺสูปนํยิกทิวเส ปน สัมมยฺกเก
 สันนํเตโร “มยฺหํ อิทํ เสนาสนํ เทวาคิ วกฺติ.
 น สัพพํ. “ภนฺเต อิทํ อํตมามตฺตํ คเหตฺวา
 อัญญมาเส เอเกน ภิกฺขุณา ปฏิชฺคคิตนฺติ วัคฺวา น
 ทาทัพพํ. อัญญมาเส ปฏิชฺคคิตภิกฺขุสฺสเสว คคิตํ โหติ.
 ยสฺมี ปน เสนาสนเณ เอกสฺวรัณฺเณ ทิวชิตํ ยํ ยํเย
 เทนฺติ, ยํ จมาตฺตํเยเน จมาตฺตํเยเน อํตมามตฺตํ
 น คาทเหตัพพํ. ยสฺมี วา ทิวชิตํ เทนฺติ, ยํ
 จมาตฺตํเยเน จมาตฺตํเยเน. ยสฺมี วา จตฺถชิตํ เทนฺติ,
 ยํ เทมาตฺตํเยเน เทมาตฺตํเยเน อํตมามตฺตํ น
 คาทเหตัพพํ. ยํเยเนว हि ยํ ปฏิชฺคคณํ ทวิสสตี.
 ยสฺมี ปน เอกสฺวรัณฺเณ สกึ เทว พหุ ยํเย
 เทนฺติ, เอตํ อํตมามตฺตํ คาทเหตัพพนฺติ. อยนํคาว
 อํทไวสฺสเส วสฺสูปนํยิกทิวเสน ปาฬิยํ อากคเสนาสน-
 คาทกถา. อยํ ปน เสนาสนคาโ ท นาม ทฺวโง โหติ

อุตุภาเล ๑. วิสัสาวาเส ๑.

ทัตถิ อุตุภาเล ทาว เกหิ อากัษฺฏกา ภิกฺขุ
 ปุเรภักตํ อากัษฺณติ เกหิ ปัฏฺฐาภักตํ ปุชฺฌามํ
 มัชฌิมชามํ ปัฏฺฐิมชามํ วา; เย ยथा อากัษฺณติ,
 เตสํ ททาว ภิกฺขุ อัญฺฐาเปตฺวา เสนาสนํ ทาทัพพํ.
 อภาโล นาม นัตถิ. เสนาสนมัญฺญาปเกน ปน ปัณฺธิเตน
 ภวितัพพํ. เอกํ วา เทวํ วา มัญฺญัญฺฐานานิ รุปे-
 ตัพพานิ. สเจ วิภาเล เอโก วา เทวํ วา มหาเดเว
 อากัษฺณติ, เต วิกตัพพา “ภันเต อาทิโต ปัญฺฐาเย
 อัญฺฐาเยชฌานา สัพเพปิ ภิกฺขุ อพฺภันฺธิกา ภวิสฺสณฺติ,
 ตุเมตํ อมิตํ วสณฺญัญฺฐาเน เมว วสณฺทิต. พหุ-
 ปน อากเตสุ วญฺญาเปตฺวา ปญฺธิปาญฺธิยา ทาทัพพํ.
 สเจ เอกกํ ปรีเวณํ ปโตทิต. เอกกํ ปรีเวณํ ทาทัพพํ.
 ทัตถิ อตฺถิสาลาภิชาลามณฺโฑมาพาทโย สัพเพปิ ทสฺสเวย-
 ภาปฺปณฺต. เอวํ อัยยโชนฺเตสุ ปาสาทกฺเคเน ทาทัพพํ.
 ปาสาทเตสุ อัยยโชนฺเตสุ โอวรกฺกเคเน ทาทัพพํ. โอวรกฺก-
 เตสุ อัยยโชนฺเตสุ เสยยกฺเคเน ทาทัพพํ. มัญฺญัญฺฐาเน
 อัยยโชนฺเต เอกมัญฺญัญฺฐานวเสน ทาทัพพํ. ภิกฺขุโน
 ปน วิโตกาสมคฺคํ น ทาทัพพํ. เอกํ ทิ เสนาสนํ
 นาม น โททิต. ปญฺญมัญฺญัญฺฐาเน ปน อัยยโชนฺเต เอกํ
 มัญฺญัญฺฐานํ วา มัญฺญัญฺฐานํ วา “วาเรณ วาเรณ
 ภันเต วิสฺสมณฺทิต. ทินฺนํ ชนานิ ทาทัพพํ. น ทิ

ลักณา สัทธสมเย สัพพวัคคิ อัสส โยกาเส วสิตุ มหาเดเรน
 ปฐมยามิ วิสสमितวา นิภมิตวา ทุคคิตถรัสส วิส-
 คัพพิ “ธาวโส อิง ปวิสาศิติ. สเว มหาเดโร
 นิตถาครโก ไคติ กาลัง น ชนาติ, อุกกาสิตวา
 ทวาริ ชาโลฏฐเฐติวา “ภันเต กาลอ ชาโต สัก
 ธนุทททิตติ วัคคัพพิ. เทน นิภมิตวา โอภาโส ททคัพพโฟ.
 ธทาตุ น ลรติ. ทุคคิตถ. เณนาช มัชฌิมยามิ วิสสमितวา
 ปฐมมเบเนว อิตถรัสส ททคัพพิ. นิตถาครโก วัคคณเบ-
 เนว วุฏฐาเปคัพพโฟ. เอว เณรคคิ เอามณญะฐฐาณ
 คินณ ททคัพพิ. ชัมพทีเป ปณ เณจเ เณจ
 “เสนาสนิ นาม มณญะฐฐาณ วา กิณฺเญ เทว
 กัสสสิ สัมมายิ ไคติ กัสสสิ อสสัมปายันติ อากันตฺถา
 วา ไท ตฺ มา วา เทวลลํ เสนาสนํ ทาเคนติ.
 อยํ อุตถาเส เสนาสนคทาโต นาม.

วิสสาสาเส ปณ อิตถิ อคินตฺถวคคิ อิตถิ ธา-
 วาสิตถิตถ. คคิต อากันตฺถเกน ทาว สกณฺฐฐาณ มณฺเญจิธา
 อณฺเญญคคิ คคิตวา วสิตฺถาเมน วิสสุปนาบิกทิวสเมว
 คคิตถ น คคิตคัพพิ. วสณฺฐฐาณ วา ทิ คคิตถ สัมพาอ
 ภาวชัย, ภิกขเวจาโร จา น สัมปชเชชัย. เทน น
 ฬาสุกิ วิทเรชัย คคิตมา “อิกามิ มาสมัคเคน วิส-
 ษณานิโก ภวิสสคคิ คคิ วิหาริ ปวิสิตคัพพิ. คคิตถ
 มาสมัคคิ วสณฺโก ส.จ อุกกเทสคคิโก อุกกเทสคคิ-

อติ สลลุตเตตวา สเว กัมมัญฐานโก กัมมัญฐานสัปปิ อ
 สลลุตเตตวา สเว ยัจริยัตถโก ยัจริยวาณิ สลลุตเตตวา
 อันโตวสเส สุขิ วสัสสสิ. สกัญฐานโต ๑ คัตถ กัณณ.ตน น
 โสวคาโม ฌเฏทัพโพ, น คัตถ มนุสสา วัตถัพพา “กุนีห
 รัสสา ย สลากภักตาทินิ วา ยาคุชชชลาทินิ วา วัสสว สิก
 วา นัตติ, อยิ เมตยัสส ปริชาโร อยิ อไปสธาก รัสส,
 อิทิ คาพัญญเว สุนิย, สัมปญฺเณต คัมภาก วิหา
 รนติ. เสนาสนัมปน ปญฺชคคิตวา ทารุณทมนคคิกากณฺทานิ
 ปญฺสาเมตวา คณิยวตฺติ ปเรตวา คณฺคัพพะ. เหว คณฺณ-
 เสนาปิ ททเรติ ปัตตจิวรณฺคทากาโย อุกฺกิปาเปตวา
 ตลนาพิกตตรทณฺทาทินิ กาสาเปตวา นกตํ ยัจริย
 วัฑฒนํ ทสฺเสเน.ตน คามทฺวาเรนเว น คณฺคัพพะ.
 ปญฺเณนเนน อญฺวิมค.ตน คณฺคัพพะ. อญฺวิมค.ตน สลค
 คุมพาทินิ มทฺทณฺ.ตน น คณฺคัพพะ. คณิยวตฺติ ย
 ปเรตวา วิคตํกิ นินฺชิตวา สุตฺตจิว.ตน คม วัฑฒน
 คณฺคัพพะ. ส.เว ปน คามทฺวาเรน มคฺโค โนติ.
 คณฺค.ตน ปน สปิวาริ ทิสฺวา มนุสสา “อัมหาก
 เหว วิยติ อญฺชาวิตฺวา “กุกิ ภวฺเต สัพเพ ปริชาเร
 คณฺทวา คณฺณค.ตน วัฑฒน.ตน. เหว เหว โน เหว
 วัฑฒน “วัสฺสูปนายนิกกาโต นามาย, ยัตถ อันโตวสเส
 นิพฺพตฺตภิกฺขารโร ภาณฺทปญฺเณตทณฺณิ สัพฺภคิ, คัตถ
 ภิกฺขุ คณฺณค.ตน. ทสฺส เหว สุตฺวา เหว มนุสสา

[illegible]

[illegible]

วัคคัพโพ นิสกุกกิสส ปเนตฺตํ น วิญญูติ. อิติ
 สทฺธวาเทยฺยทาสถมนุสฺสา ปุริฉิตัพพา. ตตฺถวิปฺปาทะ ปน
 กัปปิเยการภา ปุริฉิตัพพา. กถํ ปุริฉิตัพพา? กิ
 ขาวโส สัมภัสส ภณฺฑปฏิจฺฉาทนํ ภวิสสคฺคิ. สธ
 วทเนติ “ภวิสสคฺคิ ภณฺเต, เขถกสฺส นวคฺคํ สากกํ
 ทสฺสา, วสฺส วาสกํ คาเตถาจิ: คาเตคัพพะ. สธ
 วทเนติ “สาธวา นตฺถิ วตฺถุ ปน อตฺถิ, คาเต
 ภณฺเต. วทณฺเต สันเตปิ คาเต วิญญูติ เข
 “กัปปิเยการภา นํ ติ คตฺถํ กัปปิเยการภา ปริญฺชิตา
 ทินฺนํวตฺถุโต. ยํ ยํ กัปปิเย คํ คํ สัพพะ ปริญฺชิตุ
 ญฺญูญฺญํ. ยํ ปเนตฺถํ ปิณฺฑปาตคฺคํ กิลานํ
 ยตฺถํ ภา ภิกฺขุณฺโณ อุตฺตมสฺส ทินฺนํ คํ จีวร
 อุปฺปาทเนตฺถิ สัมภุจฺจทาส อปฺปโลเกทฺวา อุปฺปาทเนคัพพะ.
 เสนาสเนตฺถาย อุตฺตมสฺส ทินฺนํ คุรภณฺฑํ ไทสิ. จีวรเว
 เหนว ปน จตฺถํจยวเสน ภา ทินฺนํ จีวร อุปฺปาทเน
 ตานํ อปฺปโลคนกมฺมกัจฺจ นตฺถิ. อปฺปโลคนกมฺมํ กโรน
 เทหิ ปน ปุคฺคสวเสนว กาคัพพะ สัมภ. สน น กาคัพพะ.
 ชาติกรุพรชทวเสนายิ อามกขณฺณวเสน ภา อปฺปโลคนกมฺม
 น วิญญูติ. กัปปิเยการภาวเสน จีวรทเนทฺถาทิวเสนว
 ภา วิญญูติ. คํ ปน เหว กาคัพพะ อิทานิ สุกฺกข
 สุกฺกขคฺคํ ภิกฺขุ จีวเรน กิลมฺมณฺติ เอตคฺคํ นาม
 ทเนทฺถกาคํ ภิกฺขุณฺโณ จีวรํ กาคํ วัจฺจติ; กิลานํจยโย

สุลโก คิลาโน วา นัตถิ เขตต์กัม นาม ตัณท์ลภาค
 ภิกขุณฺ จีวรํ กาคํ รุจํจติ. เอวํ จีวรปจฺจํ สัลลกฺเขตฺวา
 เสนาสนัสส กาลเ โขสีเต สันนิปตฺติเก สํเข เสนาสนคาคโก
 สัมมณฺณคัพพะ. สัมมณฺณคเทติ . ๑. เอกํ สัมมณฺณคํ
 น วิญฺญติ เทวํ สัมมณฺณคัพพาคิ วุคฺคํ. เอวํ ทิ
 นวโก วุคฺคณฺณสํ วุคฺคโณ . นวคัสส . ๑. กาคตสฺสคตฺติ.
 มหฺนฺเต ปน มหาวิหารสทิสฺเส วิหารเ คโย จิตฺตาร
 ชนา สัมมณฺณคัพพา. กุรุณฺทํ ปน “อัญฺฐปฺปี สอพสย
 ชเน สัมมณฺณคํ วิญฺญคฺติ วุคฺคํ. เตสํ สัมมค
 กัมมวาทายปฺปี อปโลกกัมมเมวปฺปี วิญฺญติ เขว เทติ
 สัมมคเทติ ภิกขุติ เสนาสนํ สัลลกฺเขตฺัพพะ. เจตฺยฆร
 โพธิฆรํ อาสณฆรํ สัมมญฺญชณฺณอญฺโฆ ทารุญฺญอ
 วจฺจญฺญํ อญฺฐรูกสาลา วิคฺคณฺณกิสาลา ทวารโกญฺฐโก
 ปาณียมาไฟ มัตถโก ปกฺกชณฺณคิ เขตานิ ทิ อเส
 นาสนาณิ. วิหารโร อจฺจณฺณโยโค ปาสาทอ ทัมมยํ กุหา
 มณฺฑปโย รุกขมถํ เวฬุคฺคณฺณไฟติ อิมานิ เสนาสนานํคิ
 ตานิ คาคเขตฺัพพานิ. คาคณฺณคณ. . ๑. ปฐมํ ภิกข
 คณฺณคํ ภิกขุ คณฺณคฺวา เสยฺยา. อณฺณคณฺณคิ เขตต์
 วุคฺคณฺณเยน คาคเขตฺัพพานิ. สเจ สัมมิโก . ๑. สทฺธอา
 เทยฺยา วาติ เทวํ จีวรปจฺจํ โชนฺทิ. เตสํ ยํ
 ภิกขุ ปฐมํ คณฺณคํ อจฺจณฺณคิ, ทํ คาคเขตฺวา ทสฺส-

ยี่ จูติกโต ขัฏฐาย อิตโร คาเทคัพโพ. สเจ
 ภิกขุณฺโณ อธิปัตถาย ปวีเรนฺทฺเคน เสนาสเน คาคิยสาเน
 เขกั ปวีเรนฺทฺ มหาลาภํ ไทติ. ทส วา วัฐาตส
 วา คิจีวรานิ ลัพพณฺทฺ. ทํ วิชญेควา อญฺเฐสุ
 ธลาเสสุ อาวาเสสุ ขัณฺโณติวรา อญฺเฐสฺส ขัณฺโณ
 คาเทคัพพณฺทฺ มหาลาภํ เตโร อาท. มหาลาภํ เตโร
 ปนาท “น เหวํ กาคัพพํ, มนุสฺสา หิ อตฺถโน
 อาวาสชคฺคณฺทฺถาย ขัณฺโณ เทนฺทฺ: คัสมา อญฺเฐหิ
 ภิกขุหิ ทกฺกํ ปวิสิตัพพณฺทฺ. สเจ ปเนตฺถ มหาลา
 ภณฺทฺโกสติ “มา อาวุโส เหวํ คาเทค ภควโต
 ธนฺตฺวิญญู กโรถ: วุตฺตํ เทค ภควตา ‘อนฺชานานิ
 ภิกขเว ปวีเรนฺทฺเคน คาคเณคฺ. ทสฺส ปญฺญิกโกส-
 นาข อรฺุทฺวา “ภณฺเฑ ภิกขุ พทฺธ ขัณฺโณ มนฺท
 สังคหํ กาคํ วัฏฏกฺกิตฺติ ทํ สญฺญวเปคฺวา คาเทคัพ-
 เมว. คาเทคเณ ๑ สมนฺเณ ภิกขุณา มหาลาภํ
 สันตํ คณฺทฺวา เหวํ วตฺตัพพํ “ภณฺเฑ ทุมฺคากํ
 เสนาสนํ ปาปุณาติ, ขัณฺโณว คณฺทฺถาติ. “อสุกฺกสฺส
 ๑ ขัณฺโณ อสุกฺกเสนาสนญฺ ๑ มยฺหิ ปาปุณาติ อาวุโสติ.
 “ปาปุณาติ ภณฺเฑ คณฺทฺถ นนฺท. “คณฺทฺหามิ อาว-
 โสติ. คคิตํ ไทติ. “สเจ ปน ‘คคิตํ เตะ ภณฺเฑ
 วุตฺเต ‘คคิตํ เมติ วา ‘คณฺทฺสสส ภณฺเฑว วุตฺเต
 ‘คณฺทฺสสสํว วา วทฺติ: อคคิตํ ไทติ มหาลา-

มัตถโร อาท. มหาลมุตมัตถโร ปนาท “อติตนาทกทวณ
 วา . ไทก วัคตมานวณ วา, สตุยปาทมัตถิ อาลย-
 กรณมัตถเมว เจกถ ปมาณ: ทัสมา คคิตเมว ไทคิติ.
 โขยิ ยัสสุกฺกโก ภิกฺขุ เสนาสนิ คเคทฺวา ปัจจยิ
 วิสฺสชฺเชติ. ขยิ น อญฺญุสฺมิ อาวาเส ปัจจยิตัพฺโพ.
 ทสฺมิ ยเว อาวาเส นิจฺจยิตัพฺโพ. ทสฺมิ ยเว
 ปริเวเณ อคฺคิลาสา ย วา ทินฺสาสา ย วา รุกฺขมูเล
 วา อญฺญุสฺส คาคเคทฺ วัฏฺฏกิ. “ยัสสุกฺกโก วสํมิติ
 เสนาสนิ ชคฺคิสฺสติ. อิตโร “ปัจจยิ คคิตามิติ.
 เขว ทวฺวติ การเณติ เสนาสนิ สฺชชฺชิตฺตวํ ภวิสฺสติ.
 มหาลมุตมัตถโร ปน วุคฺถ “ยัสสุกฺกโก วาสิตฺถาย เสนาสนิ
 คคิตนฺเต เสนาสนคาคาปเณ วัคคัพฺพิ ‘ออิ ภนฺเต
 ปัจจโย อคฺคิ, โส ก็ กาคัพฺโพติ. เณ ‘เหฏฐา
 อญฺญุ คาคาเปคิติ วัคคัพฺโพ. สเจ ปน ภิญฺจิ
 อวิทวาว วสฺติ, ทคฺถ วุฏฺฐวสฺสสฺส วิสฺส ปาทมูเล รุเปทฺวา
 สาธุกํ เทนคฺ, วัฏฺฏกิ. อถ ‘วสฺสวาสิกํ เณมาคิ
 วทนฺติ, ทสฺมิ เสนาสนเณ วสฺส วุฏฺฐภิกฺขุณฺ ปาปุณาตติ.
 ยสฺ ปน เสนาสนิ นคฺคิ, เกวลิ ปัจเจยเมว เทนคฺ.
 เณ ปัจจยิ อวสฺสวาสิเก เสนาสนเณ คาคเคทฺ วัฏฺฏกิ.
 มนุสฺสา อุบฺบิ กคฺวา วสฺสวาสิกํ คาค เปนคฺ.
 อุโป นาม อเสนาสนิ, ทสฺส สมิเป รุกฺเข วา มณฺฑาเป
 วา อุปนิพนฺชิตฺวา คาคาเปคัพฺพิ. เณ ภิกฺขุณา เจคยิ

ปฏิจจกคิกัพพ. โพธิรุกเก โพธิมรธาสณมรธัมมัญญานิธัญญกา-
 รุณญญวักกญญิกวาร โภญฺฐูปานิชยญฺญูปานิชยมาพทกัณฺฑกญฺฐูสาฬ-
 เกสุปปี เอเสว นโย. โภจนสาธา ปณ เสนาสนเมว
 ทิสฺสมา ทิ เอกัสส วา พหุณฺณ วา ปริณิหิตีวา
 คาเทकु วัญญกิ. สัพพนิทํ วิตถาเรน มหาลัจฺฉริย
 วุทฺธํ. เสนาสนคาทาปเณน ปณ ปาฏิปทอรุณโต ปัญฺฐูราย
 ขาว ปุณ อรุณํ น ภิชฺสติ, ทาว คาเทคัพพ.
 อิํ ทิ เสนาสนคาทิสฺส เขตฺตํ. ส.จ ปาโตว คาเทค
 เสนาสนเน อัญญไญ วิตถกาวริโก ภิกฺขุ อากัณฺโถวา
 เสนาสนํ ยาจติ. “คหิตํ ภันเต เสนาสนํ วัสสูปคโต
 สโฆ รมัณฺนิโย วิคาโร รุกฺขมูลาทิสฺส ยัตถ อิํลล
 ทกฺกต วสธาคิ วิตถัพพ โฟ. วัสสูปคเตหิ ชฺชํ ไทวสฺเส
 นิพพิทวักกํ รุเปตฺวา วัสสูปคตา ภิกฺขุ “สम्मัญญานิโย
 พณฺณธาคิ วิตถัพพ. สลลภา เจ. ทินฺนทกา เจ
 สลลภาโย ๑ โทณฺท. เตเอเธน น ปัญฺฐู มุญฺฐิ-
 สัมมัญญานิโย เทวํ คิสฺสโส ยัญฺฐิสัมมัญญานิโย วา
 พณฺณธัพพ. สลลภา เจ. โทณฺท. เทวํ คิสฺสโส
 มุญฺฐิสัมมัญญานิโย เอภา ยัญฺฐิสัมมัญญานิโย วา พณฺณ-
 ธัพพ. สามเณเรหิ น ปัญฺฐู อุกกา โภญฺญกัพพ.
 วสณฺฐูราเนสุ กสาวปวิภังกํ กาคัพพ. วักกํ กโร-
 เทหิ ๑ “น อุกทิสฺสัพพ, น อุกทิสสาเปตัพพ,
 น สัจฉาโย กาคัพพ โฟ, น ปัพพาทเขตัพพ, น อุปสัมป

เทกัพพะโพ, น นิสสัยโย ทาทัพพะโพ, น ขัมมัสสวณ
 กถัพพะ; สัพพะเพว ทิ เอเต สบั้งญจา. นิปปั้งญจา
 ตุทว่า สมณขัมมเมว กริสสามาภิ วา, “สัพพะ
 เสรสขุคังคานิ สมาทิยันตุ, เสยยัง อภังเปตวา ฐาณ-
 จังกเมหิ วิติทาเมันตุ, มุควักคิ กัณ्हันตุ, สักคาห-
 กรณิเยน กตานิ ภาชนิยภันฑิ มา ลภันตุหิ วา
 เฮอร์ยัง อขัมมิภวักคิ น กาคัพพะ. เหว ปณ กาคัพพะ
 ปริยัตติขัมโม นาม ทิวขัมยัง สักขัมมิ ปคิฏฐาเปติ:
 คัสสมา สักกัโร อุตทิสสอ อุตทิสสาเปถ สักขณามิ กโรถ
 ปจามณเว วสันทานิ สัมภูน อภังวา อัม ไทวิหาเร
 นิสสิทิวา อุตทิสสอ อุตทิสสาเปถ สักขณามิ กโรถ
 ขัมมัสสวณิ สมิกขิ กโรถ ปัพพาเคนตา โสเชตวา
 ปัพพะไซ เทถ อุปสมปาเคนตา โสเชตวา อุปสมปัท
 เทถ นิสสัย ททักคา โสเชตวา นิสสัย เทถ,
 เอโถยิ ทิ กุลปุตโต ปัพพะชัญญ อุปสมปัทญ
 ลภังวา สกล สาสเ ปคิฏฐาเปสสสิ, อิตฺตโน ภาเมณ
 ยัตตกานิ สักโกถ ทัตตกานิ ขัตตกานิ สวาทิยัตถ,
 อัม ไทวัสส ภาเมต สกลทิวส วัคคิยา ฐ ปฐมัมขณ-
 มัมขณมาเมสุ อัมปมิกเตหิ ภวักัพพะ วิริย อารภักัพพะ,
 ไปราณวา มทาเดรายิ สัพพะปลิโพเอ ฉินทิตวา อัม ไท-
 วัสสเอ เอกอารยิ วัคคิ ปุริยัส, ภัสเส มัตถิ ชานิตวา
 ทสวักกุกถาสสูกทสาณัสสวโย อัญญุทิสารัมมณณญ
 ภาท วิญญูทิ, อากันคูกาน วิคคิ ภาท สักคาหกรณิเยน

คตานํ อปโลเกตวาทาคํ วิญญูตติ เหวรูปํ วัคคํ
 ภาตัพพํ. อมฺเ ภิกฺขุ โอวาทิตัพพา “วิคคาหิกัสสุล-
 ฬรฺสวณานิ มา วเทถ ทิวเส ทิวเส สํถานิ อวชิ-
 เชนฺตา จตุรารักขํ อตาเปนนฺตา มนสิการพทฺธา วิทฺรลจติ.
 ทนฺตกญฺฐฐาบทนฺตํ อจิกฺขิตัพพํ. อจารวคฺคํ อจิก-
 ขิตัพพํ. เจคิยํ วา โพธิํ วา วันทนฺเตน คณฺธมาลํ
 วา ปเชนฺเตน ใต้คํ วา ฌเวกขา ยถาวิญญูเตน น
 นเกิดัพพํ. ภิกฺขาจารวคฺคํ อจิกฺขิตัพพํ. อนฺโตคาเม
 มนุสฺสเสติ สทฺธิํ ยถาสญฺญตฺตกถา วา วิสภากถา
 วา น กเกิดัพพา. รกฺขิตนฺตรเยหิ ภวคฺคํ ชนฺธ-
 วัคคญฺเ เสขิยวัคคญฺเ ปุเรคัพพนฺติ เหวรูปายี พท-
 ฌายี นิยฺยานิกถา อจิกฺขิตัพพาติ. ยถิมวสฺสํ ปณายี-
 กทิวเส ปณ สเจ กาลํ โฆเสคฺวา สันนียคิเต สํเข
 โภจิ ทสทคฺคํ วัคคํ อตฺตริคฺวา วสฺสวาสิคํ เทติ.
 อากันตฺโก เจ ภิกฺขุ สัมมตฺเตโธ ใดติ ทสฺส ทาตัพพํ
 นวโก เจ ใดติ. สัมมเตน ภิกฺขุณา สัมมตฺเตโธ
 วัคคัพพะโพ “สเจ ภันเต อโธถ ปฐมภาคํ มุญฺจิตฺวา-
 อิทํ วัคคํ คณฺธภาติ. อมฺเญนตสฺส น ทาตัพพํ.
 สเจ ปณ ปุพฺเพ คาหิตํ มุญฺจิตฺวา คณฺธภาติ, เหวเท-
 เนว อปาเยน วัคคิตฺเตโธ ยถาสฺมา ยถาวคฺคเตวา
 ยถาคฺคญฺเฐน อากันตฺกสฺส ทาตัพพํ. สเจ ปฐมวสฺส-
 ปคคา เทว คณฺธ วัคคาวี ยถา วา วัคคานิ

อลตัก, ลัทธิ ลัทธิ เอเตเนว อุปาเนน วิสัสชชา-
 เปคชา อว อากันคกัสส สมกั ไหติ ทาว ทาทัพพ.
 เทน ปน สมเก ลัทธเ อวลัญญูโร อนุภาโค เณราสเน
 ทาทัพ พ. ปัฏฐันเน ลาภะ สติญฐิติกาย คาเหตุ,
 รุจิเรติ อติ กากุ วัญญติ. สเจ ทัพภิกขุ ไหติ,
 ทวิสปี วิสสุปนายิเกสุ วิสสุปคตา ภิกขุ ภิกขาย
 กิลมนฺทา “อาวโส อิม วสันตา ทิ สัพเพว กิลมาม
 สาช วต เทว ภาคา ไทม, เยสํ ญาติปวาริตฺฐา-
 นานิ อตฺถิ เต ทตฺถ วสิตฺวา ปวารณาย อากัน-
 ทฺวา อตฺถโน ปตฺติ วิสสาวาสิกิ คณ्हันตฺติ วทนต์.
 เทสฺ เย ทตฺถ วสิตฺวา ปวารณาย อากันตฺติ,
 เทสํ อปโลกนณฺมมํ กตฺวา วิสสาวาสิกิ ทาทัพพ.
 สาทินฺตยาปิ ทิ เต ภิกขุ เเนว วิสสาวาสิกัสส สามิโน
 ชีปนฺตยาปิ ๑ อวาสิกา เเนว อทาตุ ลภันติ. กรณ-
 ธิยํ ปน วุคฺติ “กตฺติกวุคฺติ กาทัพพ” สเจ
 สัพเพสํ โน อิม บาคุภตฺติ นยฺยไหติ, สภาคฺฐาเน
 วสิตฺวา อากันถ ทมฺหากํ ปตฺติ วิสสาวาสิกิ ลภิสฺสณฺติ.
 ตัญญเ เอโก ปญฺเฬหติ, สยฺยปญฺเฬหติ. โน เจ ปญฺเฬหติ,
 กติกา สุกตา; ปัจฉา เทสํ ทตฺถ วสิตฺวา อากทานํ
 อปโลเกทฺวา ทาทัพพ, อปโลกนภาเล ปญฺเฬหติ น
 ลกตติ. ปุณฺนํ วุคฺติ “สเจ ปน วิสสุปคเตสุ เณร-
 ิงานํ วิสสาวาสิเก อุปาปุณฺนเต ภิกขุ กติกํ กโรนฺติ

[illegible]

อุนันเนน จิตตัมปสาเทน พญูนิ วัตถานิ ชาหวิตฺวา
 เสนาสนัสส เทมาติ ทินฺเนสฺสึ เอเสว นโย. สเจ
 ปน ปาพมูเล รุเปตฺวา “เอกัสส ภิกฺขุโน เทมาติ
 วทณฺติ; ตสฺสเสว โทณฺติ. เอกัสส เคเต เทว วัตฺสวาสิ-
 กานิ. ปฐมาโก สามเณรัสส คาถิตฺโต โทติ ทุติโย
 เณราสเน. โส เอกํ ทสฺสคฺคํ เอกํ อฏฺฐคฺคํ สาธุกํ
 เปเสสิ “วัตฺสวาสิโก ปตฺตํ ภิกฺขุโน เทมาติ. วิจินฺตฺวา
 วรภาคํ สามเณรัสส ทตฺวา อณฺณาโค เณราสเน
 ทาถัพ พ. สเจ ปน อโภยี ฌรํ เณตฺวา โภเชตฺวา
 สยเมว ปาพมูเล รุเปสฺสิ; มํ ยัสส ทินฺนํ คเทว
 ตสฺส โทติ. อโโค ปริ มหาปจฺจวิมฺ อากตฺนโย
 โทติ. เอกัสส ฌเร อุตฺตรสามเณรัสส วัตฺสวาสิโก
 ปาปุณาติ. โส เจ ปุณฺณติ “อัมหากํ วัตฺสวาสิโก
 กัสส ปตฺตณฺติ; “สาบเณรัสสาติ อวตฺวา ทานกาเล
 “ชานิสฺสสฺสตี วตฺวา ๑ ทานทิวเส เอกํ มหาเดโร
 ไปเสตฺวา นิทราเปกัพพ. สเจ ยัสส วัตฺสวาสิโก
 ปตฺตํ, โส วิพฺภมฺติ วา กาลํ วา กโรติ.
 มนฺตฺสา ๑ ปุณฺณติ “กัสส อัมหากํ วัตฺสวาสิโก
 ปตฺตณฺติ. เกลํ ยถาภทฺติ อากิจฺจิตัพพ. สเจ เค
 วทณฺติ “อัมหากํ เทมาติ. ตสฺส ภิกฺขุโน ปาปุณาติ.
 อถ สัมมัสส วา คณฺสส วา เทนฺติ, สัมมัสส วา

คณัสส วา ปาปุณาติ. สเจ วสฺสูปคตา สทฺธํบฺส-
กฺกุณฺฑิกาเยว โทณฺทิตฺ. อาเนตฺวา ทินฺนํ วสฺสํวาลิกํ
เสนาสนปริกขารํ วา กตฺถวา ชฺฐเปตัพพํ, พิมฺโพนฺหาทินิ
วา กาทัพพานํติ. อิทํ เวนฺวาสิถวตฺถํ.

เสนาสนคาวินิจฺจโย นิฏฐํสูโต.

อุปนัฏฺทวตฺถํมฺ. ตตฺถ คยา โมชปฺริส คหิตํ,
อิธ มุกกํ. อิธ คหิตํ ทตฺถ มุกกนิทฺติ เอตถ
อภมัตฺโต “อํ คยา ตตฺถ เสนาสนํ คหิตํ ทํ
เท คณฺโณคฺคเณว อิธ มุกกํ โทณฺทิตฺ. “อิธ ทานาหํ
ชาวฺโส มุญฺจามิตฺติ วทนิฺเตน ปน ทํ ตตฺถวาทิ
มุกกํ. เอวํ ตว อุกฺขตํ ปวิพาติโรคฺติ. อปํ ปเนตถ
วินิจฺจโย. คคฺคเณน คคฺคณํ ปฏฺฐิสฺสํมกฺกติ. คคฺคเณน
อาลโย ปฏฺฐิสฺสํมกฺกติ. อาลเยน คคฺคณํ ปฏฺฐิสฺสํมกฺกติ.
อาลเยน อาลโย ปฏฺฐิสฺสํมกฺกติ. กถํ? อีเขกฺกํโจ
วสฺสํปนาบิถวเส เอกัสสิมํ วิหฺกเว เสนาสนํ คคฺคเณว
สามันตวาทารํ คณฺทวาทํ ทตฺถวาทํ คณฺทิตฺ, ตสฺส อิมินา
คคฺคเณน ปุริมํ คคฺคณํ ปฏฺฐิสฺสํมกฺกติ. อปโร “อิธ
วสฺสํสามิตฺติ อาลยมัตฺตํ กตฺถวา สามันตวาทารํ คณฺทวาทํ
ตตฺถเดว เสนาสนํ คณฺทิตฺ, ตสฺส อิมินา คคฺคเณน
ปุริโม อาลโย ปฏฺฐิสฺสํมกฺกติ. เอโก “อิธ วสฺสํสามิตฺติ
เสนาสนํ วา คคฺคเณว อาลยํ วา กตฺถวา สามัน-
ตวาทารํ คณฺทวาทํ ตตฺถ เสนาสนํ คณฺทิตฺ “อิเชวาทานิ

วสีสสามิติ อาลยํ วา กโรติ: อิจัสส อาลเย
 วา คคณํ อาลเยน วา อาลโย ปฏิยัสสํภติ. สัพพัตถ
 ยัสสํเม ยัสสํเม คคणे วา อาลเย วา กิณฺฐุติ.
 โย ปน เขกัสมิ วิทาเร เสนาสนํ คเคติว “อญฺญัสมิ
 วิทาเร วสีสสามิติ กัณฺธิ; ตัสส อูปจารสีมาติกกเม
 เสนาสนคาโต ปฏิยัสสํภติ. ยถิ ปน “สเจ ทตถ
 ฆาสํ ภวิสสติ วสีสสามิ, โน เจ อากมัสสามิติ
 คณฺธิว อฆาสุกภาวํ ญฺติว ยัสสํ กัณฺธิ, วัณฺณติ.

ทิวสสันทเรนาติ เขตถ, ทิวสสันทโร นาม โย
 ทิวสิ วสฺสเสหิ มหฺนํคตโร วา ททรวโร วา ไหติ.
 โย ปน เขเกณ วสฺสเสน มหฺนํคตโร วา ททรวโร
 วา โย วา ปน สมานวสฺสโส, ทตถ วัตถัพพะเมว
 นํคติ. อิมํ สัพเพ เขกัสมิ มญฺเญ วา ยัสสํ
 วา เทว เทว คคฺวา นิสิตฺติ, ลภนฺติ. ยํ ทินฺนํ
 ปโหติ. ทํ สทาวิมํ วา ไหตุ อสทาวิมํ วา.
 ทถารเป อยํ ผลกชฺฉเต อญฺปัสสมํเนนาปิ สทช
 นิสิตฺติ วัณฺณติ.

คคณชกคณฺธิ: คคณํ คคณิกุมฺภเต ปคิณฺฐุติ. เหว
 ทตสสํ กิเรกํ นาม. สัพเพ ปาสาทํ ปรีโกคณฺธิ: สวณฺณ-
 ชกคณวิจิตรานํ กวาณานํ มญฺเญยฺฐานิ ทาลวณฺณานํ สวณฺณ-
 รชกคณานํ ปานียชฺชานํ ปานียสรวกานํ วา ยํ กิณฺฐุ-
 จิตฺกคณํมคคํ สัพเพ วัณฺณติ. ปาสาทสสํ ทาสทาส-

จชกัถวักถุโคมทิสฺ เทมาทิ วทณฺทิจิ. ปาญเณกํ คตถกัจฺ
นทฺธิ. ปาสาเท ปญฺธิลลิตเท ปญฺธิลลิตทเนว โทหิ.

โคณณาทินิ สํณิกวิทาวะ วา ปุคฺคลิกวิทาวะ วา
มัญญูปฺปฐเกสุ อทฺถวาทิชา ปริภุญฺชิตุํ น วิญฺญูติ. ทัมฺมาสเน
ปนํ กิหิวิภวณฺเฑวเน ลพฺภติ. ทตฺตวาทิ นิยฺชชีตํ น วิญฺญูติ.

ปญฺญิมาณิกิ: ราชิวเสน ปญฺญิ, สรฺูปวเสน ปณฺเฑานิ
พทฺฐนิ โทณฺทิจิ. ทตฺต อวราโม นาม ปุชฺฌาวราโม วา,
ผลาวราโม วา. อวรามวักถุ นาม เกลํ เขว อวรามานํ
อทฺถาเย ปริจฺจณฺทิตฺวา ฐปฺปิโตภาโส เกสุ วา อวรามเส,
วิญฺญูเรสุ, เกลํ โปราณกุมภิกาโค. วิทาวะ นาม ยํ กิณฺฑิ
มาสาทวาทิเสนาสนํ. วิทาววักถุ นาม ทสฺส ปตฺติฐฺฐาโนภาโส.
มัญญิโก นาม มสฺสวโก มิตฺถทิกาทิโก โห กุลฺลียาทโก
อาทิจฺจียาทโกติ อิมสํ ปุพฺเพ วุตฺตานิ เจตนํ มัญญิงานํ
อัญญุตโร. ปุชฺฌิณาม มสฺสวาทินํ เขว เจตนํ ปุ-
ชฺฌานํ อัญญุตโร. ภิสฺส นาม อุลฺลณภิสฺสอาทินํ ปญฺญิณํ
อัญญุตโร. พิมฺโพทณฺ นาม วุตฺตนิยฺยการานํ พิมฺโพทณฺ
อัญญุตโร. โลหกุมฺภิกิ นาม กาทฺโหลเสน วา ทมฺพโล-
เสน วา เขว ภณฺนิ โลเสน กทา กุมฺภิกิ. โลห-
ภาณณาทิสฺสึ เอเสว นโย. เขตฺถ ปน ภาณณาทิ
อวญฺชโร วุจฺเจติ. วารโกติ ฆโฏ. กฐาณฺทิจิ กฐา-
เมว. วาสฺสอาทิสฺ วาสฺสอาทิสฺ, เจ กุวิญญูญฺญิ นาม
นทฺธิ. เอว

ทวิสังคหานิ เทว โหนติ   ทถิยํ จตุสังกทํ
 เทวคณํ หวโกญฺฐาสํ   ฆณฺเฏน ฆณฺเฏน
 อิติ ฆณฺเฏน ราสํ   ฆณฺเฏน นิมนฺตโลเกโน
 ฆณฺเฏนวิสวํ นาคา   ครุณฺณํ ปกาสะนิ.

กัถารายํ วินํยอกถา. อิทํ ทิ สัพพะปิ ครุณฺณํ อธิ
 อวิสสํชณฺเฑ. ภิฏาภิวิคตํสมํ “อเวกํคิยํนํ วัคคํ.
 ปริวาระ ปณ “อวิสสํชณฺเฑ อเวกํคิยํ ฆณฺเฏน วัคคํ
 มเสลินา วิสสํชณฺเฑทสสํ ปริภุญฺชนํทสสํ ธนาปัตติ
 ฆณฺเฑนาเมสา กุสเสติ จินฺติตาติ ธาคคํ. ทสฺมา มุล-
 เมชชวเสน อวิสสํชณฺเฑ อเวกํคิยํนํ ปริวิคคณวเสน
 ปณ วิสสํชณฺเฑทสสํ ปริภุญฺชนํทสสํ ๑ ธนาปัตติ
 เอมะคณ อธิปํโย เวทิกัพพะ. กัถารายํ ธนุพพิกถา:
 อิทํทาว ฆณฺเฏนวิสมํ จิวนํคิยํปาทเกสสํชคฺคํธาย ธนุพ-
 น วิญฺญติ. ถาวเรน ๑ ถาวริ ครุณฺณํเทน ๑ ครุณฺณํ
 ปริวิคคณํ วิญฺญติ. ถาวเร ปณ, เทคคํ เขตตวิคค-
 คพากํ มาติกาติ เอมะรุบํ ภิขุสสมํทสสํ วิจาเรคํ ๑
 สัมปญฺญิมคํ ๑ อธิวาเสคํ ๑ น วิญฺญติ. กัถิย-
 การเกหเว วิจาริกํ ทโต กัถิยํภณฺณํ วิญฺญติ. อาราม-
 เมน ปณ อารามํ อารามวิคคํ วิจาริ วิหารวิคคณํ
 อิมานิ กัถารายํ ปริวิคคณํ วิญฺญติ. กัถารายํ ปริ-
 วิคคณโย. สสมํทสสํ นาคาภิเกวารามิ ทูเร ไคติ กัถิยํการ-
 กา ๑ พุคฺคํ ขาณํ. ยํ น ขาณํคิ ทโต

สกนฺนเวตฺถํ ทตฺวา อํบฺบเมว อากฺขณฺติ. อัญญเฐ
 ปน กัสส อารมัสส อวิหฺรคามวาสินํ มนุสฺसानํ วิหารัสส
 สมิเป อาราโม โหติ. เต สํฆํ อุปสงฺกมิทฺวา สเกน
 อาราเมณ กํ อารามํ ยาจันติ. สํเขน “วจฺจติ
 สํฆัสสาคิ อุปโลเกทฺวา สัมปญฺญิณฺติทฺ พ. สเจ ปิถํ
 รุกฺขสทฺสสํ โหติ, มนุสฺसानํ ปญฺเฐตฺตานิ: “คฺมฺหากํ
 อาราโม ชุตฺตโกติ น วัตฺตทฺพ. กิญฺจา ยํ ทิ อํ
 ชุตฺตโก อตฺโตะ อิตฺรโต พศฺสวํ อํ เทติ. สเจ
 สมกเมว เทติ, “เอวํ อิจฺฉิตฺตํ อคฺคเฆ ปรีกฺขณฺติ สกฺกาติ
 กเสตฺทเมว. สเจ ปน มนุสฺसानํ พศฺสวํ รุกฺขา
 โหณฺติ, “นุ คฺมฺหากํ พศฺสวํ รุกฺขาติ วัตฺตทฺพ.
 สเจ “อติเรกํ อมฺหากํ ปญฺญํ โหตุ สํฆัสส เทมาติ
 วทณฺติ, ชานาเปทฺวา สัมปญฺญิณฺติ วัฏฺฐติ. กิถํ
 รุกฺขา ผลชาวิโน. มนุสฺसानํ รุกฺขา. น ทาว ผล
 คณฺหนฺติ. “กิญฺจา ยํ คณฺหนฺติ น จิเรณ คณฺทิสฺสันติ
 สัมปญฺญิณฺติทฺพเมว. มนุสฺसानํ รุกฺขา ผลชาวิโน. กิถํ
 น ทาว ผล คณฺหนฺติ. “นุ คฺมฺหากํ รุกฺขา
 ผลชาวิโนติ วัตฺตทฺพ. สเจ “คณฺทิตถ ภาณฺเต อมฺหากํ
 ปญฺญํ ภวิสฺสคฺติ เทนฺติ, ชานาเปทฺวา สัมปญฺญิณฺติ วัฏฺฐติ.
 เอวํ อาราเมณ อาราโม ปรีวັคฺเตทฺพ. เอตฺถเนว
 นเขน อารามวตฺถุ ยํ วิทาโรยํ วิหารวตฺถุ ยํ อารามेณ
 ปรีวັคฺเตทฺพ. อารามวตฺถุ ยํ มคฺชนฺเตน วา ชุตฺตเกณ วา

อารามอารามวัดอุทวารวิหารวัดอุทวาร. ถัด วิหารเน วิหารโร
 ปรวิศเคตัพ โพ? สัมผัส อัม ไทคาเม เคห์ ไทติ.
 มนุสสานิ วิหารมชเ ภาสาโท. อุโภย อัม ไทเน สมภา.
 ส.ฯ มนุสสา เตน ภาสาเทน คัม เคห์ บาญันติ.
 สัมปญฺญิณฺทํ วิญญูติ. ภิกขุณิ เบว มคคฺชฌริ เคห์
 ไทติ. “มคคฺชฌริ อัม คากัม เคคฺคณฺทิ วุคฺเต ๑
 “กัญญาบี มคคฺชฌริ ปัพพชิตานิ อสารุบี น สักกา
 ทคฺคิ ปัพพชิตเหิ วสิทํ, อิทํ ปน สารุบี คณฺโหถาติ
 วทณฺติ. เหวบี สัมปญฺญิณฺทํ วิญญูติ. ส.ฯ มนุสสานิ
 มคคฺชฌริ ไทติ, “นุ คัม คากัม เคห์ มคคฺชฌริ
 วัคคัพพ. “โศก ภันเ, อัม คากัม ปุณฺณ ภวิสสติ,
 คณฺโหถาติ วุคฺเต ปน สัมปญฺญิณฺทํ วิญญูติ. เหว
 วิทนรณ วิหารโร ปรวิศเคตัพ โพ. เเตเนว นนเน
 วิหารวัดอุย อารามไอบี อารามวัดอุย วิหารเน ปรวิศ-
 เคตัพพ. วิหารวัดอุนา ๑ มคคฺชฌริ วา อัม คัม
 วา วิหารวิหารวัดอุอารามอารามวัดอุทวาร. เหวณฺทาว ถาวเรน
 ถาวรปรวิศคณฺ เวกคัพพ. ครภณฺฑเเน ครภณฺฑทปรวิศคเน
 ปน, มัญญะยํ มคคฺคณฺท วา โศก ชุททกั วา อณฺทมโส
 จกรังคูลปาทกั คามทารเกติ ปัสสวาการเกส กัพฺพันเติ
 กคฺคิ สัมผัส ทินนกาลโค ปญฺญาย ครภณฺฑท ไทติ.
 ส.ฯ ราชราชมหานคฺคากาโย เอกะยปทาเรเนว มัญญ-
 สคั วา มัญญสคคฺคัสส วา เทนฺติ, สัพเพ กัมม-

มัญจา สัมปฏิจฉัตตัพพา. “สัมปฏิจฉัตตวา วุจฺจามปฏิปาฏิยา
 สัมมิกปริโถเคน ปริภุญฺชตติ ทาทัพพา. ปุคฺคกสิทวเสน
 น. ทาทัพพา. อติเรกมัญเภา ภณฺฑาทาคาราทิสฺส ขัณฺเณ-
 เปตฺวา ชัตตจิวริ นิกขิปตฺย วิภูฏติ. “พหิสมาเย
 สัมมัสส เทมาติ ทินฺนมัญเภา สัมมเดรสส วสณฺฐูราเน
 ทาทัพโพ. ตตฺถ พหุ เภา มัญเภา โทณฺติ, มัญเภา
 กัมมํ นตฺถิ. ยัสส วสณฺฐูราเน กัมมํ อตฺถิ. “ตตฺถ
 สัมมิกปริโถเคน ปริภุญฺชตติ ทาทัพโพ. มหคฺคเชน
 สกคฺคเชน เภา สหสฺสสคฺคเชน เภา มัญเภา อัญญ
 มัญเภา สคฺคํ สฬกฺคิ ปริวตฺเตตฺวา คเหตัพพํ. น เภา
 มัญเภา มัญเภา เภา, อารามอารามวตฺตวิทารวิทาร-
 วตฺตยฺยภูทิสฺสิมํ โทหนนฺตํ ปริวตฺเตตฺวา วิภูฏติ. เอส นโย
 ยฺยภูทิสฺสิมํ โทหนนฺตํ. เอเตสฺสํ กัณฺโถ ยฺยภูทิตฺถนเมว.
 ตตฺถ อกัณฺโถ น ปริภุญฺชิตัพพํ, กัณฺโถ สัมมิกปริ-
 โถเคน ปริภุญฺชิตัพพํ. อกัณฺโถ เภา มหคฺคกัณฺโถ เภา
 ปริวตฺเตตฺวา วตฺตวตฺตุนิ คเหตัพพานิ. อกรภณฺฑปุคฺค
 ภูทิสฺสิมํ โทหนนฺตํ นาม นตฺถิ. โลกกัมภี โลกภาณก
 โลกกฏาณฺติ อิมานิ คณฺโถ มคฺคินฺตานิ เภา โทณฺติ
 ชุตฺตกานิ เภา อณฺฑมโส ปสฺสคตฺตอฏกคณฺฑนฺตานิ อกรภณ-
 ฑานิ เภา โลกวารโถ ปน ภาพโลกคัมภีโลกคัสสโล-
 ทวิภูฏโถหานิ เชน เภา กโต สัพพทึเป ปาทคณฺฑนโถ
 ภาพเชตัพโพ. ปาทอ นาม มคฺคณฺฑาฬิยา ขัณฺเณนาฬิมคฺค

คณัตถิ. ทูโต อตติเรกคณัตถินโก ครุภณัตถํ. อิมานิ ทาว.
 ขงพิชากทานิ โลหภาษณานิ, ปาฬิมย์ปน ธนาคทานิ
 ภิงการ ปฏิกคห อพุงกทัพ พิกกฏัจจุปาฏิตฏัก สรวก สมุคคัง
 คารกขัลลสมกฏัจจุอาทนิ ชุตททานิ วา มหันทานิ วา
 สัพพาเนว ครุภณัตถานิ. ธมมัตโต ธมมดาลกั คัมภโลหค-
 ลกณัตถิ อิมานิ ปน ภาชนนิยานิ กัสสโลหวัฏฏโลหภาษณวิกติ
 สัมภิกปริโณเคน วา คิหิวิกฏา วา วิญญูติ. ปุคคลิก-
 ปริโณเคน น วิญญูติ. กัสสโลหภาษณ สัมภัสส
 ทินนํ ปาวิตาริยํ น วิญญูติ คิหิวิกฏานีตารเนว ปริกุกขิตัพ-
 พันติ มตาบัจจริยํ วุคคํ. รูเปคฺวา ปน ภาชนวิกติ
 อัญญุสมมัยํ กัมมัยโลหคณัตถา ปน อัญญนิ อัญญนิสลา-
 กณัตถมผลครณํ สุมมัยณณสุชิตฏักกัมมัยลโล ชุตทกการกณ-
 ฏกกุญจิกา ทาพกัตถะยวิญญูเวโก นัตถุทานํ ภินทิวาโล
 โลหควิญญู โลหคูป โลหคณัตถิ โลหคักกลก อัญญุ
 วิยปคตโลหคณัตถํ ภาชนนิ. ธมมเนคตโลหคาลกตีปกรกขิตูปก-
 กขัลลลโลคคัมภกตีปคคิตติปริสตีรจानคครูปทานิ ปน อัญ-
 ญานิ วา ภิตทิลกทกวาฏาทีสุ อูปเนคคัพพานิ, อันทมโล
 โลหคัลลก อูปาทาย สัพพานิ โลหคณัตถานิ ครุภณัตถานิ
 เขว โฬนัตถิ. อตฺตนา ลัทธานิยํ ปริหริคฺวา ปุคคลิกปริโณ-
 เคน น ปริกุกขิตัพพานิ สัมภิกปริโณเคน วา คิหิวิกฏานิ วา
 วิญญูติ. คิปปณัตถายี เขเสว นโย. ชีรปาสาณมยานิ

ทัญญุทธสราทนี ครุภันฑานิ เหว, ฌญกั ปน เทลภาชนั วา
 ปาทกคัณ्हนโกโต อติเรกเมว ครุภันฑา. สวัณณรชตอา-
 รกฺขชาติผลิกภาชนานิ คิหิวิกฺขานี น วิญญันติ. ปเคว
 สัมมิกปริโกเคน วา ปุคฺคลิกปริโกเคน วา. เสนาสนปริโกเคน
 ปน อามาสึ อามาสึ สัพพิ วิญญูหิ. วาสีอาทิสุ
 ขาย วาสีวา ชูเปตฺวา ทิสฺสทัญญูเลทนี วา อุกฺกตฺตํ วา
 อัญญ มทาถมม กากุ น สักกา. อยฺ ภาชนิกา.
 กโต มหัทฺตริเยน เกณจิ อากาเรน กตา วาสี ครุภันฑา.
 ฌรสฺส ปน อัมมโส เวชฺชานํ สีราเวณฌรสฺส ครุภันฑาเมว.
 กุขาริยํ ฌรสฺสทโส เหว วิหิณฺโຍ. ยา ปน อาวุธลฺลเชน
 กตา. อยฺ อามาสา. กุทฺทาโล อัมมโส เทรริคฺคณฺท-
 โทนี ครุภันฑาเมว. นิชาทนี จคฺคิรฺสสมุขํ วา โทณฺมุขํ วา
 วักกํ วา อุกฺกํ วา อัมมโส สัมมญฺชนิตฺถาทกเวชนี
 ติณฺทกพนฺณํ เหว ครุภันฑาเมว. สัมมญฺชนิตฺถาของนณํ
 ปน อทฺธทกํ ผลมคฺคเมว. ยํ สักโกสิ ปญฺญา
 ยักขิยิตฺวา ปริตฺตํ ทํ ภาชนิยํ. สีขริยํ นิชาท.นเนว
 สักคิตฺ. เขหิ มนุสฺสเสหิ วิทาเร วาสีอาทนี ทินฺนานิ
 ไทนฺติ. เท เจ ฌเร ทักฺเคว วา โยเรหิ วิตุคฺเคว วา
 “เทถ โน ภาณเเต อูปกรเณ ยฺน ปาถฺวิเก กริสรํมาทิ
 วทฺนฺติ. ทาถัพพา. สเจ อาทริณฺติ, น วาเรถัพพา.
 อนาทรินฺตานิ น โยเทถัพพา. กัมมวตฺตัญญูการุณฺทการ-
 นพการมณิการปคฺคพนฺณานํ อจิกรณฺญูภูทิสฺสทาสคฺคทาทีน

สัพพานิ โลกมยอุปกรณานิ สัมเม ทิเนกาสโต ปัญญา
 ครุภณทานิ. ติปุกุญฺญกสฺสวณณการจิมการอุปกรณेषุ
 เอเสว นโย. อหิ ปน วิเสโส. ติปุกุญฺญกอุปกรณेषุ
 อปิเจตนสตัดกั สฺสวณณการอุปกรณेषุ สฺสวณณเจตนา-
 สตัดกั จิมการอุปกรณेषุ กตปริกิมจิมเจตนาหิ ชุทฺทก-
 สตัดกัหิ อิมานิ ภาชนียภณทานิ. นทาสยิตกุนการอุปกรณेषุ
 รูเปทฺวา มหาภคฺตริ มหาสณฺฑาทสั มหาชัยผลิกญฺ
 สัพพิ ภาชนีย. มหาภคฺตริอาทินิ ครุภณทานิ. วลฺลิตอาทิส.
 เวคฺทวาลฺลิตอาทิกา ยา กาจิ อทฺทพพหุขยมาณา วลฺลิต
 สณฺฑาส ทินฺนา วา คคฺค ชาติกา วา วัคฺคิตโคขีทว
 ครุภณทํ ไทติ. สว สณฺฑามเม ๑ เจตนิมเม ๑
 กเต ๑ อติเรกา ไทติ, ปุคฺคคิลลิมเมชี อุปเนตฺ วัฏฺฐก.
 อวิจิตา ปน ครุภณทาเมว น ไทติ. สุตฺทกมกจิวิภาณافیเ-
 ธิวจิมมยา วัชฺชกา วา โยคฺทานิ วา วาเก ๑
 ภาพีเภาทีเร ๑ วัฏฺฐเฐว ภาตา เอกวัฏฺฐา วา ทวิวัฏฺฐา
 วา สณฺฑาส ทินฺนกาลโต ปัญญา ครุภณทํ. สุตฺค
 ปน อวัฏฺฐเฐว ทินฺน มกจิวิภาณافیเภาทีเร ๑ ภาชนียา.
 เบติ ปเนทานิ วัชฺชยาโยคฺตาทินิ ทินฺนานิ โนหิ, เท
 อคฺคโน กรณิเยน ทวินฺตา น วาเรคฺคิพพา. โย โภา
 อนฺตมโส อวัฏฺฐจฺจุลิสฺสุทฺทิกทิมทํ ไทปิ เวพุ สณฺฑาส
 ทินฺโน วา คคฺค ชาติโก วา วัคฺคิตโคขีโต ครุภณทํ.
 ไทปิ สณฺฑามเม ๑ เจตนิมเม ๑ กเต อติเรโก

บุคฺคฺลิกกัมเม ทากุ วัฏฏฺหิ. ปาทคณฺโหมกเตสนาฬิ ฝน
 กิตฺตรยฺญู อูปาหนทณฺโฑ ฆตฺตทณฺโฑ ฆตฺตสลาภาติ
 อิตฺเมคฺค ภาชนิยกณฺฑ. ททฺธมฺเคหมนฺสสา คณฺฑิทธิวา
 คจฺฉนฺตา น วาเรตฺตปฺพา. วัฏฏโคปิยเวฬุ คณฺฑนฺเตน
 สมกํ วา อติเรกํ วา ธารวํ อณฺคมโส คํ อคฺชนนกวาลิถายบี
 ฬาทิกัมมํ กิตฺวา คเคตฺตปฺโป. ฬาทิกัมมํ อกิตฺวา
 คณฺฑนฺเตน ทิตฺเตว วลฺลญฺเจตฺตปฺโป. คมนภาเต สํมิเก
 ชาวาเส รุเปตฺตวาว กณฺฑปฺโป. อสฺติยา คเคตฺวา คเตน
 ปหิณฺทวา ทาทปฺโป. เทสนฺตรํ คเตน สํมิยตฺตวิทาเร
 สํมิถาวาเส รุเปตฺตปฺโป. ทินฺนํติ มุญฺชํ ๑ ปัพพชญฺ ๑
 รุเปตฺตวา อวเสสํ ยํ กิณฺญํติ ทินฺนํ ยตฺถ ปน ทินฺนํ
 เถตฺถ, ตตฺถ ยถฺเนติ ฉาเทนฺติ: ตสฺมา ยถฺณนฺยิ
 ทิณฺเนว สํกคฺคิตํ. อิติ มุญฺชาทิสฺส ยํ กิณฺญํติ มุญฺจียปฺมาณนฺยิ
 ทินฺนํ ทาฬยถฺณนาทิสฺส ยํ เถกํ ยถฺณนฺยิ สํพสฺส ทินฺนํ
 วา ตตฺถ ชาตกํ วา พทวารามे สํพสฺส ทินฺนวัตถโต
 ชาตกินฺนํ วา วัฏฏโคปิยํ คุรฺกณฺฑํ ไหติ. กุณฺ
 สํมกัมเม ๑ เจตียกัมเม ๑ กเต อติเรกํ บุคฺคฺลิกกัมเม
 ทากุ วัฏฏฺหิ. ททฺธมฺเคหมนฺสสา คเคตฺวา คจฺฉนฺตา
 น วาเรตฺตปฺพา. อญฺญํ คุลนฺยปฺมาณนฺยิ วัฏฏโคปิยํ
 คุรฺกณฺฑํเมว. มัตติกา ปกติมัตติกา วา ไหตุ ยถฺณจฺฉินฺดา
 วา สุตฺตา วา, สจฺจชฺรฺสกุณฺญํ สฺสเลสาทิสฺส วา ยํ กิณฺญํติ
 ทูลลภญฺฐาเน อานตฺตวา วา ทินฺนํ ตตฺถ ชาตกํ วา

วกั ปาณียสังโฆติ เอเตสุ ยัม ภิกฺขุจิ สัมเพ ทินฺนํ
 คุรุณฺณํ, สันชิตาลกั ปน ภาชโย. ทถา ทวฺรุมโย
 อุตฺถกกมฺ โภ ปาทกตลิกมณฺฑลํ ทวฺรุมยํ วา โหติ,
 ทาลมฺณณาทิมยํ วา สัพฺพํ คุรุณฺณํ. อาชาโร ปัตตํชฺชานํ
 ทาลวณฺณํ วิชนํ จังโฏกํ ยํจิ นํ อนุจฺจุสฺมิมฺณ
 มุญฺจฺจุสฺมิมฺณชฺชิติ เอเตสุ ยัม ภิกฺขุจิ ชุทฺทกํ วา มคฺชนํ วา
 ทวฺรุมยํมณฺฑลํมาทิสฺส เยน เยนจิ กตํ คุรุณฺณํทเมว.
 ตมฺภทฺทลาโสปาณผลกาทิสฺส ทวฺรุมยํ วา ปาสาณมยํ วา
 ยัม ภิกฺขุจิ เคตสฺมิมฺภาวปคํ โย โภจิ กุณฺวารโภ ยัม
 ภิกฺขุจิ ภูมฺมํตฺถรณํ ยัม ภิกฺขุจิ อภฺยํชฺชิตมฺ สัมเพ
 ทินฺนํ คุรุณฺณํ ภูมฺมํตฺถรณํ กาทํ วิญฺญูติ. เฬพก-
 รัมมํ ปน ยํจิ ตฺถรณคตํกยิ คุรุณฺณํทเมว. กยิ ยํจิ รัมมามิ
 ภาชณิยานิ. กุณฺณทิมยํ ปน สัพฺพํ ยํจิ ยํมาณํ รัมมํ
 คุรุณฺณํทณฺทิติ วุตฺตํ. อุตฺถกชฺลํ มสฺสํ สยฺมํ นิสฺสํ
 นิสฺสทโปตคํ ปาสาณโทณํ ปาสาณกฺกวาทํ ทริเวณสฺสํทท
 สัพฺพํ เปสการาทิภณฺฑิตํ สัพฺพํ กตฺติภณฺฑิตํ สัพฺพํ
 จักกยฺกตฺถกยานํ คุรุณฺณํทเมว. มณฺญํปาโท มณฺญํชฺชิต
 ยํจิปาโท ยํจิชฺชิตํ วาสฺมรสฺสาทํ ทณฺฑิตา เอเตสุ ยัม
 ภิกฺขุจิ วิชยํกตํจณฺณกมฺ อนุจฺจุตเมว ภาชณิยํ. ตํจณฺณมณฺญํ
 ปน คุรุณฺณํทํ โหติ. อนุญฺญาตวาลิยา ปน ชนฺนํ ไท
 นคตมณฺญํมณฺฑลํ กตฺถรณมณฺญํ อูปาหนา อรณิสฺสํทํ รัมมํกโร
 ปาทกตลิกมณฺฑลํ อณฺทริยํทํ อามลคกมฺพํ อามลคกมฺโฏ

อลาพุทธมัพพิ รัมมชฏ อลาพุทธชฏ วิสาณกมัพพิ
 สัพพะเมตติ ภาณณิ, ทโต มคันตทว ครอบณัฑ. หัตถักัน ไค
 ภา ยั ถิณฺญี วิสาณ วา อคัณฺธิกั ขณากตเมว
 ภาณณิ. เตหิ อคณฺณิเยทาทีสุ ปุริมสทิสเ ยเว วิณฺณิโย.
 ทัณฺธิกัณฺณิโยโตยิ หิงคุกรัตถาโก อณฺณิชนิกรณฺฑาโก คณฺฑิโยโก
 คณฺฑิโยเวฐโน อณฺณิณิ อณฺณิชนิสลาภา อุกกณฺณิชนิทิ อิทํ
 สัพพะ ภาณณิเยว. มัตถิกภาณณิเย, สัพพะมนัสสาณ
 อุกกณฺณิโยโก ฌณฺณิยานาที กุลาลภาณณิ ปัตถกณฺณิ
 อังการกณฺณิ ฌณฺณิณิ ทิปรุกโก ทิปกปัลลิกา ฌณฺณิโยกา
 นทณฺณิโยภา อุกกณฺณิ. สัมมัสส ทินฺนกาลโต ปณฺณิยา
 ครอบณัฑ. ฌณฺณิโยโกโต อนทวิรัตตัยมาโน ปณ ฌณฺณิโก
 ปัตถัก ภาณณิ ฌณฺณิโยโก กุณฺฑิกาทิ อิทเมตถ ภาณณิโยโก.
 ขณ ภา มัตถิกภาณณิเย. เหว โลกณฺณิเย. กุณฺฑิกาทิ
 ภาณณิโยโก ฌณฺณิโยภา ภาณณิ. อขเมตถ อณฺณิโยโก.

ภาณณิโยภาณณิโยภาณณิ: ทวารพหุณ อกุณ อกุณ
 กปคณฺณิโยภาณณิโยภาณณิ. ปริภาณณิโยภาณณิโยภาณณิ: โคมย-
 ปริภาณณิโยภาณณิโยภาณณิโยภาณณิ. ฌณฺณิโยภาณณิโยภาณณิ
 ยาวีสส จิตตกณฺณิโย น ปณฺณิโยภาณณิ ทาว อณฺณิ วิทาโร
 เอตถเสวาทิ เหว ฌณฺณิโยภาณณิ โขปโยโกติ
 วิทาว เทนฺทิ. วิณฺณิโยภาณณิ เอตถ วิณฺณิโยภาณณิ นาม ยาว
 โคปานสิโย น อารอณฺณิ. โคปานสิโย ปณ อารอณฺณิ
 ททกโต นาม โคติ: ทลมา ทโต ปณฺณิโยภาณณิ น

ทาทัพโพติ. ภิณฺเญจิ เทว สมาทเปตฺวา กาเวสฺสติ. ชุทฺทเก
 วิหารเ ภมฺมํ โอโลเกตฺวา ฉนฺนํ ฌณฺเญ วสฺสณฺณํ: ภิณฺมํ
 โอโลเกตฺวา เจตฺตํ วิหารเ เจตฺตํ ฌณฺเญ เจตฺตํ
 ฌณฺเญวสฺสณฺณํ ฉตฺตํ นวสฺสณฺณํ ทาทัพพํ. อหํ โยโค
 ปน ฌมฺมา สตฺตคฺคฺชฺเรตฺโต โหติ: กตฺตมา เจตฺต
 สตฺตคฺคฺชฺเรตฺตํ วตฺติ. สเจ ปน โส นวตฺตํ
 โหติ, นวสฺสณฺณํ ทาทัพพํ. มตฺตลเก ปน ทสฺสคฺค
 เอกาทสคฺคเ วิหารเ วา ปาสาเท วา ๗. สวสฺสณฺณํ
 วา เอกาทสวสฺสณฺณํ วา ทาทัพพํ. ทวาทสคฺคเ ปน
 คโต อหิเก วา โลหปาสาทสทิสเย ทวาทสวสฺสณฺณเมว
 ทาทัพพํ. น คโต อุตฺตรํ นวภมฺมํโก ภิกฺขุ อหํ โทวสฺส
 ทํ อวาสํ ลภติ, อุตฺตกาเล ปฏฺวาติคํ น ลภติ.
 สเจ โส อวาโส จิรติ อวาสสามิกตฺส วา กตฺต
 วสเ ฌณฺนํ ฌณฺนํ วา กตฺตํ กตฺตํ “อวาโส
 ไว ฌณฺนํ ฌณฺนํ อหํ อวาสนํ. สเจ โส น
 สกฺโกติ, ภิกฺขุติ ฌาตเก วา ฌณฺนํ ฌณฺนํ วา สมาทเปตฺวา
 ฌณฺนํ ฌณฺนํ. สเจ เทยํ น สกฺโกติ, สจฺจเก
 ฌณฺนํ ฌณฺนํ ฌณฺนํ ฌณฺนํ. กตฺตํ อสติ เอกํ อวา-
 สวสฺสณฺณํ อวเสสา ฌณฺนํ ฌณฺนํ. พนฺนํ วสฺสณฺณํ ฌณฺนํ
 สจฺจเก ฌณฺนํ ฌณฺนํ. พนฺนํ ฌณฺนํ ฌณฺนํ ฌณฺนํ ฌณฺนํ
 สจฺจเก อวาสา ฌณฺนํ ฌณฺนํ: กตฺตมา เอกํ วา เทว
 วา คโย วา อวาเส วสฺสณฺณํ คโต ฌณฺนํ ฌณฺนํ ฌณฺนํ

กโรนเเทเนว กาทัพพ์. ยี ปน ทัสส ทัตถ วยักขิมมํ ทตํ
 ทํ ทาทัพพ์. สเจ ปน กตวาเส วา อาวาสกรณฐาเน วา
 ฉายุปกณฺฐูปกา รุกฺขา โหนฺติ, อปฺปโตเกตฺวา ทาเรตัพฺพา
 ปุคฺคฺลิกา เจ โหนฺติ สามิกา อาปฺปจิตัพฺพา. โน าว
 เทนฺติ ขาวตฺติยํ อาปฺปจิตฺวา “รุกฺขฉกฺคณฺณํ มลํ
 ทัสสํมาติ ทาเรตัพฺพา. โย ปน สํมิกํ วิสฺลิมฺบิตํ
 อุกฺเคตฺวา อาหริเมณ อปฺปรณฺเณ สํมิกาบ ภูมิยา ปุคฺคฺลิกํ
 วิทารี กาเรติ. อุตฺตัมํ สํมิกํ โหติ อุตฺตัมํ ปุคฺคฺลิกํ.
 ปาสาโท เจ โหติ เทญฺฐา ปาสาโท สํมิโก อฺปฺริ
 ปุคฺคฺลิกो. สเจ โย เทญฺฐา ปาสาทํ อิจฺฉติ ทัสส
 โหติ. ธตฺถ เทญฺฐา ๑ อฺปฺริ ๑ อิจฺฉติ อุกฺกตํ
 อุตฺตัมํ ลภติ. เทวํ เสนาสนานิ กาเรติ: เอกํ สํมิกํ
 เอกํ ปุคฺคฺลิกํ สเจ วิหาเร อญฺฐิเทน สํมิเกน ทัพฺพสํภวเรน
 กาเรติ ทตฺติยํ ลภติ. สเจ อุกตญฺฐาเน ๑ ยี วา
 ปมฺขํ วา กโรติ พหิกุฑฺเด อุตฺตัมํ สํมิสฺส อุตฺตัมํ
 ทัสส. ธตฺถ มคฺชนฺตํ วิสฺมํ สมิ ปฺปเวตฺวา อปฺเท ปทํ ทสฺสเเตว
 กตํ โหติ, อนิสฺสโร ทัตถ สํโฆ.

เอกํ วรเษํยฺนฺติ ธตฺถ, นวักขิมมทานญฺฐาเน วา
 วิสฺสคฺเคเน ปิตฺตญฺฐาเน วา ยี อิจฺฉติ ลภติ ทํ เอกํ
 วรเษํยฺนํ อชฺชานามฺหิ อตฺถ โย.

ปฺริโยติเต ทักกณฺติ ทสฺสเสว ทนฺติ: ปฺน อากฺขันตฺวา
 วิสฺสํ วสฺนํทสฺส อณฺโถวิสฺสํ ทสฺสเสว ทํ. อณฺโถกฺขันตฺส

ອັດເຄທິ ປາເທທິຕິ: ເບທິ ອັດຄມິຕຸພູຮູແ ອຸທລິ
 ພັຍູນຍາທິ, ເອວູເປທິ ປາເທທິ ປຣິວັດທັກກາ ກຸມິ ວາ
 ເສນາສນິ ວາ ອຸທລິກມິຕຸພັ. ສເ ປນ ອຸທລິເສນມັຕັກເມວ
 ພັຍູນຍາທິ, ນ ອຸທລິ ວັຊຸຊທິ. ປາທຢູນຸຊນີ ປນ ອັດລປາເທທິ
 ອັດຄມິຕຸ ວັຊຸຊທິ ເບວ. ສອປາທເນນ ໂອກປາເທທິ ອັດຄມິຕຸພັ-
 ພູຮູແ ເບວ ນ ວັຊຸຊທິ.

ໂຟເຄນ ປລິເວເສຸທຸນັຕິ: ສຸຣາກຸມິຍິ ວາ ປຣິວັດທັ-
 ກຸມິຍິ ວາ ສເ ທັຊຸຊທິ ວາ ກຕສາວໂກ ວາ ນັຕິ
 ໂຟເຄນ ປາທາ ເວເສຸທຸພັ. ທັສມິ ອສຕິ ພັຜັດເບີ
 ອັດຄວິຕຸ ວັຊຸຊທິ. ກິຣຸຈິ ອັດຄວິຕິວາ ຮູເປນັສັສ ປນ
 ອຸທລິກຸ. ບທິ ປນ ທັຕິ ເນວາສິດາ ອັດຄຕາຍນີ ກຸມິຍາ
 ຮູເປນັຕິ ອໂອກປາເທທິ ວລັຍເຈນັຕິ: ຄເວວ ວລັຍເສທຸ ວັຊຸຊທິ.

ນ ກິດັຂເວ ປຣິວັດທັກກາ ກິດັຕິຕິ: ເສກກິດັຕິ ວາ
 ຈິຕັກັດທັມກາ ວາ ນ ເກວລັຍັ ກິດັຕິ ເບວ ທັວາຣິຍີ
 ວາຕປານີ ອພັດເສນ ລຸດກັຍີ ປລສາດທັມກັຍີ ວຸດັກັດທັກັຍີ
 ຈິວເນນ ວາ ເຄນຈິ ວາ ອປຸຣິຈາເທຕິວາ ອພັດສິຍິຕຸ ນ
 ລຸດຕິ ເບວ.

ໂອກປາທກາຕິ: ໂອກປາທກາ ທຸຕິວາ ໂອເຄທິ ປາເທທິ
 ອັດຄມິຕຸພັພູຮູແ ມີຢັຊັຕິ ກັກກຸຈາຍນັຕິ. ໂອກປາທເທທິຍີ
 ປາໂຮ. ໂອເຄທິ ປາເທທິ ອັດຄມິຕຸພັພູຮູແສເຕຕິ ອວິວາມິ.
 ມີຣັຈັດວິຕິວາຕິ: ປຣິວັດທັກກາກຸມິ ວາ ກຸມິມັຕັດຣເສນາສນິ
 ວາ ສັຈິດັ ມັຍູເປຮູ ວາ ອັດຄໂນ ສັຕເຄນ ມີຣັຈັດຣເນນ

น สักโกนฺทิ สัมภักตํ กาคฺญํ: สกฺลสฺส ๑ สัมภสฺส
ภักตํ กาคฺญํ น สักโกนฺท. อิจฺฉนฺติ อุตฺเทสภักต-
คิชาทิสฺสุ, เณํ วา เทวํ วา ๑ เปฯ ทส วา ภิกฺขุ
สัมโตะ อุตฺทิสฺสิทฺวา เทวาคิ เณวํ อุตฺเทเสน ลทฺธภิกฺขุ
ภักตํ กาคฺญํ อิจฺฉนฺติ. อปรํ คเณวํ ภิกฺขุ ปริจิณ-
ทิตฺวา นิมนฺเตตฺวา เทสํ ภักตํ กาคฺญํ อิจฺฉนฺติ. อปรํ
สลาภาโย ปริจิณฺเฑทิตฺวา. อปรํ ปักจิมํ อโปสลณิ
ปภาณียทิตฺวา เณวํ นิยเมตฺวา เณสฺส วา ทวินนํ
วา ๑ เปฯ ทสฺสนํ วา ภิกฺขุ ภักตํ กาคฺญํ อิจฺฉนฺติ.
ยิตฺติ เอตานิ เณคตฺตานิ ภักตานิ อุตฺเทสภักตํ นิมนฺเตน
อิกํ ไวยาโร ปักจานิ. ยัสฺมา ปน เท สเจยฺย ทฬภิกฺโข น
ลักโกนฺทิ สุกฺกเณ ปน ปน สัมภักตํ กาคฺญํ สักกิสฺสณฺติ;
ทสฺมา ภควา ทมฺ อโนโต กิตฺวา “อนฺชานามิ ภิกฺขเว
สัมภักตํ อุตฺเทสภักตคคิชาทิมาค. คคตถ สัมภักเต
จิตฺติกา นาม นทฺติ, ทสฺมา อมฺตาคมฺ อชฺช ทส
ทฺวาทส ทิวสานิ ภณฺณียทานิ อิทานิ อญฺญโต ภิกฺข

อาเนนาคิ น เหว ทัตถ วัตถัพพ. ปุริมทิวเสสุ
 อัมมคติ น สัทธ อิทานิ ทิ อัมมทา กิ คาเหณาคิ เหว
 วัตถุ น สกต. ทิ หิ อากตาคทานิ ปาปุณนาคิ เหว.
 อุกทเทสภักตาทิสุ ปน อัม นโย. วัณฺณวา วา ราชมหามัตเตน
 วา สัมมโต อุกททิสฺสวา เอตถเก ภิกขุ อาเนนาคิ
 ปติเต กาลิ โฆเสตวา จูติกา ปุจฺฉิตัพพา. สเจ อตฺถิ,
 ตโต ปุญฺญาย คาเหตุัพพ. โน เจ, เณรสมโต ปุญฺญาย
 คาเหตุัพพ. อุกทเทสเถน ปิณฺหาปาทิกานํ น อตฺถิกเม-
 ทัพพ. เต ปน อุกคํ วัคฺชนฺตา สยเมว อตฺถิกเมสฺสสฺส.
 เหว คาหิยมาเน อสสชาติกา มทาเณว ปิณฺหา อากคณฺติ.
 ภาณเต วิสทิวสฺสานํ คาหิยติ कुมฺทา กิ จูติกา อตฺถิ-
 กณฺทาติ น วัตถัพพา. จูติกํ ชูเปตฺวา เตสํ คาเหตุวา
 ปิณฺหา จูติกาเย คาเหตุัพพ. อสฺสอุททาเร พทฺธิ อุกทเทสภักต
 อัมมณฺณนฺติ สตฺวา โยชนฺตริกวิทารโตยิ ภิกขุ อากคณฺติ.
 สัมมตฺตสัมมตฺตานํ จูติฐานโต ปุญฺญาย คาเหตุัพพ.
 อสมฺมตฺตานํ อปฺจารสิมํ ปวิญฺฐานํ อันเตวาสิกาทีสุ
 คณฺโณเตสุ คาเหตุัพพเมว. พหิอฺปฺจารสิมาเย จูติกา คาเห-
 ณาคิ วัคฺชนฺติ, น คาเหตุัพพ. สเจ ปน อฺปฺจารสิม
 โอภกณฺเตหิ เณพัทธวา หุตฺวา อตฺถโน วิทวทฺวาเร
 วา อัมมโตวิททาเร เหว วา โตนฺติ. ปวิสวเสย
 วัคฺชนฺติ นาม สิมมา โทติ ทสฺสมา คาเหตุัพพ.
 สัมมวคฺสสฺส ทินฺนํ ปิณฺหา อากทานิ คาเหตุัพพเมว.

ทุขียภาเค ปน เถราสนิ อารุเพต ปน อากคามิ
 ปฐมาโค น ปาปณาติ. ทุขียภาคโต วัสสัคเคน
 คาเคตัพพ. เอกัสมิ วิทาเร เอกิ ภักคฺทเทสฺสุฐานิ
 ปริจฺฉินฺทิตฺวา คาวตฺถิขฺมาณายปิ อูปจารสํมา ยัตถ
 กัตถจิ อารุจิตํ อุตฺเทสภักคํ ตัสฺมิ เบว ภักคฺทเทสฺสุฐานิ
 คาเคตัพพ. เอโก เอกัสส ภิกฺขุโน ปติณิ “เสวฺยํ สํหโต
 อุตฺทิสฺสิตฺวา ทส ภิกฺขุ ปติณณาคิ. เตน โส อตฺโถ
 ภักคฺทเทสภักคํ อารุเจตัพพ. สเจ ทํ ทิวสํ ยัมมัสสติ.
 ทุขียทิวเส ปาโถว อารุเจตัพพ. อถ ยัมมัสสติทฺวา ยินฺทาย
 ปวิสฺสํโต สรติ ยาว อูปจารสํมิ นาคิกกมฺมิ, ทาว
 ยา โภชนสาถาย ปถทิจฺจิกาย ตัสสํ เบว วเสน คาเคตัพพ.
 สเจ อูปจารสํมิ อติกถนฺตา ภิกฺขุ ๑ อูปจารสํมิฐฺฐเกหิ
 เอกาพทฺธา โหนฺติ อญฺญมญฺญํ ทฺวาทสทตฺถนฺตรํ อวิจฺจ-
 ทิตฺวา คจฺฉนฺติ. ปถทิจฺจิกาย วเสน คาเคตัพพ. ภิกฺขุณฺมปฺน
 ทาทิเส เอกาพทฺธเ อสฺติ พหุอูปจารสํมา ยัสฺมิ ฐาเน
 สรติ. ทตฺถ นวํ จูติกํ ภักทฺวา คาเคตัพพ. อนฺโถคานเ
 อาสนสาถาย สรณฺเตน อาสนสาถาย จูติกาย คาเคตัพพ. ยัตถ
 อตฺถจิ สรติทฺวา คาเคตัพพเมว อคฺคาเหตุํ น วิญฺญูติ.
 น ทิ เอกํ ทุขียทิวเส ตถตฺติ. สเจ สกวิหารโต
 อญฺญํ วิทารํ คจฺฉนฺเต ภิกฺขุ ทิสฺวา โภจิ อุตฺเทสภักคํ
 อุตฺทิสฺสนปฺติ. ยาว อนฺโถอูปจารเ วา อูปจารสํมิฐฺฐเกหิ
 สทฺธิ ๑ วุตฺตนเยเนว เอกาพทฺธเ โหนฺติ, ทาว สกวิหาร

จูติกาย วเสนว คาเหตุัพพี. พหิอุปะจาเร จูคานัน ปน
 ทินัน สัมมโต ภาณเต เอกคเก นาม ภิกขุ อหุทิสดาภิ
 วุตเต สัมปัตตสมัคคานัน คาเหตุัพพี. ตตถ ทิวาตส-
 หัตถนตริ อวิชชหิตวา เอกาพทขณเยเนว ทูเร จูคาย
 สัมปัตตา เขวาติ เวทิตัพพา. สเจ ยิ วิหาริ คัมภินติ.
 ตตถ ปวิญ्ञานัน อารโจะนติ. ทสฺส วิหารสฺส จูติกาย
 วเสนว คาเหตุัพพี. สเจยิ คามทิวาเร วา วิถิยิ วา
 จตุกกเก วา อนันตรชมเร วา ภิกขุ ทิสวา โย โถจิ
 สัมมทเทสํ อารโจะติ. ทสฺสมี ฐาเน อนันโตอุปะจารคคานัน
 คาเหตุัพพี. นรอุปะจาโร เจตถ เอกํ นรํ เอกอุปะจาโร
 เอกํ นรํ นานอุปะจาโร นานุนนรํ เอกอุปะจาโร นานานนรํ
 นานอุปะจารันติ อิมสํ วเสนว เวทิตัพโพ. ทตฺตร ยิ
 เอกกุตสฺส นรํ เอกวลัญชํ. โหติ ทํ สุปป์ปาทปริจ-
 เจตสฺส อนันโต เอกอุปะจาโร นาม. ตตถณณันโน อหุทิสลาโก
 ทสฺสมี อุปะจาเร ภิกขาจารวตฺเตนยิ จูคานัน สัพพะเลสํ ปาปุณาติ.
 เอตํ เอกํ นรํ เอกอุปะจาโร นาม. ยิ ปน เอกํ
 นรํ ทวินัน ภริยานิ สขวิหาริตถาย มัชเฌ ภิกขุ
 อุปัชฺฐูปะเตวา นานาทวารวลัญชํ กตํ ตตถณณันโน
 อหุทิสลาโก ภิกขิอนันตริทสฺส น ปาปุณาติ ทสฺสมี ฐาเน
 นิสินนัสสเวว ปาปุณาติ. เอตํ เอกํ นรํ นานอุปะจาโร นาม.
 ยสฺสมี ปน นรเว พทฺธ ภิกขุ นิมนันเตตฺวา อนันโตเคหโต
 ปวิญ्ञาย เอกาพทเข กตฺวา ปวิวิสฺสคณรานิยิ ชูเรตฺวา

ทสวสเสณ ลัทธันนํโก โภจิ ภณฺทํ. อตฺถาวุโส ทสวสฺสโส
 ภิกฺขุติ ปุริฉิตัพพะ. สเร ทสฺส สุตฺวา ทสวสฺสสมฺมา
 ทสวสฺสสมฺมาติ พทฺธ อากัณฺณํ. คฺยหิ ปาปุณฺณํ. คฺยหิ
 ปาปุณฺณํ. อวตฺวา ตุมฺเห สัพเพ อธิปตฺตํ. โสณฺทํ
 วตฺวา ปุณฺณํ. ปุณฺณํ. ปุณฺณํ. ปุณฺณํ. ปุณฺณํ. ปุณฺณํ. ปุณฺณํ. ปุณฺณํ.
 อธิปตฺตํ. อปาสโก ปุริฉิตัพพะ. “เอตฺตํ. นาม ภันเต
 วุตฺตํ. “คฺยหิ ปาปุณฺณํ. คฺยหิ ปาปุณฺณํ. อวตฺวา
 สัพพนวกลสฺส วสฺสํ. อุตฺตํ. ทิสฺวาโก . จ ฉายา
 . ปุริฉิตัพพะ. สเร. น บายมํ. ปุริฉิตมานาย. อญฺญ
 วุตฺตํ. อากัณฺณํ. ทสฺส. ทาตัพพะ. ๒๐. ฉายํ. ปุริฉิตฺวา
 คฺยหิ. ปาปุณฺณํ. วุตฺเต. วุตฺตํ. อากัณฺณํ. น
 ลภฺติ. กถาปชฺชํ. น. นิสินฺนํ. นิสินฺนํ. นิสินฺนํ. นิสินฺนํ.
 ทสฺสํ. ทสฺสํ. ทสฺสํ. ทสฺสํ. ทสฺสํ. ทสฺสํ. ทสฺสํ. ทสฺสํ.
 ทสฺสํ. น. นามํ. สมนํ. สมนํ. ปาปุณฺณํ. ทสฺส
 สมนํ. ทสฺสํ. อปฺปาร. ปุริฉิตัพพะ. อสฺส. อสฺส.
 . อวิโต. ปุริฉิต. อปฺปาร. ทสฺส. วิทิสฺส. ลาภ
 ปาปุณฺณํ. โภจิ. อสฺส. อสฺส. อสฺส. อสฺส. อสฺส. อสฺส. อสฺส.
 อสฺส. สัตต. สัตต. สัตต. สัตต. สัตต. สัตต. สัตต. สัตต.
 อสฺส. ปทฺท. คทฺท. อคทา. กุณฺณ. อวตฺวา
 ภิกฺขุ. ทสฺส. สุตฺวา. สุตฺวา. สุตฺวา. สุตฺวา. สุตฺวา. สุตฺวา. สุตฺวา.
 สุตฺวา. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส.
 ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส. ทสฺส.

คาเหตัพพิ คัญญู ลุขี วา ลลิตุ ปณิโก วา คิจิระปวิวาร วา
 ศัสสว ค. อธิโส ศัสส ปญญวิเสโส. อุกก ปน
 ยัสมา อามิส น ไทติ, ศัสมา โส อัญญู อุกเทสภักค
 ลภติ. สเร ปน เท คเหตฺวา อากตา “อิทฺ กิร
 ภาณเต สัพพิ ภาเชตฺวา ญฺชฌาติ วัตฺวา คัจฉนฺติ.
 สัพพิเพหิ ภาเชตฺวา อุกก ปาภัพพิ. สัมโต อุกทิสสิตฺวา
 อญฺฐู มหาเถเร เทถ มัชฌิเม เทถ นวเก เทถ
 ปริปฺปลวสฺสเส สามเณเร เทถ มัชฌิมภาณณาทโย เทถ
 มยฺหิ ญาติกิณฺธุ เทถาติ วัณฺทิสฺส ปน “อุปาสก ทวี
 เหว วทสิ จูติกา ปน เกลํ น ปาปฺณาติติ วัตฺวา
 จูติกาบ วเสเหว ทาตัพพิ. ทพรสามเณเรติ ปน อุกเทส-
 ภักคเสสุ ลทฺธเสสุ สเร ทาขณํ ฆเร มยฺหิ ไทติ
 คุมฺมิตถํ อารวียชฺชฌาเย เปเสธวติ วัตตัพพิ. ยัสมา
 ปน อุกเทสภักค ปชฺชุมภากิโก สามเณรณํ ปาปฺณาติ
 อญฺฐาโก มหาเถรณํ. ตทฺถ สามเณรา “มยฺ ปชฺชุมภากิ
 ลลิมฺหติ ปฺรโต คณฺฑํ น ลภนฺติ. ขดาปฏิปาฏิยา
 เหว คัจฉัพพิ. สัมโต อุกทิสสิตฺวา คุเมตฺเต เถธาติ
 วัตเต มยฺหิ อญฺญูณายิ ชานิสฺสสิ จูติกา ปน เหว
 คัจฉติติ จูติกาบ วเสเหว คาเหตัพพิ. อถ สัมมทฺธ-
 สชฺคตํ. เทธาติ วัตฺวา อคาติเต เหว ชฺคเต ยัสส
 กัณฺธุว ชฺคตํ คเหตฺวา ปฺเรตฺวา อาทริ. อาทฺฐยิ
 จูติกาบว คาเหตัพพิ. เอโก “สัมมทฺธสชฺคตํ อาทราติ

นิสสาเปณติ. ตัตถุชฺชโน อุตฺเทสสาโก สัพเพสํ ปาปุณ
ณาคิ. ยํ นานากุลัสสํ นีเวสนํ มัชเฌ ภาคิ อภักวา
เอกทฺวาเรเนว วตฺตฺยฺเซนติ. ตตฺตฺราหิ เอเสว นโย. เอกํ
นानาหารํ เอกปารํ นาม. โย ปน นานานิเวสนํ
นิสินฺหานํ อุตฺเทสสาโก อุตฺตํชฺชติ, ภาณฺยาหิ ภาคิฉิทฺเทน
ภิกฺขุ ทิสฺสํคิ คสฺสํ ทสฺสํ นีเวสเน นิสินฺหานํ เวย ปาปุณาคิ.
เอกํ นานาหารํ นานปารํ นาม. โย ปน ความทฺวารวธิทก-
เกสฺ อัญญตรสฺสํ ชฺราเน อุตฺเทสภักตํ ลภิตฺวา อัญญลิม
ภิกฺขุสฺสํ อสคิ อคฺคทโน ปาเปทฺวา ทุคฺยทิวเสยฺ ทสฺสํ
เวย ชฺราเน อัญญํ ลภคิ. เทน ยํ อัญญํ นวกํ
วา วุทฺธํ วา ภิกฺขุ ยสฺสคิ วา ทสฺสํ คาเหตุพฺพ.
สเร โภจิ นคฺคํ อคฺคทโนว ปาเปทฺวา ภาณฺยฉิทฺพ.
สเร อาสนสาถาย นิสิตฺทฺวา ฉาลํ ปติมาเนนฺเตสฺ ภิกฺขุสฺ
โภจิ อาคเนทฺวา “สํมทฺเทสยฺตํ เทถ อุตฺเทสยฺตํ
เทถ สํมโต อุตฺทิสิตฺวา ยฺตํ เทถ สํมกํ ยฺตํ
เทวาติ วทคิ. อุตฺเทสภักตํ จูติถาย คาเหตุวาทฺพ.
“สํมทฺเทสภิกฺขุ เทถ สํมโต อุตฺทิสิตฺวา ภิกฺขุ เทถ
สํมกํ ภิกฺขุ เทวาติ วุทฺเทยฺ เอเสว นโย. อุตฺเทสโก
ปนตถ เปสโต สจฺจํ เมชาวิ อิจฺฉิตฺพโ. เทน
คิกฉิตฺกํ จูติกํ ปุจฺฉิตฺวา สเร โภจิ จูติกํ ชานนฺโต
นคฺคํ เถรวาเสเน คาเหตุพฺพ. สเร ปน อทํ ชานามิ

ศดา. เตสฺ อเนกเตสฺ เวย อัญญเวย อากันตฺตา ภิกฺขุ
 อุกมฺภวฺ อาสนสาถาย นิสิตฺตํ. ทังณญฺเวย ราชปฺริสา
 อากันตฺวา “ปณฺธิกตฺตํชฺชเต เทถาคิ วทณฺติ. อากันตฺตา
 จูติกํ อชานนฺเตว คาเหณฺติ. ทังณญฺเวย จูติกํ ชานนภาย
 ภิกฺขุ อากันตฺวา “กํ คาเทถาคิ วทณฺติ. ราชเคเห
 ปณฺธิกตฺตํ. กตฺตวสฺสโต ปญฺฐาชาตํ. เอตฺตวสฺสโต
 นามาติ. “มา คาเทถาคิ นินาเรตฺวา จูติกาเย คาเหตฺตํ. พ.
 คาหิตเ อากเตหิยฺ ยตฺตททานกาเล อากเตหิยฺ ทินฺนกาเล
 อากเตหิยฺ ราชเคทโต ยตฺเต ปุเรตฺวา อากฏกาเล
 อากเตหิยฺ ราชา “อชฺช ภิกฺขุ เวย อากันตฺตํ
 เปเสตฺวา ภิกฺขุณฺเวย เวย หิตฺเต ปณฺธชปาตํ เทติ เวย
 ทินฺนํ ปณฺธชปาตํ คเหตฺวา อากตกาเล อากเตหิยฺ จูติกํ
 ชานนภิกฺขุติ มา ญฺญชถาคิ นินาเรตฺวา จูติกาเยเมว
 คาเหตฺตํ. อถ เน ราชา โภเชตฺวา ยตฺเตยฺ เนสฺ
 ปุเรตฺวา เทติ. ยํ อชฺชํ ทํ จูติกาเย คาเหตฺตํ. พ.
 สเจ ปน “มา ทฺวณฺตฺตํ กจฺจนฺตํ โถกเมว ยตฺเตสฺ
 ยกชฺชตํ โหติ. ทํ น คาเหตฺตํ อถ ญฺญชิตฺวา
 ทฺวณฺตฺตํ อากจฺจนฺตํ. ยํ เทติ ภุคฺติ ทํ เตสฺ
 คีวา โหติติ มหาสุมฺมเตโร อาท. มหาปทุมเดโร ปนาท
 “คิวกิจฺจํ เอตฺถ นทฺติ, จูติกํ อชานนฺเตหิ ยาว
 ชานนภา อากจฺจนฺตํ ทาว นิสิตฺตํ. พ. สิบา; เวย
 สนฺเตยฺ ภุคฺติ สภุคฺติ, อิทานิ ยตฺตํ. พ. น คาหาเปตฺตํ-

พ.ศ. เอลิโก ทิวิรวรวิโร สหคัมภณโก ปิณฑาปาโต
 อวสัสสิกัสส ภิกขุโน สัมปัตโต. วิหาราเร จ เอรูโป
 ปิณฑาปาโต อวสัสสิกัสส สัมปัตโตติ ลิชิตวา รุเปสสุ. อถ
 สันฐิวิวสัสสจเบน อัญญเณ ทถารูโป ปิณฑาปาโต ปณ
 ชุပ္ปันโน “อัม ภี อวสัสสิกฐิติกาเย คาเหตุัพพะโพ อุกาหุ
 สันฐิวิวสัสสฐิติกาเยติ. “สันฐิวิวสัสสฐิติกาเยติ วุคคัม. อัม ภี
 ภิกขุ ฐิติกา คเหตุวา เวย วุคคัมโตติ. เอลิโก อุกทเทสภักคัม
 ภัญญชิตวา สามเณโร ชาโต ปณ ทัม ภักคัม สามเณเรฐิติกาเย
 ปัตตัม คณ्हิตุมุ ลลติ. อัม ภีร อณ्हิตราภัญญูโร นาม.
 โย ปณ ปริปุณณวสโส สามเณโร เสว อุกทเทสภักคัม
 ลภัสสตี อชเชว ออุปสัมปชชติ อติภักคัม ทัสส ฐิติกา.
 เเขตัสส ภิกขุโน อุกทเทสภักคัม ปัตตัม. ปัตโต จัสส
 น ทจฺโฆ โตติ. โส อัญญัสส สัมเป นิสสินัสส
 ปัตตัม ทาเปติ. ทัม เจ เท เถยยาย ทวันตี คีวา
 โตติ. สเจ ปณ โส ภิกขุ “มัยหิ ปัตตัม คุญ्हี
 ทัมมิตี สยเมว จ เทติ. เอว คีวา น โตติ. อถายี เทน
 ภักคเณ อนัน्हิโก ทคฺวา “อลัม มัยหิ ภักคัม ทเวกัม
 ภักคัม ทัมมิ ปัตตัม เยเสตวา อากวาเปติติ อัญญู
 วเทติ. ยัม ทโต อากริยตี ทัม สัพพะ ปัตตัมสามภิกัสส
 โตติ. ปัตตัญญเญ เถยยาย ทวันตี สหโต ภักคัสส
 ทินัน्हิตวา คีวา น โตติ. วิหาราเร ทส ภิกขุ โทมฺหิ.
 เทสุ นวปิณฑาปาติกา เอลิโก สาทิชนโก ทส อุกทเทสปัตตเต

เทภาติ วุฑฺเฑ ปิณฑปาติกา คาเทกฺ น อิจฺฉนฺติ.
 อิกฺวโร ภิกฺขุ สัพฺพานิ มยฺหิ ปายฺณนํตํ คณฺหติ.
 จูติกา น โหติ. เอเธกํ เภ ปาเปกฺวา คณฺหติ จูติกา
 คณฺหฺจฺจ. เอวํ คาเทกฺวา ทสฺสํ ปิณฑํ อาทฺรเวกฺวา
 “ภนฺเต มยฺหิ สํกตํ ภโรภาติ นวยฺกฺเต ปิณฑปาติกา
 เทติ, ภิกฺขุทตฺตนิยฺมาเมตํ คณฺหิตํ วุฑฺฒติ. สเร โส
 อปาสโก “ภนฺเต ฆริ คณฺหสัพฺพนํ วทติ. โส
 ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ “เอถ ภนฺเต มยฺหิ สทาชา โหถภา
 ทสฺส ฆริ คณฺหติ. ยํ ททถ ภทิ สัพฺพํ ทสฺสเว
 โหติ. อิตเร เทน ทินฺนํ ลภนฺติ. ธนํ เทสํ ฆเร เขว
 นิสฺสทาเปกฺวา ทกฺขิโนทกํ ทกฺวา ยากฺขชฺชกาตนิ เทนฺติ,
 “ภนฺเต ยํ มนุสฺสา เทนฺติ ทํ คณฺหิตาติ ทสฺส
 ภิกฺขุโน วาเนเขว อิตเรสํ วุฑฺฒติ. ภคฺตานํ ภกฺเต
 ยฺเรกฺวา คณฺหิตฺวา คมนฺตฺตยา เทนฺติ. สัพฺพํ ทสฺสเว
 ภิกฺขุโน โหติ. เทน ทินฺนํ อิตเรสํ วุฑฺฒติ. ยทิ
 ปนฺ เต วิทारे เขว เทน ภิกฺขุณา “ภนฺเต มยฺหิ
 ภิกฺขุ คณฺหิตถ มนุสฺसानญฺเฐ วาเน กาทํ วุฑฺฒติ
 วุฑฺทา คณฺหิต. ยํ ททถ ภณฺณชฺชนํ เหว นิสฺสรนฺติ
 ๑ สัพฺพนํ เทสเมว สนฺตํ ธนาปิ “มยฺหิ ภิกฺขุ
 คณฺหิตาติ อวฺกธา ปนฺ มนุสฺसानํ วาเน กาทํ วุฑฺฒติ
 คณฺหิต. ตตฺถ เภ เอกสฺส มชฺเรน สเรน อนุโมทนํ
 ภโรนํทสฺสํ สุตฺวา เภรณญฺเฐ อปฺสเม ปลฺลิตฺวา

พหุ สมณปริกขาริ เทนที. อหิ เณเรสุ ปสาเทน
 อหิขันโน อตถภาโค นาม ทัสมา สัพเพสํ ปาปุณาติ
 เอโก สัมมโต อหิทสาเปทวา จูติกา ย ทาหิตํ ยัตถํ
 อหริทวา ปณิตัสส ชาทนิยโกชนียัสส ยัตถํ ยูเรทวา
 อหริทวา “อิมํ ภาณเต สัพพะโพ สัมมโต ปริณฺญชฺชติ
 เทติ. สัพเพหิ ภาเซทวา ภาณฺชิตัพพะ. ยัตถํ สามีกัสส
 ปน อตถกณตํ จูติกํ จูเปทวา อัญญํ อหิเทสภักตํ
 ทาทัพพะ. อถ ปฐฺมํ เบว สัพพะ สัมมโต ยัตถํ เทถาติ
 วทติ. เอกัสส ลชฺชชภิกขุโน สันตโก ยัตถํ โท ทาทัพพะ.
 อหริทวา ๑ สัพพะโพ สัมมโต ปริณฺญชฺชติ วุตฺเต
 ภาเซทวา ปริณฺญชิตัพพะ. เอโก ๑ ปาฏฺฐา ภักตํ
 อหริทวา สัมมโต เทนํมีติ. วทติ. เอเกกํ อาโลยํ
 อหริทวา จูติกา ย เอกัสส. ยายนฺมัตถํ ภักตวา ทาทัพพะ.
 อถ โส ภักตํ อหริทวา ภิณฺเญจิ วุตฺตํ อชานนํ โท
 ตณฺเฑภโต อัจฉติ. กัสส เต อานนํ กัสส ทาทภาโมสฺสี
 น วุตฺตัพพะ. ปุณฺณาสภาเคน ทิ ตุมฺหิกํ อาณิ
 ตุมฺหิกํ ทาทภาโมสฺสีจิ วเทยฺย. ทโต ทํ ภิกขุ อัญญ
 ภิกขุ จิกฺขุฉนฺตา คีวํ ปวิวตฺเตทวา โอโลเกทัพพะ
 น มัญญฺเญยฺย. สเจ ปน กุหิ ยาสิ ทิ กโรนํ โท
 อหิเนทสฺสีจิ วุตฺเต อหิเทสภักตํ คเหทวา อากโตมฺหิติ
 วทติ. เอเกน ลชฺชชภิกขุนา จูติกา ย ทาทัพพะ. สเจ
 อากตํ พหุ โทติ สัพเพสฺสญฺ ๑ ภิกขุณํ ปโทติ จูติกา ย

อิฏฐํ นัตถิ. เกราสนโต ฐัญญาย ชัตตํ ปุเรตวา
 ทาทัพพํ. สัมมत्เตสชัตตํ เทถาคิ วุตเต กิ อหริ-
 ทิทธิ อวตฺตวา ปกทิจูติกาเย เหว คา.เตตัพพํ โย ปน
 ปาชาโส วา รตฺตํปาทาโต วา นิฏฺฐํ สัพพกฺกิ. เหวรูปาย
 ปลิตโกชนานํ อเวณิกจูติกา ทาทัพพา. ตถา สปริวาราย
 ขาคยา มหคฺคานํ ผลานํ ปณฺทิตานญฺเ ชชชานํ.
 ปกทิกคฺคชาคผลชชชานํ ปน เอกาว จูติกา ทาทัพพา.
 สชชํ อหริสสามิตฺติ วุตเต สัพพสชชํ เอกาว จูติกา
 วัฏฏกฺกิ. ตถา สัพพเตลลนํ. มชฺ อหริสสามิตฺติ วุตเต
 ปน มชฺโน เอกาว จูติกา วัฏฏกฺกิ. ตถา ฉาณิตสฺส
 ลัญจุมชฺคาทินญฺเ เกลสชชานํ ส.ฯ คณฺธมาลํ สัมมत्เตส เทนฺติ
 ษณฺฑปาตีกสฺส วัฏฏกฺกิ น วัฏฏกฺกิ. อามิสฺสเสว ปฏิกชี-
 ตคฺคตา วัฏฏกฺกิ. สมนํ อุตฺตมสฺส ทินฺนคฺคตา ปน น
 คเตกัพพนฺติ วทณฺติ.

อฏฺเทสภคฺคตถา นิฏฺฐิตา.

นิมนฺตนํ ปุคฺคคฺคิกญฺเ สยเมว อิสฺสโร. สมิทํ ปน
 อฏฺเทสภคฺคเต วุตฺตนเบเนว คา.เตตัพพํ. ส.ฯ ปเนตถ
 ทโต พยิตฺโต โทติ “ภนฺเต ราชเคเต ภิกฺขุสम्मสฺส
 ภคฺคํ คณฺธตถาติ อวตฺตวา “ภิกฺขุ คณฺธตถาติ วทติ:
 ษณฺฑปาตีกานญฺเ วัฏฏกฺกิ. อถ ทูโต อพฺยัตโต “ภคฺคํ
 คณฺธตถาติ วทติ. ภคฺคทฺเทสโก พยิตฺโต “ภคฺคินฺติ

อวตฺติว “ภันเต कुमेत्त ขาถ कुमेत्त ขาถาคี วทตีः
 हेवियं भिच्छपातिकानं विद्ध्यति. “कुमेत्तगं पญ्णिपाणिया
 गच्छत्तिं पापुणात्तिं वत्ते ते पन न विद्ध्यति सजे
 निमित्तं तेकुं आकथा मनुस्सं आसन्नसालं पविसित्वा “अण्डु
 गच्छत्तिं तेधाति वा “अण्डुं पत्ते ते तेधाति वा वतन्तिः
 हेवियं भिच्छपातिकानं विद्ध्यति. “कुमेत्त ज कुमेत्त
 ज कच्चिन्धाति वत्तेत्तप्प. सजे पन “अण्डुं गच्छत्तिं
 तेध गच्छत्तिं कच्चिन्धा अण्डुं पत्ते ते तेध गच्छत्तिं
 कच्चिन्धाति वा वतन्तिः पญ्णिपाणिया काहेत्तप्प. काहेन्तेन
 ज विज्झन्तित्वा “गच्छन्ति अतन्तेन “कुमेत्त ज कुमेत्त ज
 कच्चिन्धाति वत्तेत्ते भिच्छपातिकानं विद्ध्यति. “ภันते
 कुमेत्तगं पत्तेत्त तेध कुमेत्त हेधाति वत्ते ते पन
 “स ज उपासगाति कच्चिन्धात्त. सम्भो उक्कथित्वा “कुमेत्त
 हेधाति वत्तेत्ते सुत्तिगाय काहेत्तप्प. निमित्तं गच्छत्तम्भो
 पन पत्तेत्तत्तगाय आकत्तस्स उक्कत्तेस्सत्ते वत्तेत्तयेन
 सुत्तिगाय पत्तेत्तो तात्तप्पो. हेतो “सम्भो पญ्णिपाणिया
 पत्तेत्तत्ते अतत्त्वा हेवत्त “हेतुं पत्तेत्त तेधाति वत्त्वा
 अकाहि ते येव पत्ते ते यस्स गत्तस्सि पत्तेत्तं कहेत्त्वा
 पुवेत्त्वा आहरति तं पत्तेत्तसम्मिगस्सवे होति. उक्कत्तेस्सत्ते
 विय सुत्तिगाय न काहेत्तप्प. ओआयि यो अकच्चिन्धा
 कुहेत्ततो कियत्तुति सो “गत्तस्स तन्तिकं आकत्तित्ति
 वा “गत्तस्स पत्तेत्तं विसत्तित्ति वा न वत्तेत्तप्पो.

ปจฺจาสภาเคน ทิ “คุณฺทาภํ สันติภํ อากโตมฺหิ คุณฺทาภํ
 ปตฺตํ ทริสฺสํมิตฺติ วเพยฺย. ทโต โส ภิกฺขุ ภิกฺขุหิ
 ชิกฺขณฺนิโย อัสส. “กฺกํ คจฺฉลํ กิํ กโรนฺโต อาหิณฺทสฺสี
 สํหิ ปน วุตฺเต ทสฺส. “ปตฺตํกถาย อากโตมฺหิ
 วทณฺทสฺส ปฏฺฐาปายา ปตฺตํชฺฐิตาย คເເຕວາ ปตฺตํ
 ทาทພ໌໑, “ภັคฺคາທຣຸນພັດຕັ ເທດ.ຕີ ວຸດ໌ເຕຍ໌ ປຸກຢາກຢາ
 ພັດຕຸຈິຕາຍ ເວ ຫາຕພ໌໑. ສເ ອາທິວາ “ສພ໌໑
 ສ໌ໂມ ກຸນຸເຫຼຕີ ວທຕີ. ກາເເຕວາ ກຸນຸເຫຼຕພ໌໑ ພັດຕສາມີ-
 ກັສສ ອທິກຸນຕຍ໌ ວິທິກໍ ສູເປຕ໌ວາ ອຸນຸນຸ ປຸກຢາກຢາກັກ
 ຕາ.ທຕພ໌໑. ເອໂຄ ປາກຢາ ກັດຕັ ອາທິວາ “ສ໌ໂມສັສ
 ທສມິຕີ ວທຕີ. ອາໂລປກັດຕຸຈິຕິໂຕ ພຸງຮາຍ ອາໂລປສ໌ເເບເນ
 ກາ.ເຫຕພ໌໑. ສເ ປນ ຕຸນຸທິກຸໂຄ ອັຈຕຕີ, “ກັສສ
 ເຕ ອາກຕັ ກັສສ ຫາຕກາໂມສິກິ ນ ວັດຕພ໌໑. ສເ
 ປນ “ກຸກິ ຕຈັຈລີ ກິ່ ກໂນ໌ໂຕ ອາຫິນຸທສິກິ ວຸດ໌ເຕ
 “ສ໌ໂມສັສ ເມ ກັດຕັ ອາກຕັ ເດຣນັ ເມ ກັດຕັ
 ອາດຕັນຕີ ວທຕີ: ຕເເຕວາ ອາໂລປກັດຕຸຈິຕາຍ ກາ.ເຫຕວາ
 ຫາຕພ໌໑. ສເ ປນ ເວ໌ ອາກຕັ ພຕ໌ ໂຕຕີ ສຄລສ໌ໂມສັສ
 ປໂໂກຕີ: ອກິທຸກກິກຂາ ນາມ ພິເຈຍປາຕິກາເນ໌ ວັກຸກຸກິ.
 ຈູຕິກາປຸຈັຈລກິຈັ ນັຕຕິ. ເດຣນາສໂຕ ພຸງຮາຍ ພັດຕັ
 ພຸເລຕ໌ວາ ຫາຕພ໌໑. ອປາສໂກ ສ໌ໂມເດຣນັສ ວາ ຕັນຕ-
 ຸສ໌ໂມເດຣນ ອກິນຸຍາກັສສ ວາ ກັດຕຸທ໌ເທສກັສສ ວາ ປຕິເຕຕີ
 “ອັມສາກັ ກັດຕັ ຕທຸນຕັດາຍ ອຸນຸສູ ກິກຂຸ ຕເເຕວາ

ອາຄັຈຸລາຕິ. ສເຈ ພາຕິອຸບັງຮູກເຕຕິ ເປສິຕິ ໂທຕິ. ອິເມ
 ທໂຍ ສນາ ປຸຈິຕິ ນ ລກັຕິ. ອາຣຸຟັກາ ເຍວ ມາຕິກາ
 ສັມໂຕ ອັງຮູ ກິດຊູ ອຸທ໌ເທສາເປຕິວາ ອັຕຕນວເມຕິ ກັນຕຸພັ.
 ກັສມາ? ກິດຊູສັມລັສ ທິ ເອເຕ ກິດຊູ ນິສສາຍ ລາໂກ
 ອຸບັຮັຊຕິຕິ. ກັນຕຸທັງຕາທິຕິ ປນ ອນກິພູນາໂຕ ອາວາສິ-
 ກິດຊູ ປຸຈິຕິ ລກັຕິ. ກັສມາ ເຕນ “ກິ ສັມໂຕ
 ກັນຕາມີ ອຸທາກຸ ເຍ ສານາມີ ເຕຕິ ສັກ ອາຄັຈຸລາມີຕິ
 ມາຕິກິ ອາໂວເປຕິວາ ບຄາ ທະຍຄາ ວກັນຕິ ຕຄາ ປຸງິຮັຊຕິພັ.
 “ຕຸມັດາກິ ນິສສິຕເຕ ວາ ເຍ ວາ ສານາດ ເຕ
 ຕເຕຕິວາ ເອເຕຕິ ວຸຕ໌ເຕ ປນ ເຍ ເຈ ອິຈັຕຕິ ເຕຕິ
 ລັກ ກັນຕິ ລກັຕິ. ສເຈ “ອັງຮູ ກິດຊູ ປຕິເລລາຕິ
 ເປເສເຕຕິ, ສັມໂຕວ ເປເສຕຸພັກາ. ອັຕຕນາ ສເຈ ອັພູນຸສັມ
 ຕາເມ ສັກຄາ ໂທຕິ ກິດຊູ ລກັຕິ, ອັພູໂພ ຕາໂມ
 ກັນຕຸພັ ພໂ. ນ ສັກຄາ ເຈ ໂທຕິ ລກັຕິ ໂສ ເຍວ
 ຕາໂມ ປັດທາຍ ປວິສິຕັສ ພໂ. ນິມັຕຕິກິດຊູ ອາສະສາລາຍ
 ນິສິນຸນາ ໂທເຕຕິ. ຕັຕິ ເຈ ມນຸສສາ “ປັຕ. ຕ ເທດາວິ
 ອາຄັຈຸລັຕິ, ອນິມັຕຕິເຕຕິ ນ ທາຕັພັກາ. “ເອເຕ ນິມັຕຕິຕາ
 ກິດຊູຕິ ວັຕຕັພັ. “ຕຸເມັຕ ເທລາຕິ ວຸຕ໌ເຕ ປນ
 ຕາຕິ ວັງຊູຕິ. ອຸສສວາຕິສຸ ມນຸສສາ ສຍເມວ ປວິເວນານີ
 ຈ ປັຖານະວານີ ຈ ກັນຕິວາ ຕິປັງເຕ ຈ ອັມມຄັຕເຕ ຈ
 ກິດຊູສເຕນ ສັກ ນິມັຕຕິຕິ. ຕທາ ເຕຕິ ເຍ ສານັຕຕິ
 ເຕ ຕເຕຕິວາ ກັນຕິ ວັງຊູຕິ. ກັສມາ? ນຕິ ມຫາກິດຊູ-

สัจเจน อติถา มนุสสา ปวีเรนปธานมรานิ คัจฉันติ.
 สันนิปากัญฐานโตว ยถาสติ ยถาผลิ ภิกขุ คเคตีวา
 คัจฉันติ. สเจ ปน สัมมเถโร วา คณฺณชฺชกฺขวเสน
 อภิญญาตโก วา ภิกขุชฺชอุทเทสโก วา อัญญตร วา
 วสฺสํ วลิตฺวา กัตถจิ วา คณฺณชฺชว ปุณฺณ สกัญฐานํ
 อาคัจฉันติ. มนุสสา อาคณฺณชฺชกฺกการํ กโรนฺติ เอกวาริ
 เย ชานนฺติ เต คเคตีวา คณฺณชฺชัพพ. ปฏิพัทฺธกาลโต
 ยัญฐานํ ทูติยวเร ชาริเต สัมมโต เยว คเคตีวา
 คณฺณชฺชัพพ. อภินวอาคณฺณชฺชกา วา หคฺวา ญาตเถ วา
 อัญญฐานเถ วา ยสฺสสฺสสามาติ คัจฉันติ. ทตฺตร เนสํ
 ญาตกา ๑ อัญญฐานกา ๑ สกฺกการํ กโรนฺติ. ทตฺต
 ปน เย ชานนฺติ เต คเคตีวา คณฺณชฺชัพพ. โย ปน
 อติถาภิ โทติ สกัญฐานัญญํ อาคณฺณชฺชกฺกฐานัญญํ เอกสฺสทิสํ
 สัพพัตถ มนุสสา สัมมกตฺตํ สชฺชเชตีวาว นิสฺสันติ.
 เทน สัมมโตว คเคตีวา คณฺณชฺชัพพนฺติ อปฺปํ นิมนฺตเน
 วิสโส. อวเสโส สัพพปญฺโญ อุตฺตเกสภกฺเต วุตฺตคณฺเณว
 เวทิตฺัพพะ. กรุณฺหิยํ ปน “อัญญํ มหาเถเร เทถาติ วุตฺเต
 อัญญํ มหาเถรวาทตัพพาทิ วุตฺตํ. เอส นโย มัชฌิมาทิสฺสุ.
 สเจ ปน อวิเสเสตีวา อัญญํ ภิกขุ เทถาติ วทติ
 สัมมโต ทาทัพพะโทติ.

นิมนฺตคณฺณชฺชกฺกกา นิญฺจิจฺจา.

สฬากภกฺเต ปน. อมนุษย์านามิ ภิกขเว สลากาย วา

ปัตติกา ย วา อุปนิพันธ์วา โอมุญจิตวา อุตฺทสิคฺคณฺ
 วณโต รุกฺขสารมยาย สลาภา ย วา เวฬุวลีวตาลปฺเพเนหิม-
 ยาย ปัตติกา ย วา อสฺสูกาสฺส นาม สลาภกตฺตณฺทิ เหว
 อักขรานิ อุปนิพันธ์วา ปัตติยา ย วา จีวรโกเค ย
 กตฺวา สัพพา สลาภาโย โอมุญจิตวา ปณฺณปฺน เญจฺจุปริ-
 วเสเนว อาโลเลคฺวา ปณฺณจิงคสมันนาคเคน ภาตฺตทฺเทสเสน
 สเร จูติกา อตฺถิ จูติกโต ปณฺณฐาย โน เภ อตฺถิ
 เถรสนโต ปณฺณฐาย สลาภา ทาทัพพา. ปัตติยา อากทานมฺปิ
 เอกาพทฺทวเสน ทูเร จูตานํ อุตฺทเทสภคฺเต วุคฺตณเ-
 เนว ทาทัพพา. สเร วิคารสฺส สมันตโต พหุ โกรรคามา.
 ภิกฺขุ ปณฺ น พหุภา คามวเสเนยฺ สลาภาโย ปาปฺพนํติ.
 คุมฺหิเก อสฺสูกาเม สลาภกตฺตานิ ปาปฺพนํติ คุมฺหิก
 อสฺสูกาเม สลาภกตฺตานิ ปาปฺพนํติ คามวเสเนว ทาทัพพา.
 เหว คานนฺเตน สเรยฺ เชเกณฺทม คามะ นานนฺปการานิ
 สญฺญูสลาภกตฺตานิ สัพพานิ คาหิตาเนว โคนฺติ. ตสฺส
 ปทฺทคามสมฺปิ อญฺญาณิยํ เทว คณิ สลาภกตฺตานิ
 โคนฺติ. คานนฺยํ ตสฺสเสว ทาทัพพานิ. นทิ สกฺกา เนส
 การณา อญฺญํ ภิกฺขุ ปทฺทิตฺตณฺทิ. สเร เอกจฺเจสุ
 คามะสุ พหุณิ สลาภกตฺตานิ สลฺลลเกทฺวา สตฺตคณฺณย
 อญฺญนํยํ ทาทัพพานิ. ททฺนฺเตน ปณฺ เจตนํ ปณฺณจิงค
 คณฺณตานิ สลาภาโย เอกโต พนฺธิคฺวา ทาทัพพา.
 สเร คํ คามํ อตฺถิภมิตฺวา อญฺญาณิ คามโม ไคติ

คัมภีร์ เอกเมว สลากภักดิ์. คัมภีร์ ปาโหว เทนติ.
 คัมภีร์ เทส ภักซ์สุ เอกซ์ส นิคเคเน ทัตวา ปาโหว
 คัมภีร์ คเคตวา ยัตวา โอริมคามะ อิตราณี ภักซ์ตานี
 คัมภีร์คัตติ วัคคัพโพ. สเจ โอริมคามะ สลากภักซ์เตส
 อคาหิตะเสว คาคิตสัณญาย คัจฉติ ปรภาคคามะ
 สลากภักดิ์ คาคเคตวา ปน วิหาริ อากันคิรา อิตราณี
 คาคเคตวา โอริมคามะ คัมภีร์คัพโพ. นหิ พหิสัมมาย
 สัมมาโก คาคเคตวา ลัพคิตติ อมฺ นโย กุณฺธิย
 วุคฺโค. สเจ ปน ภักซ์สุ พนฺ โทณฺติ คามวเสน
 สลากา น ปาปฺณนฺติ วิถิวเสน วา วิถิยฺ เอกพาทวเสน
 วา กุลวเสน วา คาคเคตัพพา. วิถิอาทิสฺ ๑ ยัตถ
 พนฺนิ ภักซ์ตานี คัตถ คามะ วุคฺกนฺเบเนว พนฺนํ ภักซ์น
 คาคเคตัพพานิ. สลากาสฺ อสุคิ อทฺทิสฺคิรา ยี คาคเคตัพพานิ
 สลากทายเกน ปน วัคคิ ชานิตัพพะ. เทน หิ กาลสฺสเสว
 วุฏฺฐาย ยัตถทิวริ คเคตวา โภชนสาละ คันคิรา อสมฺมช
 ชฺชฺฐานํ สมฺมชชฺคิรา ปานํ ยํ ปริโภชนํ ยํ อปฺปฺฐาเปตวา
 จิตาณิ ภักซ์หิ วัคคิ กถํ ภวิสสคิตติ กาลํ สลลลคเคทวา
 คณฺทํ ปทวิคิรา ภักซ์สุ สันนํยติเตสฺ ปฐุมเมว วารคามะ
 สลากภักดิ์ คาคเคตัพพะ. “คฺยํ อสุกฺสมี นาม วารคามะ
 สลากา ปาปฺณนฺติ คคิร คัจฉนฺติ วัคคัพพะ. สเจ
 อหิเรกาวเต คามะ โทติ. คํ ทิวสํ คัจฉนฺตา
 กิลมฺนฺติ. “เสว คฺยํ วารคามะ ปาปฺณนฺติ อชฺเชว

คาเหตุัพพะ. โย วารคามํ เปสียมาโน น คัรัณนํ
 อัญญํ สลากํ ชัตตคิ น ทาตัพพา. สัทธานํ ทิ
 มนัสสานํ ปุญฺญทานิ สัมผัสสํ ๑ ลาภีโรโต ไทติ;
 ทัสมา ทัสส ทฺธิเยยํ คติเยยํ ทิวเส อัญญา สลาภา
 น ทาตัพพา. “อิตฺถโน ชัตตัญฺฐานํ คณฺทฺวา ภาณฺชาคฺคิ
 วัตตัพพะ. ติณิ ปน ทิวสานิ อคฺคิณฺทสฺส วารคามโต
 โอริมนฺทิเร คาเม สลาภา คาเหตุัพพา. ตัญฺเ จ คณฺหาคิ
 ตโต ใญฺรฺยาบ ทัสส อัญญํ สลากํ น ทาคํ วัณฺณคิ.
 ทณฺทกมฺมํ ปน คารฺหิ กาทัพพะ. สญฺญูโต วา ปุณฺณาสโต
 วา อุกกมฺมสฺส วา ทารุกฺลาบฺสฺส วา วาลิกาย วา
 น ปริหาเปตัพพะ. วารคามे คาเหตุว วิหารวโร
 คาเหตุัพพะ. “คฺยํ วิหารวโร ปาปฺณาคฺคิ วัตตัพพะ.
 วิหารวาริกสฺส เทวํ ทิสฺโส ยะคุสลาภาโย ทิสฺโส
 วา เทสฺโส วา ภคฺตสลาภาโย ๑ ทาตัพพา นิวัทํ
 กิตฺวา ปน น ทาตัพพา. ยาคภคฺตทายกา ทิ “อัมหากํ
 ยาคภคฺตํ วิหารโคปํว ภาณฺชนคฺคิ อัญญณคฺตํ อาบฺช.
 เชยฺมํ: ทัสมา อัญญฺเณสุ กุเลสุ ทาตัพพา. สเจ วิหารวาริ-
 กานํ สลาภา อาหริตฺวา เทนฺติ. อิจฺเจทํ กุสลํ. โนเร,
 วารํ คาเหตุว เทสํ ยาคภคฺตํ อาหราเปตัพพะ. ทา
 ๑ เนสํ สลาภา ฌาติกมฺมเมว ภวนฺติ. วัสสคฺเคน
 ชัตตัญฺฐานเ ปน อัญญํ ยํ ปณฺตภคฺตสลากํ คณฺหิคุ ลภนฺติ
 เขว. อติเรกชุตฺตวิภิกฺสสฺส เขกวาริภคฺตสฺส วิสุํ ฐิตํ

ภักติวา สลาภา ทาตัพพะ. สเจ เยน สลาภา ลัทธชา
 โส ทํ ทิวสํ ทํ ภักติ น ลภติ. ปุนทิวเส
 คาเตตัพพะ. ภักตเมว ลภติ น อุตฺตริภิกํ. เอวํ
 ปน คาเตตัพพะ. ชีรภักตสลาภายี เอเสว นโย. สเจ
 ปน ชีรเมว ลภติ น ภักตํ. ชีรลภโก ปญฺญูร่าย
 ปน น คาเตตัพพะ. เทวํ คิณิ เอกวาริยภักตานิ เอกสฺสเสว
 ปาปฺพนํ. ทุพฺภิกขสมเป สัมมวเกน ลัทธกาเล วิชฺเฐตฺวา
 วิสฺสุ วิสฺสุ คาเตตัพพานิ. ปากฺกุกสลาภภักตํ อตฺถิธัสสาธึ
 ปุนทิวเส คาเตตัพพะ. สเจ ชุตฺตโก วิหาโร โสติ,
 สัพเพ ภิกฺขุ เอกสฺสโลคา อุตฺตมสลาภํ คาเหเนเตน ยัสส
 กัสสจ สัมมชฺชิตสฺส ปาเปตฺวา มตาเดราทินํ ทิวา
 ตจฺเจตฺวา ทาตุ วัฏฏฺหิ. รตฺสลาภํ ปาเปตฺวา ยจฺฉาภักตํ
 ปริสฺสเวตฺวา วา ฌาณิตํ วา กาวเรตฺวา ยจฺฉาปา-
 ติกาทีนํ ทาตัพพะ. อากัสฺสึตานํ อากตานุคตภาวํ ญัตฺวา
 คาเตตัพพา. มหาอาวาเส จูติกํ ภักตฺวา คาเตตัพพา.
 ทักกสลาภายี สมากญฺญูร่าย ปาเปตฺวา วา ชูเปตฺวา วา
 ปาเปตฺวา วา เถรณํ ทาตุ วัฏฏฺหิ. มหาอาวาเส
 วุตฺตณฺเขเว ปญฺญิยชฺชิตัพพะ. ผลสลาภปฺปวสลาภเกสฺสชฺชกฺ-
 มาลาสลาภาทโยยํ วิสฺสุ จูติกาเย คาเตตัพพา. เกสฺสชฺชาทิ-
 สลาภาโย เจกฺกํ ภิกฺขุจายี ยจฺฉาปาติกานํ วัฏฏฺหิ.
 สลาภวเสน คาหิภักตา ปน น สาทิตัพพา. อตฺถกภิกขามตฺตํ

สลากภักดี เทนที. จูติกัม ปุริชิตวา คาเทกัพพะ. อสติยา
 จูติกาย เณรสมโต ปุริชิตวา ท. เทกัพพะ. สเจ ทาทิสาน
 ภักดีนิ พุทธิ โหณที. เอเกกัสส ภิกขุโน เทว คณ
 ทาทัพพานิ. โน เจ เอเกกเมว ทักวา ปุริชิตวา คตาย
 จูติกาย ปุณ เณรสมโต ปุริชิตวา ทาทัพพะ. ธด
 อันตรว อปุริชิตชคิ. จูติกา สัสสกะเชกัพพา. ยทิ
 ปน ทาทิส ภักดี นิวัทเมว ไทติ. ยัสส ปาปุณาคิ
 โส วัคคัพพะโพ “ลัทธิ วา อลัทธิ วา เสวีย
 คเณศยาสีติ. เอก อณวิทธี ไทติ. ลกณทิวส ปน
 ขาวทักดี ลกติ. อลณทิวสา พุคคา ไทติ. คัม ยัสส
 น ปาปุณาคิ. โส อลภิตวา “เสว คเณศยาสีติ
 วัคคัพพะโพ. โย สลากาสุ ทาทิตาสุ ปุริชา อากันคิ.
 ทัสส อติภักนทว สลากา น อปุริชิตวา ทาทัพพา.
 สลากลามิ นาม คณทั ปทรวโต ปุริชิตวา อากันคิ
 ทักดี ปสาเรน ไทว ลกติ. อัญญัสส อากันคิ สมิเป
 จูทิสสาปิ อติภักนทว ไทติ. สเจ ปณัสส อัญญ
 กณทัโต อติธิ สย อนาทโตปิ ลกติ. สภาคจูฐาเน
 “อสโก อนาทโตติ ญัตวา “อัม ทัสส สลากา
 ฐเปกั วัญญกิ. สเจ “อนาคทัสสาปิ น ทาทัพพา
 กติภ กโรนที, อัมมิกา ไทติ. อนันโตอุปาเว จูทิส
 ติ ภาชนิภักทั ปาปุณาคิ. สเจ ปน “อนาคทัส
 เทดาติ มหาสัทท กโรนที, ทณทกัมมิ ปุริชิตวา.

“คาถาฉันท์ว่า คณฺเหณฺตติ วัคคัพพ. ฉนฺตญฺเฐ สลลภา
 ญฺฐา โทณฺติ. ภคฺคทฺเทสโก ทายกานํ นามํ น
 สรคฺติ. โส เจ ญฺฐา สลลภา มหาเดวสฺส วา
 ธิตฺตโน วา ปาเปตฺวา ภิกฺขุ วเทยฺย “มยา อสฺสคาเม
 สลลภาภคฺคํ มนฺทํ ปาเปตฺวํ ตุเมตฺถ คคฺคธ ลทฺธิํ สลลภาภคฺคํ
 ภาณฺนุเชยฺยภาตติ วัณฺณติ. วิหารเว อปาเปตฺวํ ปน อาสนสาลาย
 ทํ ภคฺคํ ลภิตฺวา คคฺคธเว ปาเปตฺวา ภาณฺนุชิตฺวํ น
 วัณฺณติ. “อัสสโต ญฺฐาย มนฺทํ สลลภาภคฺคํ คณฺเหณฺตติ
 วุคฺเค ททฺธิว อาสนสาลายํ คาเหตฺวํ น วัณฺณติ. วิหาร
 อาเหตฺวา คาเหตฺวัพพ. “เสว ญฺฐายาติ วุคฺเค ปน
 ภคฺคทฺเทสโกสฺส อาจิกฺขิตฺวัพพ. “เสว ญฺฐาย อสฺสกา
 นามํ สลลภาภคฺคํ เทจิ สลลภาคณฺณาเล สเรยฺยาสติ.
 ทพฺพภิกฺขเว สลลภาภคฺคํ มจฺฉินฺทิตฺวา สุกฺกิเช ชาเท ภาณฺนุ
 ภิกฺขุ ทิสฺวา “อัสสโต ญฺฐาย อมฺหากํ สลลภาภคฺคํ
 คณฺเหณฺตติ ปน ญฺฐูเปณฺติ. อนฺโตคาเม อคาเหตฺวา
 วิหารํ อาเหตฺวาว คาเหตฺวัพพ. อิทํ ทิ สลล. ภคฺคํ
 นาม อทฺเทสภคฺคสทิสํ น โทติ วิหารเมว สันนํ
 ทิยฺยติ; คคฺคมา พหิอุปจาเร คาหิตฺวํ น วัณฺณติ.
 “เสว ญฺฐายาติ วุคฺเค ปน วิหารเว คาเหตฺวัพพเมว.
 คมิโภ ภิกฺขุ ยํ ทิสฺวาภาคํ คณฺคฺคาโม, คคฺคธ อญฺญเณ
 วารคาเม สลลภา ลทฺธิวา โทติ, ทํ คาเหตฺวา อิทํ
 ภิกฺขุ “มณฺทํ มคฺคตฺสลาภํ ทวี คณฺเหณฺตติ วัคฺวา

คัมภีร์ วัฏฏติ. เตน ปณ อปรารสมิ อนุตถกัณเฏ เหว
 คัมภีร์ คัมภีร์ สลากา คเหตุัพพา. นัตถิตวิทาเร มนุสสา
 วสัถวา “โพธิเจติยาถินิ ชัคคิตวา ภูณชณฺคฺติ สลา-
 กภักคิ ปัญญูปเนติ. ภิกขุ สภาคภูฏานาเน วสัถวา กาลัสเสว
 คณฺคฺติวา คคฺคิ วคฺคิ ภริทวา คํ ภักคิ ภูณชณฺคฺติ
 วัฏฏติ. สเร เทสุ สวาทมาย อคฺคโน ปาเปตฺวา คเตสุ
 อาคณฺคฺโก ภิกขุ นัตถิตวิทาเร วสัถวา กาลัสเสว วคฺคิ
 กัถวา คณฺคฺติ ปหริทวา สลากภักคิ อคฺคโน ปาเปตฺวา
 อาสเสสาลิ คจฺฉติ. โสว คัมภีร์ ภักคัมภีร์ อีสสโร.
 โย ปณ ภิกขุสุ วคฺคิ กโรเตสุ เหว ภูณชิ เทว
 คโย สัมมณฺชณฺชิปทาเร ทคฺวา คณฺคฺติ ปหริทวา “ทวคาเน
 สลากภักคิ มยฺหิ ปาปฺพนาตติ. คจฺฉติ. คัมภีร์ คํ ไวรกาย
 คภิกคฺตา น ปาปฺพนาติ วคฺคิ ภิกวา ปาเปตฺวา ปจฺฉาคค-
 ภิกขุณฺ เหว ไคติ. เอโก คาโม อธิทูเร ไคติ, ภิกขุ
 เหว คณฺคฺติ น อจฺฉติ. มนุสสา “มยฺ ปญฺญเณน
 ปริพาติวา ไคมาติ วคฺคิ, เหว ๑ คัมภีร์ คามัมภีร์
 อสณฺนวิทาเร สภาคภิกขุ: เท วคฺคิพพา “อิมสํ
 ภิกขุณฺ อนาคตทิวเส คุเมตฺติ ภูณชณฺคฺติ. สลากา ปณ
 เทวสิคิ ปาเปตฺพพา. ทา ๑ โย ปณ เตน คณฺคฺติปฺพรณ-
 มคฺเตน วา ปจฺฉาภณมคฺเตน วา น ปาปฺคา ไคติ.
 ปจฺฉิ ปณ คเหตุวา สลากาโย ปัญญเก อากิริตฺพพา.
 ปจฺฉิ ปณ มุขวัฏฏณฺชิ น คเหตุพพา. สเร ทิ คคฺคิ

อหิ วา วิจิโต วา ภเวยฺย ทกฺขิ อหฺปายะ
 คัสสมา เทวฺยฺยา คเหตฺวา ยฺยํ ปรมฺมํ กิตฺวา ยฺยํ
 ปน คเหตฺวา สลาภา อากิริทฺธวา. สเจยฺย สยฺโย
 ภวิสฺสตี เอโตว ปลายิสฺสตีติ เอวํ สลาภา อากิริ-
 ทฺธวา. ความทิวเสน ปุพฺเพ วุตฺตํ แะแะว คาทะทฺธวา.
 อหิ ๑. เอกํ มหาเดรสฺส ปาเปตฺวา อวเสสา มยฺหิ
 ปาปณฺณตีติ. อิตฺตโน ปาเปตฺวา วุตฺตํ กิตฺวา เจตฺย
 วนฺทิตฺวา วิทกฺกมาพเพ จูเทหิ ภิกฺขุติ “ปายิตา อวฺโส
 สลาภาติ วุตฺเต “อาม ภนฺเต ตุมฺเห คคคคาเม
 สลาภาตฺตํ คณฺโณภาติ วิทกฺกํ. เอวํ ปายิตายฺหิ
 สปาปิตาว โหณฺโห. ภิกฺขุ สัพฺพรตฺตํ ฆมฺมสฺสวณฺตํ
 อญฺญํ วิหารํ คจฺฉนฺตา “มยฺหิ คคค ทานํ อคเหตฺวาว
 อมฺหากํ โคเรคามํ ยฺยํชาเย จริตฺวา อากมิสฺสํมาทิ
 สลาภาโย อคเหตฺวาว คคา. วิหารเ เดรสฺส ยฺยํคสลาภา-
 ภาตฺตํ ภณฺณชิตฺวา อากจฺฉนฺตี วิญฺญูติ. อถ มหาเดโรยฺหิ
 “อหิ อหิ ๑. ภโรมีติ เทหิ เวย สยฺยํ คจฺฉนฺตี.
 เทหิ คควิหารเ ภณฺณชิตฺวาว โคเรคามํ อนฺนํ ยฺยํคเทหิ
 “เทถ ภนฺเต ยฺยํคเต สลาภาคคาตฺตานิ อากวิสฺสํมาทิ
 วุตฺเต ยฺยํคตา น ทาทฺธวา. “กัสสมา ภนฺเต น
 เทดาติ. “วิหารญฺญูภํ ภาตฺตํ วิหารเ วญฺญูชานํ ปาปณฺณตี
 มยฺหิ อญฺญู วิหารเ วญฺญูชานฺตี. “เทถ ภนฺเต น
 มยฺหิ วิหารสํมาเย เทม ตุมฺหากํ เทม คณฺโณอ อมฺหากํ

ภิกขุณี วุฑฺฒเต ปณ วัณฺณคฺติ.

สลาภภักตถนา นิฏฺฐิตา.

บัณฑิภาตัสส ปณ ยํ อภิสกฺขิตสฺส จาคุทฺทสฺส ปณฺเ
ทสฺส ปณฺเมี อวัฐฺฐมิตฺติ อิมสฺส ปักฺกเชสฺส กัมมปสุเคหิ
ชเนหิ อุโปสถํ กาคุ สติกรณตฺถาย ทิพยํติ: ตํ
บัณฑิยํนาม. ตํ สลาภภักตคคิกเมว โหติ. คาเหตุว
ภณฺเชตัพพํ. ส.เจ สลาภภักตํ ปักฺกชยภักตํ พหุ สัพเพสํ
วิหวิชฌิตฺวา คจฺจนติ. เทวํ ภาตฺตานิ วิสุ วิสุ คาเหตุพฺพานิ.
ส.เจ ภิกขุสํโฆ มหาบัณฑิกํ คาเหตุว ทสฺส จิตฺติยา
สลาภภักตํ วา คาเหตุว ทสฺส จิตฺติยา ปักฺกชกํ
คาเหตุพฺพํ. เขลํ น ปาปุณาติ, เท นิตฺถายา เวสฺสสันติ.
ส.เจ เทวํ ภาตฺตานิ พหุ ภิกขุ มนฺธา สลาภภักตํ
เทวสิกํ ลภติ. ตสฺมา ตํ จูเปตฺวา ปักฺกชกํ อวฺโส
ภณฺเชตภาติ ปักฺกชยเมว คสเหตุพฺพํ. ปักฺกชยํ ปณฺธิ
เทนฺติ. วิสุ จิตฺติกา กาคัพฺพา. เสว ปักฺกโชติ อชฺช
บัณฑิยํ น คาเหตุพฺพํ. ส.เจ ปณ ทายกา วทฺนํติ
“เสว อมฺหากํ จเร ลูฆภักตํ ภวิสฺสติ อชฺชเชว
บัณฑิยภักตํ อุตฺทิสถาติ เอว วัณฺณคฺติ. อุโปสถิกํ นาม
อณฺวิจฺจมาสํ อุโปสถทิวเส อุโปสถังคานิ สมากยิตฺวา
ยํ อคฺคณา ภณฺเชตติ ทเทว ทิพยํติ. ปาฏิ-
ปทิกนฺนาม อุโปสถเต พหุ สทฺธา ปสฺสนา ภิกขณํ
สกฺการํ กโรนฺติ ปาฏิปเต ปณ ภิกขุ กิลมฺนํติ

ปาฏิปะเท ทินัน ทุพภิกขทานสภิส มหัยผล ไทคิ
 อุโปสถกัมเมเน วา ปริสัทธสึลลัน ทุคฺคิยทิวเส ทินัน
 มหัยผล ไทคิตี สัลลภกฺเขตฺวา ปาฏิปะเท ทิยมาณกทาน.
 คัมปี อุภย สลาภกตฺตคคิกเมว. อิติ อิมานิ สัตตฺตบ
 ภตฺตานิ ปิณฑปาติกานิ น วิญญูณฺติ ชุตังคภก
 กโรนฺติ เหว. อปรานียี จีวรกขันธเก วิสาขาย วร
 ษาจิตฺวา ทินฺนานิ อาคณฺตภกตํ คณียภกตํ คิลานภกตํ
 คิลานุปฺปัฐภกตํคัมปี จักท วิ ภตฺตานิ ปาพิย อากคาน
 เหว. ตตฺถ อคณฺตฺกานํ ทินัน ภกตํ อคณฺตภกตํ. เอเสว
 นโย เสเสส. สเจ ปเนถล อคณฺตภกตฺตานี อคณฺตภา
 พุทฺ โทนฺติ. สัพพะส อเณก คาคเทตัพพะ. ภกฺเตส
 อัมปี โทนฺเตส จูติกาย ควเคตัพพะ. เอโก อคณฺตโก
 ปฐมเมว อคณฺตฺวา สัพพะ อคณฺตภกตํ อตฺตโน
 คาคเทตฺวา นิสิตฺติ. สัพพะ กัสสเสว ไทคิ. ยจฺฉา
 อากคเท อคณฺตฺกเท เทน ทินฺนานิ ปริญฺญชิตัพพานิ.
 เทนยี เณก อตฺตโน คาคเทตฺวา เสสานิ ทาตัพพานิ.
 อัมปี โยพารตา. สเจ ปน โส ปฐมยฺ อคณฺตฺวามิ
 กตฺตโน อคคเทตฺวา ทุณฺธิภโต นิสิตฺติ. ยจฺฉา อากคเท
 สัตตฺต ปฏิปาฏิยา คณฺตคิตัพพะ. สเจ นิจฺจ อคณฺตภา
 อคณฺตฺนฺติ อากคทิวเส เหว ญฺญชิตัพพะ, อัมภวันฺตรา
 เอ— อากณฺตฺนฺติ เทว คณฺติ ทิวสานิ ญฺญชิตัพพะ.
 มหายจฺจเรยฺ ปน “ สัตตทิวสานิ ญฺญชิตํ วิญญูคฺคิ วุตตํ.

อาวาสโก กัตถิ กัตถวา อาคโตยิ เทนยิ อาค-
 ตุภักติ ภุญชิตัพพิ. สเจ ปน ตํ วิหาเร นิพัต-
 ทยิ ตํ โหติ วิหาเร คาເຕພິ. อถ วิหาโร
 ทูเร โหติ. อาสนสาลาบ นิพัตทยิ ตํ อาสนสาลาบ
 คาເຕພິ. สเจ ปน ทายกา อาคັນตุเกสฺส อสตี
 “อาวาสโกยิ ภุญชັນตุติ วทันติ วัฏฺฐติ. อวุตฺเต น
 วัฏฺฐติ. คมียภักเตยิ อมเมว ภณามัคโค. ลยํ ปน
 วิเสโส อาคັນตุโก อาคັນตุภักตเมว ลภติ. คมิโก
 อาคັນตุภักตํยิ คมียภักตํยิ ลภติ. อาวาสโกยิ ยักกมิตฺตา-
 โม คมิโก โหติ คมียภักติ ลภติ. ยดา ปน
 อาคັນตุภักติ ลัพภติ เอมิทํ เทว คณิ สัตถ
 วา ทิวสานิ น ลัพภติ. “คมิสฺสามิติ ภุตฺโต ตํ
 ทิวสํ เกณิ เทว ภเวเนน น คโต ปนทิวเสยิ
 ภุญชิตํ วัฏฺฐติ สอฺสสาคฺคตา. “คมิสฺสามิติ ภุตฺตสฺส
 โจรา วา ปลํ รุณฺณนํ อุกกํ วา เทโว วา
 วัสสตี สัตถโก วา น คจฺฉติ สอฺสสาเหเน ภุญชิตัพพิ.
 เตะเต อุกกํเทว โอโธเกณฺเตน เทว ตโย ทิวเส
 ภุญชิตํ วัฏฺฐติ มทามฺเจวํ วุตถ. “คมิสฺสามิ
 คมิสฺสามิติ ปน เถสํ โอทฺเททวํ ภุญชิตํ น ลภติ.
 คิลานภักตํยิ สเจ สัพเพสํ คิลานนํ ปโหติ สัพเพสํ
 ทาตัพพิ. โน เจ จูติภิ กัตถวา คาເຕພິ. เอโก
 คิลานो อโรครูโป สกฺโกติ อนฺนํ โคคานํ คณฺฑํ เอโก

น สักโกติ ขยี่ มหาคิลาน นาม. เอตัสส คิลานภักคยิ
 ทาคัพพ. เทวี่ มหาคิลานา เอโก ลาภิ อภิญญาโต
 พหุ ชาทณิยั โภชนิยั ลภติ. เอโก ธมาโด ชยัปลาภคาย
 อนิโตคามิ ปวิสสิ เอตัสส คิลานภักคิ ทาคัพพ.
 คิลานภักเต ทิวสปรีเจโต นัตถิ. ขาว โรโค น
 วุปสัมมติ สยัปายโกชนิ อภิญชัณโต น ขาเปติ ทาว
 ญชิตัพพ. ขทา ปน มิสสกขาคู วา มิสสภักคิ
 วา ญชัณตัสสาขิ โรโค น กุบ์ยติ ตโต ชัฏฐาย
 น ญชิตัพพ. คิลานชัฏฐาภักคิยิ สัพเพสส ปโหติ
 คิ สัพเพสส ทาคัพพ. โน เจ ปโหติ ฐิติกิ ภักควา
 คาเทคัพพ. อิทยิ ทวีสุ คิลานesu มหาคิลานชัฏฐาภักส
 คาเทคัพพ. ทวีสุ มหาคิลานesu อนาถคิลานชัฏฐาภักส
 ยิ กุลิ คิลานภักคิยิ เทติ. คิลานชัฏฐาภักคิยิ. ตัตถ
 ยัสส คิลานัสส. ภักคิ ปาปุณาติ ตทชัฏฐาภักสสาขิ
 คักเถว คาเทคัพพ. คิลานชัฏฐาภักเตยิ ทิวสปรีเจโต
 นัตถิ. ขาว คิลาน ลภติ ทาวัสส ชัฏฐาโกยิ
 ลภติ อิมานิ จัตตาริ ภักคานิ สเจ เหว่ ทินนานิ
 โหนติ “อาคัณคกมยคิลานคิลานชัฏฐาภา มม ภิกขุ
 คัณคัณคฺติ: ยัณชาปาทิกานยิ วัญญติ. สเจ ปน “อาคัณค-
 กาทินิ. ภักคิ นิพทขาเปมิ มม ภักคิ คัณคัณคฺติ
 เหว่ ทินนานิ โหนติ: ยัณชาปาทิกานิ น วัญญติ.

อปรานีช ชูรภักตํ กุญฺญภักตํ วารภักตํ ติณฺณมาฬิ
 ภักตานิ. ตตฺถ ชูรภักตํ นิจฺจภักตํ วุจฺเจติ. กุ
 ทฺวิชํ สัมภิกฺขุ ปุคฺคสิภิกฺขุ. ตตฺถ ยํ “สัมภิสฺส
 ชูรภักตํ เทมาติ นิพฺพชฺชํ” ติ สลากภักตคคติกเมว
 ไทติ. ตํ “มม นิพฺพชฺชํ ภิกฺขุ คณฺหคฺคตฺติ วตฺถวา
 ติณฺณํ ปน ปิณฺหาปาทิกานํ วัฏฺฏติ. ปุคฺคสิภิกฺขุ” ติ
 ชูรภักตํ ทัณฺณํ วัฏฺฏเต ปิณฺหาปาทิกานํ เขว น วัฏฺฏติ.
 “มม นิพฺพชฺชํ ภิกฺขุ คณฺหาคฺคตฺติ วัฏฺฏเต ปน วัฏฺฏติ,
 สาทิกัพฺพ. สเจยฺย ยฺยํ ติปาเท วิทฺวิจฺเจ” ติ ชูรภักตํ
 คณฺหาคฺคตฺติ วตฺติ: มเล สญฺญูปฺปจฺจิตฺตํ วัฏฺฏติ.
 กุญฺญภักตํ นาม สัมภิสฺส อวาสํ การเฑว “อัมฺหากํ
 เสนาสนวาสินอ อัมฺหากํ เขว ภักตํ คณฺหคฺคตฺติ เขว
 นิพฺพชฺชํ” ติ สลากภักตคคติกเมว ไทติ, กาเหวํ
 กุญฺญชิตัพฺพ. “อัมฺหากํ เสนาสนวาสินอ อัมฺหากํ เขว
 ภิกฺขุ คณฺหคฺคตฺติ วัฏฺฏเต ปน ปิณฺหาปาทิกานํ วัฏฺฏติ.
 ยํ ปน ปุคฺคเล ปลิตฺตํ ติสฺส อวาสํ ภักตํ
 “อัมฺหากํ เทมาติ ติณฺณํ” ติ ติสฺสว ไทติ. ติสฺสํ
 ภักตํ คเต นิสฺสิตเกหิ กุญฺญชิตัพฺพ. วารภักตํ นาม
 “ทพฺภิกฺขสมเข วาเรน ภิกฺขุ ชกฺกิสฺสํ มาติ ชูเรทโต
 ยฺยํ ติณฺณํ คยํ ภิกฺขาเวเนน ติณฺณํ ปิณฺหาปาทิกานํ
 วัฏฺฏติ. วารภักตํ วัฏฺฏเต ปน สลากภักตคคติก ไทติ.
 สเจ ปน คณฺหาคฺคตฺติ เปเสนํ” ติ “สามเณวา ปจฺจวา

เขฬ์ตฺถิ, ยัณฺทปาติกาณิ วัฏฺฏกิ. อิติ อิมานิ ๑
คิณิ อากัณฺธกุกกัฏฺฐาณิ ๑ จิตฺตารกิ สัตฺต ทานิ
สัณฺภตฺตาคคิ สห จุทฺตสภตฺตานิ ไทคิ.

อัญฺฐรูกณานิ ปณ วิหารภิกฺคิ อัญฺฐรูกภิกฺคิ จกฺกภิกฺคิ
คุฬภิกฺคิ คณิ ยัณฺทปาติกาณิ จิตฺตาริ ภิกฺคานิ วุทฺตานิ. ทคฺค
วิหารภิกฺคิ นาม วิหารเว คคฺคิ ยัณฺทปาติกาณิ. ทํ สัณฺภตฺ-
เทน สัณฺภตฺติ. ทมฺปณ วิสัสมหาวิหารจิตฺตลปฺพคทาสิ,
ปฏิสัมภิตฺตยคฺคิ จินาสเวหิ ยถา ยัณฺทปาติกาณิ
สัณฺภตา ไทคิ ปวิณฺณสิคฺคิ ตถา ปวิคฺคสิคฺคิ ทาทิ-
เสสฺส, ฐาเสสฺส, ยัณฺทปาติกาณิ วัฏฺฏกิ. “อัญฺฐรูก
ภิกฺขุณิ เทม จกฺกณิ เทมาคิ เหว ทินนํ ปณ
อัญฺฐรูกภิกฺคิณฺเว จกฺกภิกฺคิณฺเว. คยิ ภิกฺขาวาเนน ทินนํ
ยัณฺทปาติกาณิ วัฏฺฏกิ. มคฺคาลิสัณฺนิเวเทน จิตฺตสภุเวณ
ยคฺคํ กคฺคิมา ทินนํ คุฬภิกฺคิ นาม. อิมานิ คิณิ
สลาภภิกฺคิคคฺคิลาเนว. อปรยิ คุฬภิกฺคิ นาม อคฺคิ,
อิคฺคิเจ มนฺตสา มคฺคาณิณฺตสวณฺณิ วิหารยฺชณฺณิ. ทาเวทฺวา
“สกลสัณฺตสฺส ทาคิ น สกฺโกม เทว คิณิ ภิกฺขุ-
สทานิ อมฺหากิ ภิกฺขิ คคฺคิณฺตคฺคิ ภิกฺขุณิ ปริจเจตขานนคฺคิ
คุฬเก เทนคิ, อิทํ ยัณฺทปาติกาณิ วัฏฺฏกิ. อิติ จิวรคฺคิณฺเว
วิมฺภาณนิ อิมํ ปณ เสนาสนภิกฺขุขก เสนาสนภิกฺขุ
เจว ยัณฺทปาติกาณิ ๑ วุทฺคิ. คิลาณยิเยภาณนิ ปณ

ภวิเสน ภาเซตัพพ. เอโก สัมมัญญโก โทติ ทส
 ภิกขุ ภาเซตวา คาเตตัพพ. สเจ “ขณารุทัง เขว
 อัมหากัง ปาปุณณาคิติ คณ्हันตติ ทุคคหิตัง กตคคกัฏฐาเน
 สัมภิกเมว โทติ. กุมภัง ปน อารักขเฏฐวา ภาลเก
 โลกัง สัมมัญญกัฏฐวา “อิทัง มหาเดรสส์ส ปาปุณณาคิ
 ขวเสสสิ อัมหากัง ปาปุณณาคิติ วัฑฒวา ทัง ปญฺญิกุมภเก
 เขว อากิริตวา ขณ्हันตติ คเตตวา คณ्हันตติ วัฑฒนติ.
 สเจ ติณฺณ สัมมัญญ โทติ เตหัง กัฏฐวา “เตชโต
 ปรรภาโค มหาเดรสส์ส ปาปุณณาคิ ขวเสสสิ อัมหากันตติ
 คคคหิตัง สุกคหิตัง. วุคคคปรีจเณทโต โอนาณเณสุยิ ภิกขุสสุ
 ๑ สัมมัญญิกุมภเกสุ ๑ เอเค เมว อุนาเยน ภาเซตัพพ.
 สเจ ปเนโก ภิกขุ เอโค กุมภโก โทติ คณ्हันตติ
 ปทริตวา “อัมม มัยหิ ปาปุณณาคิตินิ คเตตุมหิ วัฑฒนติ.
 “อัมม ปฐุมภาโค มัยหิ ปาปุณณาคิ อัมม ทุตติยภาโคคิ
 เณว โลกัง โลกัง ปาเปตุมหิ วัฑฒนติ. เอส นโย
 นวนนิตาหิสมิ. ยัสสมี ปน วิชัยสสันเน ฆิลเลตลาหิมหิ เตชา
 น สันตติฏฐนติ ทัง อุตฺตริตวา ภาเซตัพพ. สิงคิเวรมวิจาทิ
 เกสสิชัยิ ขวเสสสิยัตถกถาภาทิ สมณปริกขาโมยิ สัพพะโพ
 วุคคกานนุเปเนว นเยน สญฺญัสสุ สัสสลังเคตวา ภาเซตัพพ โทติ.
 ปาฬิ อญฺญัสสุกถณฺญเญว โอโลเลตวา วิจกฺขณ
 สัมภิกเก ยัสสเย เณว อัยยัมมัตโต วิภาชเย.
 อิติ สัพพะภากาเวน ยัสสเยภาชณียกถา นิญฺฐูริตา.

สัมมณเฑาะว์ ฐูปิตยาคุภาชถาติหิ ภาชนิยฐูฐานิ อากค-
 มนุสส์ถานิ อปฺปจฺฉิตฺตวาว อชฺชัตถมาโก ทาทัพพะโพ. อสम्मณเฑ-
 ปน อปฺปโลเกกฺวาทาทัพพะโพ. อชฺชัมมัตถกวิสสัชชเกน
 จีวรณัมมํ กโรหิตัสส “สุจิ เทหิติ วทโต “เอกา
 ทนฺนา เอกา รัสสาติ เทวํ สุจิโย ทาทัพพะพา. อวิภักตํ
 ลมฺภิตํ มณฺฑนํ ปจฺฉิมกัพพกจิ นัตถิ. ยัชฌลภิกฺค-
 กัสส เอโก ยัชฌลโก. กณฺหารํ ปญฺชชิตฺตคามัสส
 คุปฺปาคณฺณกลํ. กายพนฺธนัตถิกัสส กายพนฺธนํ. อสพฺพทอโก
 เม ชีณฺโณติ อากคัสส อสพฺพทอโก. ปวิสฺสวานัตถิ-
 กัสส ปวิสฺสวานิ ทาทัพพะ. ฆมฺมกกรกคฺคิกัสส ฆมฺม-
 กรโก. สเว ปญฺโก น โหติ ฆมฺมกรโก ปญฺเณ
 สทฺธิ ทาทัพพะโพ. อากคณฺทูลกคฺคิ อารุเปสฺสสามิทิ ยา-
 จันตัสส กุสฺสยา ฯ อชฺชณฺณกุสฺสยา ฯ ปโชนกํ ทาทัพพะ.
 มณฺฑนํ นิชฺชโยหิติ อากคัสส มณฺฑนํ เอกํ ทาทัพพะ.
 อชฺชณฺณมณฺฑนานิ เทวํ ทาทัพพะพานิ เทวํ มณฺฑนทานิ.
 ยาจันตัสส น เทวํ ทาทัพพะพานิ. อณฺวาทปริมณฺฑนัตถิ-
 กัสส เอกัสส จีวรตัสส ปโชนกํ ทาทัพพะ. สัชชยณฺณตาทิ-
 อตฺถิกัสส คิลานตัสส เอกํ เภสัชชณฺนาฬิมคฺคํ กคฺควา
 ทโต ตติยโกญฺฐาโส ทาทัพพะโพ. เอวํ คิณิ ทิวสานิ
 ทคฺควา นาฬิยา ปรีปฺพณฺยา เจกุดตทิวสโต ฐูฐาย
 ลมฺภิตํ ปจฺฉิตฺตวาทาทัพพะ. คุฬฺยิณฺเฑชฺช เณณฺณล-
 คติยภาโก ทาทัพพะโพ. เอวํ คิณิ ทิวเสติ นิญฺฐู.

เสนาสนักขันธกวีพัฒนา.

๑๖๗

ยี่ฉะเท คโต ปรี สัม ปุริฉิตวา ทาทัพพ์. เดส
สัพพัตถ ชุตฺตานเมวาทิ.

เสนาสนักขันธกวีพัฒนา นิฐฐิกา.

ลัทธิภทกขณิกวณณนา.

ลัทธิภทกขณิก. อภิญญาตา อภิญญาตาจิ: ปากฎา.
 ปากฎา สักขิกุมารว นาม กาฬทาบิย์ปฏกโย ทสภคา
 สักขี ปวิวาเรติ อัญญะ ๑ พหุ ชนา. อัมหากันตี:
 อัมหัส. อัมหากัน กุลโตติ วา วุคฺคํ ไทติ. ฌราวาสักถิ
 อนุสัสสํมิตี: ฌราวาเส ยํ กัตถัพพํ ทํ ชานา-
 เปสฺสํมิตี. อติเนตัพพณฺตี: อุกกํ ปเวเสตัพพํ. นินฺเน-
 ตัพพณฺตี: ขดา อุกกํ สัพพัญญูนา สมนํ ไทติ เอว
 กาทัพพํ. นิตฺถาเปตัพพณฺตี: ติณานิ อุตฺตรวิตัพพานิ.
 กุสสิกา อุตฺตรวาเปตัพพณฺตี: สุกฺขมปลาลมัสสา อัญญา
 ปลาลกาปิ อปเนตัพพา. โอนุณาเปตัพพณฺตี: สุกฺขมทิณ-
 ปลาลกา ปวาหนัตถิ วา ทํ กาเหตัพพํ. เทนทิ
 ติวัญญู ฌราวาสักถเณ อูปชานาติติ: ติวัญญู
 ฌราวาสักถิ ปชานาติ. อหํ คยา ขดาสุขํ ปัพพะ-
 ซาติติ เอตฺถ, อหํ คยา สักขี ปัพพะซัสสํมิตี
 สหยาสนเณ สหสา วัคฺคกามา คุคฺควา ปุน รัชช-
 สิริโลเกณ ปวิภักขิมมานททโย อหํ คยาติ เอตฺถกเมว
 วัคฺควา เสสํ วัคฺคํ นาสักขีติ เอวมัตถิ โถ เวทิตัพโพ.
 นิยฺยปาทิตาติ: นิกขามิตา. มานัสสํโณติ: มานัสสํยมานา.
 มานัสสํสิตาติ วุคฺคํ ไทติ. ปทวุคฺคํ ไทติ เอตฺถ,
 ปทวุคฺคกตา ปทวุคฺคํ โท. ยัสสํนํทวโ น สันติ

১৬৯

12 13

ฤๅษร นาคมาลโตติ: โภ ฤๅษร พุทธานาคิ อสาทน
 วรกจิตฺเตน อูปคมนันนํนาม ทุกขํ. นาคหตฺถสํสาติ: พุทฺธ-
 นาคฆาตกสฺส. ปฏิกุญฺโฏ ปฏิสกฺกัถิ: ทถาคตาภิมุโข เขว
 ปฐเมติ ปาเทติ อวสฺสกัถิ. อลฺกัชฺชโกติ เขกฺถ, น
 ลกฺเขกัถิ อลฺกัชฺชโก น ชานาคัถิ อคฺโธ. อหํ
 ปาปกัหมํ กโรมิติ น ชานาคิ. น สลฺลลฺกเขกัพฺโพติ
 อลฺกัชฺชโก น ปัสสิตฺทโพติ อคฺโธ. คิกโกชนนฺคิ
 เขกฺถ, คัถิ ชเนติ ฤๅษจิตฺทโพชนํ. ทํ ปญฺญญา-
 เปสฺสสามิติ: ทํ อุนชานิสฺสามิ. คณโกชนเน ปน ยดา-
 รัมโม กาเรกัพฺโพ. กัษฺยัณฺคิ: ชายุกัษฺย. พริทฺม-
 ปุญฺญณฺคิ: เสฏฺฐปุญฺญ. กัษฺย สกฺกัคฺคัถิ: ชายุกัษฺยเมว.
 อตฺโข เทวทกฺโข สํฆํ ภิณฺฑิตฺวาติ: โส กิร เขว
 สลากํ คาเหตฺวา ตกฺถเณว อารวณิกํ อูโปสถํ กัถฺวา
 คโต, เทเนตํ วุคฺคํ. ปิณฺธุริ เม อากิลายคัถิ:
 จิรํ นิสฺสชาย เวทณาคิกัชฺชิตฺวาพาชติ. ตมทํ อายมิสฺสสามิติ:
 ทํ อหํ ปสวริสฺสามิ. อาเทสณาปฏิการิยานุสาสนิ นาม
 “เขวปี เท มโน ทถापि เท มโนติ เขว ปวสฺส
 จิตฺตํ ชานิตฺวา ตทหุรูปา รัมมเบสฺสา. มมานุกุप्พณฺคิ:
 มมานุกิริบิ กุรุมาโน. กปฺโณติ: ทุกฺโขโต. มทาวรา-
 หสฺสสาติ: มทานาคสฺส. มทํ วิกัพฺพโตติ: ปฐวิ ปทา-
 เณยสฺส. ภิสฺส ฆสฺซานิสฺสาติ: ภิสฺส ชาทณฺสสฺส. นทิสฺสุ
 ฐกฺคโตติ เขกฺถ, โส กิร ทตฺถินาโค สยัณฺคิสมนํ

ทิ นทินามิกิ โปกัชรณี โอคาเหตฺวา กิพฺพัน์ โท
 สัพฺพวตฺถิ วิตฺตินาเมสิ ชาคฺวริ กโรติ. เทน วุตฺตํ
 “นทิสฺส ชคฺคโคทฺติ. สุตฺตาติ โสทา. อสฺสํทฺธิวฺโร ๑
 อักขาตฺติ: นิสฺสํทฺเทโท หุตฺวา อักขาตา อณฺุสํทฺธิวเสณ
 โยเซตฺวา. อปฺปาเบ นิพฺพตฺติสฺสทฺติ อาปายิโก. เหว
 เหวโยโก. กัณฺธิ ฐิสฺสทฺติ กัณฺธิวฺโร. อิทานิ พุทฺธ-
 สทฺธสฺเสนาปี ทิณฺณิณฺทํ น สทฺธกาติ อเทกิโธ. มา
 ชาตุ โโก โลกสฺสมีนฺติ: มา กทาจิปี โโก สทฺธโค
 โลกสฺสมี. อูปยฺชชดาติ: อูปยฺชชด. ชลฺว ยสสา
 อัญฺฐาติ: ยสสา ชลฺลนฺโธ วิญฺญูจิโต. เทวทฺตฺโธ
 เม สุตฺนฺติ: อิทิสฺส เทวทฺตฺโธ กตฺวาสุทฺธิ อตฺถิ
 กเทว กเหตฺวา อิทํ วุตฺตํ. โส ปมาทํ อณฺุจฺฉโนท
 เชตฺถ, ปมาทํ จินาตฺติ อณฺุจฺฉโน. ปมาโท อัย-
 ทิโนท อตฺโธ. อาสฺสช นนฺติ: ปาปเกน จิตฺเตน
 ปทฺวา, วิเทเรทฺวาติ วา อตฺโธ. อวิจฺฉิรํ ปทฺโธติ อิทํ
 ปน อาสฺสสาญฺ อตฺถิทวณฺ. เภสฺมาติ: ภยานโก.
 เขกโต อูปาลิ เภโกติ: อมฺมวาทิปปกฺเข เภโก. เขกโต
 เทวทิ: อมฺมวาทิปปกฺเข เทว. จตุตฺโธ อณฺุสาเวติ
 สลากิ คาเหตฺติ: สจฺจิ ภินฺทิสฺสทฺธามิติ อมฺมวาทิจตุตฺโธ
 หุตฺวา อณฺุสาเวติ: อณฺุณนฺโธ สาเวติ. “น ทมฺมทาณิ
 เบว นรกกญฺ อตฺถิ อมฺมทาณิ อตฺถิ, น อมฺมทาณิ
 อวิจิมักฺโข อิทฺติโธ, น มยฺ อณฺุสฺสทฺธํ ภายาม,

ບທິ ທິ ອຍ໌ ອຣັມໂມ ອຍ໌ ອວິນໂຍ ອິທ໌ ອສັຕຸດສາສນ
 ວາ ກເວຍ໌ຍ໌; ນ ມຍ໌ ຕ໌ເດ໌ຍ໌ຍາມາຕິອາທິນາ ນເຂນ
 ອຣັມມ໌ “ອັມ໌ໂມຕິ ເອວ໌ ກຣຸຊ໌ຽາຣສ ເກທກວັດຊູນີ
 ສາເວຕິຕິ ອັຕ໌ໂດ. ສລາກ໌ ຕາເທຕິຕິ ເອວ໌ ອນຸສາເວຕ໌ວາ
 ປນ “ອິທ໌ ຕ໌ເດ໌ເຄ ອິທ໌ ໂຣເຈເຕຕິ ວທ໌ນ໌ໂຕ ສລາກ໌
 ຕາເທຕິ. ເອດໂຕ ອຸປາລີ ເກ໌ວ໌ ໂໂນຕິຕິອາທິສຸຍ໌ ເອເສວ
 ນໂຍ. ເອວ໌ ໂຂ ອຸປາລີ ສ໌ພຣາຊີ ເຈວ໌ ໂໂຕຕິ ສ໌ພ-
 ເກໂຫ າຕິ ເອວ໌ ໂໂຕຕິ ນ ປນ ເອຕ໌ຕາວຕາ ສ໌ໄໝ
 ກິນ໌ໂນ ໂໂຕຕິ, ກິກ໌ຊ໌ ໂຂ ອຸປາລີ ປກຕ໌ຕ໌ໂຕ ສມານ-
 ສ໌ວາສໂກ ສມານສ໌ມາຍ໌ ຈູໂຕ ສ໌ພ໌ ກິນ໌ທຕິຕິ ເອຕ໌ດ
 ສິຍາ ເອວ໌ ເທວຕ໌ຕ໌ໂຕ ກດ໌ ປກຕ໌ຕ໌ໂຕຕິ, ກດ໌ ຕາວ
 ນ ປກຕ໌ຕ໌ໂຕ ຣັງໂໂນ ພາຕາຍ໌ຕ໌ຕ໌ຕາ ຣຸຕິຣຸບ໌ປາທ໌ສ໌ສ
 ຈ ກຕ໌ຕ໌ຕາຕິ ເອຕ໌ດ ວທາມິ; ອາເນຕ໌ຕິຍາ ຕາວ ວິຣຸຕ໌ຕ໌ຕາ
 ຣັງໂໂນ ພາຕາປນ໌ ນັຕ໌ຕິ, ເຕນຕິ ຕ໌ວ໌ ກຸມາຣ ປິຕຣ໌
 ພິນ໌ຕ໌ວາ ຣາຊາ ໂໂຕຕິ ອທ໌ ກຸວຣ໌ນ໌ຕ໌ ພິນ໌ຕ໌ວາ ພຸຕ໌ໂຂ
 ກວິສ໌ສາມິຕິ ເອວ໌ ທິ ຕ໌ສ໌ສ ອາເນຕ໌ຕິ, ກຸມາໂຣ ປນ
 ຣາຊາ ທຸຕ໌ວາ ປັຣຊາ ປິຕຣ໌ ມາເຣສິ; ເອວ໌ ຕາວ
 ອາເນຕ໌ຕິຍາ ວິຣຸຕ໌ຕ໌ຕາ ຣັງໂໂນ ພາຕາປນ໌ ນັຕ໌ຕິ
 ຣຸຕິຣຸບ໌ປາເທ ປນ ກຕມັຕ໌ເຕ ເບວ ຣຸຕິຣຸບ໌ປາທ໌ປັຣ໌ຮາ
 ກຸວຕາ ອກ໌ພ໌ພຕາ ນ ວຸຕ໌ຕາ. ນ ຈ ສ໌ກ໌ກາ ກຸວໂຕ
 ວານ໌ ວິນາ ເບວ ຕ໌ສ໌ສ ອກ໌ພ໌ພຕາ ອາໂຣເປຕ໌. ຣຸຕິ-
 ຣຸບ໌ປາທ໌ໂກ ກິກ໌ຊ໌ເວ ອນຸປສ໌ມ໌ປັຣ໌ໂນ ນ ອຸປສ໌ມ໌ປາເທຕ໌ພ໌ໂຟ

อุปสัมปັນโน นาสกัปปิโหติ อิทํ ปน ภควตา สัม-
 เกทโก ปัจฉา วุคฺติวํ ทัสมา ปกตํเคน เทวทํเทน
 สํโฆ ภินฺโนติ. อหํมํ อหํโมติ ที่เปณํคิอาทิสุ
 อัญฺฐารสสุ เกทกรวักคฺคสุ. สุกฺคินฺคปวิยาเขน ทาว ทส
 กุสสกมํปดา อหํโม อุกุสสกมํปดา อหํโม. ทดา
 จิตฺตาโร สติปัฏฺฐานา จิตฺตาโร สัมมมํปชานา จิตฺตาโร
 อิทํปาทา ปัญฺญินฺทวิยานิ ปัญฺญํ พลานิ สัตฺต โพช-
 ฌงกา อวิโบ อัญฺฐรังคิโก มัคคโคติ สัตฺตทํสโห-
 ยักคิอหํมา อหํโม นาม. ทโบ สติปัฏฺฐานา ทโบ
 สัมมมํปชานา ทโบ อิทํปาทา น อินฺทวิยานิ น
 พลานิ อัญฺฐํ โพชฌงกา นวํคิโก มัคคโคติ อปํ
 อหํโม นาม. จิตฺตาโร อุปาทานา ปัญฺญํ นีวรณา
 สัตฺต อหุสฺสยา อัญฺฐํ มิจฺฉิตฺตาทิ ฯ อปํ อหํโม.
 ทโบ อุปาทานา จิตฺตาโร นีวรณา น อหุสฺสยา สัตฺต
 มิจฺฉิตฺตาทิ อปํ อหํโม. ทตฺถ บํ ภิกฺขุจํ เอตํ
 อหํมโฏฏฐาสํ คเคทฺวา “อิมํ อหํมํ ‘อหํโมติ’ อวิสฺสาม
 เหวํ อหํมํ อววิภกฺคํ นิชฺชานิกํ ภวิสฺสติ มยฺญํ
 โลเก ปากฺขา ภวิสฺสามาติ คํ อหํมํ อหํโม อหํมํ
 กถยฺนํตา อหํมํ “อหํโมติ ที่เปณํคิ นาม. ทเถว
 อหํมโฏฏฐาสสฺส เอตํ คเคทฺวา “อปํ อหํมํโมติ กถณฺตา
 อหํมํ “อหํมํโมติ ที่เปณํคิ นาม. วินยปวิยาเขน ปน
 กุเทน วักคฺคณา โงเททฺวา สาทะทฺวา ขดาปญฺญัญฺญา

กาทัพพกัมมัม อัมโม นาม. อุกฺเขณ วัตถุณา อโ-
 เททฺวา อสวเรทฺวา อัมปิฏญฺญาย กาทัพพกัมมัม อัมโม
 นาม. สุกฺกัตถกปริยาเบน วาละวินโย โยสวินโย โมหวินโย
 สัมวาริ ปธานัม ปฏิสจจาติ อัมโม วินโย นาม. วาตาทิม
 อวินโย อสัมวาริ อัมปิธานัม อัมปิฏิสจจาติ อัมโม อวินโย
 นาม. วินยปริยาเบน จุกฺกตฺถสมันตํ ญุตฺตสมันตํ อญ-
 สวณสมันตํ สัมมาสมันตํ ปิโสสมันตํ อัมโม วินโย
 นาม. วัตถุวิยัตติ ๑ เปฯ ๒ วิสววิยัตติ อัมโม อวินโย
 นาม. สุกฺกัตถกปริยาเบน จิตฺตาโร สติขัฏฐานา ๑ เปฯ
 อัญฺจุงฺกโก มัคคโคติ อิทํ ภาสิตํ ลปิตํ ทถาคเคน.
 ทโย สติขัฏฐานา ทโย สมนันนชานา ทโย อิตฺธิปาภา
 ณ อันทริยานิ ณ พถานิ อัญฺจ โพชฌนฺดา นวังกโก
 มัคคโคติ อิทํ อภาสิตํ อลปิตํ ทถาคเคน. วินยปริยาเบน
 จิตฺตาโร ปาราชิกา เทรส สัมมาทิสเสสา เทวํ อนฺนิยา
 ทิส นิสสัคคยา ปาจิตฺติยาติ อิทํ ภาสิตํ ลปิตํ
 ทถาคเคน. ทโย ปาราชิกา จุทฺทส สัมมาทิสเสสา
 ทโย อนฺนิยา เอกทิส นิสสัคคยา ปาจิตฺติยาติ อิทํ
 อภาสิตํ อลปิตํ ทถาคเคน. สุกฺกัตถกปริยาเบน เทวลิก
 ผลสมายัตติสมายัตติ มหากฺกณฺดาสมายัตติสมายัตติ
 พุทฺธจกฺกชานา โลกํ ไวโลกนํ อิตฺถุขัตติวเสน สุกฺกัตถ-
 เทสนา ชาตกกถาติ อิทํ อานิณฺณํ น เทวลิกํ ผลสมายัตติ-
 สมายัตติ ๑ เปฯ ๒ ชาตกกถาติ อิทํ อานิณฺณํ

วิมลปริยาเขน นิมนตัสส วัสสาวาส วสิตวา อปโล-
 เกตวา จาริยัคกณนิ ปวาเรตวา จาริยัคกณนิ อากันตฺเตหิ
 สทธี ปฐมํ ปฐิสันถารกรณนํ อิทํ อาจิณฺณํ. ทสฺสเสว
 อภรณํ อนาจิณฺณํ นาม. สุตตํตปริยาเขน จักตาโร
 สติขัฏฐานา เปร. อัญจุกโก มัคโคติ อิทํ ปญฺญุตํ
 นาม. ตโย สติขัฏฐานา เปร. นวักโก มัคโคติ
 อิทํ อปญฺญุตํ นาม. วิมลปริยาเขน จักตาโร ปาราชิกา
 เปร. ทิสฺส นิสฺสัคคิยา ปาจิตฺติยาติ อิทํ ปญฺญุตํ
 นาม. ตโย ปาราชิกา เปร. เอกทิสฺส นิสฺสัคคิยา
 ปาจิตฺติยาติ อิทํ อปญฺญุตํ นาม. อนาปัตติ อชา-
 นนตสฺส อเดยยจิตตสฺส น มรณาธิปายสฺส อนุลล-
 ปนาวิปายสฺส น โมนาธิปายสฺสาคิ ตคฺค ตคฺค
 วุตฺตา อนาปัตติ อนาปัตติ นาม. ชานนตสฺส เดย-
 ยจิตตสฺสาคิธานา นเขน วุตฺตา อาปัตติ อาปัตติ นาม. ปญฺ
 อาปัตติกชนชา ลทุกาปัตติ นาม. เทว อาปัตติกชนชา
 ครุณามตฺติ นาม. น อาปัตติกชนชา สวเสสาปัตติ
 นาม. เอโก ปาราชิกาปัตติกชนฺ โช อนวเสสาปัตติ
 นาม. เทว อาปัตติกชนชา ทุญฺจุลลาปัตติ นาม. ปญฺ
 อาปัตติกชนชา อทฺจุลลาปัตติ นาม. ปุริมมเขน
 ปเนตถ วุตฺตํปการิ รัมมํ “อรัมโม อยนฺติ ถณนฺตา
 รัมมํ “อรัมโมติ ทิเปนนํ นาม. อวินยํ “วินโย อยนฺติ
 เปร. อทฺจุลลํ อาปัตติ “ทฺจุลลาปัตติ อยนฺติ

၂၈၁

ฐิเทน ไชโตเกทัฬฺหิ. สเจ อัสสสทธิ ไสเชทัฬฺหิ:
 เทติ สกัโกติ สัพฺโพ วิหาโร ไสเชทัฬฺหิ, อัสกัโก-
 เทน อัตถโน วลโณสาส ชัคคิทัฬฺหิ. สัพฺพ ไสเช-
 ตกัโกณัถัสส ปณ ทัสสลิเต วิหารโสณวักเค วิณัณโณ
 มหาขันธเก วุตฺตณเบเนา เวทิตัพฺโพ.

อาวาสิกวักค. อาสมี ยัญญาเปตัพฺพนคิเฆมาติ สัพฺพ
 วุตฺตณคเร อาคเต จีวรณัมมึ วา นวณัมมึ วา ชูเปตฺวาขี
 กาทัพฺพ, เทติยักคณ สัมมชชชเณ สัมมญฺชน นิภชชิตฺวา
 ทัสส วักคิ กาคิ ชารณิตัพฺพ. มัณฺฑิตโต เจ ไชติ
 อาคณฺฑโก “สัมมชชชติ ทาว ชารุโส เทติยักคณนคิ
 วักคติ. ทิลาณเกสัชช กโรนฺเตน ปณ สเจ นาคิอาคโร
 ทิลาโน ไชติ เกสัชช อคฺฉวา วักคเมว กาทัพฺพ,
 มหาคิลาณัสส ปณ เกสัชชเมว กาทัพฺพ. มัณฺฑิตโต
 เจ ไชติ อาคณฺฑโก “กโรนฺติ ทาว เกสัชชชนคิ วักคติ.
 ปาณิเบน ยัญณเณ สเจ สกั อาณคิ ปาณิย สัพฺพ
 ขีวติ ยณ อาเนสสํมิตติ ยัญณิตัพฺโพ เฆว. อขี
 วิชเนน วิชิตัพฺโพ. วิชณเณ สกั ปาทขีญฺฐูริ วิชิตฺวา
 สกั มชฺเฆ สกั สิสเ วิชิตัพฺพ. “อลั ไชตติ
 วุตฺเตน มณฺฑกร วิชิตัพฺพ. ปณ “อลันนคิ วุตฺเตน
 คโต มณฺฑกร วิชิตัพฺพ. คติยวารี วุตฺเตน วิชณ
 ชูเปตัพฺพ. ปาทาขีสส ไชวิตัพฺพา. ไชวิตฺวา สเจ
 อตฺถโน เถลั อตฺถิ เณ มกฺกเชตัพฺพา. โน เจ

ชัตติ ทัสส สันตเกณ มัคเคตัพพะ. อุปาหนปัญณน
 หน อตฺตโน รุจิเรสน กาทัพพะ. เทเนว “สเจ
 อุลลสทตฺติ วุตฺตํ. ทัสมา อุปาหนา อပ္ปัญณนตัสสาบี
 ฌนาปตฺติ. “กัตถ มยฺหิ เสนาสนํ ปาปฺพณาคีติ ปุริตฺเตน
 เสนาสนํ ปญฺญาเปตัพพะ. “เอตํ ทุมฺหากํ เสนาสนํ
 ปาปฺพณาคีติ เอว อาริกชิตัพพนฺติ อตฺ ใด. ปยฺ โฉ-
 ญฺเอว ปตฺตปริตฺติ ปน วัญญฺติ เวย.

นวกสฺส วตฺเต. ปาณียํ อาริกชิตัพพนฺติ: เอตํ ปาณียํ
 กเคตฺวา ยีวาหิติ อาริกชิตัพพะ. ปริโกชณียํ เอเสว
 นโย. เสสํ ปุริมจทิสเมว. มหาวาเสยฺหิ อตฺตโน
 สันตฺถิ สัมปัตตสฺส อากฺกตฺสส วักฺกํ อภาตํ น ลภติ.

คณิกวตฺเต. ทารุณพริตฺติ: เสนาสนํกัณฺธิเก วุตฺตํ
 มณฺเฑปฺปฐาติ. มตฺตีกาณฺธมฺป ราชนฺนาชนาทิ. สัสสํ
 ตฺตา วุตฺตมฺปเกทเมว. ตํ สัสสํ อตฺติสาลาย วา อပ္ปัญณน
 วา คุรฺกตฺตฐาเน ปฏิสานเฑวาทิ ทสฺสทัพพะ. อโนวสฺสเก
 ปัพพกาเรยฺหิ ฐาเปตฺติ วัญญฺติ. เสนาสนํ อปาปฺพณคิต
 เอตถ, ยํ ปาสาณปญฺฐฐียํ วา ปาสาณณมฺเภสฺส วา
 กตฺเตสนาสนํ ยตฺถ อปฺปิกา นาโรหณฺติ ตํ อเนยฺย-
 ณนตสฺสาบี ฌนาปตฺติ. จตุสฺส ปาสาณเกสฺสทียาติ อปฺปิกานํ
 อณฺเฑตฺตทฐาเน ปณฺณสาลาติเสนาสนเน กตฺตทพฺพากาวทสฺส-
 นตฺถิ วุตฺตํ. “อณฺเฑว นาม อังคานฺนํ เสยฺยณตฺติ
 ฌนํ. อตฺ ใดกาเส ฐาปิตฺตํ อานิสฺโส. โอวสฺสกเคเต

มนุสฺสํ ปวีเรนฺนํ ฐาณํ คจฺฉนฺเตน จีวรํ ปารุญฺสํ ติวํ
 กายพินฺนํ เมว วิญฺญกิตฺติ อญฺฐกณาสํ วุฑฺฒํ น เถเว
 ภิกฺขุ อปฺปชชฺชาตึเร เตเว ภิกฺขุ อคิอิลลํ ติวํ น
 นิสิตฺทํ พฺพ. สเร มหาเถรํ สํ นิสินฺนาสํ เนน สมกํ
 อาสนํ โทติ พุทฺธํ อาสเนสุ สติ เถกํ เทวํ อาสนานิ
 ชฺชเรวํ นิสิตฺทํ พฺพ. ภิกฺขุ คเณตฺวํ ปญฺญุตฺตํ อาสเนสุ
 อนิสิตฺติวํ มหาเถเรณ “นิสิตฺทกิตฺติ วุฑฺฒํ น นิสิต-
 ทํ พฺพ. โน เถ มหาเถโร วทติ, “อิทํ ภิกฺขเว
 อาสนํ อจฺฉนฺตํ วุฑฺฒํ พฺพ. “นิสิตฺทกิตฺติ วุฑฺฒํ นิสิต-
 ทํ พฺพ. สเร ปณ เถว อจฺฉนฺตํ เตยฺหํ น วทติ, นิสิตฺทํ สํ
 อจฺฉนฺตํ. มหาเถรํ สเรว อจฺฉนฺตํ. นวโกติ เชนฺนเป
 อจฺฉนฺเต อนจฺฉนฺตา นิสิตฺทํ โท อจฺฉนฺตํ ยถา เถโร
 อจฺฉนฺตํ โท อนนฺตํ นิสิตฺทํ. น สํ ญี โสจฺฉนฺตํ ติวํ
 น สํ ญี อจฺฉนฺตํ ติวํ นิสิตฺทํ พฺพ. อโกติ ทตฺตํ เถ
 ยตฺตํ ติวํ นิสิตฺทํ. สจฺฉนฺตํ ปณ ปุรโต
 อาจารเณ ยตฺตํ ชฺชเรวํ คเณตฺทํ. สจฺฉนฺตํ
 อจฺฉนฺตํ อจฺฉนฺเตน. สจฺฉนฺตํ โสจฺฉนฺตํ ยถา
 สจฺฉนฺตํ โสจฺฉนฺตํ โท เถว ยตฺตํ ติวํ โสจฺฉนฺตํ
 อจฺฉนฺตํ. สมกํ สจฺฉนฺตํ ติวํ อจฺฉนฺตํ ยถา
 โสจฺฉนฺตํ ติวํ. สจฺฉนฺตํ ยถา ติวํ ยถา ติวํ
 : อจฺฉนฺตํ วา ทวํ ติวํ วา อจฺฉนฺตํ ติวํ, “สจฺฉนฺตํ
 สมกํ สจฺฉนฺตํ ติวํ นิสิตฺทํ มนุสฺสํ วิเสสา โทติ

คัสสิมา ทเทสิ สักวา ทวิภักตัง วา คเหตุวา
 เสสิ น คเหตุพพิ. น ทาว เถเรน ญชิตัพพันติ
 อิทํ ยํ ปริณินนภิกขัง ภักตคัคคํ ยัตถ มนุสสา
 ลัพเพสิ ปาเปตฺวา วันทิตกามา ไทนฺติ ทํ สันชาย
 วุทฺธํ. ยํ ปณ มสากตคัคคํ ไทติ ยัตถ เอกสฺมี
 ปเทเส ญชิตฺติ เอกสฺมี ปเทเส อุกกํ ทิพยํติ.
 ตตถ ยถาสชํ ญชิตัพพิ. น ทาว เถเรน อ-
 ภันติ อิทํ หตฺถโฆนอุกกํ สันชาย วุทฺธํ. อนฺตรา
 ยปาสิเตน ปณ คเล วิลคฺคามิเสน วา ปาณํ ยํ ชีวิตฺวา
 หตฺถา น โขวิทัพพา. สเจ มนุสสา “โฆล ภนฺเต
 ยถคณฺฐา หตฺถเ จาติ วณฺติ, ภิกขุ วา “คเมห
 อุกกํ คณฺโถภาติ วณฺติ, วญฺญติ. นีวตฺตณฺเตน ติ
 ภักตคัคคโต อญฺฐา ย นีวตฺตณฺเตน สํเขน เหว นีวตฺตติพ-
 พินฺเต ทสฺเสติ. ถลํ? นวเกหิติ สัพพิ ทญฺฐัพพิ.
 สัมพาเชสุ ติ จมฺรสฺ, มตาเดรณํ นิกฺขมณฺ โทกาโส
 น ไทติ: คัสสิมา เหว วุทฺธํ. เหว นีวตฺตณฺเตหิ
 ปณ นวเกหิ คเหตุวาระ ฐิตฺวา เถเรสุ นิกฺขมณฺเตสุ
 ญฺปิยา คณฺตัพพิ. สเจ ปณ มตาเดรา ทเว นิสินฺนา
 ไทนฺติ นวลา อัมโตเคเต เถรสสโต ยญฺฐา ย ปาฬิยา
 เหว นิกฺขมิตัพพิ. กาเยน กายํ อมฺเณนเคหิ ยถา
 อัมตเร มนุสสา คคฺคํ สักโกณฺติ เหว วิสาข-
 ปาฬิยา คณฺตัพพิ.

ยัณทวารวิคตเต. ฌมมึ วา นิกขัณตติ: ฌมมึสา
 วา . สุกขมึ วา มุสสั วา ยิ คเหตุว้า ฌมมึ กโรนตติ
 รุทธา วา นิสินนา วา โทนตติ ตั นิกขัณตติ. น ๑
 ฌักขาทาปิกายาติ: อิตถิ วา ไทคุ ปุริโส วา
 ฌักขาทานสมเย มุขิ น โอโตเกกัฬ.

อารัญญวิคตเต. เสนาสนา โอตวิคัฬัพพติ: วสณฺฐ-
 ฐานโต นิกขมิตัฬ. ยัตถิ อวิกาย ยักขยัตถวาติ เขตถ,
 สเจ พหิกามะ อุกถั นัตถิ อ้น ไคคามะ เบว ฌัตถกัจ
 กัถว้า อถ พหิกามะ อิตถิ พหิกามะ ฌัตถกัจ
 กัถว้า ยัตถิ ไท โอวิคัฬว้า นิโรถกั ฌัตถว้า อวิกาย
 ยักขยัตถิ ฬ. ปริโกชนิยิ อุกัฐฐาเปคัฬัพพติ: สเจ
 ภาชนานิ น ปโชนตติ ปาณิยเมว ปริโกชนิยิยิ ฌัตถว้า
 อุกัฐฐาเปคัฬ. ภาชนิ อถกัณเตน เวฬุณพิภายิ
 อุกัฐฐาเปคัฬ. คัยิ อถกัณตัสส บดา สมิเป อุกถอว้าโค
 ไทติ เขว ภาคัฬ. อธณิสสิเต สติ อิตถิ อกาคุยิ
 วิญญูติ. บดา ๑ อารัญญกัสส เขว กัณตาริ ปญฺ-
 ษัณสัสสิ อธณิสสิคั อธิคัฬ. คณวาลิโน ปณ
 เตน วินายิ วิญญูติ. นิกขัตถาเนว นิกขัตถปทานิ.

เสนาสนวิคตเต. ทวาริ นาม ยัสสิมา มทวาลัญชั
 คัสสิมา คัตถิ อาปุณณิกัจ นัตถิ. เสนานิ ปณ
 อุกัเทสทานาทินิ อาปุณณิกัจว้า ภาคัฬพานิ เทวสิก
 อาปุณณิกั วิญญูติ. อถายิ “กัณเเต อาปุณณิกัฬเมว

โศกฺขิ วุฑฺฒเต วุฑฺฒตโร “สาธุติ สัมปญฺจิณฺติ. สยเมว
 วา “คฺวี ยถาสฺส วิชราหิติ วทติ เอวํ วิญฺญฺติ.
 สกาคัสส วิสฺสาเสวํ วิญฺญฺติ เขว. เขน วทฺโฆ
 เทน ปวิวตฺติคัพพคฺ: วุฑฺฒาภิมฺเขน ปวิวตฺติคัพพ.
 โฆชนสาสาทิสฺส เอวเมว ปญฺชชฺชิตคัพพ.

ฉนฺตานุวตฺเต. ปวิวตฺติคฺ: พหิ ชคฺคติ.

อาภณวตฺถสฺม. สติ อุกฺกเถติ เขตฺถ, สเร อุกฺก
 อตฺถิ ปญฺจิณฺณญฺฐานํ ปน นตฺถิ ภาชเนน อุกฺก
 นฺทริทฺวา อาภณิตคัพพ. ภาชเนน อสฺติ ยตฺเตน นฺทริ-
 ทคัพพ. ยตฺเตยฺ อสฺติ อสฺนํ นาม โทคิ. “อิทํ
 อติวิวญฺญํ ปุรโธ อญฺญํ อุกฺก ภวิสสคฺติ คตฺสส
 อุกฺก อลภนตฺสเสว ภิกฺขาจารเวลา โทคิ กญฺเฐน วา
 เกณจิ วา ปญฺเฒคฺวา คณฺทคัพพ. ภญฺจิกฺขํ อนุโยทฺขมฺย
 กาคํ วิญฺญฺติ. อากคปญฺปิยาภาติ: วัจฺจกฺขมฺย ยตฺสเรวญฺฐาน
 นทานทฺธิเรติ ทิสฺสํ อากคปญฺปิยา เขว ปมาณ.

วัจฺจกฺกฺกฺกฺก. น ทนฺตกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 วัจฺจกฺก
 สัพพคฺคเณว ปญฺจิณฺเชโป. น
 ผลุเสน กญฺเฐนาติ: ผลิตกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 วา ขเวณ วา
 กณฺฐเกณ วา กณฺฐเกณ วา สุตฺเตน วา บุตฺตินา
 วา น อวเลทคัพพ. อวเลทกณฺฐํ ปน อคเตทฺวา
 ปวิวฺจฺจสฺส อายตฺติ นตฺถิ. น อาภณสรวาเทติ: สัพพสา-
 หารณญฺฐานํ สันหาเยทํ วุฑฺฒํ. ทคฺวี ทิ อญฺเญ อญฺเญ

อากัจฉนัตติ ทัสมา อุกกั น เสสิตัพพะ. ยัม ปน
 สัมมเกยฺ วิทาเร เอกเทเส นีวักขณนัตถาย กตัญญูฐานิ
 ไทติ ปุคฺคลิกัญญูฐานิ วา ทัสมา วิญญูติ. วิเวเน
 ยีวติว ปุณฺณิปปุณฺ ปวิสสันคัสสา ยิ วิญญูติ เขว. อุตทาติ:
 โอหนิกา, พหิวัจจัมภิจิตาติ อตฺถิโก. โหวิตัพพะาติ:
 อุกกั อาหวิติว โหวิตัพพะา. อุกกั อตฺถิ ภาชน
 นัตถิ อตฺถนํ นาม ไทติ. ภาชน อตฺถิ อุกกั นัตถิ
 เขตฺติ อตฺถนํ. อุกเย อตฺถิ อตฺถนํเมว. กัญญูเชน
 วา เกนจิ วา ปุณฺณิวิตฺวา คณฺตัพพะ. เสสิ สัพพตถ
 อุกกานเมวาติ.

วิคตกชนกวรรณนา นิญฺฐิตา.

ปาติโมกข์ฐูปนักษณกวีณณา.

ปาติโมกข์ฐูปนักษณกวีณณา. นันท์มุขิยา รัตติวาติ: อรุณ-
 จิตกาเล ชัฒมิชา วิย รัตติ ขายติ. เตมาท “นันท์มุขิยา
 รัตติยาติ. อัน โทปุตินันท์: อัน โทจิตตสันตนาเน ภิเลสยติ-
 สภา.วน อัน โทปุตติ. อวัสสคณันท์: ภิเลสวัสสสนวเสน อวัสสคณ-
 กสมัพพชาตณันท์: อากิณ นโทสทาย สกิลิฐฐุชาท. ยาว
 พหาคคณายี นามาคิ: อปริสัทธา อานันท์ ปริสชาติ
 วณัน สุตวา เขว ทิ เณ ชัณณมิตัพพิ สียา เอว
 อชัณณมิตวา ยาว พหาคคณายี นาม สโต โมชนปฺริโส
 อชณมิตตติ อัจฉริยมิตตติ ทสเสติ. น อายคเกเน
 ปปาโต โทคิติ: น ปฐมเมว คัมภีโร อณุปฺพิเพน
 คัมภีโรติ อัทโต. อุกกัณโณ เวล นาคิวคคิตติ อิจฺฉิ
 โอสคกณวคคณนวิยาทเวล นาคิกกมทิ. ทิร วาเหตติ:
 ทิร อัยเปติ อุตฺตสาเทกิตติ อัทโต. อัญญาปญฺเวยโหติ:
 อหคคปญฺเวยโ. นันนเมทิวสสคิตติ: อายคคิตติ อายชชิตวา
 ปญฺจณาเทนโต อัญญํ นว อายคคิตติ อายชชิตติ อิทเมค
 สันชาย วุคค. วิวญฺญํ นาคิวสคคิตติ: อายคคิตติ อายชชิตวา
 วิวณฺโณโต อัญญํ อายคคิตติ นายชชิตติ อิทเมค สันชาย
 วุคค. อูบิตํ โทคิ ปาติโมกข์นติ เอตถ, ยฺเร วา
 ยฺธมา วา อูบิตํ อูบิตํ โทคิ เอตถ อูบิตเมว
 ปน อูบิตํ โทคิ: ทสฺมา สุนาตุ เม ภาณเต สโม.

ปาติโมกข์ปฐมกัณฑ์ในวโรวสนา.

๑๘๙

อัสส อุโลโสโส ปัตถะนโรโส. ยถิ สัมมัสส ปัตถะกัณโธ,
สัปปะ อัสสโน กเรยยะติ เขตต์ถ ยาว เวการิ ภณติ
ทาว รุเปตัพพิ อิทํ หิ เขตต์ถ. ยกาเว ปน วุตตะ
รุเปตเตน ยัธมา รุเปตํ นาม โหติ. สุนาตุ เมติ
อนารทเทว รุเปตเตน ปุเร รุเปตํ โหติ. อมฺภิกาย
ทิจฺจุจฺจุยัตถะติยา ปาติโมกข์ รุเปติ อคคาชาหิ: เชน ปุคฺคเชน
สา วิปัตติติ ททา วา โหตุ อคคา วา ปาติโมกข์จฺจุ-
ปฐมัสส สันญญา อมฺภกเวสณ อมฺภกา โหติ. ททาถคชาติ
กตัญญํ อคคญญํ อายํ ทเหตุวา วุตถํ. อัมมํกํ สามัคค
น อุ ปตฺติติ: กัมมํ โภเปตฺตคามตยา สัมมกัมเม กยิรมาเช
เนว อากัณฺธิ น คัสสํ เมติ สัมมกฺโขโต ๑ ปญฺฉิโกสสิ
เตน ทฺถะญํ อายัสสติ. อัจจัสส สยัตถะกัณโธเสว ปาติโมกข์
รุเปตํ โหติ. ยัธมาทียติ: ปุณ กาสัพพ กัมมํเท
ยัธมาทียติ. เชน อกฺโกฏฐะเนน ปาจิคฺคิยํ อายัสสติ
อิจฺจัสสาย สยัตถะกัณโธเสว ปาติโมกข์ รุเปตํ โหติ.
เมติ อภาเวติ เมติ สิงเวติ เมติ นิमितฺเตหิสิ เขตต์ถ,
มกฺเคเนน มกฺคตยฺญิยาทณาสฺส อากาธาสิสันญญา เวทิตัพพา.
เตน ทิจฺจุสฺเสน เชน สฺสเณ ทาย บวิสัณฺหาชาติ เขตต์ถ.
ทิจฺจุจฺจุยํ สุตฺตญํ ปาฬิยํ อากคเณว. สเรจ ปน เมติ
ทิจฺจุจฺจุยํ บวิสัณฺหา อายัสสเทยยะ: ทํ สันธาย วุตถํ
“ทาย บวิสัณฺหาชาติ. อคฺค ทานํ อาทาคคามภาติ
เขตต์ถ, สาสนํ โสเขตฺตกาโม นิธํชฺชํ อธิมธณํ อคฺคินา

อาทียติ, ทํ “อัคราทาหณันติ วุจฺเจติ. อกาโล ชินํ
 อัคราทาหณํ อาทาหณันติ เอตฺถ, ราชนํ โจรณํ ทฬักกัชฌกํ
 วัลลสารัตถํ โคติ อมํ อกาโล. วิปริโต กาโล. อญฺญํ
 อิทํ อัคราทาหณันติ: อสนันตมํทํ: มยา อมํโม วา
 อมํโมติ, อมํโม วา อมํโมติ, อวินโย วา วินโยติ,
 วินโย วา อวินโยติ, ทุสฺสโล วา ปุคฺคโล สีนวาติ,
 สีนวา ปุคฺคโล ทุสฺสโลติ คติโคติ อคฺคฺโค. วิปริยาเบน
 ญฺจ เวทิตัพพํ. อนัตถสญฺญิตํ อิทํ อัคราทาหณันติ เอตฺถ,
 ชีวิตฺตํรยายา วา พริคฺคํรียนฺตํรยายา วา สํวคฺคํ อิทํ
 อนัตถสญฺญิตํ อัคราทาหณํ วิปริตํ อตฺถสญฺญิตํ นาม.
 น ลภิสฺสํมิตี สันตัญญู สมนํกตเต ภิกฺขุติ: อัมมเปกขา
 ทิ ราชนายาทิสฺสํ เอยฺวปฺยา อคฺคโค น มํชิสฺสํ อมฺมคฺคํมคฺคา
 ภิกฺขุ ลทฺธิ น สํกกา โคนฺติ; ทํ สันนํยา วุคฺคํ
 “น ลภิสฺสํมิตี. อัมมเปกขา ปน เจมสฺสภิกฺขาทิสฺสํ
 ลทฺธิ สํกกา โคนฺติ; ทํ สันนํยา “ลภิสฺสํมิตี วุคฺคํ.
 ภวิสฺสํ สันนํสํ ตโตนิทายํ ภณฺฑานันติ: โกสฺมํพิกานํ
 วิย ภณฺฑานํ กถโต วิคฺคโค วิวาโท สมนฺเภาโท
 ภวิสฺสํ. มํชานิ อวิมํ ฐิตารกํ ภวิสฺสํคิ: สุกฺกั-
 วุจฺจํมมํพพิคํ นิคฺคํเหตฺวา มํญฺสํคิถสํกคิ กโรนํทิสฺสํ
 มหากัสสํมคฺคํเรวสฺสํ ทสฺสํคคฺเค อธิกรณํ ทส ภิกฺขุสทฺท-
 สานิ นิคฺคํเหตฺวา สทฺทคคิถสํกคิ กโรนํทิสฺสํ อายสฺมโต
 ยสฺสํสํ สญฺญู ภิกฺขุสทฺทสํซานิ นิคฺคํเหตฺวา สทฺทคคิถสํกคิ

میں نے

[illegible]

วทติ นาม. การณนิสสัยํ ปน กัตถวา “กัณเฑ มหัลลกัตถ
 ปริสวารวา ชัสสุกุกุลา ชัมมกถิกัตถ ปญฺญูชํ” คุณฺหํ
 อิทํติ วรฺณํโต สํเณน วทติ นาม. การณนิสสัยํ
 กัตถวา วรฺณํโต อิตฺถิสํญฺหิตฺเตน วทติ นาม. เมตฺตจิตฺโต
 วักขามิ ใน ไทสนฺตโรติ: เมตฺตจิตฺตํ อပ္ปญฺญูชํเปตฺวา
 วักขามิ น ทญฺญูจิตฺโต หุตฺวา. อชฺฉนฺทํ มนฺสิกริตฺวาติ:
 อิตฺถโน จิตฺตํ อပ္ปยาเทตฺวา. การุญฺญตาติ: กรุณาภาโว.
 อิมินา กรุณฺญํ กรุณาปฺปฬภาคฺญํ ทสฺสเสถ. ทิเตสิตาติ:
 ทิคคเวสนตา. อนุกัมภิตฺติ: เทน ทิ เทน สํโฆชณา.
 ทวฺวํติ เมตฺตญฺํ เมตฺตาปฺปฬภาคฺญํ ทสฺสเสถ. อาชฺฉิตฺติ-
 วุญฺญาสฺมาตาติ อ ชฺฉิตฺติโต วุญฺญาสฺมาเปตฺวา สทฺธจันเฑ ปญฺญูชํปน.
 ติตฺถํ โหเรตฺวา สาเรตฺวา ปญฺญูญํ อาโรเปตฺวา ขดา
 ปญฺญูญาย กัมมมรรณํ วิชฺชเยเรกฺขารตา นาม. อิเม
 ชฺฉญํ ชัมเมติ: เข เอตฺเต “การุญฺญตาติอาทินา นเขน
 วุตฺถา, อิเม ชฺฉญํ ชัมเม อชฺฉนฺทํ มนฺสิกริตฺวา ปโร
 โหเรตฺพํโพธิ. สจฺเจ ๑ อกฺขปฺเป จาติ: วรฺสจฺเจ ๑
 อกฺขปฺนตาย ๑ จุทิตเกณ ทิ สจฺจญฺํ วัคฺตฺตพฺพํ โกโป
 ๑ น กทพฺพํโพธิ. เหว อิตฺถนา กชฺฉนฺทพฺพํ น ปโร
 ขมฺเฏตฺพํโพธิ อชฺฉโต. เสสํ สพฺพพคฺคํ อุตฺตานเมวาทิ.

ป.ติโมกฺกญฺฺญูชํเรกฺขจกฺกณฺณนา นิญฺจฺจฺวา.

ภิกขุณิกขันธกถาฉนนา.

ภิกขุณิกขันธเก. อลั โคสมิ มา เต รุจิติ: กัสสิมา
 ปฏิกกัชชติ นน สัพพะเสสึ พุกขานั เตสสโส ปริสา โหนตติ.
 กามั โหนตติ กิลเมทวา ปน อเนกัตถัตถุ ยาจิเตน
 อญญัญจกั ปัพพะชชั ทุกกั ลัทธวา ยั อเนกัตถติ สัมมา
 ปรีปาลเสสสันตติ ครุกั กัตถวา อญญาโตกาโม ปฏิกกัชชติ.
 อัญฐุครุขัมมะดา มทาวิกัเท เขว กถิตา. กุมภเดเนเดหิหิ:
 กุมภเก ทิยั ชลลทวา เทน ชาโลเกน ปรมเว ภณ्हัง
 วิจิณ्हิตวา เณนโกเรหิ. เสตัญฐิกา นาม โรชชาติติ:
 เาโก ปาณโก นาม. โส นาฬิมัชเเว คคั ภณ्हัง
 วิชัมเม เชน วิกัชชทา นิกกัชชตัปปี สาลิสสัชชี คเคกั
 น ตักโกติ. มัญญะฐฐิกา นาม โรชชาติติ: อัจฉนั
 อัมโวลิตกกาโว มคโธ ตพากัสส ปฏิกกัเจว ปาฬินติ
 อิมินา ปน เขตมัตถั สัสเสหิ. ยดา มคโธ ตพากัสส
 ปาฬิยา อพทชายยั กัญญิ อทกั ทัญญุชเวยยั ปฐุมเมว
 พทชาย ปน ยั อุกกั อพทชยัรยา น ทัญญุชเวยยั
 ตัมปิ พทชาย ทัญญุชเวยยั: เหวเมว เย อิเม อญยัณเเน
 วักคัสสมิ ปฏิกกัเจว อวคิกกมนัตถาย ครุขัมมา ปญญัตถา
 ภควทา เตสุ อญญัตถเตสุปิ มาตุคามัสส ปัพพะชิตถา
 ปญญั วัสสสทานิ สักขัมโม ทัญญุชเวยยั ปฏิกกัเจว
 ปญญัตถัตถา ปน อปราณิยั ปญญั วัสสสทานิ ฐัสสคิ

เหว ปรุ ม วัคค วัสสสหัสสเมว ฐัสสคิติ. วัสสสหัสสนันติ
 เจก ปรุ สัมภิกขิปปเภตัตตชฌนาสวเสเนว วัคค. ทโต. ปน
 อคฺตวป สกขวิปัสสกชฌนาสวเสเนว วัสสสหัสส. อนาคามิวเสน
 วัสสสหัสส. สกทาคามิวเสน วัสสสหัสส. โสคายันนุเสเน
 วัสสสหัสสนันติ เหว ปรุ วัสสสหัสสนันติ ปรุ เวสสคิติมโม
 ฐัสสคิติ. ปรุ ยัตติชัมโม ยิ ทานิ เหว. นหิ ปรุ ยัตติช
 อสคิ ปรุ เวโซ อคฺคิ นานี ปรุ ยัตติช สกิ ปรุ เวโซ
 น โหติ. ลิงค ปน ปรุ ยัตติช อนันตรหิตายปิ จิ
 ปรุ ยัตติสสคิติ. อชฺชานามิ ภิกขเว ภิกขุติ ภิกขุณิโย
 อปสัมปาทะตุนติ อิมาย อชฺชัตติช ภิกขุ ปรุ ยัสส
 สากิยานิโย มหาปชาปติยา สัตถิ วิทาวินิโย กัตถวา
 อปสัมปาทะ. อิติ ทา สัพพายิ เอกโต อปสัมปันนา
 นาม อเทสิ. เหว โห ทวี. โคตมิติ อิมินา โอวาทเณ
 โสคมิ อรหัตตํ ปัตตา. ภูมิ น กรียติ. ทชฺชณียาติ
 สัตถวธิยิ ภูมิ น กรียติ. ขมาเปเนตติ: น ปน เหวรย
 กริสสามาติ ขมาเปเนติ. อชฺชานามิ ภิกขเว ภิกขุติ
 ภิกขุณิ น ภูมิ อาโรเปตวา ภิกขุณิ นิยยาเทตุนติ เอตถ
 ทชฺชณียาติสุ อิติ. นาม ภูมิ เลคิสสา กาทัพพนติ
 เหว อาโรเปตวา ททานิ ทเมทว กโรณาติ นิยยาเทตัพพ.
 สเจ ปน อชฺชัตติช อาโรเปเต อชฺชัตติ กโรณาติ ทชฺชณิ-
 ภูมิ มารหิสส นิยสภูมิ กโรณาติ เอตถ วัคคณเยเนว
 กาวะตัพพคิ อายชฺชณติ. กัตถโมทเณนาติ เอตถ,

น เกวลี กัททโมทเกณ วิยัปัสสันนอุททกรชนกัททมาทิสุขี
 เบน เณริ โอสัญญันตัสส ทุกกฏเมว. อวณฺทิโย โส
 ภิกขเว ภิกขุ ภิกขุณฺณิสฺสเมณ ถาคัพพะโพธิ: ภิกขุณฺณอุปัชฺสเย
 สันนึเปตติว อสุโก นาม อัยโย ภิกขุณฺณิ อปาสาถนียิ
 สัสเสติ เอตัสส อัยยัสส อวณฺทียกรณํ รุจํคคิ เอว
 คิกขัตถิ สาเวคัพพะ. เอตํวาทา อวณฺทิโย กโต โทติ.
 กโต ปัญญาบ ขดา สามเณรํ ทิสฺวา น วันทิตฺติ เอวเมว
 ทิสฺวาปิ น วันทิตัพพะ. เตน ภิกขุณา สัมมา วตฺถนฺเตน
 ภิกขุณฺณอุปัชฺสยิ อคฺฉิตฺวา วิสาเร เขว สํมิ วา เอกปุกฺกฬ
 วา อุปสงฺกมิตฺวา อุกกฏิกิ นิสิตฺวา อัญชลี ปักกเหตุว
 ภิกขุณฺณิสฺสโม มัยหิ ขมตฺติ ขมาเปตัพพะ. เตน ภิกขุณา
 ภิกขุณฺณิ สันติกิ คณฺทว ๖ “เอโส ภิกขุ ทูเมหิ ขมาเปตฺติ
 วตฺถัพพะ. กโต ปัญญาบ โส วันทิตัพพะ. อยเมกถ
 สํเขโป. วิตถารํ ปน กัมมวิจเญ เวกขาม. โอภาเสนตฺติ:
 สทฺธัมเมเน โอภาเสนตฺติ ภิกขุณฺณิ สทฺธิ สัมปโยเชนตฺติ
 ภิกขุณฺณิ สทฺธิ ปุริเส สทฺธัมเมเน สัมปโยเชนตฺติ.
 อวณฺทียกรณํ วตฺถนยเมว. อวณฺณตฺติ: วิหารยัปเวสน-
 นิวารณตฺตาทิกิ อวณฺณ. น อาทียนฺทิตฺติ: น สัมมา
 สัมปญฺญันตฺติ. โอวาทํ รุเปตฺถนฺติ เอตถ, น ภิกขุณฺณอุปัชฺส-
 ยิ คณฺทว รุเปตัพพะ โอวาทนฺทถาย ปนาคตา ภิกขุณฺณิโย
 วตฺถัพพา “อสุกา นาม ภิกขุณฺณิ สา ปัตติกา อัสสา

โอวาทํ รุเปมิ มา ทาย สัทธี ออุปสณํ กรัตถาคี.
 ภาชวัวร์ณาทีสุยํ ทณฺฑาทกมฺมํ วุคฺคณฺเบเมว. น ภิกฺขเว
 ภิกฺขุณฺเีย โอวาทิ น คณฺฑัพพโศทิตฺตาภิกฺขุณฺเียวิจฺจ
 วัณฺณณายํ วุคฺคณฺเบ. ฌาสฺสเก นมนฺตีตฺติ: กิตฺติทาวิกาโย
 วยิ ฌนปฺปฏเกณ ภาชพนฺธิเนน ฌาสฺสเก นมนฺตีตฺตว พนฺธิณฺตี.
 เอกปริยายกตณฺฑิต: เอกวาริ ปริกฺขิชนกํ. วิถิเวณ
 ชฺชฺฐฺเณนาทฺติ: สฺสเณทฺติ เวฬุวิถิเวทฺติ กตชฺชฺฐฺเณ. กุสฺสชฺชฺฐฺเณ-
 นาทฺติ: เสทวตฺถกตชฺชฺฐฺเณ. กุสฺสเวณฺเียทฺติ: กุสฺสเสน กตเวณฺเีย.
 กุสฺสวชฺชฺฐฺเียทฺติ: กุสฺสเสน กตวชฺชฺฐฺเีย. โฬษตฺถาคาทีสุ
 โฬฬกาสาวิ โฬฬนฺตี เวทิกัพพ. ชฺชฺฐฺฐฺเณนาทฺติ: โคชวชฺชฺฐฺ-
 ฐฺเณ. ชนฺนินฺตี กณฺธิป.ทโส วุจฺจติ. ทคฺคํ โกกุชฺฐา-
 เปนฺตีตฺติ: อคฺคพาหํ โกกุชฺฐาเปทฺวา โนรชฺชฺถาคาทีจิ จิตฺกํ
 กโรนฺตี. ทคฺคํโกจฺฉนฺตี: ชฺชฺฐฺฐฺเณทคฺคํ. ปาทนฺตี: ชวณฺ.
 ปาทโกจฺฉนฺตี: ชฺชฺฐฺฐฺเณปาทํ. มุชฺสณฺเียปาทานิ วุคฺคณฺเบเมว.
 อวฺจกํ กโรนฺตีตฺติ: อคฺคชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
 เลชฺชํ กโรนฺตี. วิเสสณฺตี: คณฺฑาทปฺปะเทเส วิจิตฺตสณฺฐานํ
 วิเสสณํ กโรนฺตี. โอโลกณเณนาทฺติ: วาทปานํ วิวริทฺทว
 วิถิ โอโลเกนฺตี. สาลอกเณ ทิณฺฐฐฺเณนฺตี: ทวารํ วิวริทฺทว
 อชฺชฺทณฺเียทณฺเีย ทสฺสเณนฺตี โย ทิณฺฐฐฺเณนฺตี. สณฺเียจฺฉนฺตี:
 นนฺธสมฺมชฺชํ กาวเณนฺตี. เวสสิ วุชฺชฺฐฺเณนฺตี: คณฺเียกํ วุชฺชฺฐฺเณ-
 เปนฺตี. ปานาการํ รุเปนฺตีตฺติ: สฺสวํ วิกฺกิตฺตณฺตี.
 สุนํ รุเปนฺตีตฺติ: มลํ วิกฺกิตฺตณฺตี. อापณฺตี: นานา-

ภิกขุทานิ อเนกวิธิ อายถิ ปสาเรนติ. ทาสี อุตฺตฺฐาเป-
 ทิธิ: ทาสี คเคตฺวา เทน อิตฺตโน เวชฺยาวีจํ ทาเรนติ.
 ทาสีอาทิสฺสึ เฮเสว นโย. หริทกปัตตํ ปกัณฺณํติ:
 หริทกญฺเฐว ปักกญฺ, ปกัณฺณํติ. ปกัณฺณกาปนํ ปสาเรนติ
 วุตฺติ โหติ. สัพฺพนิตฺตาทิกถา กถิตา เหว. ภิกขุณี เจ
 ภิกฺขเว กาลํ กโรนฺติอาทิสฺ, อญํ ปาฬิมุคฺตกวินิจฺนโย.
 สเจ ทิ ปญฺญํสุ สหขมฺมิเกสุ โย โภจิ กาลํ
 กโรนฺโต “มมจฺเจเบน มนฺธิ” ปริกฺขาโร อุตฺตฺถาเปสฺส
 โทคุ อารวีสสฺส โทคุ สทฺธิวิทวาริกสฺส โทคุ อญฺเฐว-
 สิกสฺส โทคุ มาคุ โทคุ ปิตุ โทคุ อญฺญสฺส วา กสฺสจิ
 โทคุติ วทติ. เทสํ น โหติ สํสฺสเสว โหติ น
 ทิ ปญฺญํนํ สหขมฺมิกาณํ อจฺเจทานํ รุหติ, กิณฺณ
 ปน รุหติ. ภิกฺขุ ภิกขุณีวิทฺวาเร กาลํ กโรติ ทสฺส ปริกฺขาโร
 ภิกขุณี เหว โหติ. ภิกขุณี ภิกขุวิทฺวาเร กาลํ กโรติ
 ทสฺสา ปริกฺขาโร ภิกขุณี เหว โหติ. ปุราณมัลลํติ:
 ปุราณเอ คคิตาเอ มัลลํสฺส ภริยา. ปุริสพฺยัญชนํติ:
 ปุริสนิมิตฺตํ คินฺนํ วา โทคุ อจฺฉินฺนํ วา ปญฺญจฺฉินฺนํ วา
 อญฺญจฺฉินฺนํ วา. สเจ เอตฺสํ ฐาเน ปุริสพฺยัญชนํติ
 จิตฺกํ อญฺญาเทตฺวา อุนิยฺชาเทติ ทุกฺกญฺ. อิตฺตโน
 ปริโภคตฺถาย ทินฺนํ นาม ยํ ทูเมตฺ เหว ปริภุญฺชถาคิ
 วทฺวา ทินฺนํ ทํ อญฺญสฺส ททโต ทุกฺกญฺ. อิตฺต
 คเคตฺวา ปน ทาทํ วิญฺญติ. สเจ อตฺธิยํ, สัพฺพ

ภิกขุณีจันทรวิวัฒนา.

๑๔๗

โธกัณฐา วา อุปสัมปณฺณาว โทติ. ทาว เทว ฉาบาติ-
 ฉาติฉิ อากตาบ ทุตภิกขุณียา อากิจฉิตัพพะณิ. อุตฺโทสโธติ:
 ภิกขุสาลา. น สัมมกฺกิ: นยฺยโธติ. อุปัสสยณฺทิ:
 ฌร. - นวกัมมณฺทิ: สันตัสสคฺคทาย ภิกขุณียา นวกัมม
 กาคํ อหฺซานามิถิ อตฺโธ. ทสฺสา ปัพพะชิตาบาติ:
 ทสฺสา ปัพพะชิตกาเส. ขาว โส ทารโก วิญญฺตํ ปาปฺพณาติ:
 ขาว ขาติคํ ภูณฺชิตํ นหฺยิตํ . อตฺตโน อิมํมทาย
 สกฺโกติติ อตฺโธ. รุเปทฺวา สาคารณฺทิ: สทาการเสช-
 ฌมกฺกํ รุเปทฺวา. ขดา อญฺญสฺมิ ปุริเส เหวํ ทฺติยิกาย
 ภิกขุณียา ทสฺมิ ทารเก ปฏฺยชฺชิตัพพะณฺทิ ทสฺเสติ ทํ
 มาทา นทาเปกํ ปาเปกํ โภเชกํ มณฺฑกํ อเร
 กทฺวา สยิตํ . ลกฺกิ. ขเทว สว วิพฺภันตาคิ:
 ยสฺมา สว วิพฺภันตา อตฺตโน วุจฺยา ชนฺทียา โอทาทานิ
 วัตทานิ นฺวาเสติ ทสฺมา เหว สว อภิกขุณิ น
 สิกฺขาชฺชํจกฺขาเนนาติ ทสฺเสติ. สว ปุณฺ อุปสัมปทํ
 น ลกฺกิ. สว อากตา น อุปสัมปาทะตัพพะติ: น
 เกวลญฺ . น อุปสัมปาทะตัพพา ปัพพะชชฺชํ น ลกฺกิ.
 โอทาทานิ คเคทฺวา วิพฺภันตา ปณฺ ปัพพะชชามกฺก
 ลกฺกิ. อภิวาทนณฺทิสากิสุ, ปุริสา ปาเท สัมพาศนฺทา
 วนฺทณฺทิ เกเส ฉินฺทณฺทิ นเช ฉินฺทณฺทิ วนฺปฏิกัมม
 กโรณฺทิ ทํ สัพพะ กุฏฺฏจฺจาณฺทิกา น สาทิยณฺทิก
 อตฺโธ. ทตฺร เกจิ อารวฺยา เสเร เอกโต วา อุกโต

วา อวัสสตา ไหน่กิ สวรรคตา ขณา วิคตฺตเมว.
 เขเต อาเวยา “นัตถิ เอตถ อาปัตตํ วัณฺณํ. เหว
 อาเวยวาที ทสฺสเสตฺวา อิทํ อุตฺตมํ อญฺญายาตี วัณฺณํ
 อญฺญายาตี วุตฺตํ. ทํ ปมาณํ. อญฺญานาโม ภิกฺขเว
 สาทิยิตฺตํ ทิ วาเนเนว ทํ กัณฺธิ. ยัสสํ เกณ
 นิสิตฺตํ: ยัสสํ อาภุชชิตฺวา นิสิตฺตํ. อิทํ ยัสสํ
 สกฺกํ: เอก ปาที อาภุชชิตฺวา กตยัสสํ. เหวฐาวาเว
 อปฺปิปฺปจฺจํ เหว, สว กุโป ขณฺโต อปฺป
 ปน ปทรมคฺคเมว สัพฺพทิสสํ ยญฺญายาตี เหวฐาเว
 วัณฺณํ. กุกฺกุสํ มคฺคิกํ: กุณฺธากญฺเฐว มคฺคิกญฺเฐ.
 เสสํ สัพฺพทิต อคฺคานเมวาตี.

ภิกฺขุณฺโณ นวคฺคณนา นิฐฐิตา.

วุกฺกั ทิกฺกิ. เอเสว นโย อวเสเสสฺสึ เจตฺสฺสุ ฐาเนสฺ.
 มา ปีมา วิภาเต อหฺเสนฺตึ มา อิมาสฺ วิภาเต คมนานิ
 อหฺเสนฺตึ อธิขฺยาเยนาท. วโชหฺรณฺ ภิรฺสฺสามาติ: อุกฺเกณ
 เทเมกฺวา ขีเพกฺวา ปริกฺกัณฺณกฺกมฺ ปุณฺณิสีสาม. น กุลวํ
 คเมณฺกํติ: น โกญฺฐเก โคเปณฺกํติ อธิขฺยาโย. ขกฺกัเคน
 ทขาติ: บทิ อคฺคกกาลเมว ทขาติ. เสสเมกฺกํ บิ วัคฺคัพพิ
 สิบา กํ นิตานวณฺณนาขเมว วุกฺกั.

ปัญฺจเจตฺกิกฺกัชนฺนกวณฺณนา นิฏฺฐิตา:

ลัตตสติกกขณิกวณณนา.

ลัตตสติกกขณิกเก. ภิกขุคฺเคณาติ: ภิกขุชฺชเคน ภิกขุ
 กเถว ทัตตเก ปฏฺวีเส รุเปสฺสตี อตฺโต. มหิกาติ:
 หิมปาทสมเข หิมวลาหตา. อวิชฺชาเนวฺวาทิ: อวิชฺชาปฏฺวี-
 คฺคินา. เปสาคิ: ปุริสา. นีบรฺขํ อภินันฺทนนฺติ นีทยนฺติ
 ปฏฺฐเรณฺทิตฺติ นีบรฺขปาภินันฺทโน. อวิทฺทสุติ: อชานันฺทตา.
 วาครเชหิ สรชา. มิคสทิสฺสาติ มิกา. สท เนตฺติกาบาติ
 สเนตฺติกา. วทฺทเคณฺติ กฏฺฐี ไนเรณฺติ: ปุณฺณปุณฺณ กเพว-
 นิกขิปฺมานภุมิ วทฺทเคณฺติ. เหว วทฺทเคณฺตภา ๑ ไนเร
 ปน อาทิยนฺติ ปุณฺณพัทฺทนนฺติ. ปาปิโก โน อวฺโส กตฺตนนฺติ:
 อวฺโส อเมทฺติ ปาปิโกมฺมิ กตฺตนนฺติ อตฺโต. กตฺตเมน
 ทวี ภูมิ วิททาเรนาติ เอตฺถ ภูมิเมทฺติ นีบวณเมทฺ.
 นีบํ วิทฺทกาโม กิร อายสฺสมา สัพพกามิ นวเก ภิกขุ
 เหว อามันฺเตสฺ. กุสฺสทวิททาเรนาติ: อุตฺตทานวิทาเรน.
 สวทฺทณฺยา สุตฺตทวิทฺทเกติ: กถํ สุตฺตทวิทฺทเก ปฏฺฐิกชฺชิตฺตํ
 โทติ. ตทฺทว หิ สันนิชฺช นาม อชฺชช ปฏฺฐิกชฺชิตฺตํ
 อปรชฺชช วฏฺฐกฺคิตฺติ วทฺทวา ปุณฺณ สันนิชฺชิตฺตารเก อสันนิชฺชิตฺตาร-
 สันญญี ชาทณฺณํ วา โภชณฺณํ วา ชาททิ ๑
 วา อายตฺติ ปาจิตฺตียสฺสสาติ อายตฺติ. วทฺทเคน ปฏฺฐก
 โทติ. ทฺเทรเก มณฺญญนนฺติ โย ปน ภิกขุ สันนิชฺชิตฺตารก

ชาตินํ ยํ วา โภชนํ ยํ วาติ ติ วุตํ อิตํ ญํ โสณกํ นามํ
 ยาวชํ วิกตํ ตา สันนิชํ ภาวํ นามํ ชชติ ยํ ยํ เตนํ อโณณกํ
 อามิสํ ปฏิคคํ เหตุํว เตนํ สทํชํ ปริภุญชติ ทํ ททหุ
 ปฏิคคํ หิตเมว ตสฺมา ยาวกาลิเกน ภิกขเว ยาวชํ วิก
 ททหุ ปฏิคคํ หิตํ กาลเ ภิกขุ ปติ วิกาเล น ภิกขุ ปติ
 วณโต ทุกกญฺเณ ปเนตถ ภวิตัพพนํติ. เท วตคัพพา
 ตุมํ หากํ มติยา ทุกกญฺเณ ยํ น ภวิตัพพนํ ติ เตตถ
 ยาวชํ วิกํ ททหุ ปฏิคคํ หิตํ ยาวกาลิเกน ททหุ ปฏิคคํ หิตํ
 ทํ น ๑ วิกาเล ปริภุญชติ ยติ วา วิกาเล น
 ภิกขุ ปติ วณเน ตุมํ หิตํ ทุกกญฺเณ มญฺเญน. ยาวชํ วิกมิตํ สกํ
 ยาวกาลิกํ วิกาเล ปริภุญชติ ตสฺส วิกาลโภชนปาจิตติ ยํ
 น ภเวยํ. ตสฺมา น พยัญชนมํ ตํ คเหตุัพพนํ อิตํ โธ
 อุปปริกขิตัพโพติ. อปํ เหตุถ อิตํ โธ ยาวกาลิเกน
 ยาวชํ วิกํ ททหุ ปฏิคคํ หิตํ ยติ สํภินํ นรํ ไหติ
 ยาวกาลิเกน คคิตเมว ไหติ. ตสฺมา โย ปน ภิกขุ
 วิกาเล ชาตินํ ยํ วา โภชนํ ยํ วาติ อิมินา สิกขาปเทน
 กาลเ ภิกขุ ปติ วิกาเล น ภิกขุ ปติ น อธิ ปน
 น ภิกขุ ปติ วณมํ เตเนตถ ทุกกญฺเณ ไหติ. ยถา
 ยาวชํ วิกํ ททหุ ปฏิคคํ หิตํ ยาวกาลิเกน สํภินํ นรํ วิกาเล
 น ภิกขุ ปติ วิกาลโภชนปาจิตติ ยาวชํ ไหติ. เอวํ อชช
 ปฏิคคํ หิตํ อปรัชชํ ยาวกาลิเกน สํภินํ นรํ น ภิกขุ ปติ
 สันนิชํ โภชนปาจิตติ ยาวชํ ไหติ. ทํ สันนิชํ อิตํ

อชานัน โทษ น มุจกั. วุฑ์คั เทคั “สันนิชการเว
 ชสันนิชการเวสญญี ขาทนียั วา โกชนียั วา ขาทคิ
 วา ภูญชติ วา อาปัตติ ปาจิตติยัสสาติ. ทัสมา
 กุญญ ปญฺญิกชิตตณฺติ อิมัสสา ปุญฺญา สุปริสฺสทมิท
 พยารณํ สวตฺถิยา สุตฺตวิภังเกติ. ราชคเเท อุโปสถ-
 ลยฺกเตติ อิทํ น ภิกฺขเว เอกสฺมึ อวาสเ เทว
 อุโปสถาคารานิ สัมมณฺณคิพฺพานิ โย สัมมณฺเณย
 อาปัตติ ทกกฺกุสฺสาติ เอกํ สันชาย วุฑ์คั. วินยาคิ-
 สारे ทกกฺกุณฺติ: น ภิกฺขเว เอกสฺมึ อวาสเ เทว
 อุโปสถาคารานิ สัมมณฺณคิพฺพานิ เอตสฺสว วินยัสส
 อคิสาเร ทกกฺกุ. ิมเปยฺยเก วินยวตฺถสฺมณฺติ อิทํ
 อธัมเมน เจ ภิกฺขเว วตฺถกมฺมํ อคฺคมฺมํ น จ
 กรณณฺติ เอมาทิ กตฺวา ิมเปยฺยกฺขนชเก อาคคั
 วินยวตฺถํ สันชาย วุฑ์คั. เอกจฺโจ กัปปตติ อิทํ อิมํก
 อาเจณฺณํ สันชาย วุฑ์คั. เณทณเ ปาจิตติยณฺติ สุตฺตวิภังเกติ
 นิสฺสทณฺ นาม สทิส วุจฺจติ อาคคั. ทัสมา ทวินน
 สุตฺตวิภังกณฺ อปริ ทสา เบว วิทตฺถิมคฺคา ลพฺภติ.
 ทสาบ วินา ทํ ปมาณํ กโรนฺคสฺส อิทํ อาคคเม
 ไทติ ทํ อคิกฺกามยโต เณทณํ ปาจิตติยณฺติ ทัสมา
 “ก. อาปัตตชติ ปญฺโง “เณทณเ ปาจิตติยณฺติ
 อาท. เณทณกสิกฺขาปเท วุฑ์คั ปาจิตติยํ อาปัตตชติ
 สคฺ โด. เสสํ สัพพคต อคฺคานเมวาติ.

สมันตปาสาทิกาย สัมมัตถนายน สัตตสติกกักขันธกัณณ
นิมิต্তิกา.

ทวิวิคคสังคทา	วุตฺตา	พาวีสติขปฺเภทกา
ขันธกา	สาสเน	ขณฺณกขปฺพายินา
ยา	เทสํ วัณณนา	อณฺตรายํ
สีทฺธา	สีขณฺณํ	วินา
กัมมิกขณฺณปาวิวาสา	กัลยาณา	ยดา
ชุตฺตทกวัตถกขณฺณ		เฮวํ
สัณเภาวตฺตกขณฺณา		ชาสาขี
ภิกฺขุ	ขณฺณ	ปาณินฺนํ
	สติกกา	ติ.
		สมุจฺเจยสมตกา
		เสนาสณฺณ
		ขันธก
		ปาติโมกขณฺณ
		ขันธก
		สัตตสติกกักขันธก.

